

**ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CEZA MUHALEMESİ HUKUKUNDA UZLAŞMA KURUMU

SERKAN KÖSE

ŞUBAT 2012

**ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

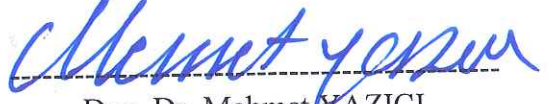
CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA UZLAŞMA KURUMU

SERKAN KÖSE

ŞUBAT 2012

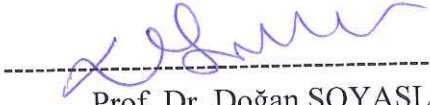
Tez Başlığı : **Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma Kurumu**
Tezi Hazırlayan : **Serkan KÖSE**

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı:

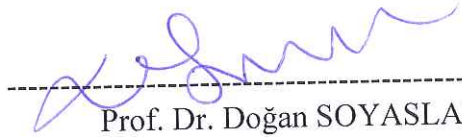
Doç. Dr. Mehmet YAZICI
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdür Vekili

Bu tezin yüksek lisans derecesi elde etmek için gerekli koşulları sağladığını onaylarım.

Prof. Dr. Doğan SOYASLAN
Kamu Hukuk Anabilim Dalı Başkanı

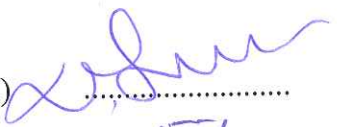
Bu tez, tarafımdan incelenmiş olup Yüksek Lisans Tezi olarak uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Doğan SOYASLAN
Tez Danışmanı

Tez Sınav Tarihi : 01/02/2012

Tez Jüri Üyeleri :

Prof. Dr. Doğan SOYASLAN (Çankaya Üniversitesi)

Prof. Dr. İlhan ÜZÜLMEZ (Gazi Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. Uğur ERİŞ (Çankaya Üniversitesi)

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları bilimsel etik kurallarını gözeterek ifade ettiğimi ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.

Adı, Soyadı : Serkan KÖSE

İmzası :

Tarih : 07/05/2013

ÖZET

CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA UZLAŞMA KURUMU

KÖSE, Serkan

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Doğan SOYASLAN

Şubat 2012, 180 sayfa

Köklerini onarıcı adalet felsefesinde bulan ve ilk uygulamalarını 1970’li yıllarda Kanada ve Amerika’da gördüğümüz uzlaşma kurumu klâsik ceza adalet sisteminden farklı olarak ceza tehdidi dışında taraflar arasında olumlu ilişkiler kurmak suretiyle mağdur veya suçtan zarar görenin zararının tazmini, şüpheli veya sanığın da sebep olduğu haksızlığın farkına vararak hatasını telafi etmesi ve aynı zamanda topluma kazandırılması suretiyle toplumsal kaynaşma ve dayanışmanın sağlanması esasına dayanan bir kurumdur.

Klâsik ceza adalet sisteminin alternatifi olarak değil tamamlayıcı ve destekleyici bir unsur olarak gördüğümüz kurum 01/06/2005 tarihinde 5237 sayılı TCK ve 5271 sayılı CMK ile mevzuatımıza girmiştir.

Ceza muhakemesi hukukunda önemli bir gelişme olarak değerlendirdiğim uzlaşma kurumunun uygulayıcılar ve toplum bakımından anlaşılabilmesine katkıda bulunmak suretiyle kolay ve başarılı bir şekilde uygulanabilmesi amacıyla kaleme aldığım bu tezimde kurumun işlerliğine yönelik sorunlara ve yapılmasının faydalı

olacađını dūřındūđum bir takım yeni kanunî dūzenlemelere deđinerek önerilerde bulunmaya çalıřtım.

Anahtar Kelimeler: Uzlaşma, Uzlaştırma, Arabuluculuk, Onarıcı Adalet.

ABSTRACT

The Conciliation Board in Criminal Procedure Law

KÖSE, Serkan

The Institute of Social Sciences, Department of Public Law

Thesis Supervisor: Prof. Dr. Doğan SOYASLAN

February 2012, 180 pages

The conciliation board, finding its roots in the philosophy of restorative justice, and whose first applications we found out in 1970's in Canada and the USA is a board which is based on the principle of provision of the social cohesion and social solidarity by establishing positive relationships between parties except for punishment threat and so by compensating of the damage of the victim or the one who is damaged by the crime and repairing suspect's or offender's fault by making them realizing the injustice which they have given rise to and also their rehabilitation as a different application from classical criminal justice system.

The conciliation board, which we consider as a complementary and supporting element not an alternative of classical criminal justice system, entered into our legislation with TCK no: 5237 and CMK no: 5271 on 01/06/2005.

In this thesis, in which I have aimed to make contributions to understanding of the conciliation board, which we consider as an important development in criminal procedure law by society and legislation officers and to implementation of it easily, successfully, we have tried to make some suggestions by mentioning legal

regulations which we consider as beneficial when they are made together with current problems as well.

Key Words: Conciliation, Reconciliation, Mediation, Restorative Justice.

İÇİNDEKİLER

İNTİHAL BULUNMADIĞINA İLİŞKİN SAYFA.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xiv
GİRİŞ	1

BÖLÜM I

1. GENEL AÇIKLAMALAR	4
1.1. UZLAŞMA KAVRAMI VE UZLAŞMA KURUMUNUN HUKUKÎ NİTELİĞİ	4
1.1.1 Uzlaşma Kavramı	4
1.1.2. Uzlaşma Kurumunun Hukukî Niteliği	7
1.2. UZLAŞMANIN DÜŞÜNSEL TEMELİ OLARAK ONARICI ADALET KAVRAMI, ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLLARI VE UZLAŞMANIN TARİHSEL GELİŞİMİ	11
1.2.1. Uzlaşmanın Düşünsel Temeli Olarak Onarıcı Adalet Kavramı.....	11
1.2.2. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Uzlaşma	15
1.2.3. Uzlaşmanın Tarihsel Gelişimi.....	17
1.3. UZLAŞMA KURUMUNDAN BEKLENEN FAYDALAR.....	19
1.4. MUKAYESELİ HUKUKTA UZLAŞMA	22
1.4.1. Amerika Birleşik Devletleri Hukukunda Uzlaşma	22
1.4.2. İngiltere Hukukunda Uzlaşma.....	24
1.4.3. Alman Hukukunda Uzlaşma	26
1.4.4. Fransız Hukukunda Uzlaşma	29

1.5. ULUSLAR ARASI HUKUKTA UZLAŞMA	30
1.5.1. Genel Olarak	30
1.5.2. Avrupa Konseyi	31
1.5.3. Avrupa Birliği	34
1.5.4. Birleşmiş Milletler	36
1.6. CEZA VE CEZA MUHAKEMESİ HUKUKU İLKELERİ BAKIMINDAN UZLAŞMA	37
1.6.1. Genel Olarak	37
1.6.2. Ceza Sorumluluğunun Şahsiliği, Kusur Sorumluluğu İlkesi ve Uzlaşma	40
1.6.3. Adil Yargılanma Hakkı ve Uzlaşma	42
1.6.4. Masumiyet Karinesi ve Uzlaşma	43
1.6.5. Adalet İlkesi, Eşitlik İlkesi ve Uzlaşma	45
1.6.6. Kamu Davasının Mecburiliği İlkesi ve Uzlaşma	46
1.6.7. Re'sen Araştırma İlkesi ve Uzlaşma	48
1.6.8. Maddi Gerçeğin Araştırılması İlkesi ve Uzlaşma	48
1.6.9. Hâkimin Tarafsızlığı İlkesi ve Uzlaşma.....	49

BÖLÜM II

2. UZLAŞMA KURUMU	52
2.1. GENEL OLARAK.....	52
2.2. 5560 SAYILI KANUN ÖNCESİ KURUM.....	54
2.3. 5560 SAYILI KANUN SONRASI KURUM	57
2.4. UZLAŞMANIN KOŞULLARI	59
2.4.1. Suçun Uzlaşma Kapsamında Bulunması	60
2.4.1.1. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanun'undaki Düzenlemeler.....	60
2.4.1.1.1. Şikâyete Tâbi Suçlar	60
2.4.1.1.2. Şikâyete Tâbi Olup Olmadığına Bakılmaksızın Uzlaşmaya Tâbi Tutulan Katalog Suçlar	62

2.4.1.1.3. Etkin Pişmanlık Hükümlerine Yer Verilen Suçlar İle Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar.....	63
2.4.1.2. Özel Kanunlardaki Suçlar.....	66
2.4.2. Soruşturma ve Kovuşturma Şartlarının Varlığı	66
2.4.3. Mağdurun, Suçtan Zarar Görenin Gerçek Kişi veya Özel Hukuk Tüzel Kişisi Olması	67
2.4.4. Şikâyete Tâbi Suçlarda Mağdurun, Suçtan Zarar Görenin Şikâyetçi Olması	69
2.4.4.1. Şikâyet Hakkı ve Yetkisi	70
2.4.4.2. Şikâyet Hakkının Süresi ve Kullanılış Biçimi.....	72
2.4.4.3. Şikâyetin Bölünmezliği	73
2.4.4.4. Şikâyetten Feragat ve Vazgeçme	74
2.4.5. Uzlaşmanın Yetkili Kimse Tarafından Yapılması	74
2.4.5.1. Uzlaşma Hakkı ve Yetkisi	74
2.4.5.1.1. Genel Olarak	74
2.4.5.1.2. Mağdur veya Suçtan Zarar Görenin Reşit Olması Hâlinde	75
2.4.5.1.3. Mağdur veya Suçtan Zarar Görenin Küçük Olması Hâlinde... ..	75
2.4.5.1.4. Mağdur veya Suçtan Zarar Görenin Ölmesi Hâlinde	76
2.4.6. Zararın ve Mağduriyetin Giderilmesi Bakımından Anlaşmaya Varılması ve Zararın Uzlaşmaya Uygun Olarak Giderilmesi	78
2.4.7. Uzlaşmanın Özgür İradeye Dayanması.....	82
2.4.8. Uzlaşmanın Cumhuriyet Savcısı veya Hâkim Tarafından Tespiti	83

BÖLÜM III

3. UZLAŞMA USULÜ VE UZLAŞMANIN SONUÇLARI.....	84
3.1. SORUŞTURMA AŞAMASINDA UZLAŞMA	84
3.1.1. Cumhuriyet Savcısınca Delillerin Tespiti ve Suçun Niteliğinin Değerlendirilmesi	84
3.1.2. İradelerin Tespiti Amacıyla Tarafların Davet Edilmesi.....	86
3.1.2.1. Genel Olarak.....	86

3.1.2.2. Taraflara Ulaşılamadığı İçin Soruşturmaya Devam Edilmesi.....	88
3.1.2.3. Küçüklere ve Kısıtlılara Uzlaşma Teklifi.....	90
3.1.2.4. Açıklamalı Tebligat veya İstinabe Yoluyla Uzlaşma Teklifi Yapılması	94
3.1.2.5. Adli Kolluğun Uzlaşma Teklifi Yapabilmesi ve Sakıncaları.....	95
3.1.2.6. Uzlaşma Teklifinin Kabul Edilmemesi	97
3.1.2.7. Uzlaşma Teklifine Süresinde Cevap Verilmediği İçin Teklifin Reddedilmiş Sayılması.....	98
3.1.2.8. Uzlaşma Teklifinin Taraflarca Kabul Edilmesi.....	99
3.1.3. Tarafların Kendi Aralarında Uzlaşarak Cumhuriyet Savcısına Müracaat Etmeleri	99
3.1.4. Cumhuriyet Savcısının Uzlaşmayı Bizzat Gerçekleştirmesi.....	100
3.1.5. Uzlaştırmacı Atanarak Uzlaşmanın Yapılması	103
3.1.5.1. Atanması ve Taşınması Gereken Nitelikler.....	103
3.1.5.2. Yetki ve Yükümlülükleri, Müzakerelerin Gizliliği ve Delil Yasağı Kuralı.....	107
3.1.5.3. Müzakere Aşaması ve Süresi	110
3.1.5.4. Müzakere Sonucu Tanzim Edilen Raporun Sunulması, Sunulan Rapor veya Belgenin Hukukî Niteliği.....	113
3.1.6. Uzlaştırmacı Ücreti ve Masraflar	116
3.1.7. Uzlaşmanın Zamanaşımına ve Dava Süresine Etkisi.....	119
3.1.8. Fail, Mağdur veya Suçtan Zarar Görenin Birden Fazla Olması Durumunda Uzlaşma	120
3.2. KOVUŞTURMA AŞAMASINDA UZLAŞMA	122
3.2.1. Genel Olarak	122
3.2.2. Kovuşturma Aşamasında Uzlaşmaya Başvurulabilecek Durumlar	123
3.2.2.1. Suçun Hukukî Niteliğinin Değişmesi Nedeniyle Uzlaşma Kapsamında Olduğunun Mahkemece Anlaşılması	123

3.2.2.2. Soruşturma Aşamasında Uzlaşma Teklifinde Bulunulması Gerekirken Bulunulmaması ve Bu Durumun İddianamenin Kabulünden Sonra Mahkeme Tarafından Anlaşılması	124
3.2.2.3. İddianame Düzenlenmeksizin Doğrudan Mahkeme Önüne Gelen Uzlaşmaya Tâbi Bir Fiilin Varlığı.....	124
3.2.2.4. Dava Açıldıktan Sonra Gerçekleşen Kanun Değişikliği Sonrası Suçun Uzlaşma Kapsamına Girmesi.....	125
3.2.3. Kovuşturma Aşamasında Uzlaşma Usulü.....	126
3.3. UZLAŞMANIN SONUÇLARI	129
3.3.1. Soruşturma Evresi	129
3.3.1.1. Genel Olarak.....	129
3.3.1.2. Uzlaşma Sağlanması Durumunda Verilecek Kararlar.....	129
3.3.1.2.1. Kovuşturmayla Yer Olmadığı Kararı.....	129
3.3.1.2.2. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararı.....	130
3.3.1.2.3. Kararlaştırılan Edimin İfa Edilmemesi Durumunda Cumhuriyet Savcısı Tarafından İddianame Düzenlenmesi	132
3.3.1.3. Uzlaşma Sağlanamaması Durumunda Soruşturmaya Devam Edilmesi ve Yeniden Uzlaşma İşlemi Yapılamaması	132
3.3.2. Kovuşturma Evresi.....	133
3.3.2.1. Genel Olarak.....	133
3.3.2.2. Uzlaşma Sağlanması Durumunda Verilecek Kararlar.....	134
3.3.2.2.1. Düşme Kararı	134
3.3.2.2.2. Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararı	134
3.3.2.2.3. Kararlaştırılan Edimin İfa Edilmemesi Durumunda Mahkeme Tarafından Hükmün Açıklanması	135
3.3.2.3. Uzlaşma Sağlanamaması Durumunda Kovuşturmayla Devam Edilmesi ve Yeniden Uzlaşma İşlemi Yapılamaması	136
3.3.3. Uzlaşma Sağlanmasının Ceza İlişisini Sona Erdirmesi ve Şahsi Hak Talebine Etkisi.....	137
3.3.4. Uzlaşma Durumunda Koruma Tedbirlerinden Kaynaklanan Tazminat Hakkı	138

3.3.5. Uzlaşma ve Müsadere İlişkisi	139
3.3.6. Uzlaşma İle Tekerrür ve Özel Tehlikeli Suçlular Arasındaki İlişki....	141
3.3.7. Uzlaşma ve Şikâyetten Vazgeçme Kurumu	143
3.3.8. Kanun Yolları.....	146
SONUÇ	148
KAYNAKÇA.....	157
EKLER.....	163
EK-1: ÖZGEÇMİŞ.....	163

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ADR	: Alternative Dispute Resolution
age.	: Adı geçen eser
agm.	: Adı geçen makale
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
Any.	: Anayasa
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BM	: Birleşmiş Milletler
C.	: Cilt
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK	: Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
C. savcısı	: Cumhuriyet Savcısı
ÇKK	: Çocuk Koruma Kanunu
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
m.	: Madde
MÜHFD	: Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
SÜHFD	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

TBBD	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
T.C	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK	: Türk Ceza Kanunu
THD	: Terazi Hukuk Dergisi
TMK	: Türk Medeni Kanunu
YCGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu
Yönetmelik	: Ceza Muhakemesi Kanununa Göre Uzlaştırmanın Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik

GİRİŞ

Uzlaşma, hafif ve nispeten hafif suçlara ilişkin olarak ortaya çıkan zararın, fail tarafından mağdura ödenmesi esasına dayanır¹. Yabancı hukuklarda ve uluslar arası belgelerde “victimoffender mediation, taeter-opfer-ausgleich, aussergerichtlicher tatusgleich, mağdur- fail arabuluculuğu” veya “offender- victim arrangement- fail-mağdur anlaşması”, kısa olarak ise “mediation-arabuluculuk” kavramlarıyla ifade edilen uzlaşma kurumu² ilk olarak 01/06/2005 tarihinde 5237 sayılı TCK’nın 73/8. maddesi ile maddi ceza hukukumuzda; yine aynı tarihte 5271 sayılı CMK’nın 253, 254 ve 255’inci maddeleri ile de şekli ceza hukukumuzda girmiştir. Ayrıca 15/07/2005 tarihinde Çocuk Koruma Kanunu’nun 24’üncü maddesi ile de çocuklar yönünden düzenleme yapılmış ve yürürlüğe girmiştir. 5560 sayılı Kanun değişikliği sonrası 5237 sayılı TCK’nın 73/8’inci maddesinde düzenlenen hüküm yürürlükten kaldırılmış, 5271 sayılı CMK’da yer verilen düzenleme daha ayrıntılı kaleme alınmıştır. Çocuk Koruma Kanunu’nun 24’üncü maddesinde yer verilen ve çocuk failer açısından geniş bir uygulama alanı bulunan düzenlemeye son verilerek CMK’nın uzlaşmayı düzenleyen hükümlerine atıf yapılmış ve uzlaşmanın çocuk failer yönünden de CMK’daki düzenleme çerçevesinde uygulanacağı belirtilmiştir. 26/07/2007 yürürlük tarihli Uzlaşma Yönetmeliğiyle de Kanuna açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

Uzlaşma, Amerika ve Avrupa’da uzun süredir uygulanmaktadır. Uzlaşma kurumu, köklerini onarıcı adalet felsefesinde bulur. Onarıcı adalet (restorativejustice), özellikle Kanada, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Yeni

---

¹ SOYASLAN, Doğan (2007), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınları, s. 342, Ankara. (Kıs. Ceza Muhakemesi)

² SOYGÜT ARSLAN, Mualla Buket (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, s. 1-2, İstanbul.

Zelanda ve Avustralya’da oldukça yaygın olarak kullanılan Anglo-Sakson kökenli bir kurumdur. Temelinde; mağdur, fail ve topluma suça verilecek tepkinin belirleneceği sürece katılma imkânı sunulması ve mağdurun uğradığı zararın fail tarafından giderilmesi esası yatmaktadır³.

Onarıcı adalet klâsik ceza adalet sisteminin aksine fail merkezli bir sistem değildir. Suç niteliğindeki davranışa fail, mağdur ve toplum olmak üzere üç yönden yaklaşır. Klâsik ceza adalet sistemi ihlâl edilen kuraldan yola çıkarak failin adil bir yargılama sonucunda cezalandırılmasına önem verirken onarıcı adalet yukarıda da değinmeye çalıştığımız gibi suçun insanlara, karşılıklı ilişkilere ve topluma zarar verdiği gerçeğinden yola çıkarak suçtan doğrudan etkilenen kişilerin katılımını sağlamak suretiyle mevcut zararın en iyi nasıl giderilebileceğini tespit etmeye çalışır.

Türk Ceza Hukuku sisteminde; soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlar ile Kanunda belirtilen bazı suçlarda şüphelinin hatasını telafi amacıyla bir edimi yerine getirmesi, mağdurun-suçtan zarar görenin de bu edimi kabul etmesi hâlinde, soruşturma aşamasında yetkili merci olan Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığı veya kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesini; kovuşturma aşamasında da yetkili merci olan görevli ve yetkili mahkeme tarafından verilen kararlar davanın düşmesi veya hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını sağlayan müesseseye uzlaşma denilmektedir⁴.

Uzlaşma kurumu, suçun işlenmesiyle bozulan toplumsal düzenin karşılıklı anlaşma yoluyla yeniden tesisini amaçlayan, fail ve mağdurun suçtan kaynaklanan zararın giderimi konusunda anlaşmaları temeline dayanan ve sağlanan toplumsal barış karşılığında devletin ceza soruşturma ve kovuşturma yetkisini kullanma gereği

---

³ ÇETİNTÜRK, Ekrem (2008), *Onarıcı Adalet*, HD Yayıncılık, s.13-14, Ankara. (Kıs. Onarıcı Adalet)

⁴ ÜNVER, Yener, HAKERİ, Hakan (2010), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, s.708, Ankara.

duymadığı hukuksal bir kurumdur. Bu suretle uyuşmazlık adli makamlar denetiminde yargı dışı yolla çözülmüş olur⁵.

Tezimiz üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde uzlaşma kurumuna ilişkin genel açıklamalarda bulunulmuştur. Bu kapsamda; uzlaşma kavramı ve uzlaşma kurumunun hukukî niteliği, uzlaşmanın düşünsel temeli olarak onarıcı adalet kavramı, alternatif uyuşmazlık çözüm yolları ve uzlaşmanın tarihsel gelişimi, uzlaşma kurumundan beklenen faydalar, mukayeseli hukukta uzlaşma, uluslar arası hukukta uzlaşma, ceza ve ceza muhakemesi hukuku ilkeleri bakımından uzlaşma konuları incelenmiştir. İkinci bölümde ceza muhakemesi hukukunda uzlaşma kurumu başlığı altında 5560 sayılı Kanun değişikliğine ilişkin açıklamalara yer verildikten sonra uzlaşmanın koşullarına ilişkin açıklamalara değinilmiştir. Üçüncü bölümde soruşturma ve kovuşturma aşamasında uzlaşma usulü ile uzlaşmanın sonuçlarına ilişkin açıklamalarda bulunulmuştur. Uzlaşmanın soruşturma ve kovuşturma evresindeki sonuçları başlığı altında özellikle soruşturma kovuşturma aşamasında verilebilecek kararlar açıklanmıştır. Ayrıca uzlaşma sağlanmasının ceza ilişkisini sona erdirmesi ve şahsi hak talebine etkisini, uzlaşma durumunda koruma tedbirlerinden kaynaklanan tazminat hakkı, uzlaşma ve müsadere ilişkisi, uzlaşma ile tekerrür ve özel tehlikeli suçlular arasındaki ilişki, uzlaşma ve şikâyetten vazgeçme kurumu ile Kanun yolları konularına açıklık getirilmiştir. Sonuç başlığı altında ise uzlaşma kurumuna ilişkin tespitler, kurumun uygulanırlığını arttırmak amacıyla yapılmasının faydalı olacağı düşünülen Kanun değişiklikleri ifade edilmiştir.

---

⁵ YAŞAR, Osman (2007), *Uygulamalı ve Yorumlu Ceza Muhakemesi Kanunu*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, s.1500, Ankara.

BÖLÜM I

1. GENEL AÇIKLAMALAR

1.1. UZLAŞMA KAVRAMI VE UZLAŞMA KURUMUNUN HUKUKÎ NİTELİĞİ

1.1.1 Uzlaşma Kavramı

Uzlaşma; kelime anlamı olarak belirli bir konu üzerinde “uyuşma”, uzlaşmak ise; “aralarındaki düşünce veya çıkar ayrılığını, karşılıklı ödümlerle kaldırarak uyuşmak” ya da “uyuşmak, barışmak” olarak tanımlanmaktadır⁶. Sözlükte ise; “sulh, ortaya çıkan uyuşmazlıkların barış içinde çözümlenmesi, tahkim” olarak ifade edilmektedir⁷. En basit şekliyle uzlaşma; mağdur, savunma ve iddianın belirli menfaatler karşılığında anlaşarak muhakemeyi sona erdirmeleridir⁸. Uzlaşma hafif ve nispeten hafif suçlara ilişkin olarak ortaya çıkan zararın, fail tarafından mağdura ödenmesi esasına dayanır⁹. İnsanları barıştırmak suretiyle kalıcı bir sosyal barışa hizmet eder¹⁰.

---

⁶ KAYMAZ, Seydi , GÖKCAN, Hasan Tahsin (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, s. 45, Ankara.

⁷ YILMAZ, Ejder (1996), *Hukuk Sözlüğü*, 5. Baskı, Yetkin Yayıncılık, s. 846, Ankara.

⁸ ZAFER, Hamide (2006), “*Türk Ceza Hukuku'nda Fail-Mağdur Uzlaşması*”, Maltepe Üniversitesi HFD, 2006/2 Maltepe Üniversitesi Yayınları, s.19 vd., İstanbul.

⁹ SOYASLAN, Doğan (2007), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınları, s. 342, Ankara. (Kıs. Ceza Muhakemesi)

¹⁰ ŞAHİN, Cumhuri (2009), *Ceza Muhakemesi Hukuku 1*, Seçkin Yayıncılık, s. 67, Ankara. (Kıs. Ceza Muhakemesi)

Yabancı hukuklarda ve uluslar arası belgelerde “victimoffender mediation, taeter-opfer-ausgleich, aussergerichtlicher tatabausgleich, mağdur- fail arabuluculuğu” veya “offender- victim arrangement- fail-mağdur anlaşması”, kısa olarak ise “mediation-arabuluculuk” kavramlarıyla ifade edilen uzlaşma kurumu mevzuatımıza 2005 yılında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile girmiştir¹.

Doktrinde bir görüş “uzlaşma” kavramının süreçten ziyade sonuca ilişkin bir çağrışım yaptığı gerekçesiyle “mağdur-fail arabuluculuğu” veya “arabuluculuk” kavramlarının üçüncü bir kişinin varlığı ile gerçekleşen, klâsik ceza yargılamasına alternatif süreci daha güzel ifade ettiğini belirtirken² diğer bir görüş ise uzlaşma kurumu ile klâsik ceza yargılaması dışına çıkarılan uyuşmazlıklarda uzlaştırmacı konumundaki üçüncü kişinin taraflara çözüm önerisi ve telkinde bulunmaksızın bağımsız ve yansız davranmasına rağmen arabuluculuk kurumunda görev alan üçüncü kişinin ise öneri ve telkin dışında problemin çözümüne yönelik aktif rol alması nedeniyle uzlaşma kurumunun ceza hukukuna has yapısı gereği özel hukuk uyuşmazlıkları için geçerli olan arabuluculuk kavramının ceza hukuku bakımından kurumu tam yansıtmadığını belirtmektedir³.

Ayrıca kurumun adının “uzlaşma” mı yoksa “uzlaştırma” mı olması gerektiği noktasında da çeşitli görüşler ileri sürülmektedir. Yönetmeliğin 4/b. maddesinde uzlaşma kavramı “Uzlaşma kapsamına giren bir suç nedeniyle, şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin Kanun ve bu Yönetmelikteki usul ve hükümlere uygun olarak uzlaştırma süreci sonunda anlaşırılmış veya anlaşmış olmaları” şeklinde ifade edilirken; 4/c. maddesinde uzlaştırma kavramı “Uzlaşma kapsamına giren bir suç nedeniyle şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin,

---

¹ SOYGÜT ARSLAN, Mualla Buket (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, s. 1-2, İstanbul.

² SOYGÜT ARSLAN, M. B., age., s. (2007), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınları, s. 342, Ankara..

³ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, s. 45, Ankara.

Kanun ve bu Yönetmelikteki usul ve hükümlere uygun olarak uzlaştırmacı aracılığıyla ya da hâkim veya Cumhuriyet savcısı tarafından anlaştırmaları suretiyle uyuşmazlığın giderilmesi süreci” olarak ifade edilmiştir. CMK’nın 253’üncü maddesi ve bu maddeyle başlayan bölüm başlığı “uzlaşma” olarak ifade edilmiştir. Özbek, tarafları bağlayıcı bir karar verme yetkisi olmayan bir üçüncü kişinin katılımıyla belirli usuller ve yöntemler ile uyuşmazlığın çözümüne yardımcı olunmasını düzenleyen kurumun adının uzlaştırma olarak ifade edilmesinin uygun olduğunu belirtmektedir⁴. Bunun yanı sıra diğer görüş ise fail ve mağdurun uyuşmazlığın çözümüne ilişkin olarak anlaşmaya varmaları durumunda devletin soruşturma ve kovuşturma yetkisinden vazgeçtiğini, ayrıca tarafların uzlaşmalarını sağlamak amacıyla tarafsız bir uzlaştırmacının da görevlendirilebileceğini ifade ederek kanunî düzenleme ile uzlaşma kavramının tercih edildiğini belirtmektedir. Uzlaştırma ise uzlaşmanın sağlanabilmesi için bulunan girişimdir⁵. Buna göre, uzlaştırma kavramı uzlaşma kapsamına giren bir suç nedeniyle tarafların uzlaştırmacı aracılığıyla ya da hâkim veya Cumhuriyet savcısı tarafından anlaştırmaları suretiyle uyuşmazlığın sonuçlandırılmasına ilişkin süreci ifade ederken; uzlaşma kavramı ise sürecin sonunda oluşan neticeyi anlatmaktadır. Çalışmamızda her iki kavrama da yer verilmiş ve yeri geldiğinde uzlaşma veya uzlaştırma kavramları bir diğeri yerine kullanılmıştır.

Uzlaşma kurumu Avrupa ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri’nde uzun süredir uygulanan bir kurumdur. Kurumun ülkeler arası farklı şekilde uygulamaları göze çarpmaktadır. Dar anlamda uzlaşma kurumu yargı makamlarının denetimi altında fail ve mağdurun anlaşması esasına dayanır ve bu suretle uyuşmazlık sona erdirilir. Geniş anlamda uzlaşma kurumu ise “uyuşma”, “pazarlıklı adalet”, “sulh”, gibi kavramlarla da adlandırılmakta ve fail ile mağdurun yanı sıra sanık, müdafii, savcı ve hâkimin aktif olarak karşılıklı rol aldıkları bir süreci ifade etmektedir. Geniş anlamda uzlaşmada uyuşmazlığın çözümünde yargılama hukuku kuralları uygulanır.

---

⁴ ÖZBEK, Mustafa Serdar (2005), *Ceza Muhakemesi Kanun’unda Uzlaştırma*, AÜHFĐ, C.54, Sayı 3, s. 295, Ankara.

⁵ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, s. 46, Ankara.

Uzlaşma daha çok yargılamanın sonucuna ilişkindir. Ceza miktarının azaltılması, ceza türünün değiştirilmesi veya infaz şeklinde kolaylıklar sağlanması şeklinde karşımıza çıkabilir. 5271 sayılı CMK ile dar anlamda uzlaşma kurumu benimsenmiştir⁶.

Türk Ceza Hukuku sisteminde; soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlar ile Kanunda belirtilen bazı suçlarda şüphelinin hatasını telafi amacıyla bir edimi yerine getirmesi, mağdurun-suçtan zarar görenin de bu edimi kabul etmesi hâlinde⁷, soruşturma aşamasında yetkili merci olan Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığı veya kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesini; kovuşturma aşamasında da yetkili merci olan görevli ve yetkili mahkeme tarafından davanın düşmesi veya hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesini sağlayan müesseseye uzlaşma denilmektedir⁸.

Amaç soruşturma ve kovuşturma organlarının iş yükünü hafifleterek ağır suçlarla mücadeleyi artırabilmek, taraflar açısından uzun yargı sürecinde zaman kaybına engel olmak ve hükümlüyü cezaevinde yatırmadan mağdurun zararını tazmin edebilmektir⁹.

1.1.2. Uzlaşma Kurumunun Hukukî Niteliği

Uzlaşma kurumunun, suçun işlenmesiyle bozulan toplumsal düzenin karşılıklı anlaşma yoluyla yeniden tesisini amaçlayan, fail ve mağdurun suçtan kaynaklanan zararın giderimi konusunda anlaşmaları temeline dayanan ve sağlanan toplumsal

---

⁶ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, s. 46-49, Ankara.

⁷ ÖZGENÇ, İzzet (2008), *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, s.576, Ankara.

⁸ ÜNVER, Yener, HAKERİ, Hakan (2010), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, s.708, Ankara.

⁹ SOYASLAN, D. (2007), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınları, s. 342, Ankara.

barış karşılığında devletin ceza soruşturma ve kovuşturma yetkisini kullanma gereği duymadığı hukuksal kurum olduğunu yukarıda ifade etmeye çalıştım. Kurum sayesinde uyuşmazlık adli makamlar denetiminde yargı dışı yolla çözülmüş olur¹⁰.

Mağduriyetin giderilmesi, mağdur ve failin kendi rızaları ile uzlaşmaları sonucu olabileceği gibi, kamu davası açılacağı ya da ceza tehdidi altında da olabilir. Birinci yöntem fail-mağdur uzlaşması denilebilecek muhakeme dışı usul, diğeri de klâsik ceza muhakemesidir¹¹.

Uzlaşmanın hukukî niteliği doktrinde tartışmalıdır¹². Tartışmaların kaynağını da uzlaşma kurumu ile cezai uyuşmazlıkların hukukî bir uyuşmazlık gibi karşılıklı anlaşma ile çözülmesi oluşturmaktadır. Tartışmalar daha çok uzlaşmanın ceza hukuku kurumu mu yoksa ceza muhakemesi hukuku kurumu mu olduğu noktasında toplanmaktadır¹³.

Hukukî niteliği itibariyle ceza usul hukukuna has bir kurum olduğunu düşünen görüş şu gerekçelere dayanmaktadır. Uzlaşma kurumu failin suçun yol açtığı hukukî sorumluluklarını kabul etmesi esasına dayanır. Aynı zamanda mağdurun uzlaşmayı kabul etmemesi veya herhangi bir nedenle uzlaşmanın gerçekleşmemesi durumunda da fiilin karşılığı olan cezanın yine ortaya çıktığı, uyuşmazlığın yargılama dışında çözüldüğü ve ceza muhakemesi hukukuna özgü niteliklerin baskın olduğu alternatif yöntemlerden biridir. Tarafların uzlaşmaya

---

¹⁰ YAŞAR, Osman (2007), *Uygulamalı ve Yorumlu Ceza Muhakemesi Kanunu*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, s.1500, Ankara; TUNÇ, N., ag.tez,s.17-19.

¹¹ ÖZBEK, Veli Özer (2005), *Yeni Ceza Muhakemesi Kanun'unun Anlamı (CMK İzmir Şerhi)*, Seçkin Yayıncılık, s. 993, Ankara.

¹² GÜLTEKİN, Özkan (Ocak 2011), “*Ceza Hukukunda Uzlaşma İle Önödeme Kurumlarının Karşılaştırılması*”, Adalet Dergisi, 39. Sayı, s.146-149, Ankara, (Kıs. Uzlaşma).

¹³ SOYGÜT ARSLAN, M. B. (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, s. 1-2, İstanbul.

varmaları hâlinde kamu davası açılmayacaktır. Bu nitelikleri itibariyle uzlaşma bir Ceza Muhakemesi Hukuku kurumudur¹⁴.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nda uzlaşma, "Özel Yargılama Usulleri" başlıklı beşinci kitap içinde 253 ilâ 255'inci maddeler arasında düzenlenmiştir. Kanunî düzenleme uzlaşmanın, ceza usul hukuku bakımından da özel bir yargılama usulü olarak kabul edildiğini düşündürebilir. Doktrinde bir görüşe göre uzlaşma, kamu davasının açılmasını önleme veya açılmış olan davanın ortadan kaldırılması sonucunu doğurması itibariyle bir muhakeme engeli veya dava şartı olup esas itibariyle muhakeme şartıdır. Hukukumuzda uzlaşmaya tâbi suçlarda kamu davası açılabilmesi için uzlaşma usulünün uygulanması zorunludur¹⁵.

Uzlaşmanın karma bir hukukî niteliğe sahip olduğunu savunan doktrindeki görüş ise gerekçe olarak, birey ile devlet arasındaki ceza ilişkisinin sona ermesi nedeniyle maddi ceza hukukuna ilişkin yönünün yanı sıra ceza muhakemesi usul ve esaslarına ilişkin düzenlemelerle kaleme alınması nedeniyle muhakeme hukukuna has özelliklerinin de bulunduğu hususunu göstermektedir¹⁶.

Bazı hukukçulara göre, Ceza ve Ceza Usul Kanunları (İnfaz Kanunları ve diğer ilgili mevzuat da dâhil olmak üzere) ceza adalet sistemi bakımından bir bütünü oluşturur. Uzlaşma kurumu maddi ceza hukuku bakımından ceza ilişkisinin düşürülmesine yol açan bir etki doğurur. Bu nedenle uzlaşmaya ilişkin olarak Ceza Kanun'unda da çerçeve bir hükmün bulunmasında sakınca yoktur. Uzlaşma, özü itibariyle bir ceza hukuku kurumudur¹⁷.

---

¹⁴ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, s. 50-52.

¹⁵ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, s. 1-2, İstanbul, s. 84.

¹⁶ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, s. 52.

¹⁷ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, s. 1-2, İstanbul, s. 86.

Uzlaşmanın hukukî niteliğinin önemi esas olarak kendini lehe aleyhe kanun değerlendirmesi durumunda göstermektedir. Uzlaşmanın maddi ceza hukuku kurumu olduğunun kabulü durumunda kanun değişiklikleri sonrasında uygulayıcılar TCK'nın 7/2'nci maddesi gereğince, lehe aleyhe kanun değerlendirmesi yapmak zorundadırlar. Uzlaşmanın ceza muhakemesi kurumu olduğu kabul edilecek olursa bu durumda da “usul kurallarının derhal uygulanırlığı” ilkesi gereğince, uzlaşma usulünü içeren herhangi bir kanunî değişiklik durumunda ilgili kanunun yürürlük tarihi esas alınacak ve lehe aleyhe kanun karşılaştırması yapılmayacaktır.

Yargıtay Ceza Daireleri ve Yargıtay Ceza Genel Kurulu uzlaşmanın gerek maddi ceza hukukuna gerekse de ceza muhakemesi hukukuna ilişkin yönlerinin bulunduğunu belirterek, karma bir yapısının olduğunu ifade etmiştir. YCGK 06/11/2007 tarihli ve 2007/6-212 Esas, 2007/229 Karar sayılı ilâmında da uzlaşma kurumunun biçimi itibariyle ceza muhakemesine ilişkin yönlerinin bulunmasının yanı sıra sonuçları itibariyle maddi ceza hukukunu da ilgilendirdiğinin tartışmasız olduğunu belirtmiştir¹⁸.

Uzlaşma fail hakkında kamu davası açılmasını önleyen bir kurumdur. Soruşturma aşamasında uzlaşmaya tâbi suçlar bakımından uzlaşma usulü uygulanmadan iddianame düzenlenmesi, iddianamenin iadesi sebebidir¹⁹. Kamu davasının açılmasını önleme veya açılmış olan davanın ortadan kaldırılması sonucunu doğurması itibariyle bir muhakeme engelidir. Dolayısıyla uzlaşmanın ceza muhakemesi kurumu olduğu söylenebilir. Diğer taraftan uzlaşmanın gerçekleşmesi durumunda ceza soruşturma veya kovuşturmasını sürdürmek mümkün olmadığından uzlaştırma fail ile devlet arasındaki ceza ilişkisinin sona ermesi sonucunu doğurur. Bu yönüyle de maddi ceza hukuku kurumu olduğu görülmektedir. Açıkladığımız nedenlerle uzlaşmanın karma bir nitelik taşıdığını düşünmekteyiz.

---

¹⁸ Ulusal Yargı Ağı Projesi Yargıtay Kararı Arama Ekranı.

¹⁹ GÜLTEKİN, Özkan (Kasım 2006), “İddianamenin İadesi”, Terazi Hukuk Dergisi, Yıl:1, 3. Sayı, Seçkin Yayıncılık, s.54, Ankara. (Kıs. İddianame)

1.2. UZLAŞMANIN DÜŞÜNSEL TEMELİ OLARAK ONARICI ADALET KAVRAMI, ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLLARI VE UZLAŞMANIN TARİHSEL GELİŞİMİ

1.2.1. Uzlaşmanın Düşünsel Temeli Olarak Onarıcı Adalet Kavramı

Onarıcı adalet (restorative justice), özellikle Kanada, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Yeni Zelanda ve Avustralya’da oldukça yaygın olarak kullanılan Anglo Sakson menşeli bir kavramdır. Temelinde; mağdur, fail ve topluma suça verilecek tepkinin belirleneceği sürece katılma imkânı sunulması ve mağdurun uğradığı zararın fail tarafından giderilmesi esası yatmaktadır²⁰. Onarıcı adalet kurumunu kapsamlı olarak ilk inceleyen kişi Howard Zehr’dir. 1985 yılında kaleme aldığı “Cezalandırıcı Adalet, Onarıcı Adalet” (Retributive Justice, Restorative Justice) adlı kitabında klâsik ceza adalet sistemi ilkelerine karşı çıkarak onarıcı adaleti mevcut sisteme bir alternatif olarak sunmuştur. Bu çalışma Amerika Birleşik Devletleri’nde Mark Umberit ve İngiltere’de Martin Wright ve John Harding tarafından kabul görmüş ve onlar da onarıcı adalet ve uzlaşmayı mağdur ve failin karşılıklı iletişim kurması ve failin aldığı aktif sorumluluk ile mağduriyetin giderilmesi ekseninde incelemişlerdir²¹.

Onarıcı adalet kavramı, onarıcı adaletin ceza konularında kullanılmasına ilişkin temel ilkeler konulu BM Karar Taslağı ve arabuluculuk başlığı altında Avrupa Konseyi R (99) 19 sayılı tavsiye kararında tanımlanmıştır. Bu tanımları biraz genişleterek ifade etmeye çalışacak olursak, “genellikle bir kolaylaştırıcının yardımıyla, mağdurun ve failin ve uygun olduğu durumlarda suçtan etkilenen diğer bireylerin veya toplum üyelerinin suçtan doğan sorunların çözümü için, hep beraber

---

²⁰ GÜLTEKİN, Ö., *Uzlaşma*, s.136-137; ÇETİNTÜRK, Ekrem (2008), *Onarıcı Adalet*, HD Yayıncılık, s.13-14, Ankara. (Kıs. Onarıcı Adalet); TUNÇ, N., *ag.tez*,s.4-13.

²¹ ÇETİNTÜRK, E., (2008), *Onarıcı Adalet*, HD Yayıncılık, s. 30.

etkin olarak katıldığı herhangi bir süreç anlamına gelir. Arabuluculuk, uzlaştırma, konferans ve ceza belirtme çemberleri onarıcı süreçler arasında yer alabilir”²².

Onarıcı adalet, zarar vermekten çok onarmayı, eğitmeyi, affetmeyi, sorumluluk yüklemeyi ve toplumsal katılımı artırmayı amaçlayan bir yaklaşımdır. Suça ve suça ilişkin yaptırıma farklı bir açıdan yaklaşmaktadır. Suç kişiler arasında bir uyumsuzluk olarak görülmekte ve suçun mağdurunun da haksızlığa uğramış olan kişi olduğu kabul edilmektedir. Fail sürece aktif olarak katılacak, hatasını kabul edecek ve gönüllü olarak ortaya çıkan zararı gidermeye çalışacaktır. Onarıcı adaletin temel üç ilkesi vardır ve bunlar şunlardır²³:

- Suça karşı verilecek toplumsal tepkide, öncelik mağdurun maruz kaldığı zararın ve uğradığı haksızlığın mümkün olduğu kadar giderilmesi olmalıdır.
- Failin mağdura yönelik eyleminin etkilerini anlaması, hatasını kabul etmesi ve ıslahı amaç edinilmelidir.
- Mağdura, suçun kendisinde yarattığı etkileri, hayatını nasıl etkilediğini doğrudan faile anlatabilmesi, ona sorular sorabilmesi ve suç nedeniyle ortaya çıkan zararın en iyi şekilde giderilebilmesi amacıyla faille bir araya gelmesi için fırsat verilmelidir.

Onarıcı adalet anlayışının ulaşmak istediği amaçlar doktrinde şöyle ifade edilmiştir²⁴:

- Mağdurların ihtiyaçlarını gözetebilmek,
- Suçluyu topluma kazandırarak tekrar suç işlemesini önlemek,

---

²² PELİKAN, Christa (2008), “*Onarıcı Adalet Üzerine*”, Derleyenler: Galma Jahic ve Burcu Yeşiladalı, Onarıcı Adalet, Mağdur-Fail Arabuluculuğu ve Uzlaşma Uygulamaları, Türkiye ve Avrupa Bakışı, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 1. Baskı, s. 22, İstanbul.

²³ T.C Adalet Bakanlığı (2009), *Ceza Uyuşmazlıklarında Uzlaşma El Kitabı*, s. 11-12, Ankara. (Kıs. Uzlaşma El Kitabı)

²⁴ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T.(2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, s. 58-59.

- Suç failinin aktif sorumluluk almasını sağlamak,
- Toplumun, mağdur ve suçluların rehabilitasyonu ve suçla mücadele için çalışmasını sağlamak,
- Ceza adaleti sisteminin artan maliyet ve gecikmelerini önlemektir.

Onarıcı adalette uyuşmazlık sonrasında şu sorulara cevap aranır:1. Kim zarar görmüştür? 2. Mağdur, fail ve toplum neye ihtiyaç duymaktadır? 3. Yükümlülükler nelerdir ve kim bunları yerine getirecektir? Bu çerçevede onarıcı adaletin amacı mağdur, fail ve toplum ile ilişki kurmak suretiyle ihtiyaçlara cevap vermek ve ilişkileri iyileştirmektir²⁵. Bu üç sorunun cevabını yukarıda belirtmeye çalıştığımız onarıcı adaletin temel ilkeleri ve amacı, açık ve net bir şekilde cevaplandırmaktadır.

Uluslar arası kabul görmüş bir kavram²⁶ olan onarıcı adalet klâsik ceza adalet sisteminden farklı olarak ceza tehdidi dışında taraflar arasında olumlu ilişkiler kurmayı amaçlayan yapıcı ve onarıcı bir sistemdir. Bu suretle mağdur, fail ve toplumun ihtiyaçlarını tespit ederek suç niteliğindeki davranışlara yaklaşım tarzı konusunda yeni ve farklı bir model ortaya koymaktadır. Birinci aşamada suça karşı gösterilecek toplumsal tepkiye mağdurun zararının mümkün olduğunca giderilmeye çalışılması yoluyla başlanır. İkinci aşamada fail ele alınır. Islahı amacıyla işlediği suç, suçun yarattığı olumsuz etkiler konusunda bilgilendirilir ve sonuçta sorumluluğunu kabul etmeye, hatasını telafi etmeye yönlendirilir. Son aşamada ise mağdura suçun kendi üzerinde yarattığı olumsuz etkileri ve yaşantısını nasıl etkilediği konusunda faile karşı duygu ve düşüncelerini anlatma, faile sorular sorabilme ve zararının karşılanması için faille yüz yüze konuşabilme fırsatı verilir²⁷.

---

²⁵ SOYSAL, Tamer (2010), “*Uzlaşma Kurumunun Felsefesine Bir Uzanış: Onarıcı Adalet ve Güney Afrika Ubuntu Geleneği*”, *Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi*, Özel Sayı 1, s.332-333, İstanbul.

²⁶ TARHANLI, Turgut (2008), “*Onarıcı Adalet*”, Derleyenler: Galma Jahic ve Burcu Yeşiladalı, *Onarıcı Adalet, Mağdur-Fail Arbuluculuğu ve Uzlaşma Uygulamaları*, Türkiye ve Avrupa Bakışı, İstanbul Bilgi Üniversitesi,1. Baskı, s.10, İstanbul.

²⁷ ÇETİNTÜRK, E, *Onarıcı Adalet*, HD Yayıncılık, s. 15.

Mağdurların maruz kaldıkları fiziki, psikolojik, maddi ve sosyal kayıplarına karşı duyarlı bir şekilde yaklaşmak suretiyle menfaatleri güvence altına alınmalı ve bu suretle mağdur onarıcı adalet anlayışı çerçevesinde ikinci bir mağduriyet yaşamaksızın davada hak ettiği rolü üstlenebilmelidir²⁸.

Onarıcı adalet kavramı suçun öncelikli olarak bireyler arasındaki ilişkinin ihlali olduğu ve bu suretle topluma da zarar verdiği düşüncesine dayanmakta, verilen zararın fail tarafından giderilmesini esas almaktadır. Böylece klâsik ceza adaleti sistemindeki suçun muhatabı ve adaleti sağlama yetkisinin kamuya ait olduğu görüşünden ayrılmaktadır.

Onarıcı adalet, klâsik ceza adalet sisteminin aksine fail merkezli bir sistem değildir. Suç niteliğindeki davranışa fail, mağdur ve toplum olmak üzere üç yönden yaklaşır. Klâsik ceza adalet sistemi ihlâl edilen kuraldan yola çıkarak failin adil bir yargılama sonucunda cezalandırılmasına önem verirken onarıcı adalet yukarıda da değinmeye çalıştığım gibi suçun insanlara, karşılıklı ilişkilere ve topluma zarar verdiği gerçeğinden yola çıkarak suçtan doğrudan etkilenen kişilerin katılımını sağlamak suretiyle mevcut zararın nasıl giderilebileceğini tespit etmeye çalışır.

Klâsik ceza adalet sisteminde suç devlete karşı işlenmiş bir eylem olarak nitelendirilir, amaç kişinin suçlu olup olmadığının adil bir şekilde tespiti ve suçlu ise cezalandırılmasıdır. Uyuşmazlığın devlet ile fail arasındaymış gibi görülmesi suçun aynı zamanda kişiler arası bir uyuşmazlık olduğu gerçeğiyle bağdaşmaz, toplumun devlet tarafından temsili toplumsal zararın göz ardı edilmesine sebep olur. Onarıcı adalet sisteminde ise suçun, failin mağdura yönelik yaptığı haksızlık olarak algılanmasının temel amacı kişinin suçlu olup olmadığının tespitinden ziyade problemlerin geleceğe dönük çözümüdür. Karşılıklı diyalog ve müzakere anlayışına dayanan onarıcı adalet doğru iletişim ve sonuçlar olarak görülür. Suç kişiler arası bir uyuşmazlıktır. Aynı zamanda toplumsal zarar göz ardı edilmez ve toplum taraflara yardımcı olmak amacıyla sürece dâhil edilir. Klâsik ceza adalet sisteminde devlet

---

²⁸ YÜCEL, Mustafa Tören (2008), *Türkiye’de Yargının Etkinliği*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Şen Matbaa, s. 107-108, Ankara.

merkezli bir yargılama ve pasif fail, ihmal edilmiş mağdur tablosu vardır. Süreç yargı makamları tarafından idare edilir ve failin sorumluluğu ceza alması olarak algılanır²⁹.

1.2.2. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Uzlaşma

Alternatif uyuşmazlık çözümü (Alternative Dispute Resolution-ADR) devlet yargısına seçenek olarak adalete ulaşma noktasında etkinliği artırmayı amaçlayan, uyuşmazlığın çözümünde tarafsız üçüncü bir kişinin yardımı esasına dayanan yöntemdir. Mahkemelerce gerçekleştirilen yargısal faaliyetlere göre daha esnek kuralları içerir. Amaç yargının hızlandırılması ve uyuşmazlığın yargı dışında ve barışçı yollarla çözümüdür³⁰. “ADR en genel biçimiyle mahkemelerdeki yargılamaya alternatif uyuşmazlık çözümüdür. Newman’a göre tarafları kendi çözümlerini bulmaya özendiren ve tarafsız üçüncü kişilerin, uyuşmazlığın taraflarına kendi çözümlerini bulmakta yardım ettiği yöntemlerle uyuşmazlık çözümü iken Brown ve Marriot’a göre yargılama yöntemlerine (devlet ve tahkim yargılarına) alternatif, tarafsız bir müdahale veya yardımın kullanıldığı yöntemlerdir”³¹.

ADR; müzakere, arabuluculuk, tahkim, kısa jüri yargılaması ve mahkeme kökenli tahkim gibi yöntemleri ifade eder. Yöntemlerin çoğu özel hukuk davaları için oluşturulmuştur³². Arabuluculuk (Reconciliation) olarak ifade edilen bir diğer

---

²⁹ ÇETİNTÜRK, E, *Onarıcı Adalet*, s. 60; JAHİC, Galma, YEŞİLADALI, Burcu (2008), “*Onarıcı Adalet: Yeni Bir Yaklaşım*”, Derleyenler: Galma Jahic ve Burcu Yeşiladali, *Onarıcı Adalet, Mağdur-Fail Arabuluculuğu ve Uzlaşma Uygulamaları*, Türkiye ve Avrupa Bakışı, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 1. Baskı, s.15-17, İstanbul.

³⁰ BAHRIYELİ, Kemal (2008), “*Ceza Muhakemesi Hukuku’nda Uzlaşma Kurumu*”, Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türk Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul Barosu Yayınları, s.433, İstanbul; SOYGÜT ARSLAN, M. B., age., s. 22; ÇULHA, Rifat (2010), “*Uzlaşma*”, *Uzlaşma*, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, s. 185, İstanbul.

³¹ ILDIR, Gülgün (2003), *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü (Medeni Yargıya Alternatif Yöntemler)*, Seçkin Yayıncılık, s. 26-27, Ankara.

³² ÖZBEK, Mustafa Serdar (2010), “*Çağdaş Ceza Adaleti Sistemlerinde Alternatif Çözüm Arayışları ve Arabuluculuk Uygulaması*”, *Uzlaşma*, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, s. 125, İstanbul. (Kıs. Arabuluculuk Uygulaması).

yöntem ise çalışma konumuzu oluşturan uzlaşma kurumuna en çok benzeyen yöntemdir. Her iki yöntemde de tarafsız üçüncü kişinin varlığı gerekli iken uzlaşma yöntemindeki arabulucu daha aktif rol alır ve arabuluculuk yöntemindeki tavsiye edici niteliğinden ziyade uzlaşmada taraflara çözüm önerisi sunan ve onları ikna etmeye çalışan bir rol üstlenir. Ancak her iki yöntemde de tarafların çözüm önerilerini kabul zorunluluğu yoktur.

Alternatif uyuşmazlık çözümü kural olarak bağlayıcı değildir. Taraflar aralarında yaptıkları anlaşma ile çözümü bağlayıcı kılabilirler³³. Tarihi gelişimi ve yapısı itibariyle özel hukuk kökenli bir yöntemdir³⁴.

Amacı tarafları sürece dâhil etmek suretiyle uyuşmazlıkların hızlı bir şekilde ve daha az masrafla çözülmesidir³⁵. Herhangi bir ADR yönteminin başarılı olabilmesi için taraflar toplantıda hazır bulunmalı ve ADR görevlisi her iki tarafı da sabırla dinleyerek kendilerini ifade etmelerine imkân tanınmalıdır. Ayrıca ADR görevlisi uyuşmazlık ADR ile çözümlenemeyip mahkemelik bile olsa konuşulanların gizlilik ilkesi gereğince taraflar arasında kalacağı konusunda bilgilendirici olmalıdır³⁶. Uzlaşma kurumu kendine has özellikleri bulunan bir onarıcı adalet uygulamasıdır.

---

³³ ILDIR, G., (2003), Alternatif Uyuşmazlık Çözümü (Medeni Yargıya Alternatif Yöntemler), Seçkin Yayıncılık, s. 27-30.

³⁴ ŞANLI, Cemal (2002), *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları*, Beta Yayıncılık, s.371, İstanbul.

³⁵ CHALMERS, Carolyn (2010), “*Uyuşmazlıkların Mahkeme Dışı Çözüm Yolları Dersi*”, Çeviren: Araştırma Görevlisi Hande Ulutürk, Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, s. 24, İstanbul.

³⁶ MACUNCU, Muhsin (2010), “*Amerikan Hukuk Sisteminde Anlaşmazlıkların Alternatif Çözümleri*”, Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, s. 81, İstanbul.

1.2.3. Uzlaşmanın Tarihsel Gelişimi

Klasik ceza adaleti sürecine toplum temelli bir alternatif sunan ve müeyyide olarak zararın giderilmesini vurgulayan toplumsal adalet modellerinin gelişimi, alternatif uyuşmazlık çözüm usullerinin yaygınlaşması ve mağdur haklarına olan ilginin artması uzlaşma kurumunu destekleyen fikir akımlarıdır³⁷.

Uzlaşma, ilkel hukuk döneminden itibaren 19'uncu yüzyıla kadar değişik şekillerde uygulanmış gelmiştir³⁸. İkel ceza hukukunda uzlaşma kurumunun doğuşu, öç alma fikrinin savaşı devamlı kılışı ve barışı kurmadaki yetersizliğine dayanmaktadır. Öç alma ve uzlaşma ilkel ceza hukukunun birbirini takip eden iki aşaması olmuştur. Eski Yunan hukukunda, başlangıçta cezai yaptırımların temeli kısasa dayanmaktaydı. Bu esas zamanla terk edilerek kanunî düzenlemeler ile “uzlaşma bedeli” esası getirildi. Daha sonraları Yunan hukukunun suçun karşılığı olarak intikama ve cebir kullanmaya yer vermemeye, uzlaşma bedelini yaygınlaştırmaya çalıştığı görülür³⁹.

Roma hukukunda suçlar iki gruba ayrılmıştı. Bunlardan ilki grup suçları olarak adlandırılan, kamu düzenini ilgilendiren ve yaptırımı idam cezası olan suçlardı. İkincisi ise kişilere ve mallara karşı işlenen kamu düzenini bozmayan yaptırımı mağdurun zararının giderilmesine yönelik⁴⁰ mali cezalar olan ve kısasın geçerli olduğu suçlardı. Ne var ki; kısasın uygulanabilmesi uzlaşma bedeli yoluyla

---

³⁷ ÇETİNTÜRK, Ekrem (2009), *Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma*, HD Yayıncılık, s. 40, Ankara. (Kıs. Uzlaştırma)

³⁸ MECİT, Kemal, ADEMOĞLU, İsmail (2010), “*Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yollarından Uzlaşma Kurumunun Gelişimi ve Hukukumuzdaki Yeri*”, *Uzlaşma*, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, s.353, İstanbul.

³⁹ İPEK, Ali İhsan, PARLAK, Engin (2009), *İçtihatlarla Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma*, Adalet Yayınevi, s.9, Ankara.

⁴⁰ İÇEL, Kayıhan, DONAY, Süheyl, (1999), *Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku*, 3. Baskı, Beta Yayıncılık, s. 40-41, İstanbul

mağdurun memnun edilmesi bakımından, mutlak bir uzlaşmayı gerekli kılmaktaydı. On İki Levha Kanunu'nda da bu yönde bir hükme rastlanmaktadır⁴¹.

Ortaçağda, derebeyliklerin ve feodal devletlerin kurulması mülkîlik prensibinin önem kazanmasına yol açmış, toplumsal ve ekonomik yapıda büyük değişikliklere neden olan bu durum uzlaşma kurumunu zayıflatmıştır. Kralın uzlaşma bedelini kamu için değil ihlâl edildiğini düşündüğü kendi hakkı için talep etmesi uzlaşma bedelini bu dönemde ödenmesi zor bir hâle getirmiştir. Tarafların, mahkeme dışında dostça uzlaşmaları mümkün bulursa da, böyle bir sistem faile durumu elverişli ise cezayı para ile ortadan kaldırabilme imkânı veriyordu. Uzlaşma Uzak Doğuda da çok yaygındır. Çin'de uzlaşmanın kökenleri Konfüçyüs felsefesine uzanmaktadır. Burada uzlaşmayla toplumsal düzenin sağlanması amaçlanır⁴².

Uzlaşma kurumu, İslam hukukunda diyet⁴³ adı altında uygulanmıştır. İslam hukukunda diyet, insanın kasten öldürülmesi veya yaralanması hâlinde failin, mağdur tarafa ödediği bir miktar tazminattır. Mağdur tarafa verilmesi gereken tazminat dönem dönem değişiklikler geçirmiş, zararın karşılığı olarak bazen zirai aletin, bazen ehil hayvanların verilmesi bazen de bir miktar paranın ödenmesi yeterli görülmüştür⁴⁴.

1970'lerde Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ilk uzlaşma uygulamalarından sonra, 1980'lerin başında uzlaşma uygulamaları Avrupa'da yayılmaya başlamıştır. 1970'li yılların sonunda az sayıda olan uzlaşma programları, Kuzey Amerika ve Avrupa'da bugün 1000'nin üzerindedir. Kuzey Amerika uygulamaları İngiltere'yi de etkilemiştir. İskandinav ülkelerindeki gelişmeler ise

---

⁴¹ İPEK, A.İ, PARLAK, E., (2009), *İçtihatlarla Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma*, Adalet Yayınevi., s.9.

⁴² İPEK, A.İ, PARLAK, E., (2009), *İçtihatlarla Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma*, Adalet Yayınevi., s.9-10.

⁴³ ÜÇÖK, Coşkun, MUMCU, Ahmet, BOZKURT, Gülnihal (1999), *Türk Hukuk Tarihi*, Eklî 9. Baskı, Savaş Yayınevi, s. 77-78, Ankara.

⁴⁴ SEZER, Ahmet (2010), *Öğreti ve Uygulamada Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma*, Adalet Yayınevi, s.25, Ankara.

daha bağımsız olmuştur. Avrupa’da uzlaşmanın yoğun olarak uygulandığı Norveç ve Finlandiya’daki gelişim ise 1981 yılında Norveç’te ilk pilot proje ile başlamış ve iki yıl sonra bunu Finlandiya takip etmiştir. Avusturya ve Almanya’ da, Avrupa’da uzlaştırmanın gelişmiş olduğu ülkelerdir. Avusturya çocuklar bakımından uzlaşmanın gelişiminde öncü rol oynamış ve ayrıca uzlaşma için iyi organize olmuş bir hizmet ağı kurmuştur. Almanya ise büyük çoğunluğu çocuk suçlularla ilgilenen olmak üzere uzlaşma hizmeti veren kurum sayısı bakımından en fazla ülke olarak bilinmektedir. Fransa’da ise kurumlar öncelikli olarak mağdurları desteklemek amacıyla kurulmuştur. Bu suretle Almanya, Avusturya, Finlandiya, Fransa, İngiltere ve Norveç Avrupa’da uzlaşma uygulamalarının en gelişmiş olduğu ülkelerdir. Bunun yanında Danimarka, İsveç, Hollanda, İspanya, İtalya ve Polonya’da da uzlaşma uygulamaları gelişmiştir. Çek Cumhuriyeti, Rusya, Slovenya ve Arnavutlukta da uzlaştırma konusunda bir takım girişimler bulunmaktadır⁴⁵. Mukayeseli hukukta uzlaşma ve uzlaşma kavramının uluslararası belgelerdeki düzenlenişine çalışmamızda devam eden başlıklar altında değinilecektir.

1.3. UZLAŞMA KURUMUNDAN BEKLENEN FAYDALAR

Ülkemiz adli makamları da dâhil olmak üzere birçok ülkenin adli makamları uzun muhakeme sürecini gerektiren ve her geçen gün artan ağır iş yüküyle karşı karşıyadır⁴⁶. Hukuka duyulan güven ise sanığın cezalandırılmasının yanı sıra mağdurun zararının tazminini ve hızlı bir yargılama sürecini gerekli kılmaktadır. Bu nedenlerle ülkemizde ve mukayeseli hukukta uzlaşma başlığı altında açıklamaya çalışacağımız birçok ülkede uzlaşma kurumunun düzenlenmesi ihtiyacı doğmuştur.

---

⁴⁵ ÇETİNTÜRK, E., Ekrem (2009), *Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma*, HD Yayıncılık, s. 259-260.

⁴⁶ TAŞKIN, Mustafa (Ocak 2010), “*Fransız Ceza Hukukunda Uyuşmazlıkların Muhakeme Dışı Çözüm Yolları Bağlamında Yaptırım Sözleşmesi ve Müessesenin Türk Ceza Hukukunda Uygulanabilirliği*”, Terazi Hukuk Dergisi, Yıl:5, 41. Sayı, Seçkin Yayıncılık, s. 17, Ankara.

Sosyal ve ekonomik yaşamdaki değişim ve gelişimler beraberinde yeni suç kalıplarını getirmiştir. Aynı zamanda suçların daha karmaşık bir hâl aldığı da tartışmasızdır. Suçluluğun ispatı bir yandan teknik donanımların kullanılması suretiyle masrafı artırırken diğer yandan fazla zaman ve fazla personeli gerekli kılmaktadır. Kapasite üstü iş yükü de uzlaşma ve uzlaşma benzeri alternatif uyuşmazlık çözüm yollarını gerekli kılmıştır. Bu kapsamda kurumun yargılama makamlarının iş yükünü azaltması ve muhakemeyi hızlandırması beklenmektedir. Klâsik ceza adalet sisteminin maddi gerçeğe ulaşma yönündeki gayreti; delil ikamesi, hâkim veya bilirkişilerin reddi gibi kurumlarla kötüye kullanılabilir. Bu durum ise tarafları neticeye hızlı bir şekilde ulaşabilmek arzusuyla uzlaşma kurumuna yönlendirmektedir. Bir diğer beklenti ise, iş yükünün ve uzlaşmaya bağlı olarak mahkûmiyet sayısının azalmasının devletin bu alanda yapmak zorunda olduğu bir takım zorunlu masrafları önleyeceği yönündedir⁴⁷.

Çağımızda suç mağdurlarının yararları yönünde gelişen duyarlılık⁴⁸, mağdurun yargılama sürecine aktif olarak katılımının sağlanması suretiyle düşüncelerini açıklayabilme, şüpheli veya sanığa soru sormak suretiyle korkularını azaltabilme fırsatı bulması ve zararlarının giderimi suretiyle tatmin edilmesi⁴⁹ yönündedir. Uzlaşma kurumu sayesinde mağdurlar hukuk mahkemesinde dava açma gereği duymaksızın kolay ve hızlı bir şekilde zararlarını da tazmin edebileceklerdir. Zararın tazmini süreci aynı zamanda şüpheli veya sanıkla yüzleşme fırsatı bulan mağdur bakımından ruhsal bir rahatlama da sağlayacaktır.

---

⁴⁷ ŞAHİN, Cumhur (1998), *Ceza Muhakemesinde Uzlaşma*, S.Ü Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof Dr. Süleyman Arslan'a Armağanı, C.6, Sayı 1-2, s. 223-225, Konya. (Kıs. A.g.m); YENİSEY, Feridun, (2010) “*Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Hakkında Temel Bilgiler*”, Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1,s.9-10, İstanbul; TUNÇ, N., ag.tez,s.27-34.

⁴⁸ ÖZBEK, M.S., (2005), *Ceza Muhakemesi Kanun'unda Uzlaştırma*, AÜHFD, C.54, Sayı 3, s. 295.

⁴⁹ İPEK, A.İ, PARLAK, E., (2009), *İçtihatlarla Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma*, Adalet Yayınevi., s. 31.

Kurumdan şüpheli veya sanık yönünden de çeşitli faydalar beklenmektedir. Amaç, verilen zararın ve yapılan haksızlığın düzeltilmesidir. Mağdurla yüz yüze gelen şüpheli veya sanık klâsik ceza adalet sistemindeki cezadan kurtulma çabası yerine aktif olarak katıldığı uzlaşma sürecinde sebep olduğu maddi ve manevi zararları gidererek aylar hatta yıllar sürebilecek sıkıntılı ve sonucu henüz belli olmayan yargılama sürecinden kurtulacaktır. Islah suretiyle kişiyi topluma kazandırmayı amaçlayan uzlaşma kurumu adalet konusundaki sosyal beklentileri dikkate alarak suça modern bir tepki geliştirmiştir⁵⁰. Amaç kişinin yeniden topluma kazandırılması ve suç işlenmesinin önlenmesidir.

Hızlı ve etkin bir adalet süreciyle mevcut zararların doğru olarak tespiti ve bu süreçte şüpheli veya sanığa sebep olduğu zararları anlayarak pişmanlık duygusunun aşılması suretiyle suçun toplumsal etkileri azalacak, aynı zamanda tarafların ve ailelerinin de süreci izleyebilme şansları toplumsal katılımı ve tatmini de sağlayacaktır. Bu suretle uzlaşmayla sonuçlanan olaylar tarafların adalet sistemine olan güvenini ve toplumsal dayanışmayı artıracaktır⁵¹.

Taraflar arasında menfaat dengesinin tekrar kurulması ve her iki tarafın da memnun edilmesini amaçlayan uzlaşma kurumunda geçmiş ilişkilerin telafisinden ziyade sağlıklı ve dengeli gelecek ilişkiler hedeflenir. Sürece egemen olan gizlilik ilkesi bu noktada amaca hizmet etmektedir⁵².

---

⁵⁰ ÇETİNTÜRK, E., (2009), *Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma*, HD Yayıncılık, s.189-192.

⁵¹ *Uzlaşma El Kitabı*, s.34.

⁵² ARAS, Bahattin (2009), *Genel Olarak Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Temel Özellikleri*, T.C Adalet Bakanlığı Adalet Dergisi, 35. Sayı, s. 62-63; BALO, Yusuf Solmaz (2005), *Teori ve Uygulamada Çocuk Ceza Hukuku*, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, s. 377, Ankara.

1.4. MUKAYESELİ HUKUKTA UZLAŞMA

1.4.1. Amerika Birleşik Devletleri Hukukunda Uzlaşma

Amerikan hukuk sisteminde uzlaşma kurumunun ortaya çıkışı, 1960'lı yılların sonlarında artan siyasi ve sivil çatışmalara dayanır. 1964'te Sivil Haklar Kanunu kabul edilmiştir. 1976 yılında Amerikan Barolar Birliği tarafından düzenlenen "Adalet Yönetiminde Karşılaşılan Ortak Sorunların Nedenleri Hakkında Ulusal Konferans" ile ADR yöntemleri, artan iş yüküyle mücadele kapsamında yargılama sürecinde kullanılması gereken yöntemler olarak açıklanmıştır. Bu amaçla uzlaşma, ceza hukuku alanında yargılamayı hızlandırmak amacıyla uygulamaya konulmuştur⁵³.

Amerikan ceza hukukunda mağduriyetin giderilmesi, ilk olarak restitution (geri verme-iade) uygulaması olarak ifade edilen ve yaptırım olarak özgürlüğü bağlayıcı cezaları arka plâna itmeyi hedefleyen uygulamadır. 1960'lı yıllarda suçla mücadelede hapisanelerin yetersiz kalması ve artan iş yükü diversion uygulamalarını gündeme getirmiştir. Bu uygulamalar önceleri, polise, fiili adliyeye intikal ettirmeme hususunda takdir yetkisi verme veya savcı ile sanığın bir tür pazarlık yapmaları (itiraf pazarlığı) suretiyle kamu davasının açılmaması şeklinde olmuştur. Zamanla diversion ve restitution uygulamaları iç içe geçmiştir. Günümüzdeki uzlaşma usulünün ilk örnekleri 1972 yılında Ingham County şehrinde başlatılan Prosecutor's Diversion Programme ile uygulamaya konulmuştur⁵⁴.

ABD'de uzun zamandır uygulanan uzlaşma kurumu davadan önce, iddianamenin kabulü aşamasında ve dava bittikten sonra olmak üzere üç aşamada mümkündür. İddianamenin kabulü aşamasında yapılan uzlaşma girişimi "Dava

---

⁵³ TUNÇ, N., (2010), Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma Konulu Tez, s.43-46; SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, s. 1-2, İsta., s. 38.

⁵⁴ SOYGÜT ARSLAN, M. B (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, s. 1-2, İstanbul., s. 38-39.

Pazarlığı” olarak da adlandırılır. Savcı ile müdafî uzlaşırlarsa mahkeme sadece cezayı belirler⁵⁵.

ABD’de uyuşmazlıkların uzlaşma yoluyla yaklaşık %90 civarında⁵⁶ sonuçlandırıldığını görüyoruz. Bu durum, sanığın pişmanlık duymasından ya da zararı tazmin etme noktasındaki arzusundan ziyade sanığın yargılama sonucunda ulaşılabilecek ve muhtemelen mahkûmiyetle sonuçlanacak bir karardan daha elverişli bir duruma uzlaşmak suretiyle daha kısa sürede ulaşabilmesinden kaynaklanmaktadır. Oranın bu kadar yüksek olmasında isnadı genişletmek veya daraltmak suretiyle sanık üzerinde baskı kurabilme imkânına sahip Amerikan savcısının pratikte denetimi zor olan geniş takdir yetkisinin rolü de çok fazladır⁵⁷.

Mevcut 289 uzlaştırma programından, araştırmaya katılan 116 programa ilişkin verilere göre; ABD’de uzlaştırma hizmeti veren kurumların büyük çoğunluğunu (%43) sivil toplum örgütleri oluştururken, ikinci büyük kategoriye kilise (%22) oluşturmaktadır. Bunlar haricinde denetimli serbestlik kurumları (%16), savcılıklar (%4), polis (%2) ve diğer kamusal kurumlarda (%13) da uzlaştırma hizmeti verilmektedir. ABD’de gerçekleştirilen uzlaştırma programları gerek yeniden suç işleme gerekse de mağdur ve fail memnuniyeti bakımından oldukça başarılı sonuçlar vermektedir. Uzlaştırmaya katılan mağdurların %79’u, failerin ise %87’si süreçten memnun olduklarını ve mağdurların %83’ü, failerin ise %89’u süreci adil bulduklarını açıklamışlardır⁵⁸. Uzlaşma kurumunun ABD’de başarılı bir şekilde uygulandığını söyleyebiliriz.

---

⁵⁵ ÇULHA, R., (2010), “Uzlaşma”, Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, İstanbul., s. 187.

⁵⁶ ÖZTÜRK, Yavuz (2010), “Uygulayıcı Bakışı İle Uzlaşma”, Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, s. 205, İstanbul.

⁵⁷ ŞAHİN, C., (1998), *Ceza Muhakemesinde Uzlaşma*, SÜHFD, Prof Dr. Süleyman Arslan’a Armağanı, C:6, Sayı 1-2, s.265-266.

⁵⁸ ÇETİNTÜRK, E., (2009), *Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma*, HD Yayıncılık, Ankara., s. 294-297.

1.4.2. İngiltere Hukukunda Uzlaşma

İngiltere’de, suçtan kaynaklanan mağduriyetin giderilmesi ceza hukukunun yaptırımlar sistemi içinde kabul edilmiştir. Uzlaşma yoluyla sonuçlandırılan uyuşmazlık oranı oldukça yüksektir. Uygulama, mahkemelerin uzlaşılabilir uyuşmazlıklarda somut cezadan genellikle 1/3 veya 1/4 civarında bir indirim yapmaları şeklindedir⁵⁹.

1964 yılında Compensation order modeli olarak ortaya çıkan uygulama, mahkeme tarafından verilen bir “tazminat kararı” olarak ifade edilebilir. İlk başlarda, hürriyeti bağlayıcı cezaya alternatif, bağımsız bir yaptırım olarak algılanması istenmeyen uygulama, 1973 tarihli Powers of Criminal Courts Act’de tamamlayıcı bir yaptırım olarak yer almış; 1982 tarihli Criminal Justice Act’de ise bağımsız ve para cezasına göre öncelikli bir yaptırım olarak kabul edilmiştir. 1988 tarihli Criminal Justice Act ile 1982 tarihli kanuna ek olarak compensation order’ın uygulama alanı genişletilmiş ve uygulanmaması hâlinde gerekçesini belirtme zorunluluğu getirilmiştir. Hukukî niteliğinin zaman içinde değişiklik gösterdiğini görüyoruz⁶⁰.

İngiltere’de 1999 yılında ulusal kuruluşların katılımı ile onarıcı ceza adalet sistemini geliştirmek amacıyla Onarıcı Adalet Konsorsiyumu başlatılmıştır. Baş Kontrol Memurları Birliği, Emniyet Amirleri Birliği, Polis Teşkilatı, Cezaevi Yöneticileri Birliği, Howard Ceza Reformu Cemiyeti, Birleşik Krallık Arabuluculuk Birliği, Ulusal Mağdur Destekleme Bürosu ve Faillerin Korunması, Yeniden

---

⁵⁹ ŞAHİN, C., (1998), *Ceza Muhakemesinde Uzlaşma*, SÜHFD, Prof Dr. Süleyman Arslan’a Armağanı, C:6, Sayı 1-2., s.274.

⁶⁰ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, s. 1-2, İstanbul., s. 40-41.

Topluma Uyum Sağlaması Ulusal birliği gibi gönüllü kuruluş ve uzman toplulukları bünyesinde barındırmaktadır⁶¹.

2000 tarihli Powers of Criminal Courts Act'in 130. maddesine göre mahkeme, hükümden önce veya hükümlle birlikte yaptırım olarak veya cezanın bir parçası olarak sanığa suçtan doğan zararları tazmin etmesini, ölümlle sonuçlanan eylemlerde ise cenaze vb. masrafların karşılanmasını emreder. Ayrıca 73'üncü maddede, çocuk ve genç suçlular bakımından reparation order düzenlenmiştir. Mahkemece, hüküm giyen çocuk veya gençler hakkında aynı zamanda reparation order kararı verilebilir. Bu uygulamada çocuk ve gençler sosyal hizmetlilerin gözetiminde belirli bir işte çalışmaya veya suçtan doğan zararın tazminini sağlamaya yönelik programlara yönlendirilir. İngiltere'de oldukça yaygın olan bu uygulamanın suç mağdurları tarafından da tercih edildiği gözlenmiştir⁶².

Ağır nitelikteki suçlar dâhil olmak üzere bütün suçlar bakımından uzlaşma mümkündür. Uzlaşmaya katılma her iki taraf içinde gönüllülük esasına dayanır. Uzlaşma, bir uzlaşma kurumunun, failin veya mağdurun önerisiyle başlayabileceği gibi, polis veya denetimli serbestlik görevlisi gibi ceza adaleti çalışanları da, kendi normal görevlerini ifa ederken mağdur ve faili uzlaşmaya davet etme imkânına sahiptir⁶³.

İngiltere'de mağdur ve fail arasında gerçekleşen klâsik uzlaşma yanında, aynı suçu işleyen fail grubuyla aynı suça maruz kalan mağdur grubunun bir araya geldiği faili yakalanmayan veya görüşmek istemeyen mağdurlara yardımcı olabilmeyi amaçlayan uygulamalar da gerçekleştirilmektedir. Mağdurlar bu şekilde duygularını açıklamak ve faillere soru sormak imkânını elde ederken, failler de eylemlerinin

---

⁶¹ ÖZBEK, M.S., (2010), "Çağdaş Ceza Adaleti Sistemlerinde Alternatif Çözüm Arayışları ve Arabuluculuk Uygulaması", Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, İstanbul,,s.147.

⁶² SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, s. 1-2, İstanbul., s. 41.

⁶³ ÇETİNTÜRK, E., (2009), *Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma*, HD Yayıncılık, Ankara., s. 369.

mağdur üzerinde ve toplumda yarattığı olumsuz etkileri görme şansı elde etmektedirler. Bunun yanı sıra cezaevlerinde ve denetimli serbestlikte bulunanlar bakımından düzenlenen uzlaşma programları da bulunmaktadır⁶⁴. İngiltere’de yapılan araştırmalar, mağdurların failin cezalandırılmasından ziyade, mağduriyetin giderilmesine daha çok ilgi duyduğunu ortaya koymaktadır⁶⁵.

Uzlaşma programlarının uygulanmasında İngiltere’de ikili bir örgütlenme görmekteyiz. Sosyal hizmet modeli (social work model) olarak adlandırılan fail odaklı ve yaygın bir biçimde uygulanan birinci tür programlarda uzman kişiler baskın ve yönlendirici bir rol oynamaktadır. Bunun yanı sıra bağımsız arabuluculuk modeli (Independent mediation model) olarak adlandırılan ikinci yöntemde ise uzlaştırmacıların yönlendirici değil de kolaylaştırıcı bir rol üstlendikleri, mağdura ve faile eşit şekilde bir yaklaşımın söz konusu olduğu bir uygulama görülmektedir⁶⁶.

1.4.3. Alman Hukukunda Uzlaşma

Alman hukukunu incelerken bu hukuk sisteminin Kıta Avrupası sistemi içinde yer aldığı ve dolayısıyla kanunilik sistemi üzerine inşa edildiği, ceza hukukuyla ilgili kurumların açık kanuni dayanaklarla düzenlendiği hususuna dikkat çekmek gerekir.

Alman uygulamasında uzlaşma iki farklı anlamda kullanılmaktadır. Klâsik uzlaşma; bir uzlaştırmacının yardımıyla mağdur ve fail arasında bir anlaşmanın sağlanmasıdır. Restitution olarak ifade edilen ikinci uzlaşma şekli ise gönüllü olarak zararın giderilmesini ifade etmektedir. Buna göre zararın giderimi için tarafların bir araya gelmesi yeterlidir, uzlaştırmacı zorunluluğu yoktur.

---

⁶⁴ ÇETİNTÜRK, E., (2009), *Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma*, HD Yayıncılık, Ankara., s. 369.

⁶⁵ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, s. 1-2, İstanbul., s. 41.

⁶⁶ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, s. 1-2, İstanbul., s. 41-42.

1976 yılında Mağdurun Tazmini Hakkında Kanun ile mağdurların zararının tazmini amaçlanmıştır. Sadece ağır şiddet suçu mağdurlarını kapsamına alan bu Kanun ile yetki ve görev idare mahkemelerine verilmiştir. Bundan on yıl sonra 1986 yılında çıkartılan Mağdurların Korunması Hakkında Kanun ile ceza muhakemesinde korumayı genişleten hükümler getirilmiştir, ancak bu düzenlemeler de mağdura ceza ve ceza muhakemesi hukukunun temel prensipleri ile bağlı bir rol vermemiştir⁶⁷.

Almanya'da 1985'den beri, hem yerel hem de federal düzeyde çeşitli uzlaşma programları yürütülmektedir. 12/01/1990 tarihinde Alman Gençlik Mahkemeleri Kanunu'nda yapılan değişiklikle 45'inci madde savcıya; bazı kurumlar, öğretmenler, veliler veya akrabalar gibi kişiler tarafından uygun eğitim önlemlerinin alındığı bir suçla ilgili olarak soruşturmayı sonlandırma yetkisi vermiştir. Bu Kanun değişikliğiyle uzlaşma kurumu ilk kez Kanunî düzenlemeye kavuşmuştur⁶⁸.

Alman Ceza Kanunu'na eklenen 46/a maddesi ile, yetişkinler bakımından uzlaşmanın hukukî temeli oluşturulmuştur. Maddeye göre; fail, bir uzlaştırıcı aracılığıyla uzlaşma gayreti gösterir, eyleminden doğan zararı tamamen veya esaslı şekilde giderir veya gidermeye ciddi şekilde çaba gösterir ise mahkeme, cezayı hafifletebilir. Suçun bir yıldan fazla olmayan hapis veya 360 günlük para cezasını gerektirmesi hâlinde ise, ceza vermektен vazgeçebilir⁶⁹.

Alman Ceza Usul Kanunu'nun 153/a maddesinin birinci fıkrasının 2'nci cümlesine ve 1 ve 5 numaralı bentlerine göre, savcı soruşturmaya son verebilir. Mahkemenin ve şüphelinin karar ve rızaları ile kovuşturma yapılmasında herhangi bir yarar görmediği durumda şüpheliyle mağdurun uzlaşması ve şüphelinin belirli

---

⁶⁷ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, s. 1-2, İstanbul., s. 44.

⁶⁸ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, s. 1-2, İstanbul., s. 44-45.

⁶⁹ DÖLLING, Dieter (2010), “İşlenen Suç Nedeniyle, Suç Failleri ve Mağdurları Arasında Arabuluculuk (Mediation)”, Özet Çeviren: Ord. Prof. Dr. Sulhi DÖNMEZER, *Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1*,s. 19-20, İstanbul; ÖZBEK, M. S., *Arabuluculuk Uygulaması*,s. 157-158.

hususları yerine getirmesi şartıyla savcılık dosyayı kesin olarak ortadan kaldıracaktır⁷⁰. Kamu davası açıldıktan sonra da mahkeme savcılığın ve şüphelinin karar ve rızası hâlinde ve şüphelinin belirli hususları yerine getirmesi şartıyla dosyayı işleminden kaldıracaktır. Yetişkinler için, uzlaşma kapsamındaki suçlar bir aydan beş yıla kadar hürriyeti bağlayıcı cezalar ile para cezasını gerektiren taksirli suçlar olarak belirlenmişken; çocuk suçlular bakımından bir yıldan on beş yıla kadar hapis cezasını gerektiren kasıtlı suçlarda da uzlaşma yoluna başvurulabilecektir⁷¹.

Alman Ceza Usul Kanunu'nun 155/b. maddesine göre ise, savcı veya hâkim, mağdur ile suçlunun uzlaşmasını sağlamak amacıyla bu kişileri devlet tarafından bu işler için görevlendirilmiş kamu kurumlarına veya kamu kurumları dışında bu amaçla görev yapan kurumlara gönderebilecektir⁷². 380'inci maddesinde de "barıştırmaya teşebbüsü" başlığı altında bir düzenleme yer almaktadır. Bu maddeye göre; konut dokunulmazlığını ihlâl, hakaret, mektup gizliliğinin ihlâli, yaralama, tehdit ve mala zarar verme suçlarından şahsi dava açılması için öncelikle ilgili mercii tarafından barıştırmaya teşebbüs edilmesi ve bu teşebbüsün neticesiz kalması şarttır. Barıştırmaya mercii Almanya'nın kuzey eyaletlerinde hakemler, güney eyaletlerinde ise belediye başkanları ya da muhtarlıklardır⁷³.

Sonuç olarak Almanya'da arabuluculuk faaliyetlerinin başarılı bir uygulaması olduğunu görmekteyiz. Davaların %85'i tazminat ve uzlaşma koşullarında anlaşmayla neticelenmektedir. Özür dileme, bağış yapma ve mağdurun yararına

---

⁷⁰ DÖLLING, D., (2010), "İşlenen Suç Nedeniyle, Suç Failleri ve Mağdurları Arasında Arabuluculuk (Mediation)", Özet Çeviren: Ord. Prof. Dr. Sulhi DÖNMEZER, Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, İstanbul, s. 19.

⁷¹ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, s. 1-2, İstanbul..., s. 45-46.

⁷² ÇETİNTÜRK, E., (2009), *Ceza Adalet Sisteminde Uzlaşma*, HD Yayıncılık, Ankara., s. 271.

⁷³ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önodeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara s. 70-71.

çalışma şeklinde hizmet görmeyi içeren sembolik uzlaşmalarda yapılmaktadır. En önemlisi de taraflar süreçten memnun olmaktadırlar⁷⁴.

1.4.4. Fransız Hukukunda Uzlaşma

Fransız Ceza Usulü Kanunu'nun 41/1 ilâ 41/3 maddelerinde uzlaşmaya ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Savcı, kamu davası açmadan önce, tarafların da uygun görüşünü alarak suç failinin veya şeriklerinin suçtan doğan zararın giderilmesini garanti etmeleri şartıyla uzlaşma yoluna başvurabilir. Uzlaşma; hafif şiddet kullanımı, basit hırsızlık, nafaka yükünün yerine getirilmemesi, çocukları göstermemek gibi orta dereceli fiiller için geçerlidir⁷⁵.

Söz konusu 41/1'inci maddeye göre arabuluculuk kurumunun amacı; verilen zararın tazmin suretiyle giderilmesi, suçun toplumda yarattığı olumsuz etkilere son verilerek failin yeniden topluma kazandırılmasıdır. Arabuluculuğun mutlaka mahkemece yürütülmesi şart olmayıp, polis, savcılık teşkilatı, suçlunun şartlı tahliye edildiği dönemde suçluyu gözlemleyen kuruluş veya bağımsız topluluk kökenli bir kuruluşça yürütülmesi de mümkündür⁷⁶. 41'inci madde yetişkinler bakımından uygulamaya konulan bir maddedir.

18 yaşından küçükler bakımından ise uygulama daha eskidir, 1945' li yıllarda yürürlüğe giren bir Kanuna dayanır. Bu Kanun gereğince savcının göndermesi hâlinde iddianame askıya alınırken, mahkemenin veya hâkimin talebi hâlinde ulaşılan sonuç cezayı ortadan kaldıran veya askıya alan bir eğitim tedbiri olarak nitelendirilir Ancak Usul Kanunu'ndaki hüküm çocuklar bakımından da

---

⁷⁴ ÖZBEK, M.S., (2010), “Çağdaş Ceza Adaleti Sistemlerinde Alternatif Çözüm Arayışları ve Arabuluculuk Uygulaması”, Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, İstanbul,,s. 160.

⁷⁵ ÇOLAK, Haluk, TAŞKIN, Mustafa (2005), *Açıklamalı-Karşılaştırmalı-Uygulamalı Ceza Muhakemesi Kanunu*, Seçkin Yayıncılık, s. 729, Ankara.

⁷⁶ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önodeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s. 68.

uygulanabilir. Bazı yerel mahkemeler kararlarında anne-babayı da sürece dâhil ederek Usul Kanunu hükümlerini uygulamışlardır⁷⁷.

2001 yılında Paris'te "Adalet ve Hukuk Evi" adı altında kurulan birimleri denetim yetkisi Asliye mahkemesi başkanı ve Cumhuriyet savcısına verilerek hukuki danışmanlık, hukuki uyuşmazlıklarda arabuluculuk ve cezai uyuşmazlıklarda arabuluculuk konularında faaliyet görmek amaçlandı. Cezai uyuşmazlık söz konusu olduğunda Cumhuriyet savcılığı görevlendirdiği bir arabulucu yardımıyla hafif cezayı gerektiren suçlar bakımından uyuşmazlığı adli mercilere götürmeden sonuçlandırmaya çalışır. Bu kapsamda arabulucu tarafları dinler ve olayın özelliğine göre bir çözüm yolu bulmaya çalışır. Aynı zamanda Cumhuriyet savcısı da adli tevbihlerde bulunmak veya suçluyu bazı kamu hizmetlerinde çalıştırmak gibi yöntemleri kullanabilir⁷⁸.

1.5. ULUSLAR ARASI HUKUKTA UZLAŞMA

1.5.1. Genel Olarak

Mahkemelerin iş yüklerinin artmasından dolayı klasik ceza adalet sistemi yoluyla uyuşmazlıkların çözümü gerek zaman gerekse de emek açısından büyük bir özveri gerektirmektedir. Ayrıca bu sistemde sadece failin ceza yoluyla ıslahına ve yeniden topluma kazandırılmasına odaklanılması, mağdurların geri plânda kalmalarına yol açmıştır. Bu ve bunun gibi birçok sebep, Avrupa Konseyi, Avrupa

---

⁷⁷ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul..., s. 46-47.

⁷⁸ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önodeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara..., s.69-70.

Birliği Konseyi ve Birleşmiş Milletler gibi birçok uluslararası kuruluşun onarıcı adalet modellerini gündemlerine almalarını sağlamıştır⁷⁹.

1990'lı yılların sonundan itibaren mağdur hakları konusunda yaşanan gelişmeler doğrultusunda, uzlaşma kurumunun gelişimini teşvik etmek amacıyla ulusal ve uluslar arası düzeyde çalışmalar yapılmış ve belgeler düzenlenmiştir. Bu belgelerden Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan üç uluslararası belge büyük önem taşımaktadır. Bunlardan birincisi Avrupa Konseyi'nin, Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen 1999 tarihli Ceza Hukukunda Uzlaşmaya İlişkin Tavsiyedir. İkincisi, Avrupa Birliği Konseyi tarafından 2001 yılında kabul edilen ve uzlaşmaya ilişkin hükümler de içeren Ceza Muhakemesinde Mağdurun Konumuna ilişkin Çerçeve Karardır. Üçüncüsü ise Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi tarafından 2002 yılında kabul edilen Ceza Adaletinde Onarıcı Adalet Programlarının Kullanımına ilişkin Temel İlkeler Hakkındaki Karardır⁸⁰.

1.5.2. Avrupa Konseyi

Avrupa Konseyi'nin, ceza içeren uyuşmazlıklarda alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak uzlaşmanın tercih edilmesi amacıyla en ayrıntılı çalışmaları yapan kurum olduğunu söyleyebiliriz. Uzlaşma Avrupa'da 1980'li yılların başlarında uygulanmaya başlanmıştır. Avrupa Konseyi de bu gelişmeye kayıtsız kalmamış, çeşitli tavsiye kararları çıkartmıştır. Bu kararlarda hem mağdur hem de fail eksenli bakış açılarını görmek mümkündür.

---

⁷⁹ ŞENLİ, Eren (2009), *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Konulu Tez*, s.31-32, Diyarbakır.

⁸⁰ ÇETİNTÜRK, E., (2009), *Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma*, HD Yayıncılık, Ankara., s.236.

Bu kararlar⁸¹;

- 1985 tarihli R (85) 11 sayılı karar ile konsey üyesi hükümetlere kolluk, savcılık ve mahkeme aşamalarında failin mağdura verdiği zararı giderip gidermediği hususunun araştırılması ve uzlaşmanın faydalı olduğu noktaların tespiti tavsiye edilmiş, mağdurun menfaatlerinin ve ihtiyaçlarının karşılanmasının önemi vurgulanmıştır.

- 1987 tarihli R (87) 18 sayılı ceza adaletinin basitleştirilmesine ilişkin tavsiye kararı ile, konsey üyesi devletlere mahkemelerin ağır iş yükü ve bu durumun yarattığı gecikmeler hatırlatılarak, yargılama öncesine ilişkin daha basit ve hızlı çözüm yollarının, özellikle hafif suçlarda zararın giderilmesi şartıyla mahkeme dışı alternatif çözümlerin kullanılması tavsiye edilmiştir. Bu kapsamda mağdurun kabulü halinde failin uygun bir tazminat ödemesi hususuna değinilmiştir.

- 1987 tarihli R (87) 20 sayılı, çocuk suçluluğuna yönelik sosyal tepki konusundaki tavsiye kararında, ceza adaleti sistemi dışına yönlendirmenin ve arabuluculuk usullerinin geliştirilmesinin teşvik edilmesi, özellikle zararların tazmin edilmesini gerektiren alternatif tedbirlerin tercih edilmesi tavsiye edilmiştir. Kanuni temsilcilerinin yanında çocukların da iradelerinin alınması hususu vurgulanmıştır.

- Yine 1987 tarihli R (87) 21 sayılı tavsiye kararında da cezai konularda uzlaştırma ile ilgili çeşitli uygulamalar yapılarak sonuçlarının tartışılması tavsiye edilmiştir.

- 1995 tarihli R (95) 12 sayılı tavsiye kararı ile, mahkemelerin ağır iş yükü altında olmaları buna karşılık toplumun adalet kurumlarından yüksek beklentileri gibi ceza adaleti sisteminin karşılaştığı birçok sorunun çözümünde uzlaşmanın bir yöntem olarak kullanılabilmesi belirtilmiştir.

---

⁸¹ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., age., s. 62-68; ŞENLİ, E., ag.tez,s.32-34; GÖKCAN, Hasan Tahsin (2010), “*Avusturya Ceza Hukukunda Mahkeme Dışı Uyuşmazlık Çözüm (Diversiyon) Yöntemleri*”, Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1,s. 37-38, İstanbul; ÇETİNTÜRK, E., (2009), *Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma*, HD Yayıncılık, Ankara., s. 238-245.

- 1996 tarihli R (96) 8 sayılı tavsiye kararında onarıcı adaletin teşvik edilmesi ve özgürlüğü bağlayıcı cezaların sınırlanması hususuna değinilmiştir.

- 1999 tarihli R (99) 19 sayılı tavsiye kararı, Avrupa Konseyinin cezai uyuşmazlıklarda uzlaşmanın uygulanmasına ilişkin aldığı en önemli karardır. R (99) 19 sayılı tavsiye kararının ve diğer tavsiye kararlarının bağlayıcılığı olmayıp, sadece isteyen devletlere mevzuatlarında uzlaşma kurumuna yer verirken bazı ilkeleri dikkate almaları önerilmektedir.

En önemli uluslararası belgelerden biri olan “Avrupa Konseyinin Ceza Hukukunda Uzlaşmaya İlişkin 99 (19) Sayılı Tavsiyesi” 15 Eylül 1999 tarihinde Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilmiştir. Bağlayıcılığı yoktur. Tavsiyede uzlaşma sırasında gizliliğin ve gönüllülüğün önemi vurgulanmıştır. Uzlaşma faaliyeti sırasında karşılaşılabilecek sorunlara yönelik ilkelere ve kurallara yer verilmiştir. Tavsiyenin giriş kısmında, uzlaşma usulünün üye devletlerde geliştirilmesinin önemi; mağdur, fail ve toplumda dâhil olmak üzere ilgili kişilerin aktif olarak katılımının sağlanmasının önemi, davalarda mağdurun rolünün güçlendirilmesi aynı zamanda sorumluluğunu üstlenme fırsatını bulabilmesi için failin desteklenmesi ve böylece toplumla yeniden bütünleşmenin ve sosyalleşmenin sağlanmasının önemi vurgulanmaktadır⁸².

Avrupa Konseyi; belirtilen tavsiye kararları dışında da suçtan doğan mağduriyetin giderilmesine ilişkin olarak çalışmalar yapmıştır. Bunlardan biri de Avrupa Konseyi tarafından 26–29 Kasım 1990 tarihlerinde gerçekleştirilen “Yeni Sosyal Stratejiler ve Ceza Adalet Sistemi” konulu XIX’uncu Kriminoloji Kongresinde benimsenen tavsiye kararıdır. Suçtan doğan mağduriyetin giderilmesine ilişkin hususlar tartışılmış cezai olmayan vasıta ve tedbirlerin önemi vurgulanmıştır. Ayrıca Avrupa Konseyi uzlaştırma uygulamalarının geliştirilmesi hususunda

---

⁸² ÇETİNTÜRK, E., (2009), *Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma*, HD Yayıncılık, Ankara., s.240-241.

konferanslar düzenlemek ve mali katkıda bulunmak suretiyle de üye ülkelere destek sağlamaktadır⁸³.

Avrupa Konseyi'ne üye devletlerin pek çoğunda bu çalışmalara paralel olarak, kırk yıllık süre içinde, ceza hukukunun uygulanma gereksinimi azalmıştır. İşte bu anlamda ceza hukukundan boşalan alanın, ceza adaleti dışında bir takım tedbir ve kurumlarla, ancak dengeli ve sistematik bir şekilde doldurulması yaklaşımı benimsenmiştir⁸⁴. Yukarıda değinmeye çalıştığımız tavsiye kararlarından da anlaşılacağı üzere Avrupa Konseyi uzlaşma ve onarıcı adaleti mağdur, fail, toplum ve aynı zamanda ceza adalet sisteminin yönetimi açısından faydalı bir kurum olarak değerlendirmiştir⁸⁵.

1.5.3. Avrupa Birliği

Avrupa Konseyi'nin suç mağdurlarının durumuna ve uzlaşma usulünün uygulanmasına ilişkin aldığı tavsiye kararları sonrasında Avrupa Birliği'nde de uzlaşma ve diğer onarıcı adalet modelleri 1990'lı yılların sonundan itibaren tartışılmaya başlanmıştır⁸⁶.

Bölgesel nitelikli örgütlerden Avrupa Birliği (AB) hukukunun, üye devletler üzerindeki etkileri açıktır. Bu etkinin ceza hukuku bakımından dayanağı olan ilk belge, birliğin kurucu metinlerinden olan Amsterdam Anlaşmasıdır. Bu anlaşmada

---

⁸³ ŞENLİ, E., (2009), Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Konulu Tez, Diyarbakır., s.35.

⁸⁴ ÖZBEK, V.Ö., (2005), *Yeni Ceza Muhakemesi Kanununun Anlamı (CMK İzmir Şerhi)*, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s. 1015.

⁸⁵ WILLEMSSENS, Jolien (2008), "*Onarıcı Adalet ve Uluslar arası Standartlar: Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler Tarafından Başlatılan Girişimler*", Derleyenler: Galma Jahic ve Burcu Yeşiladalı, Onarıcı Adalet, Mağdur-Fail Arabuluculuğu ve Uzlaşma Uygulamaları, Türkiye ve Avrupa Bakışı, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 1. Baskı, s. 29, İstanbul.

⁸⁶ ŞENLİ, E., (2009), Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Konulu Tez, Diyarbakır., s.35.

ceza hukukunda da, özellikle organize suçluluk, terör, uyuşturucu kaçakçılığı alanlarında işbirliği sağlanması öngörülmektedir⁸⁷.

Avrupa Birliği Komisyonu 14 Temmuz 1999 tarihinde suç mağdurlarıyla ilgili olarak yaptığı ilanla, Avrupa Parlamentosu, Konsey ve Ekonomik ve Sosyal Komite'den bu konuda bazı kural ve önlemler geliştirmesini istemiştir. Bunun üzerine 15 Haziran 2000 tarihinde Avrupa Parlamentosu bir karar almıştır. 1999 Ekiminde Tampere'de gerçekleştirilen Avrupa Konseyi toplantısında suç mağdurlarının korunması için asgari standartlar geliştirilmesi gerektiği kararlaştırılmıştır. Geçekleştirilen çalışmalardan sonra 15-16 Mart 2001 tarihlerinde yapılan bir toplantı ile Ceza Muhakemesinde Mağdurların Konumuna ilişkin Çerçeve Karar kabul edilmiştir. Kabul edilen bu Kararda mağdura yönelik çeşitli etkin önlemlerin alındığını görüyoruz. Suç mağdurlarının daha iyi korunması ve bunun geliştirilmesi için mağdura saygılı davranılması, mağdurun bilgi edinme hakkı ve bunun önemi, iletişim güvenliği, korunma ve tazminat hakkı, uzlaşma, mağdurlara destek verecek özel kurumlar gibi pek çok konu düzenlenmiştir⁸⁸.

Çerçeve Kararının 1/e maddesi uzlaşmayı tanımlamaktadır. Buna göre uzlaşma: “ceza yargılamasından önce veya sırasında mağdur ve fail arasında yetkili bir kişinin arabuluculuğu ile müzakere edilmiş bir sonuca ulaşma çabası”dır. 10'uncu maddesinde ise, devletlerin arabuluculuğu desteklemek için yapması gerekenler anlatılmaktadır. Buna göre; Her üye devletin, bu yönetime uygun olduğunu düşündüğü suçlar için uzlaşmayı teşvik edici çabalarda bulunması gerekmektedir. Aynı zamanda her üye devletin, ceza davalarında fail ile mağdur arasında uzlaşma uygulaması sonucunda ulaşılan anlaşmanın göz önünde bulundurulacağını garanti etmesi gerekmektedir⁸⁹.

---

⁸⁷ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul., s. 51.

⁸⁸ ÇETİNTÜRK, E., (2009), *Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma*, HD Yayıncılık, Ankara., s.246.

⁸⁹ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul., s.52.

Avrupa Birliği'nin resmi web sayfasındaki açıklamalarda, üye devletlerin “uzlaşma hakkına” uygun olarak ceza hukukuyla ilgili mevzuatını değiştirmek zorunda olduklarına yer verilmiştir. Uzlaşmanın hak olarak ifade edilmiş olması, ayrı bir öneme haizdir. Üstelik yürürlükle ilgili 17'nci madde de, 10'uncu maddede düzenlenen uzlaşmaya ilişkin özel bir hüküm getirilmiş ve üye devletlerin 22 Mart 2006 tarihinden önce 10'uncu maddenin gereğini yerine getirmek üzere gerekli Kanuni ve idari düzenlemeleri yapmaları gerektiği belirtilmiştir. Bu Kararla ceza adalet sisteminde uzlaşmanın önemi vurgulanmış ve 2006 yılına kadar üye devletlere bu konuda bir takım somut adımlar atma zorunluluğu getirilmiřtir⁹⁰.

1.5.4. Birleşmiş Milletler

26 Ağustos-6 Eylül 1985 tarihleri arasında gerçekteştirilen ve “Suçların Önlenmesi ve Suçluların Tedavisini” konu alan Birleşmiş Milletler 7'nci Kongresi “Mağdurların Manga Carta'sı” denilen ve dört temel hakka dikkat çeken bildirgeyle kapanmıřtır⁹¹:

1. Ceza muhakemesinde adil işlem hakkı,
2. Meydana gelen zararlı durumun eski hâle getirilmesi hakkı,
3. Zararın tazmini hakkı,
4. Yardım ve uygun tedavi hakkıdır.

1985 yılında açıklanan “Suçtan ve Yetki İstismarından Mağdur Olanlara Adalet Sağlanması Dair Temel Prensipler Bildirisi”nde uzlaşma kavramına ilk kez yer verilmiştir. Uzlaşmanın gayri resmi bir uyuşmazlık çözüm mekanizması olduğu ve gerektiğinde mağdurun zararının giderilmesi amacıyla kullanılabileceği

---

⁹⁰ ÇETİNTÜRK, E., (2009), *Ceza Adalet Sisteminde Uzlaşırma*, HD Yayıncılık, Ankara., s.247-248.

⁹¹ ÖZBEK, V.Ö., (2005), *Yeni Ceza Muhakemesi Kanununun Anlamı (CMK İzmir Şerhi)*, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.1015-1016.

vurgulanmıştır. Sonrasında 1995 yılında Kahire’de gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Kongresi’nde onarıcı adalet konusunda çalışma yapmak üzere bir çalışma birliği kurulmasına karar verilmiş, birliğin yaptığı çalışmaların da etkisiyle Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi (ECOSOC) tarafından 24 Temmuz 2002 tarihinde “Ceza Adaletinde Onarıcı Adalet Programlarının Kullanımına Dair Temel İlkeler” kabul edilmiştir. Onarıcı adalet programı, onarıcı usulün uygulandığı ve onarıcı sonucun amaçlandığı herhangi bir yöntem olarak tanımlanmıştır. Onarıcı usul, mağdur fail ve/veya diğer toplum üyelerinin uyuşmazlığa bir çözüm bulabilmek amacıyla çoğu zaman bir kolaylaştırıcı yardımıyla bir araya gelmeleri olarak tanımlanmış, uzlaşma, barışma, konferans ve cezalandırıcı halka bu usullere örnek olarak gösterilmiştir. Mağdurun zararının giderilmesi, failin topluma yeniden kazandırılması gibi konularda varılan anlaşma ise onarıcı sonuç olarak adlandırılmıştır. Bu ilkeler diğer Birleşmiş Milletler kararlarının aksine üye devletler açısından bağlayıcı nitelik taşımamakta olup, Avrupa Konseyi’nin yayınladığı R (99) 19 sayılı tavsiye kararında yer alan ilkelerle oldukça benzerlik göstermektedir. Aralarındaki en önemli farklardan biri BM ilkelerinde yalnızca uzlaşma değil diğer onarıcı adalet modellerine de atıf yapılmasıdır. Birleşmiş Milletlerin 2000 yılında Viyana’da, 2005 yılında Bangkok’ta gerçekleştirdiği kongrelerde de onarıcı adalet kavramı hafif suçlar açısından ve genç suçluları ceza adaleti sistemi dışına yönlendirebilmek açısından bir çözüm olarak ele alınmıştır⁹².

1.6. CEZA VE CEZA MUHALEMESİ HUKUKU İLKELERİ BAKIMINDAN UZLAŞMA

1.6.1. Genel Olarak

Maddi ceza hukuku kavramı ceza hukukunun genel ve özel hükümlerini ifade ederken, şekli ceza hukuku kavramı ceza muhakemesi hukukunu ifade etmektedir.

---

⁹² ŞENLİ, E., (2009), Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Konulu Tez, Diyarbakır.s.36-37.

Maddi ceza hukuku suçları ve ceza yaptırımlarını düzenler. Ceza muhakemesi kavramı, geniş anlamıyla bir taraftan mahkemeler teşkilatını, yani ceza soruşturması ve kovuşturması organlarının konum, yetki, görev, organizasyon ve faaliyetlerini düzenlerken; diğer taraftan dar anlamda muhakemenin devlet eliyle yapılış usulünü düzenlemektedir⁹³. Yani, maddi ceza hukuku suçu ve yaptırımı olarak ceza ve güvenlik tedbirlerini inceler ve düzenler. Ceza Muhakemesi Hukuku da yaptırımın faile uygulanabilmesi için suçun tespiti aşamasında izlenmesi gereken yöntemleri, yargılamanın nasıl yapılacağına dair kuralları içerir.

Ceza muhakemesi sistemlerini itham, tahkik ve işbirliği sistemleri olarak üç başlık altında toplayabiliriz. Toplumun idare eden kesimin güçlenmesi ve suçlar dolayısıyla ortaya çıkan bireysel öç duygusunun neden olduğu toplumsal çöküntünün önlenmesi gerektiği fikri suçların sadece tarafları ilgilendirdiği ve kişisel öce dayandığı yaklaşımını ortadan kaldırdı. Bu bakış açısı muhakemesiz ceza olmaz ilkesini ortaya çıkardı. İlk görünen itham sistemi sonradan tahkik sistemine dönüşmüş ve son olarak da işbirliği sistemi ortaya çıkmıştır. İtham sistemi en eski sistemlerden biridir ve köklerini Anglo Sakson hukukunda bulur. Suçlularla mücadelenin esas itibarıyla bireyleri ilgilendirdiği fikrinden hareketle bir kimsenin diğer kimse tarafından itham edilmesi ve itham edenin suçu ispat etmesi esasına dayanır. Hâkimin harekete geçebilmesi için ithama gerek duyulması ve tarafların ileri sürdükleri delillerle bağlı olması sistemin belirgin özellikleridir⁹⁴. Hakem durumunda olan yargılama makamı iddia ve savunmaya göre karar verir. Sözlülük ve açıklık ilkelerine dayanır. Tahkik sistemi ise ortaçağda otoriter devletlerin kurulmasıyla ortaya çıkmıştır. Toplum menfaatlerinin birey menfaatlerinden üstün olduğu ve en önemli muhakeme makamının yargılama makamı olduğu gerçeğine dayanır. Hâkim bir suç işlendiği haberini alır almaz kendiliğinden harekete geçebilir ve itham sisteminin aksine iddia ve savunmanın delilleriyle bağlı değildir. Gerekli gördüğü tüm delilleri toplayabilir, muhakeme yazınlık ve gizlilik esasına dayanır. Şuan

---

⁹³ ÜNVER, Y., HAKERİ, H., (2010), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara..., s.1.

⁹⁴ TOROSLU, Nevzat, FEYZİOĞLU, Metin (2006), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Savaş Yayınları, s.39-44, Ankara.

Avrupa ülkelerinde ve ülkemizde uygulanmakta olan ve modern devlet anlayışına dayanan işbirliği sistemi ise muhakeme faaliyetini iddia, savunma ve yargılama makamları arasında elbirliği ile yürütülen bir faaliyet olarak görmektedir. Hâkim itham sistemindeki gibi iddia ve savunmaya göre karar vermek zorunda olmadığı gibi tahkik sistemindeki gibi kendiliğinden araştırma ve delil toplama tekeline de sahip değildir. Savcı toplum adına itham faaliyetini gerçekleştirir. Soruşturma aşamasında yazılılık ve gizlilik; kovuşturma aşamasında ise sözlülük ve açıklık esastır⁹⁵.

Taraf muhakemesi anlayışına dayanan Anglo Sakson hukuk sisteminden doğan ve Kıta Avrupası hukuk sistemine yabancı olan uzlaşma kurumu, başlangıçta özellikle Alman doktrininde Anayasaya ve ceza hukukunun temel ilkelerine aykırılığı ileri sürülerek sert eleştirilere maruz kalmıştır. Ancak uygulamacıların çoğu, adalet sisteminin devamlı artan iş yükünün altından, muhakemeyi sona erdiren bu yeni müessese olmadan kalkamayacağına işaret ederek uzlaşmayı savunmuşlardır⁹⁶.

Anglo-Sakson hukuk sisteminde gerçeğe ve adalete ulaşma faaliyeti, davacı ile davalı arasındaki yarışmaya dayalı ve tarafların uyuşmazlık konusu üzerinde tasarrufta bulunma yetkisini içeren bir anlayışa dayanmaktadır. Sanık ikrarda bulunarak söz konusu suçu işlediğini kabul edebilir. Yargılama uyuşmazlığı çözme aracı olduğuna göre failin suçluluğu konusunda anlaşma sağlanmışsa, esas olan bu anlaşmadır. O andan itibaren uyuşmazlıklı yargılama gereksizdir ve zaman kaybıdır. Bu bir eksiklik değil, aksine uzlaşmanın olumlu bir yönüdür⁹⁷.

---

⁹⁵ TOROSLU, N., FEYZİOĞLU, M., (2006), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Savaş Yayınları., s. 39-44.

⁹⁶ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul..., s.55-56.

⁹⁷ ŞAHİN, C., (1998), *Ceza Muhakemesinde Uzlaşma*, SÜHFD, Prof Dr. Süleyman Arslan'a Armağanı, C:6, Sayı 1-2, s.244.

1.6.2. Ceza Sorumluluğunun Şahsiliği, Kusur Sorumluluğu İlkesi ve Uzlaşma

Ceza sorumluluğu şahsidir (Any., m. 38/7; TCK, m. 20/1). Kimse başkasının fiilinden dolayı iştirak durumu söz konusu olmadığı sürece sorumlu tutulamaz. Yani suçu kim işlediyse doğal olan da onun cezalandırılmasıdır. Bu ilke doktrinde objektif ve sübjektif kıstasa göre farklı açıdan değerlendirilmiştir. Objektif kıstasa göre, önemli olan fiilin varlığı ve faile ait olmasıdır. Kişinin kusursuz fiilinden dolayı sorumlu tutulması ilkeyi ihlâl etmemektedir. Bizimde katıldığımız sübjektif kıstasa göre ise esas olan fiilin faile ait olması ve aynı zamanda kusurlu olmasıdır.

Kusur sorumluluğu ilkesi gereğince de, kusursuz kişiye ceza verilemez ve verilecek ceza kusurun oranını geçemez. Kusur yeteneği, bir fiilin bir kimseye yüklenebilmesi için, failde bulunması gereken niteliklerin tümüdür. Yanlış ile doğruyu, haklı ile haksızı ayırabilme ve buna göre hareket edebilme yeteneğidir. Hukukî esas failin yaptığı hareketin anlamını kavrayabilmesi ve bu şuurla hareket etmesidir⁹⁸.

Anayasa'nın 38'inci maddesinde ve TCK'nın 20/1'inci maddesinde yer verilen "ceza sorumluluğunun şahsiliği" ilkesi ile kişisel sorumluluk vurgulanırken dolaylı olarak kusur sorumluluğu ilkesine de değinilmiş olmaktadır⁹⁹. Uzlaşma sürecinde ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesinin ihlâl edilmemesi için fail kendi özgür iradesi ile uzlaşmaya katılmalı, uzlaşma görüşmelerinde bizzat bulunmalı ve her şeyden önemlisi uzlaşma sonucunda tarafların üzerinde mutabık kaldıkları edim

---

⁹⁸ SOYASLAN, Doğan (2005), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınları, s.408-412, Ankara. (Kıs. Ceza Hukuku); DEMİRBAŞ, Timur (2005), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, s.299, Ankara; İÇEL, K., DONAY, S., age., s.69-71.

⁹⁹ ÖZTÜRK, Bahri, ERDEM, Mustafa Ruhan (2005), *Ceza Hukuku Genel Hükümler ve Özel Hükümler (Kişilere ve Mala Karşı Suçlar)*, 4. Baskı, Turhan Kitapevi, s. 9-10, Ankara. (Kıs. Ceza Hukuku)

bizzat fail tarafından yerine getirilmelidir. Çünkü uzlaşmanın amacı failin yaptığı haksızlığı anlaması, bundan pişman olarak verdiği zararı gidermeye çalışmasıdır¹⁰⁰.

Şahin uzlaşmanın kusur sorumluluğu ilkesi ile çeliştiğini düşünmektedir. Kusur sorumluluğu esasına dayanan ceza hukukunda, ancak kusurlu kişi ve kusuru oranında sorumlu olacaktır. Oysa uzlaşma hâlinde kusur ile ceza arasındaki orantı sağlanamamaktadır. Pişmanlığa ve kusura değil failin ikrarına önem verilmektedir. Eğer sanık suçsuz ise uzlaşılan ceza yüksek, isnat edilen suçu gerçekten işlemiş ise bu durumda da az olacaktır. Her iki halde de Kanun koyucunun iradesine aykırı davranılmış olur. Ancak genel bağlayıcı kriterler ortaya konmak suretiyle bütün sanıklar için aynı şekilde uygulanırsa, eşitlikçi bir uzlaşma sistemi gerçekleştirilmiş olur¹⁰¹.

Bir kısım görüş, uzlaşma hâlinde, kusur ile ceza arasındaki orantının sağlanamadığını bu suretle ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesinin de göz ardı edildiğini savunmaktadır. Uzlaşmanın gerçekleşmesi sanığın suçu ve suçtan doğan sorumluluğu kabul etmesine dayandığından, geleneksel ceza muhakemesinde olduğu gibi maddi gerçeğin araştırılmasına gerek kalmamaktadır. Sanığın kusurluluğu araştırılmadığı için de kusur sorumluluğu ihlâl edilmiş olacaktır¹⁰². Uzlaşma kurumu bu yönüyle ceza hukukunun temel ilkelerinden kusur sorumluluğu ilkesiyle örtüşmemektedir. Diğer bir görüş ise, tarafların özgür iradesine dayanan usulüne uygun bir uzlaşmanın kusur sorumluluğu ilkesi ile çelişmeyeceğini savunmaktadır¹⁰³.

---

¹⁰⁰ ÇETİNTÜRK, E., (2009), *Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma*, HD Yayıncılık, Ankara., s.405.

¹⁰¹ ŞAHİN, C., (1998), *Ceza Muhakemesinde Uzlaşma*, SÜHFD, Prof Dr. Süleyman Arslan'a Armağanı, C:6, Sayı 1-2,, s.253.

¹⁰² SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul., s.56-57.

¹⁰³ TUNÇ, N., (2010), *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Konulu Tez*, Bilecik.,s.72-73.

1.6.3. Adil Yargılanma Hakkı ve Uzlaşma

Adil yargılanma hakkı, taraflar arasında fiilî ve hukukî bir fark gözetmeksizin iddia ve savunmaların eşit ölçülere ve imkânlarla sahip olarak, karşılıklı yapıldığı dürüst bir yargılama; ceza muhakemesi bakımından ise insan hakları ihlâl edilmeksizin ve kurallara bağlı kalınarak yapılan yargılamadır¹⁰⁴. Davanın Kanunla kurulan bağımsız ve tarafsız mahkeme önünde makul sürede ve açık duruşmada neticeye bağlanması esasına dayanır.

Bu hak Anayasa'nın 36'ncı maddesinde ve tarafı olduğumuz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6'ncı maddesinde yer almaktadır. Anayasa'nın 36'ncı maddesi, "Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir" şeklindedir¹⁰⁵.

AİHS'nin 6'ncı maddesinde ise bir bütün hâlinde çeşitli unsurlardan bahsedilmekte, bu unsurların tamamı adil yargılanma hakkı olarak adlandırılmaktadır. Maddenin 1'inci fıkrasında herkesin medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili nizalar ve cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda, kanunla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkemede, makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Ayrıca hükmün açık oturumda açıklanacağı, ancak kamu düzeni genel ahlak gibi bazı gerekçelerle duruşmaların bazı özel durumlarda kapalı yapılabileceği de düzenlenmektedir. Maddenin 2'nci fıkrasında suçsuzluk karinesine yer verilmekte, suçluluğu Kanunî olarak ispatlanıncaya kadar herkesin masum sayılması gerekliliği vurgulanmaktadır. Maddenin 3'üncü fıkrasında ise, sanıkların kendisine yöneltilen suçlamadan ayrıntılı bir şekilde anladığı dilde haberdar edilme,

---

¹⁰⁴ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul., s.57.; ZABUNOĞLU, Yahya (Temmuz-Ağustos, 1996), "Adil Yargılanma Hakkı ve Adil Yargılama Yapma Görevi", Yeni Türkiye Yargı Reformu Özel Sayısı, Yıl:2, sayı 10. s.348.

¹⁰⁵ ODYAKMAZ, Zehra, KAYMAK, Ümit, ERCAN, İsmail (2008), *Anayasa Hukuku-İdare Hukuku*, 8. Bası, İkinci Sayfa, s. 77, İstanbul.

savunma yapmak için yeterli zamana sahip olma, müdafî yardımından yararlanabilme, iddia ve savunma tanıklarının aynı şartlar altında dinlenmelerini isteme ve duruşmalarda kullanılan dili anlamıyorsa tercüman yardımından yararlanma hakkına sahip oldukları düzenlenmektedir¹⁰⁶.

Adil yargılama Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne taraf olan ülkelerin ortak mirasıdır ve mahkeme tarafından olaya ilişkin soyut bir inceleme yapılmasını yeterli bulmaz mahkemeyi doğru usulü yöntemlerle gerçekleri bulmaya sevk eder¹⁰⁷.

Uzlaşma kurumunun adil yargılanma hakkını ihlâl etmediğini düşünmekteyim. Öncelikle uzlaşma sürecinde şüphelinin ve sanığın müdafî ve hukukî yardımdan yararlanma hakları bulunmaktadır. Uzlaşma tarafların isteğine bağlıdır. Hiçbir hukuk sistemi tarafları uzlaşma mecburiyetinde tutmamaktadır. Taraflar uzlaşmaya kendi istekleri ile karar verirler ve uzlaşma görüşmesinin her aşamasında uzlaşmadan vazgeçebilirler. Ancak bu süreçte uzlaştırıcı olarak atanan kişinin bağımsız ve tarafsız bir kişi olması ve gerek şüphelinin gerekse mağdurun uzlaşmayı kabul etme konusunda her türlü baskıdan uzak tutulmaları şarttır.

Doktrinde bir kısım görüş ise uzlaşma kurumunun yapısı itibariyle adil yargılanma hakkını ihlâl ettiği yönündedir. Gerekçe olarak ise uzlaşmanın kabul edilmemesi durumunda daha ağır bir ceza alma endişesinin şüpheliyi uzlaşmaya zorlayacağı ve bu suretle adil yargılanma hakkının etkileneceği yönündedir.

1.6.4. Masumiyet Karinesi ve Uzlaşma

Masumiyet karinesi, kendisine suç isnat edilen bir kişi hakkında adil olarak yapılan bir yargılama sonucu hüküm verilinceye kadar masum sayılması gerektiğini

---

¹⁰⁶ ŞENLİ, E., (2009), Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Konulu Tez, Diyarbakır., s.53-54.

¹⁰⁷ İNCEOĞLU, Sibel (2007), *Adil Yargılanma Hakkı ve Yargı Etiği*, Şen Matbaa, s. 9, Ankara.

kabul eden karinedir¹⁰⁸. Yani sanık mahkûmiyet hükmü kesinleşinceye kadar suçlu sayılmaz. Amaç sanığa karşı muhtemel bir suçlu gibi davranılmasının önüne geçmektir.

Anayasa'nın 38'inci maddesinin dördüncü fıkrasına göre “Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimse suçlu sayılamaz. AİHS'nin 6'ncı maddesinin ikinci fıkrası gereğince de “Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu kanunî olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılır” şeklindedir. Sanığın suçsuzluğunu ispatlama yükümlülüğü yoktur, kanıtlama yükü iddia makamındadır¹⁰⁹.

Uzlaşmanın masumiyet karinesi karşısındaki durumuyla ilgili teoride iki görüş vardır. Birinci görüşe göre, mağduriyetin giderilmesi failin iradesine dayandığı için, “uzlaşmanın iradiliği” nedeniyle masumiyet karinesine aykırılık söz konusu değildir. Fail suçsuz olduğuna inanıyorsa uzlaşmak istemeyebilir. İkinci görüşe göre ise, mağduriyetin giderilmesi bir yargılama hükmüne bağlanmadığı sürece uzlaşma, masumiyet karinesine aykırıdır¹¹⁰. Yani fail kendi iradesi ile uzlaşmak dahi istese mağduriyet bir yargı hükmüne bağlanmadığı için masumiyet karinesi ihlâl edilmiş olmaktadır. Masumiyet karinesinin amacı hüküm kesinleşinceye kadar sanığın suçlu muamelesi görmemesi ve lekelenmemesidir. Uzlaşma durumunda sanık kendi iradesi ile mahkemenin gerçeği araştırma görevinden feragat ettiği için ve yargılama sürecinde yıpranmamayı tercih ettiği için masumiyet karinesi ihlâl edilmemektedir. Fail uzlaşmaya katılmayı kabul etmekle suçlu olduğunu değil, mağdura karşı bir haksızlık yaptığını ve bu haksızlığı gidermek istediğini söylemektedir.

---

¹⁰⁸ MEMİŞ, Pınar (2003), *Adil Yargılanma Hakkının Unsuru Olarak Masumiyet Karinesi*, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 4.

¹⁰⁹ SOYASLAN, D., (2007), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 57; İNCEOĞLU, S., (2007), *Adil Yargılanma Hakkı ve Yargı Etiği*, Şen Matbaa, Ankara..., s. 92-93.

¹¹⁰ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul., s. 61.

Farklı bir görüşe göre ise; uzlaşma masumiyet karinesiyle çelişmekte ve onu zedelemektedir. Çünkü uzlaşma açısından önemli olan husus failin suçlu olduğunu kabul etmesi olmayıp, suç teşkil eden eylemi gerçekleştirdiğini kabul etmesi ve bu eylemin sorumluluğunu üstlenmesidir. Avrupa Konseyi'nin Tavsiye Kararı'nın 17'nci maddesinde uzlaşma için suçluluğun kabul edilmesinden değil, suç teşkil eden olayın temel olgularının kabul edilmesinden bahsedilmektedir¹¹¹.

1.6.5. Adalet İlkesi, Eşitlik İlkesi ve Uzlaşma

Anayasa'nın 10'uncu maddesi gereğince "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin Kanun önünde eşittir. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde Kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar". Aynı şekilde 5237 sayılı TCK'nın 3'üncü maddesi adalet ve Kanun önünde eşitlik ilkesini düzenlemektedir. Madde 3/2'ye göre "Ceza Kanun'unun uygulanmasında kişiler arasında ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, siyasal veya diğer fikir yahut düşünceleri, felsefi inanç, milli veya sosyal köken, doğum, ekonomik ve diğer toplumsal konumları yönünden ayırım yapılamaz ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınamaz".

Eşitliğin sağlanması adaletin bir gereğidir¹¹². Eşitlik ve adalet madalyonun iki yüzü gibidir. Kanunda sözü edilen adalet, hiçbir ayırım gözetilmeksizin herkesin eşit işleme tâbi tutulmasını ifade eden denkleştirici adalettir.

---

¹¹¹ ÇETİNTÜRK, E., (2009), *Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma*, HD Yayıncılık, Ankara., s.403-404.

¹¹² ÖZBUDUN, Ergun (2003), *Türk Anakanun Hukuku*, 7. Baskı, Yetkin Yayınları, s.137-139, Ankara.

Bangalor Yargısal Davranış İlkelerine göre eşitlik; “Yargıçlık görevinin gereği gibi icrası bakımından herkesin mahkemeler önünde eşit muameleye tâbi tutulması”dır¹¹³.

Adalet, herkesin fırsat eşitliğinin bulunması ve Kanun önünde eşit sayılması, herkese kişiliğini geliştirme olanağının verilmesi, buna ilişkin maddi ve manevi engellerin kaldırılması, her türlü imtiyaz ve keyfiliğin reddedilmesi anlamlarına gelir¹¹⁴. Eşitlik ise aynı hukukî durumda olanlara aynı davranılmasıdır. Tarafların uzlaşması adalet ve eşitlik anlayışı ile çelişmez. Anlaşarak ulaşılan adalet daha iyidir.

Zararı kısmen veya tamamen gideren fail, işlediği fiilin sonuçlarını kabul edip zararı ve mağduriyeti gidererek toplum düzenine uygun davranacağına dair bir anlamda söz vermiş olmaktadır. Bu nedenlerle uzlaşma, adalet ilkesiyle çelişmemektedir¹¹⁵. Uzlaşma kanunlarla belli suç tipleri için tüm sanıklara ve mağdurlara tanınan bir hak olduğu için eşitlik ilkesine de uygundur. Kanunî düzenlemelerle aynı hukukî durumda olanlara aynı olanaklar sunulmaktadır.

1.6.6. Kamu Davasının Mecburiliği İlkesi ve Uzlaşma

Kamu davasının açılması konusunda iki sistem vardır. Bunlardan birincisi kamu davasının mecburiliği ilkesine dayanırken diğeri maslahata uygunluk ilkesine dayanır. Suçun işlendiği yönünde yeterli delilin varlığı durumunda yetkili makamın ceza davasını açmaya mecbur olduğu sisteme “Kamu Davasının Mecburiliği Sistemi” denir. Yani kanuni şartların gerçekleşmesi yetkili makamı dava açmaya mecbur kılar. Maslahata uygunluk, uygunluk veya takdirilik gibi adlar verilen ikinci sistemde ise dava açılması sırasında kanuni düzenlemelerin yanında kamu yararı da

---

¹¹³ İNCEOĞLU, S., (2007), *Adil Yargılanma Hakkı ve Yargı Etiği*, Şen Matbaa, Ankara., s.170.

¹¹⁴ ÖZTÜRK, Bahri, ERDEM, Mustafa Ruhan (2006), *Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, s.156, Ankara. (Kıs. Ceza Muhakemesi)

¹¹⁵ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önodeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık., s.90.

gözetilir. Yetkili makam suçtan doğan zarar ile suçlunun cezalandırılması durumunda elde edilecek menfaat arasında karşılaştırma yapabilir ve dava açmayabilir¹¹⁶.

CMK'nın 160/1'inci maddesi gereğince, "Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hali öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar". CMK'nın 170/1, 2'nci maddesi gereğince de, "Kamu davasını açma görevi, Cumhuriyet savcısı tarafından yerine getirilir. Soruşturma evresi sonunda toplanan deliller, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa; Cumhuriyet savcısı, bir iddianame düzenler". Kamu davasının mecburiliğini düzenleyen bu maddelerin istisnasına CMK'nın 171'inci maddesinde yer verilmiştir. Cezayı kaldıran şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşulların ya da şahsi cezasızlık sebebinin varlığı hâlinde, Cumhuriyet savcısı kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verebilecektir. Yani Kanunumuz kural olarak kamu davasının mecburiliği sistemini kabul etmekle birlikte bunun istisnalarına da yer vermiştir.

Kamu davasının mecburiliği ilkesinin kabul edildiği sistemlerde uzlaşma kurumunun sistemle örtüşmediği, şüphelinin veya sanığın zararı tazmin etmesi ve bu yönde mağdurla anlaşması suretiyle kamu davasının açılmasından, kovuşturma yapmaktan veya mahkûmiyet hükmü vermekten vazgeçildiği ileri sürülmesine rağmen uzlaşmanın, kamu davasının mecburiliği ilkesi bakımından bir çeşit istisna teşkil etmektedir. Uzlaşma kurumu yönünden de, CMK'nın 171'inci maddesindeki düzenlemeye benzer kanunî bir düzenlemenin konu üzerindeki tartışmaları önleme açısından faydalı olacağı ve uzlaşma kurumunun getiriliş amacıyla örtüşeceği kanaatindeyiz.

---

¹¹⁶ SOYASLAN, D., *Ceza Muhakemesi*, s.180; TOROSLU, N., FEYZİOĞLU, M., age., s. 30-31; UĞUR, Hüsamettin (Kasım-Aralık 2007), *Ceza Muhakemesinde Kovuşturma Mecburiyeti İlkesinden Maslahata Uygunluk İlkesine*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 73, Şen Matbaa, s.256-259, Ankara.

1.6.7. Re'sen Araştırma İlkesi ve Uzlaşma

Ceza muhakemesi kuralları uyarınca savcı ve hâkim maddi gerçeğe ulaşmak maksadıyla delilleri re'sen araştırlar. Bu kapsamda tarafların sunduğu delillerle bağlı kalmadan olası bütün delillerin elde edilmesi için çaba gösterirler. CMK'nın 160/1'inci maddesine göre bir suçun işlendiğini öğrenen Cumhuriyet savcısı hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar. Bu kapsamda; olay yeri incelenir, gerekiyorsa arama, el koyma, tutuklama gibi koruma tedbirlerine başvurulur. Diğer deliller ile çelişmesi durumunda ikrara tek başına değer verilmez. Uzlaşma kurumu sayesinde ise delillerin ikamesine veya değerlendirilmesine gerek kalmadan uzlaşma sonucuna göre karar verilmesi gerekmektedir¹¹⁷.

Uzlaşma kurumu yapısı itibariyle karşılıklı anlaşma ve dayanışmaya dayandığından re'sen araştırmayı gereksiz kılıyor gibi düşünülse de Türk Ceza Hukuku sisteminde soruşturma aşamasında suçun uzlaşma kapsamında kalıp kalmadığı hususu değerlendirilirken Cumhuriyet savcısı, kovuşturma aşamasında da mahkeme gerekli gördüğu ve kaybolma riski bulunan tüm delilleri re'sen araştırabilir.

1.6.8. Maddi Gerçeğin Araştırılması İlkesi ve Uzlaşma

Biçimsel gerçek, ceza muhakemesinin amacı değildir. Asıl amaç olayın nasıl gerçekleştiğini bulmaktır. Ceza muhakemesinde istisnai durumlar dışında hiçbir süjenin belirli bir olayı kanıtlama zorunluluğu yoktur. Gerçeği araştırma ve davayı yapılandırma yükümlülüğu mahkemenindir. Bu mahkeme açasından hem bir hak hem de bir görevdir¹¹⁸.

---

¹¹⁷ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., age., s.94-95.

¹¹⁸ CENTEL, Nur, ZAFER, Hamide (2008), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 5. Baskı, Beta Yayıncılık, s.641-642, İstanbul.

Ceza muhakemesi faaliyeti, somut olayda olayın aydınlatılması ve böylece gerçeğin araştırılması suretiyle devletin cezalandırma hakkının doğup doğmadığını belirler. Uzlaşma sonucunda maddi gerçeğe ulaşılmamakta, mahkeme sanığın uzlaşmayı kabul etmesine karşılık olarak maddi gerçeği araştırmaktan vazgeçmektedir¹¹⁹.

Bir görüşe göre, uzlaşma hâlinde maddi gerçeğe ulaşılamaması mevcut sistem bakımından yeni değildir. Şikâyete tâbi suçlarda da maddi gerçeğe ulaşılmaması şikâyet hakkı sahibinin iradesine bağlıdır. Bu görüşe göre uzlaşma şikâyete bağlı suçlarla sınırlı tutulduğu sürece, suçsuz kişilerin de bu kurumdan yararlanmasının sakıncası yoktur. Başka bir görüşe göre ise her suçun toplum düzenini etkileme derecesi aynı değildir. Düzeni bozma etkisi az olan ve bu nedenle şikâyete tâbi kılınmış suçlar bakımından mağdurun menfaatleri ön plâna çıkmaktadır. Aynı zamanda yargının iş yükü, suçun ispatındaki güçlükler ve uyuşmazlığın derhal çözümlenmesindeki toplumsal yarar gibi gerekçelerin bu görüşü desteklediği ileri sürülmektedir¹²⁰. Kanunla uzlaşma kapsamında olduğu belirtilen suçlar bakımından toplumsal yarar, iş yükü ve mağdur haklarının önemi gibi hususlar göz önünde bulundurularak maddi gerçeğin araştırılması ilkesinden haklı ve yerinde olarak taviz verildiğini değerlendirmekteyiz.

1.6.9. Hâkimin Tarafsızlığı İlkesi ve Uzlaşma

Hâkimin tarafsız olması, yargılama yaparken yan tutmaması, taraflara karşı objektif olması ve kişiliğinden sıyrılabilmesidir. Aynı davada, tarafların ve hakimin başka kişiler olması durumunda da yine aynı karar verilebilecekse tarafsızlık söz

---

¹¹⁹ ŞAHİN, C., (1998), *Ceza Muhakemesinde Uzlaşma*, SÜHFD, Prof Dr. Süleyman Arslan'a Armağanı, C:6, Sayı 1-2,, s.247-248.

¹²⁰ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul., s. 65-66.

konusu demektir¹²¹. Yani hâkimin tarafsız olması objektif olmasını, taraflardan herhangi biri lehine veya aleyhine tavır takınmamasını gerektirir. Aynı zamanda tarafsızlık kişisel görüş ve değer yargılarından sıyrılmayı gerektirir¹²². CMK'nın 22 ilâ 32'nci maddelerinde yer verilen düzenlemeler hâkimin davaya bakamaması ve reddi bölüm başlığı altında bu konuyu kanunî düzenleme altına almıştır.

CMK'nın 22'nci maddesinde hâkimin davaya bakamayacağı haller sınırlı sayıda gösterilmiştir. Buna göre hâkim suçtan kendisi zarar görmüşse; sonradan kalkması durumunda bile şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında evlilik, vesayet veya kayımlık bağı kurulmuşsa; bu kişilerin kan veya kayın hısımlığı yönünden üstsoy veya altsoyundan biri ise; bu kişilerle aralarında evlat edinme bağlantısı veya üçüncü derece dâhil kan hısımlığı ya da evlilik sona ermiş olsa bile ikinci derece dâhil kayın hısımlığı varsa; aynı davada Cumhuriyet savcılığı, adli kolluk görevi, şüpheli veya sanık müdafiliği veya mağdur vekilliği yapmışsa; tanık veya bilirkişi sıfatıyla dinlenmişse hâkimlik görevini yapamaz.

CMK'nın 23'üncü maddesi gereğince de bir karar veya hükme katılan hâkim, yüksek görevli mahkemece bu hükme ilişkin olarak verilecek karar veya hükme katılamaz; aynı işte soruşturma evresinde görev yapmış bulunan hâkim kovuşturma evresinde görev yapamaz; yargılamanın yenilenmesi durumunda önceki yargılamada görev yapan hâkim aynı işte görev almaz. CMK'nın 24'üncü maddesinde düzenlenen tarafsızlığını şüpheye düşürecek diğer sebeplerle hâkimin reddi ise sınırlı sayıda gösterilmemiştir. CMK 24'üncü madde gereğince yapılacak değerlendirmeler CMK 22'nci ve 23'üncü maddelerin aksine değerlendirmeye ve yoruma açıktır. CMK 22'nci ve 23'üncü maddelerine aykırılık durumu ise hukuka kesin aykırılık teşkil eder.

---

¹²¹ CENTEL, N., ZAFER, H., (2008), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 5. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul., s.549-550; ŞAHİN, C (2009), *Ceza Muhakemesi Hukuku 1*, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.74.

¹²² TOROSLU, N., FEYZİOĞLU, M., (2006), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Savaş Yayınları, Ankara., s.106.

Bangalor Yargısal Davranış İlkelerine göre de tarafsızlık; “Yargı görevinin tam ve doğru bir şekilde yerine getirilmesinin esasıdır. Tarafsızlık, sadece karar için değil, aynı zamanda kararın oluşturulduğu süreç açısından da geçerlidir”¹²³.

Uzlaşma kurumu bakımından tarafsızlık aslında, uzlaşmayı yöneten savcı ve hâkim ile uzlaştırmacı bakımından ortaya çıkmaktadır. Uzlaşmanın hukuka uygun olması için yönetici konumundaki yargı makamları ve uzlaştırmacının tarafsız kalması çok önemlidir. Bu kişilerin taraflı davranmaları uzlaşmanın hukuka aykırı olmasına yol açabilecektir¹²⁴.

Soruşturma aşamasında veya kovuşturma aşamasında taraflardan birinin uzlaşmayı kabul etmemesi veya her iki tarafın da uzlaşmayı kabul etmesine rağmen sonrasında uzlaşmamaları durumunda dosyayı inceleyen Cumhuriyet savcısı veya hâkimin uzlaşma yönündeki taraf beyanlarından ilgilinin suçlu ya da suçsuz olduğu noktasında etkilenmemesi asıl olandır. Aynı zamanda bu kanunî düzenlemelerle de güvence altına alınmalıdır. CMK'nın 253/20'nci maddesi bu kaygıyla kaleme alınmış olsa gerek ki, uzlaşma müzakereleri sırasında yapılan açıklamaların herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılmayacağı öngörülmüştür. Soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısının, kovuşturma aşamasında da hâkimin, uzlaştırmacı görevi üstlenmeden bu işle bir uzlaştırmacıyı görevlendirmesinin uzlaşma görüşmeleri sırasındaki olası bir başarısızlık durumunda tarafsız kalabilmek için daha sağlıklı olacağını düşünmekteyiz

---

¹²³ İNCEOĞLU, S., (2007), *Adil Yargılanma Hakkı ve Yargı Etiği*, Şen Matbaa, Ankara., s.138.

¹²⁴ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önodeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.92.

BÖLÜM II

2. UZLAŞMA KURUMU

2.1. GENEL OLARAK

Uzlaşmanın ceza hukukumuzda yeni giren bir kurum olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Failin gerçekleştirdiği haksızlığın sorumluluğunu üstlenmesi ve mağdurun tatmini esasına dayanır.

01/06/2005 tarihinde 5237 sayılı TCK'nın 73/8'inci maddesi ile maddi ceza hukukumuzda; yine aynı tarihte 5271 sayılı CMK'nın 253,254 ve 255'inci maddeleri ile de şekli ceza hukukumuzda girmiştir. Ayrıca 15/07/2005 tarihinde Çocuk Koruma Kanunu'nun 24. maddesi ile de çocuklar yönünden düzenleme yapılmış ve yürürlüğe girmiştir. 5560 sayılı Kanun değişikliği sonrası 5237 sayılı TCK'nın 73/8'inci maddesinde düzenlenen hüküm yürürlükten kaldırılmıştır, CMK'nın 253'üncü maddesi yirmi dört fıkradan oluşacak şekilde ayrıntılı bir düzenlemeye kavuşmuş ve ayrıca mahkeme tarafından uzlaştırmayı düzenleyen 254. madde daha ayrıntılı kaleme alınmıştır. ÇKK'nın 24'üncü maddesinde yer verilen ve çocuk failer açısından geniş bir uygulama alanı bulunan düzenlemeye son verilerek CMK'nın uzlaşmayı düzenleyen hükümlerine atıf yapılmış ve uzlaşmanın çocuk failer yönünden de CMK'daki düzenleme çerçevesinde uygulanacağı belirtilmiştir. Sonrasında da 5918 sayılı kanun ile CMK'nın 253/3'üncü maddesine ek cümle eklenmiştir.

“Uzlaşma kurumu Türk Ceza Hukuku sistemine tamamlayıcı ve destekleyici bir kurum olarak girmiştir. Ne yazık ki, Türk Ceza Hukuku sisteminde çeşitli nedenlerle kurum uygulayıcılar tarafından pek tercih edilmemektedir. Özellikle 556

sayılı Kanun değişikliği öncesi kurumun sadece takibi şikâyete tâbi suçlar bakımından öngörülmesi, failin suçu kabullenmesi ve failin doğmuş olan zararın tümünü veya büyük bir kısmını ödemesi veya gidermesi gerektiği şeklindeki düzenlemeler kurumun pratik amaca hizmet etmesini önlüyordu. Uzlaşmanın sadece takibi şikâyete bağlı suçlarla sınırlı tutulması, masraflı bir süreç olan uzlaşmanın yerine olayın etkisi azaldıktan sonra şikâyetten vazgeçme yolunun tercih edilmesine neden olmuştur. Ayrıca onarıcı adalet felsefesi noktasında uygulayıcılar yeterince bilgilendirilmeden yola çıkılması kurumdan beklenen faydaların anlaşılabilirliğini tehlikeye sokmuş ve kurumu tartışılır hâle getirmiştir. 5560 sayılı Kanun değişikliği ve yönetmelik uygulama noktasındaki aksaklıkları aşmayı amaçlamıştır. Türkiye çapında gerek Adalet Bakanlığı gerekse barolar tarafından yapılan seminerlerle kurumundan beklenen faydalara açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

Türk Ceza Hukuku hayatında uzlaştırma fikrinin doğuşunu ve nasıl bir uzlaştırma kurumu amaçlandığını anlayabilmek için öncelikle CMUK hükümet tasarısının 265'inci maddesinin gerekçesine ve TCK hükümet tasarısının 39'uncu maddesinin gerekçesine değinmek istiyoruz. Gerekçeye göre; uzlaştırma onarıcı adalet fikri üzerine inşa edilmiştir. Amaç suçun işlenmesinden sonra ve suçun işlenmesiyle fail ve mağdur arasında doğrudan, fail ve toplum arasında dolaylı olarak doğan çekişme ile faile sebep olduğu zararları suçun sorumluluğunu kabul edip üstlenerek giderme şansı vermektir. Karşılıklı anlaşma ve dayanışmayla adalet yerine getirilmiş olacak aynı zamanda devlet yaptırım uygulamak yoluyla üstleneceği birçok masraftan kurtulmuş olacaktır. Temel felsefenin failin sorumluluğunu üstlenmesi bu suretle mağdurun tatmini, toplumla yeniden bütünleşmenin ve toplumsal barışın sağlanması olduğu görülmektedir¹²⁵.

Kurumun anlaşılabilmesini kolaylaştırmak için kısaca 5560 sayılı Kanun öncesi ve 5560 sayılı Kanun sonrası düzenlemelere değinmeye çalışacağız.

---

¹²⁵ TAŞDEMİR, Kubilay, ÖZKEPİR, Ramazan (2007), *Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi C.II*, 3. Baskı, Turhan Kitapevi, s. 1201-1202, Ankara; ÇETİNTÜRK, E., (2009), *Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma*, HD Yayıncılık, Ankara, s. 451-453.

2.2. 5560 SAYILI KANUN ÖNCESİ KURUM

Bu dönem 01/06/2005 – 19/12/2006 tarihleri arasını kapsar.

5237 sayılı TCK' nın 73/8'inci maddesindeki düzenleme şu şekildeydi: “Suçtan zarar göreni gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olup, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı bulunan suçlarda, failin suçu kabullenmesi ve doğmuş olan zararın tümünü veya büyük bir kısmını ödemesi veya gidermesi koşuluyla mağdur ile fail özgür iradeleri ile uzlaştıklarında ve bu husus Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından saptandığında kamu davası açılmaz veya davanın düşürülmesine karar verilir”.

Bu düzenleme döneminde; suçtan zarar görenin gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olabileceğini, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı bulunan suçlarda uzlaşmanın mümkün olduğunu, failin suçu kabullenmesi yani suçunu ikrar etmesi şartının arandığını, failin doğmuş olan zararın tümünü veya büyük bir kısmını ödemesi veya gidermesi gerektiğini, fail ve mağdurun özgür iradeleri ile uzlaşmaları ve bu hususun Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından saptanmasının gerektiğini anlıyoruz. Uzlaşmanın sadece takibi şikâyete bağlı suçlarla sınırlı tutulması, masraflı bir süreç olan uzlaşmanın yerine olayın etkisi azaldıktan sonra şikâyetten vazgeçme yolunun tercih edilmesine neden olmuş, pratikte taraflar ve hatta uygulayıcılar yönünden aynı neticenin daha pratik bir şekilde elde edilme yolu olarak değerlendirilmiştir.

5271 sayılı CMK'nın 253'üncü ve 254'üncü maddelerindeki düzenleme ise şu şekildeydi¹²⁶:

Cumhuriyet savcısı, yapılan soruşturmanın durumuna göre, Kanun'un uzlaşma yapılabilmesi olanağını verdiği hallerde, faili bu Kanun'un öngördüğü usullere göre davet ederek suçtan dolayı sorumluluğunu kabul edip etmediğini soruyordu (CMK madde 253/1).

---

¹²⁶ ÜLGEN, C. (2005), *Ceza Muhakemesi Kanunu*, 2. Baskı, İstanbul Barosu Yayınları, s. 329-332, İstanbul.

TCK failin suçu kabullenmesi şartını arıyordu. Buradaki düzenlemede de aynı doğrultuda suçtan dolayı sorumluluğun kabulü şartı olduğunu görüyoruz.

Fail, suçu ve fiilinden doğmuş olan maddi ve manevi zararın tümünü veya bunun büyük bir kısmını ödemeyi veya zararları gidermeyi kabullendiğinde durum, mağdura veya varsa vekiline veya kanunî temsilcisine bildirilirdi (CMK madde 253/2). Suçun kabulü şartına burada da yer verilmiştir. Çalışmamızın birinci bölümünde ayrıntılı olarak değinildiği üzere suçu kabul şartı ceza ve ceza muhakemesinin birçok ilkesiyle çelişmektedir.

Mağdur, verilmiş olan zararın tümüyle veya büyük bir kısmı itibarıyla giderildiğinde özgür iradesi ile uzlaşacağını bildirirse, soruşturma sürdürülmezdi (CMK madde 253/3). Uzlaşmada özgür iradenin önemi vurgulanmıştır.

Cumhuriyet Savcısı, fail ile mağdur arasında uzlaşma işlemlerini idare etmek, tarafları bir araya getirerek bir sonuca ulaşmalarını sağlamak üzere, fail ve mağdurun bir avukat üzerinde anlaşamadıkları takdirde, bir veya birden fazla avukatın uzlaştırıcı olarak görevlendirilmesini barodan isterdi (CMK madde 253/ 4). Uzlaşma sürecinde Cumhuriyet savcısının görevi ifade edilmek istenmiştir. Ancak Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından bizzat uzlaştırma yaptırılıp yaptırılmayacağını Kanun metninden anlayamıyoruz. Ayrıca uzlaştırımacı yetkisinin sadece avukatlara verilmesini de bir eksiklik olarak değerlendirmekteyiz.

Uzlaştırıcı, başvurunun yapıldığı tarihten itibaren en geç otuz gün içinde uzlaşmayı sonuçlandırır. Cumhuriyet savcısı bir defaya mahsus olmak üzere bu süreyi otuz gün daha uzatabilir. Uzlaştırma süresince zamanaşımı durur (CMK madde 253/5). Uzlaşma sürecinde bir uzlaştırımacının görevlendirileceği ve uzlaşmanın en fazla atmış gün içinde neticelendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Uzlaşma müzakereleri gizli olarak yürütülür. Uzlaştırma sırasında ileri sürülen bilgi, belge ve açıklamalar taraflarca izin verilmedikçe daha sonra açıklanamaz. Uzlaştırmanın başarısız olması nedeniyle daha sonra dava açılması hâlinde uzlaştırma sırasında failin bazı olayları veya suçu ikrar etmiş olması davada aleyhine delil olarak kullanılmaz (CMK madde 253/6). Gizlilik ve aleyhe delil yasağı

vurgulanmak istenmiştir. Gizlilik ilkesi vurgulanırken toplantıların yapılacağı yerlerin de belirtilmesi faydalı olurdu.

Uzlaştırıcı, yaptığı işlemleri ve uzlaşmayı sağlayıcı müdahalelerini belirten bir raporu on gün içinde ilgili Cumhuriyet savcısına sunar (CMK madde 253/7).

Zarar, uzlaşmaya uygun olarak giderildiğinde ve uzlaştırma işleminin giderleri, fail tarafından ödendiğinde, kovuşturmaya yer olmadığına karar verilir (CMK madde 253/8). Uzlaşma giderin şüpheliden kim tarafından ve nasıl tahsil edileceği ve ücretin hangi durumlarda ödenmesi gerektiği hususunda da tam bir açıklık olmadığını görmekteyiz.

Kamu davasının açılması hâlinde, uzlaşmaya tâbi bir suç söz konusu ise, uzlaştırma işlemleri 253'üncü maddede belirtilen usule göre, mahkeme tarafından da yapılır (CMK madde 254/1). Mahkeme tarafından uzlaştırmaya açıklık getirilmiştir.

Uzlaşmanın gerçekleşmesi hâlinde davanın düşmesine karar verilir (CMK madde 254/2). Uzlaşmanın davanın düşmesine neden olacağı hüküm altına alınmıştır.

Kanuni düzenleme ile fail ve mağdurun; uzlaşma kurumu, hüküm ve sonuçları konusunda yetkili merciler tarafından bilgilendirilmesi gerektiği hususuna yer verilmemesi önemli bir eksiklikti. Ayrıca uzlaşma teklifi konusunda kolluğa yetki verilmemişti. Kolluğa yetki verilmemesi yerinde bir düzenlemedir. Çünkü kolluğun da kurum hakkında yeterince bilgi sahibi olmadığı bilinen bir gerçektir.

Yukarıda değinmeye çalıştığımız Kanunî düzenlemenin uygulamaya yönelik birçok soruya cevap verememesi ve uygulamada karşılaşılan birçok probleme ışık tutamaması, beklenenin aksine ceza yargılama sürecini uzatması ve Cumhuriyet savcılarının yoğun eleştirisi 5560 sayılı Kanun'la yapılan değişikliklerin temel nedeni olmuştur¹²⁷.

---

¹²⁷ ÇETİNTÜRK, E., (2009), *Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma*, HD Yayıncılık, Ankara, s. 454-455.

Doktrinde bir kısım görüş, uzlaşma kurumunun amaçları ve ilkeleri yönünden yeterince tanıtılmadığını, kurumun yargının yükünün hafifletilmesi amacına yönelik yönü vurgulanırken onarıcı adalet yönüne yeterince değinilmediğini ve medya desteğinin yeterince kullanılamaması nedeniyle uygulayıcılarda doğan bilgi eksikliğinin kurumun anlaşılmasına neden olduğunu ifade etmiştir¹²⁸. Mevcut başarısızlığı aşabilmek amacıyla 06/12/2006 kabul tarihli 5560 sayılı çeşitli Kanunlarda değişiklik yapılmasına ilişkin Kanunla ve Ceza Muhakemesi Kanun'una Göre Uzlaştırmanın Uygulanmasına İlişkin Yönetmelikle getirilen düzenlemeler faydalı olmuştur.

2.3. 5560 SAYILI KANUN SONRASI KURUM

19/12/2006 tarihinden günümüze kadar olan dönemi kapsar.

5237 sayılı TCK'nın 73/8'inci maddesinde düzenlenen hüküm yürürlükten kaldırılmıştır. Bu suretle uzlaşma kapsamına giren suçları belirleyen hüküm de CMK kapsamına alınmıştır. 5271 sayılı CMK'nın 253'üncü maddesi yirmi dört fıkradan oluşacak şekilde ayrıntılı bir düzenlemeye kavuşmuştur. Kanun değişikliği öncesi sekiz fıkradan oluşmaktaydı. Ayrıca yeni düzenleme ile mahkeme tarafından uzlaştırmayı düzenleyen 254'üncü madde daha ayrıntılı kaleme alınmıştır.

İlk göze çarpan değişiklik 5560 sayılı Kanun değişikliği öncesi failin suçü kabullenmesinin uzlaşmanın ön şartı olarak kabul edilmesine rağmen yeni düzenleme ile failin uzlaşma teklifini kabul etmesi yeterli bulunmuş, suçün kabullenilmesi şartı gayet yerinde olarak kaldırılmıştır. Yargıtay 6'ncı Ceza Dairesi'nin 19/01/2010 tarihli ve 2006/16595 Esas, 2010/221 Karar sayılı ilamında; uzlaşmanın tarafların anlaşırılması ve anlaşmaları anlamına geldiği, sanığın suçü kabul etmediği biçimindeki Kanunî olmayan gerekçeyle sanık hakkında uzlaşma hükümlerinin

---

¹²⁸ İNCEOĞLU AYTEKİN, Asuman, KARAN, Ulaş (2008) “*Türkiye’de Ceza Davalarında Uzlaşma Uygulamaları, Hukukî Çerçevenin Değerlendirilmesi*”, Derleyenler: Galma Jahic ve Burcu Yeşiladalı, Onarıcı Adalet, Mağdur-Fail Arabuluculuğu ve Uzlaşma Uygulamaları, Türkiye ve Avrupa Bakışı, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 1. Baskı, s.45-46, İstanbul.

uygulanmamasının yerel mahkeme kararının bozulmasını gerektirdiği ifade edilmiştir¹²⁹.

Eski düzenleme de fail terimi kullanılmasına rağmen yeni düzenlemede soruşturma aşamasında şüpheli, kovuşturma aşamasında sanık terimleri kullanılmıştır¹³⁰. Eski düzenlemedeki fail terimi yerine yeni düzenlemede şüpheli ve sanık terimlerinin kullanılmasının yerinde bir düzenleme olduğunu düşünmekteyiz. Bazı hukukçuların¹³¹ uzlaşma açısından asıl önemli olan hususun kişinin haksızlık teşkil eden eylemi gerçekleştirmesi ve dünyadaki pek çok uygulamada infaz aşamasında da uzlaşmanın mümkün olması gerekçesiyle “fail” kelimesinin daha yerinde olduğu şeklindeki fikrine fail kelimesinin özel hukuka has bir kavram olması nedeniyle katılmıyorum.

5560 sayılı Kanun değişikliğiyle uzlaşma kapsamındaki suçların sayıları artırılmış ve kurum sadece takibi şikâyete tâbi suçlar yönünden uygulanabilen bir kurum olmaktan çıkarılmıştır. 253/1,b maddesinde yer alan katalog suçlar da uzlaşma kapsamına alınmıştır. 253/3’üncü maddesi ile soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete tâbi olsa bile etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar ile cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda uzlaşma yoluna gidilemeyeceği düzenlenmiştir¹³².

5560 sayılı Kanun değişikliği öncesince tarafların uzlaşma teklifini kabul etmeleri durumunda uzlaştırmacı atanması zorunlu iken yeni düzenleme ile bu

---

¹²⁹ Kazancı Hukuk Programı.

¹³⁰ ÇETİNTÜRK, E., (2009), *Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma*, HD Yayıncılık, Ankara, s.457.

¹³¹ ÇETİNTÜRK, E., (2009), *Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma*, HD Yayıncılık, Ankara, s.457.

¹³² YCGK’nun 20/11/2007 tarih ve 2007/6-250 Esas, 2007/239 Karar sayılı kararı gereğince 5560 sayılı Kanun değişikliği ile cinsel saldırı suçlarının uzlaşma kapsamından çıkarılmasına ilişkin aleyhe düzenlemenin 29/12/2006 tarihinden önce işlenen suçlar yönünden uygulanması olanağı bulunmadığı ifade edilmiştir.

zorunluluk kaldırılmış Cumhuriyet savcısına ve hâkime uzlaşmayı bizzat gerçekleştirebilme imkânı tanınmıştır.

2.4. UZLAŞMANIN KOŞULLARI

CMK'nın 253, 254 ve 255'inci maddeleri ve "Uzlaşma Yönetmeliği" incelendiğinde uzlaşmanın koşullarını sekiz ana başlık altında toplayabiliriz. Bunlar:¹³³

- Kanunî düzenlemelerle suç uzlaşma kapsamına alınmalıdır.
- Fail ve fiili yönünden soruşturma ve kovuşturma şartları gerçekleşmiş olmalıdır.
- Mağdur gerçek kişi olabileceği gibi özel hukuk tüzel kişisi de olabilir.
- Şikâyete tâbi suçlarda şikâyet şartı gerçekleşmiş olmalıdır.
- Zarar ve zararın giderimi konusunda tarafların uzlaşması gereklidir.
- Uzlaşmanın her aşamasında tarafların özgür iradesi şarttır.
- Uzlaşma Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından tespit edilmelidir.
- Uzlaşma görüşmelerinde varılan mutabakata göre edim yerine getirilmelidir.

Uzlaşmaya ilişkin koşullar aşağıda başlıklar altında incelenerek değerlendirilecektir.

---

¹³³ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.99; *Uzlaşma El Kitabı*, s. 36; CENTEL, N., ZAFER, H., (2008), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 5. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul., s.473-480.

2.4.1. Suçun Uzlaşma Kapsamında Bulunması

Uzlaşma hükümlerinin uygulanabilmesi için Kanuni düzenleme ve bu düzenleme ile suç tiplerinin belirtilmesi şarttır. Bu gereklilikten hareketle Türk Ceza Hukuku sisteminde hangi suçların uzlaşma kapsamında olduğu CMK'nın 253'üncü maddesi ile düzenlenmiştir. Buna göre;

- Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete tâbi suçlar,
- Şikâyete tâbi olup olmadığına bakılmaksızın TCK'da düzenlenen;

1. Kasten yaralama suçu (üçüncü fıkra hariç m. 86;m. 88),

2. Taksirle yaralama suçu (m. 89),

3. Konut dokunulmazlığının ihlâli suçu (m. 116),

4. Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçu (m. 234),

5. Ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması (dördüncü fıkra hariç m. 239) suçları,

• Şikâyete tâbi olmasa bile diğer Kanunlarla açıkça uzlaşma kapsamına alındığı ifade edilen suçlar yönünden uzlaşma mümkündür.

2.4.1.1. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanun'undaki Düzenlemeler

2.4.1.1.1. Şikâyete Tâbi Suçlar

TCK'nın 73/1'inci maddesine göre, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olan suç hakkında yetkili kimse altı ay içinde şikâyette bulunmadığı takdirde soruşturma ve kovuşturma yapılamayacaktır. Bu fıkra gereğince şikâyet

hakkına sahip olan kişi yetkili kimse olarak ifade edilmiştir. İleriki fıkralarda ise suçtan zarar gören kavramı kullanılmıştır¹³⁴.

Şikâyet hakkı olanlar için tercih edilmiş bulunan “yetkili kimse” ve “suçtan zarar gören kişi” kavramlarından şikâyet hakkı olan kişinin suçtan doğrudan doğruya zarar gören mi yoksa hem doğrudan doğruya hem de dolaylı olarak zarar gören mi olduğunu anlamak zordur. CMK’nın ruhuna ve sistematığıne baktığımızda şikâyet hakkının her ikisine de tanındığı şeklinde bir anlam çıkmaktadır. Mağdur yani suçtan doğrudan doğruya zarar gören kişi, suçun olumsuz etkilerini yaralanan veya malı çalınan kişi örneklerinde olduğu gibi doğrudan doğruya üzerinde hisseder. Öldürme suçunda olduğu gibi; ölen kişiye mağdur, bundan dolaylı olarak etkilenen mağdur yakınlarına ise suçtan zarar gören diyebildiğimiz olaylarda kavramsal farklılık daha iyi anlaşılacaktır. Gerek mağdur gerekse de suçtan zarar gören hem gerçek kişi hem de tüzel kişi olabilir¹³⁵.

TCK’nın 73’üncü ve CMK’nın 158’inci maddesinde düzenlenen şikâyet, kanuni düzenleme ile şikâyete tâbi kılınan bir fiil hakkında yetkili makamlardan kanunî süresi içinde soruşturma ve kovuşturma yapılmasının suçun mağduru veya suçtan zarar gören tarafından istenmesidir. Şikâyet kişiyi yakından ilgilendiren ve önem derecesi düşük suçlar açısından öngörülmüştür. Bu tarz suçların toplumsal etkilerinin¹³⁶ az olduğunu söyleyebiliriz. Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete tâbi suçlar uzlaşma kapsamındadır. Hangi Kanunda düzenlendiğinin bir önemi yoktur.

---

¹³⁴ METİNER, Haydar, KOÇ, Ahsen (2008), *5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Genel Hükümleri II. C.*, Yorum Yayınevi, s.2107, Ankara.

¹³⁵ CENTEL, N., ZAFER, H., (2008), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 5. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul., s.89-91; ÜNVER, Y., HAKERİ, H., (2010), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara., s.304.

¹³⁶ İÇEL, Kayıhan, SOKULLU AKINCI, Füsun, ÖZGENÇ, İzzet, SÖZÜER, Adem, MAHMUTOĞLU, Fatih S., ÜNVER, Yener (2000) *İçel Suç Teorisi*, 2. Baskı, Beta Yayıncılık, s. 24-25, İstanbul.

2.4.1.1.2. Şikâyete Tâbi Olup Olmadığına Bakılmaksızın Uzlaşmaya Tâbi Tutulan Katalog Suçlar

5560 sayılı kanun değişikliği sonrasında takibi şikâyete bağlı olmayan bir katalog suç grubu hakkında uzlaşma kurumunun uygulanması mümkün hâle getirilmiştir. TCK'da düzenlenen bu suçlar şunlardır:

1.Kasten yaralama suçu (üçüncü fıkra hariç m. 86; m. 88),

2.Taksirle yaralama suçu (m. 89),

3.Konut dokunulmazlığının ihlâli suçu (m. 116),

4.Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması suçu (m. 234),

5.Ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması (dördüncü fıkra hariç m. 239) suçları.

Katalog suçların sınırlı sayıda tutulmasının bazı nedenleri vardır. Bunun başında uzlaşma kurumuna mağdurun zararının maddi olarak tazminine imkân veren bir kurum olarak bakılması gelmektedir. Ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrına ilişkin suçun uzlaşma kapsamına alınması da bunu göstermektedir. Ülkemiz ceza adalet sisteminde onarıcı adalet düşüncesi yeni yeni tartışılmaya başlanmıştır. Dolayısıyla ağır nitelikteki suçları katalog suç listesine almak şu an için kolay görülmemektedir. Toplumsal kaygılarla, mağdurun onurunun zedeleneceği düşüncesiyle cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlarda uzlaşma kapsamı dışında tutulmuştur. Onarıcı adalet fikrinin tartışılır hâle gelmesi ve kapsamlı şekilde işlenmesi suretiyle uzlaşmanın amacının sadece mağdurun zararlarının maddi olarak tazmini olmadığı görülecek ve katalog suç listesinin artırılması ve değiştirilmesi gereksinimi doğacaktır¹³⁷.

---

¹³⁷ ÇETİNTÜRK, E., (2009), *Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma*, HD Yayıncılık, Ankara., s.479-480.

2.4.1.1.3. Etkin Pişmanlık Hükümlerine Yer Verilen Suçlar İle Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar

Suçun tüm unsurlarıyla tamamlanması sonrasında failin duyduğu pişmanlık sonucu gösterdiği ciddi çaba neticesi oluşan zarar ve tehlikeyi en aza indirmek yönündeki gayreti olarak ifade edebileceğimiz etkin pişmanlık, bazı suçlarda cezayı kaldıran veya azaltan şahsi sebep olarak düzenlenmiştir¹³⁸.

CMK'nın 253/3'üncü maddesi gereğince şikâyete tâbi olsa bile etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar ile cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda uzlaşma mümkün değildir. Mevcut düzenleme 5560 sayılı Kanun değişikliği ile gelmiştir. Dolayısıyla 19/12/2006 tarihinden sonra işlenen suçlar yönünden geçerlidir.

Ceza politikası gereği, neticede ceza indirimi ya da cezasızlık öngörülen etkin pişmanlık durumunda Kanun koyucu uzlaşmanın uygulanmasına gerek duymamıştır. Çünkü etkin pişmanlık kurumu da uzlaşma gibi suçun tamamlanmasından sonra zararın giderilmesi esasına dayanır¹³⁹.

Suç sonrası pişmanlık olarak ifade edebileceğimiz etkin pişmanlık, TCK'da özel hükümler bölümünde ilgili suç tiplerinden her biri hakkında ayrı ayrı düzenlenmiştir. Şikâyete tâbi olsa dahi, etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar uzlaşmaya tâbi değildir. Türk Ceza Kanun'unda etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar şunlardır:

1.Mal varlığına karşı suçlar. (m. 168)

- Hırsızlık
- Mala zarar verme

---

¹³⁸ BAKICI, Sedat (2008), 5237 Sayılı Kanun Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri, Adalet Yayınevi, s.819, Ankara.

¹³⁹ SOYASLAN, D., (2009), *Ceza Muhakemesi Hukuku 1*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 343.

- Güveni kötüye kullanma
  - Dolandırıcılık
  - Hileli iflas
  - Taksirli iflas
  - Karşılıksız yararlanma
  - Yağma
2. Organ ve doku ticareti suçu. (m. 91-93)
  3. Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu. (m. 109-110)
  4. İmar kirliliğine neden olma suçu.(m. 184/5 bakımından)
  5. Uyuşturucu ve uyarıcı maddelerle ilgili suçlar. (m. 188-192)
  6. Para ve kıymetli damgalarda sahtecilik suçları. (m. 197-201)
  7. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma. (m. 220-221)
  8. Zimmet (m. 247-248)
  9. Rüşvet (m. 252-254)
  10. İftira (m. 267-269)
  11. Yalan tanıklık suçu (m. 272- 274)
  12. Suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçu. (m. 281/3' te yer verilen düzenleme)
  13. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu. (m. 282/6' da yer verilen düzenleme)

14. Muhafaza görevini kötüye kullanma suçu. (m. 289/2' de yer verilen düzenleme)

15. Hükümlü ve tutuklunun kaçması suçu. (m. 292-293)

Uzlaşma kapsamına giren suçların artırılması kurumun etkinliği açısından oldukça faydalı olacaktır. Kurumun büyük ölçüde takibi şikâyete tabi suçlar esas alınarak düzenlenmesi ve kapsamının dar tutulması kurumun uygulanırlığı bakımından büyük bir problemdir. Şikâyete tabi suçlarda yargı sürecinde şüpheli, sanık ile suçtan zarar gören veya mağdurun aralarında anlaşma zemini sağlamaya çalıştıkları ve bu olanağın bulunması durumunda suçtan zarar gören veya mağdurun şikâyetten vazgeçmek suretiyle şüpheli ve sanığın da kabulüyle soruşturma veya kovuşturmayla son verildiği uygulamanın bilinen bir gerçeğidir. Bu durum Türk Ceza Hukuku sistemi açısından takibi şikâyete tabi suçlarda uzlaşma kurumunun uygulanırlığını tartışılır kılmış ve uygulayıcılar açısından pek tercih edilmemesine neden olmuştur. Çünkü şikâyetten vazgeçme kurumu uzlaşma kurumuna göre daha masrafsız ve daha pratiktir. 5560 sayılı Kanun değişikliği ile cinsel suçlar ve etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar bakımından uzlaşma kurumunun uygulanamayacağı düzenlenmiştir. Etkin pişmanlık kurumu sanık lehine getirilmiş bir kurumken uzlaşma kurumu sanığın yanı sıra mağdur ve suçtan zarar görenin de menfaatlerini korur. Dolayısıyla etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen ve yapısı itibariyle uzlaşma kurumuna uygun olduğu değerlendirilen suçlar bakımından yasal düzenleme ile uzlaşma yolunun açılmasının faydalı olacağını düşünmekteyim. İster uzlaşma kapsamında kalan suçların katalog şeklinde belirtilmesi suretiyle olsun isterse üst sınır olarak belirli bir hürriyeti bağlayıcı ceza esas alınması suretiyle olsun bir şekilde uzlaşma kapsamında kalan suçlar artırılmalıdır.

Kişi onuruyla yakından ilgili bulunan cinsel suçlar bakımından cinsel hayatın tartışılmaya açılmak istenmemesi nedeniyle uzlaşma yolu kapatılmıştır¹⁴⁰. 5560 sayılı Kanun değişikliği sonrası şikâyete tâbi olsa dahi cinsel suçlarda uzlaşma

---

¹⁴⁰ SOYASLAN, D., (2009), *Ceza Muhakemesi Hukuku 1*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 343.

yoluna gidilemeyecektir. Toplumumuzun değer yargıları itibariyle cinsel suçlarda uzlaşmanın mümkün olmaması yerinde bir uygulamadır. Cinsel suçlar cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar bölümü altında düzenlenmiştir ve cinsel saldırı (m. 102), çocukların cinsel istismarı (m. 103), reşit olmayanla cinsel ilişki (m. 104) ve cinsel taciz (m. 105) suçlarından oluşmaktadır.

2.4.1.2. Özel Kanunlardaki Suçlar

CMK'nın 253'üncü maddesi gereğince TCK'daki ve özel Kanunlardaki takibi şikâyete tâbi suçların tümü uzlaşma kapsamındadır. Ayrıca ilgili kanunda açık hüküm bulunmak şartıyla takibi şikâyete tâbi olmayan suçlarda uzlaşma kapsamına alınabilir.

Bu kapsamda Ticari İşletme Rehni Kanunu, Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu, Türk Ticaret Kanunu, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, İcra ve İflas Kanunu, Zeytinciliğin Islahı ve Yabancılarının Aşılattırılması Hakkındaki Kanun ve Patent Haklarının Korunması Hakkındaki KHK; Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkındaki KHK, Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkındaki KHK, Markaların Korunması Hakkındaki KHK başta olmak üzere ilgili özel kanun ve Kanun hükmündeki kararnameler gereği takibi şikâyete tâbi olduğu belirtilen suçlarda uzlaşma yoluna gitmek gerekecektir. İlgili kanunlara hüküm konulmak şartıyla takibi şikâyete tâbi olmayan suçlar bakımından da uzlaşma mümkün hâle getirilebilir¹⁴¹.

2.4.2. Soruşturma ve Kovuşturma Şartlarının Varlığı

Kanun koyucu tarafından açıkça belirtmek suretiyle soruşturma ve kovuşturma belli şartlara tâbi tutulur. Bunların bir kısmı olumlu, bir kısmı ise olumsuz muhakeme şartları şeklinde karşımıza çıkar. Muhakemenin yapılması için

---

¹⁴¹ ALBAYRAK, Mustafa (2010), *Notlu-Atıflı-Uygulamalı Ceza Muhakemesi Kanunu*, Adalet Yayınevi, s.361, Ankara ; SOYGÜT ARSLAN, M. B., age., s.109-113.

varlığı aranan şartlar (şikâyet, izin, talep, karar gibi) olumlu şartlar, bulunmaması gereken şartlar ise (sanığın akıl hastası olmaması, yasama dokunulmazlığı bulunmaması gibi) olumsuz şartlar olarak ifade edilir. Muhakeme şartları kanun koyucu tarafından açıkça belirtilmiş olmalıdır. Bu şartların bir kısmı soruşturma faaliyetine başlanabilmesi için, diğer bir kısmı ise kovuşturma faaliyetine geçilebilmesi ve devam edilebilmesi için aranmaktadır¹⁴².

Uzlaşma kurumunun bir suça uygulanabilmesi için soruşturma ve kovuşturma şartları olarak ifade ettiğimiz muhakeme şartlarının gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Şikâyete tâbi suçlar bakımından usulüne uygun bir şikâyetin varlığı, resmî bir makamın talebi gereken suçlarda talebin varlığı, süreye tâbi davalarda süre şartının gerçekleşmesi durumları araştırılmalıdır. Ayrıca yaş küçüklüğü, akıl hastalığı ve sağır dilsizlik gibi ceza ehliyetini etkileyen durumlarda failin cezai ehliyeti olmadığı tespit edilirse hakkında uzlaşma hükümleri de uygulanamayacaktır¹⁴³.

2.4.3. Mağdurun, Suçtan Zarar Görenin Gerçek Kişi veya Özel Hukuk Tüzel Kişisi Olması

CMK'nın 253/1'inci maddesinde “Şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören gerçek veya özel hukuk tüzel kişininin uzlaştırılması girişiminde bulunulur” denilmektedir. Yani suçtan dolayı bir kamu hukuku tüzel kişisi zarar görse ve suçta uzlaşma kapsamında olsa bile uzlaşma usulü uygulanamayacaktır.

Kişi kavramı haklara ve borçlara sahip olabilme iktidarına sahip bulunan varlıkları ifade eder. Modern hukuk düzenleri gerçek kişiler ve tüzel kişiler olmak üzere ikili bir ayrıma giderler. Gerçek kişiler insanlardır. Nitekim Türk Medeni Kanunu'nun 8. maddesine göre her insanın hak ehliyeti vardır. Hukuk düzeni ayrıca

---

¹⁴² CENTEL, N., ZAFER, H., (2008), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 5. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul., s.582-583; ÜNVER, Y., HAKERİ, H., (2010), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara., s.97.

¹⁴³ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önodeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 104-105.

tüzel kişilere de yer vermiştir. İnsanlar belli bir amacı gerçekleştirmek için bir araya gelebileceği gibi, mallarını da belli bir amaca özgüleyebilirler. Böylece tüzel kişiler, kişi toplulukları veya mal toplulukları şeklinde karşımıza çıkar¹⁴⁴.

Türk Medeni Kanunu'nun 28'inci maddesi gereğince kişilik çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlar ve ölümle sona erer. Yani sağ ve tam doğduğu anda suçun mağduru veya suçtan zarar gören olabilecektir. 28. madde gerçek kişiliğe ilişkin bir düzenlemedir. TMK'nın 47'nci maddesi gereğince başlı başına bir varlığı olmak üzere örgütlenmiş kişi toplulukları ve belli bir amaca özgülenmiş olan bağımsız mal toplulukları, kendileri ile ilgili özel hükümler uyarınca tüzel kişilik kazanacaklardır. TMK'ya göre dernek ve vakıflar, Türk Ticaret Kanunu'na göre şirketler tüzel kişilik kazanarak hukuk hayatına girecektir. Şirketler; kollektif, komandit, limited ve anonim olarak karşımıza çıkabilir.

Anayasa'nın 123/3'üncü maddesi gereğince kamu tüzel kişileri kanunla veya kanunun açıkça verdiği bir yetkiyle kurulabilir. Kamu idareleri ve kamu kurum ve kuruluşları şeklinde karşımıza çıkarlar. Yerel yönetimler, il özel idareleri, belediyeler ve köyler kamu idareleridir¹⁴⁵. Üniversiteler, barolar, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Kurumu ile Radyo ve Televizyon Kurumu kamu kurumlarına örnek verilebilir¹⁴⁶. Kamu idarelerinin, kamu kurum ve kuruluşlarının suçtan zarar gören veya suçun mağduru olduğu durumlarda uzlaşma hükümleri uygulanamayacaktır. Yargıtay 6'ncı Ceza Dairesi'nin 10/04/2008 tarihli ve 2006/925 Esas, 2008/9259 Karar sayılı ilâmında; suçtan zarar görenin özel hukuk tüzel kişisi olması hâlinde uzlaşma hükümlerinin uygulanabileceğini belirterek Vakıflar Bankasının kamu hukuku tüzel kişisi mi, yoksa özel hukuk tüzel kişisi mi olduğu hususu tespit edilmeden uzlaşma

---

¹⁴⁴ AKINTÜRK, Turgut (2003), *Medeni Hukuk*, Beta Yayıncılık, s.105–108, İstanbul.

¹⁴⁵ GÜNDAY, Metin (2003), *İdare Hukuku*, 8. Baskı, İmaj Yayıncılık, s. 419, Ankara.

¹⁴⁶ ÖZTAN, Bilge (2004), *Medeni Hukuk'un Temel Kavramları*, 14. Baskı, Turhan Kitapevi, s.302-304, Ankara.

nedeni ile kamu davasının düşürülmesi yönünde karar verilmesini Kanuna aykırı bulmuştur¹⁴⁷.

2.4.4. Şikâyete Tâbi Suçlarda Mağdurun, Suçtan Zarar Görenin Şikâyetçi Olması

Soruşturma makamları olan savcılık ve yardımcısı sıfatındaki kolluk çeşitli şekillerde suçtan haberdar olur. Bu durum, Cumhuriyet savcının basından öğrenmesi veya görevini yaparken öğrenmesi, kolluğunda idari nitelikteki görevi esnasında öğrenmesi şeklinde gerçekleşirse re'sen öğrenme olarak ifade edilir. Re'sen kovuşturulan bir suçtan haberdar olan kimsenin suçu adli makamlara bildirmesi durumunda ihbar yoluyla öğrenme, takibi şikâyete tâbi suçlarda suçtan zarar görenin ya da mağdurun adli makamlara bildirmesi yoluyla olursa şikâyet yoluyla öğrenme olur. Diğer yollarla öğrenme olarak ifade edebileceğimiz talep Adalet Bakanının belirli suçların takibini Cumhuriyet savcısından istemesi, yabancı devletin şikâyeti ve bazı suçlarda menfaati ihlâl edilen kurumun görüşünün alınması olarak ifade edebileceğimiz mütalaa şeklinde olabilir¹⁴⁸.

TCK takibi şikâyete bağlı suç terimi yerine “soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suç” terimini tercih etmiştir. Aynı zamanda şikâyeti soruşturma ve kovuşturma şartı olarak kabul etmiştir. Bazı suçlar, toplumdan çok bireysel menfaatleri ihlâl ettiği için kanunî düzenlemelerle şikâyete tâbi kılınmıştır¹⁴⁹.

Bir fiilin cezalandırılabilmesi için kamu yararı şarttır. Kural suçların yetkili makamlarca re'sen kovuşturulmasıdır. Suçtan zarar görene ve mağdura bireysel

---

¹⁴⁷ Kazancı Hukuk Programı.

¹⁴⁸ CENTEL, N., ZAFER, H., (2008), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 5. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul., s.86-97.

¹⁴⁹ SOYASLAN, D., *Ceza Hukuku*, s.578-579; ÖZBEK, Veli Özer, KANBUR, Nihat, BACAKSIZ, Pınar, DOĞAN, Koray, TEPE, İlker (2010), *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, s. 423, Ankara.

çıklarları gözetilerek şikâyet hakkı tanınması istisnai bir durumdur. Bu nedenle; uzlaşmaya tâbi suçlar bölümünde de değindiğimiz gibi TCK'nın 73'üncü maddesi gereğince ceza soruşturması ve kovuşturması suçtan zarar gören kimsenin veya mağdurun şikâyetiyle başlar¹⁵⁰. CMK'nın 158/6'ncı maddesindeki düzenleme bu durumun istisnasıdır. Yürütülen soruşturma sonucunda kovuşturma evresine geçildikten sonra suçun şikâyete bağlı olduğunun anlaşılması hâlinde mağdur açıkça şikâyetten vazgeçmediği takdirde yargılamaya devam olunur.

2.4.4.1. Şikâyet Hakkı ve Yetkisi

TCK'nın 73'üncü maddesinde şikâyete hakkı olanların “yetkili kimse” ve “suçtan zarar gören kişi” olarak ifade edildiğini ve bundan suçtan doğrudan doğruya zarar gören olan mağduru ve dolaylı olarak zarar gören suçtan zarar göreni anladığımızı şikâyete tâbi suçlar bölümünde belirtilmişti.

TCK'nın 73/1 ve 2'nci maddesi gereğince soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olan suç hakkında yetkili kimse altı ay içinde şikâyette bulunmadığı takdirde soruşturma ve kovuşturma yapılamaz. Zamanaşımı süresini geçmemek koşuluyla bu süre, şikâyet hakkı olan kişinin fiili ve failin kim olduğunu bildiği veya öğrendiği günden başlar.

Şikâyet hakkı, mağdura veya suçtan zarar görene aittir. Bu kişilerin küçük veya akıl hastası olması durumunda şikâyet hakkını onlar adına kanunî temsilcileri kullanır. Mümeyyiz küçükler, şikâyet hakkını kendileri kullanabilirler. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı ile bu hak hem mümeyyiz küçüğe hem de kanunî temsilcisine verilmiştir. Cinsel suçlar gibi rıza ehliyetinin tespitinde yaş sınırının

---

¹⁵⁰ CENTEL, N., ZAFER, H., (2008), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 5. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul., s.88-89; BAKICI, S., (2008), *5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri*, Adalet Yayınevi, Ankara., s.1558.

arandığı suç tiplerinde sadece mümeyyiz olmak yeterli değildir. Aynı zamanda aranan yaş sınırına da gelmiş olmak gerekir¹⁵¹.

5237 sayılı TCK'nın 31'nci maddesinde 12 yaşını doldurmamayanların cezai sorumluluğu bulunmadığı, 12 yaşını doldurup 15 yaşını doldurmamayan ikinci grup yaş küçüklüklerinde ise "işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı hâlinde" cezalandırılacakları ancak cezalarında belirli oranda indirim yapılacağı düzenlenmiştir. 15 yaşını dolduranların ise "işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin var olduğu hususu aksinin ispatı mümkün bir şekilde kabul edilmiştir¹⁵².

4721 sayılı TMK'nın 16/1 maddesinde ayırt etme gücüne sahip küçüklerin karşılıksız kazanma ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada kanunî temsilcinin rızasını almak zorunda olmadıkları ifade edilmiştir. İlgili madde TCK'nın 31'nci maddesi ile birlikte değerlendirildiğinde 12 yaşını dolduran temyiz kudretine sahip küçüklerin şikâyet yetkisinin bulunduğu sonucuna varılabilir. TCK'nın 31/3'üncü maddesi gereğince 15 yaşından büyüklerin ayırt etme gücüne sahip oldukları kabul edildiği için bu yeteneklerini kaldıran bir durum yoksa şikâyet haklarının olduğunun kabulü gerekir¹⁵³.

Şikâyet hakkı, kural olarak miras yoluyla geçmez. Ancak TCK'nın 131/2'nci maddesi bu kurala bir istisna getirmiştir. Hakaret suçlarında mağdur şikâyet etmeden ölecek olursa veya suç ölen kişinin hatırasına karşı işlenmiş olursa Kanun ölenin ikinci dereceye kadar üstsoy ve altsoyu ile eş ve kardeşlerine şikâyet hakkını tanımıştır.

---

¹⁵¹ CENTEL, N., ZAFER, H., (2008), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 5. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul., s.90-91.

¹⁵² KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s. 113-115.

¹⁵³ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s. 113-115.

Suçtan zarar gören kişinin birden fazla olması durumunda TCK'nın 73/3 maddesi gereğince her birinin şikâyet hakkı diğerinden bağımsız olduğu için birinin altı aylık şikâyet süresini kaçırmaması diğer hak sahiplerini etkilemez. Suçun mağduru tüzel kişi olduğu durumlarda da şikâyet hakkını tüzel kişiyi temsile yetkili organ kullanacaktır¹⁵⁴.

Avukatlık Kanunu'nun 35'inci maddesi gereğince avukatlar, gerçek ve tüzel kişilere ait hakları dava etmek ve savunmak hak ve yetkisine sahip olduklarından şikâyet hakkını vekâletnamesine dayanarak müvekkili hakkında kullanabilirler¹⁵⁵.

2.4.4.2. Şikâyet Hakkının Süresi ve Kullanılış Biçimi

TCK'nın 73'üncü maddesi gereğince suçun dava zamanaşımına uğramamış olması koşuluyla şikâyet hakkı fiilin ve failin kim olduğunun bilindiği veya öğrenildiği anda işlemeye başlar. Fiilin ve failin öğrenilmesinden itibaren altı aydır¹⁵⁶. TCK'nın 66/6'ncı maddesi gereğince dava zamanaşımı, tamamlanmış suçlarda suçun işlendiği günden, teşebbüs hâlinde kalan suçlarda son hareketin yapıldığı günden, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği günden itibaren işlemeye başlar. Failin kişi olarak tam anlamıyla öğrenilmesi gerekmez. Sürenin başlangıcı için tahmin bile yeterlidir. Ayrıca esas olan fiildir ve şikâyet edilen husus ise fail değil failin fiilidir. Bu nedenle uygulama açısından belirtilmesi faydalı olsa bile failin şikâyet dilekçesinde gösterilmesi zorunlu değildir¹⁵⁷.

---

¹⁵⁴ CENTEL, N., ZAFER, H., (2008), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 5. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul., s.90-91.

¹⁵⁵ CENTEL, N., ZAFER, H., age., s.92.

¹⁵⁶ NUHOĞLU, Ayşe (2010), “*Uzlaşma Bakımından Şikâyete Bağlı Suçlar*”, Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1,s. 89, İstanbul.

¹⁵⁷ DEMİRBAŞ, T., (2005), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.192–193; CENTEL, N., ZAFER, H., (2008), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 5. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul., s.92.

Bu süre zamanaşımı süresi değil, hak düşürücü bir süredir. Bu nedenle, durma ve kesilme söz konusu değildir. Kusursuz olarak geçirilirse, CMK madde 40 gereğince eski hâle getirme mümkündür¹⁵⁸. Centel ve Zafer muhakemenin yapılıp yapılamayacağını bilme noktasında toplumun ve bireyin çıkarı bulunduğu gerekçesiyle Ceza Muhakemesi Kanunu'nda açıklık bulunmadığı hususuna da değinerek altı aylık şikâyet süresinin hiçbir gerekçeyle uzayamayacağı görüşündedir¹⁵⁹.

CMK'nın 158/1, 2, 3, 4'üncü maddesi gereğince suça ilişkin şikâyet Cumhuriyet Başsavcılığına veya kolluk makamlarına yapılabileceği gibi, Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmek üzere valilik, kaymakamlık ya da mahkemeye de yapılabilir. Yurt dışında işlenip de Türkiye'de takibi gereken suçlar hakkında Türkiye'nin elçilik ve konsolosluklarına da yapılabilir. Kamu görevinin yürütülmesiyle bağlantılı olarak işlendiği iddia edilen bir suç nedeniyle ilgili kurum idaresine yapılan şikâyet gecikmeksizin Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.

CMK madde 158/5 gereğince ihbar veya şikâyet yazılı veya tutanağa geçirilmek üzere sözlü olabilir. Kişinin “şikâyetçiyim, cezalandırılmasını istiyorum” şeklindeki bildirim yeterli.

2.4.4.3. Şikâyetin Bölünmezliği

Mağdurun şikâyet dilekçesinde fail veya faillerin adını göstermesine gerek yoktur. Suçun birden çok kişi tarafından işlenmesi durumunda tek bir şikâyet yeterlidir. Buna şikâyetin sirayeti ya da yayılması ilkesi denir. Bu durum aşağıda açıklandığı üzere şikâyetten feragat ve vazgeçme için de geçerlidir.

---

¹⁵⁸ ÖZBEK, V.Ö., (KANBUR, BACAĞIZ, DOĞAN, TEPE), (2010), *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.425.

¹⁵⁹ CENTEL, N., ZAFER, H., (2008), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 5. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul., s.94.

2.4.4.4. Şikâyetten Feragat ve Vazgeçme

Hakkında kanunî bir düzenleme bulunmayan şikâyetten feragat, süresi dolmamış bir şikâyet hakkının tek taraflı irade beyanı ile kullanılmayacağına açıklanmasıdır. Uygulamada şikâyet hakkından vazgeçme olarak da ifade edilmektedir. Feragat açık olabileceği gibi zımnî de olabilir¹⁶⁰.

Şikâyetten vazgeçme ise, TCK madde 73'te düzenlenmiştir. Şikâyet hakkı kullanıldıktan sonra şikâyetin geri alınmasını ifade eder. Şikâyetten vazgeçme suça katılanların tümünü etkiler. Madde 73/5'te bu durum, iştirak hâlinde suç işlemiş sanıklardan biri hakkındaki şikâyetten vazgeçme diğerlerini de kapsar şeklinde ifade edilmiştir. Buna vazgeçmenin sirayeti veya bölünmezliği denir. Vazgeçme hüküm kesinleşinceye kadar mümkündür, kural olarak infaza engel olmaz. Şikâyet nasıl yapılmışsa vazgeçme de aynı şekilde yapılmalıdır. Bu hakkın kullanılmasıyla birlikte aynı olay hakkında bir daha şikâyette bulunulamaz¹⁶¹.

2.4.5. Uzlaşmanın Yetkili Kimse Tarafından Yapılması

2.4.5.1. Uzlaşma Hakkı ve Yetkisi

2.4.5.1.1. Genel Olarak

5271 sayılı CMK'nın 253'üncü maddesinin 1 ve 4'üncü fıkraları gereğince uzlaşma teklifi şüpheli ile mağdur ve suçtan zarar görene yapılır. Şüphelinin,

---

¹⁶⁰ DEMİRBAŞ, T., (2005), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.618.

¹⁶¹ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s. 120-123; CENTEL, N., ZAFER, H., (2008), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 5. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul., s.591-592.

mağdurun veya suçtan zarar görenin reşit olmaması hâlinde uzlaşma teklifi kanunî temsilcilerine yapılacaktır.

2.4.5.1.2. Mağdur veya Suçtan Zarar Görenin Reşit Olması Hâlinde

Takibi şikâyete tâbi suçlarda suçun mağduru veya suçtan zarar görenin reşit olması, şikâyetçi olması ve anlama ve isteme yeteneğine sahip olması durumunda uzlaşma teklifi kendisine yapılacaktır. Re'sen soruşturulan ve kovuşturulan suçlar bakımından da mağdur veya suçtan zarar görenin reşit olması ve anlama ve isteme yeteneğine sahip olması durumunda uzlaşma teklifi kendisine yapılacaktır¹⁶².

2.4.5.1.3. Mağdur veya Suçtan Zarar Görenin Küçük Olması Hâlinde

CMK'nın 253'üncü maddesinin 4'üncü fıkrası gereğince şüphelinin, mağdurun veya suçtan zarar görenin reşit olmaması hâlinde uzlaşma teklifi kanunî temsilcilerine yapılır denilmektedir. Bu hüküm gerek takibi şikâyete tâbi suçlar gerekse takibi şikâyete tâbi olmayan uzlaşma kapsamındaki suçlar bakımından geçerlidir.

Yönetmelikteki düzenleme gereği reşit olmama durumu yanında kısıtlılık hali ve ayırt etme gücünün bulunmaması halleri uzlaşma teklifinin kanuni temsilciye yapılmasını gerektiren durumlar olarak ifade edilmiştir.

Mevcut düzenleme, Türkiye'nin taraf olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 40'inci maddesi bağlamında, söz konusu sözleşmenin 12'nci maddesine aykırılık teşkil etmektedir. Şöyle ki; ilgili madde gereğince, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip bir çocuğun kendisini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkına ve kendisini etkileyen adlî ve idarî kovuşturmalarda sesini duyurma olanağına sahip olması gerektiği ifade edilmiştir. Bu kapsamda Türk

---

¹⁶² KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s. 128-129.

uzlaşma sistemi gereğince uzlaşma teklifinin yeterli olgunluk derecesine sahip çocuğa yapılamıyor olması büyük bir eksiklik¹⁶³.

CMK'nın 253/4'üncü maddesindeki düzenleme ile reşit olmaması sebebiyle uzlaşmanın anlamını ve sonuçlarını yeterince kavrayamayacağı düşünülen küçükleri korumak istediği anlaşılmaktadır. 4721 sayılı TMK'nın 16'ncı maddesi gereğince karşılıksız kazanma ve kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar dışında ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar kanunî temsilcinin rızası olmadıkça borç altına giremez. 5560 sayılı Kanunla değişik CMK'nın 253/19'uncü maddesine göre uzlaşmanın sağlanması hâlinde soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmayacak ve açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılacaktır. Bu nedenle, uzlaşmanın küçükün kanunî temsilcisine yapılmasının istendiği anlaşılmaktadır¹⁶⁴. Tarafı olduğumuz Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 40'inci ve 12'nci maddeleri de göz önünde bulundurularak uzlaşma teklifi ayırt etme gücüne sahip küçüğe yapılabilmeli sadece borç doğurucu işlemler bakımından kanunî temsilcinin rızası alınmalıdır.

2.4.5.1.4. Mağdur veya Suçtan Zarar Görenin Ölmesi Hâlinde

Mağdur veya suçtan zarar görenin ölümü durumunda uzlaşma kurumunun uygulanmasına ilişkin bir düzenlemeye CMK'da yer verilmemiştir. Böyle bir durumla karşılaşılması durumunda genel hükümler yardımcımız olacaktır. Takibi şikâyete tâbi suçlarda mağdurun şikâyet etmeden ölmesi durumunda soruşturma ve aynı zamanda kovuşturma şartı olan şikâyet yokluğu nedeniyle uzlaşma yoluna gidilemez. Bunun istisnası kanunî düzenleme ile mağdurun ölümüne rağmen şikâyet hakkının mirasçılara geçmesine olanak verildiği durumlardır. Re'sen soruşturulan

---

¹⁶³ İNCEOĞLU AYTEKİN, A., KARAN, U., (2008) “*Türkiye’de Ceza Davalarında Uzlaşma Uygulamaları, Hukukî Çerçevenin Değerlendirilmesi*”, Derleyenler: Galma Jahic ve Burcu Yeşiladalı, Onarıcı Adalet, Mağdur-Fail Arbuluculuğu ve Uzlaşma Uygulamaları, Türkiye ve Avrupa Bakışı, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 1. Baskı, İstanbul., s. 55-56.

¹⁶⁴ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s. 131.

ve kovuşturulan suçlarda da Yargıtay görüşleri doğrultusunda suçtan zarar gören kavramının dar olarak yorumlanması suretiyle mağdurun ve suçtan zarar görenin farklı olduğu suçlarda mağdurun ölmesi hâlinde suçtan zarar görene uzlaşma teklifinde bulunulabilmelidir¹⁶⁵.

Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete tâbi suçlarda şikâyetçi olan mağdurun soruşturma aşamasında veya müdahil olmadığı kovuşturma evresinde ölmesi durumunda çeşitli ihtimaller ortaya çıkar. Uzlaşma teklifinde bulunulmuş ve bu teklif reddedilmişse problem yoktur. Ancak taraflara uzlaşma teklifinde bulunulmadan ve mağdur veya suçtan zarar görenin müdahil sıfatını almadan ölmeleri durumunda şüpheli veya sanık uzlaşmak istese dahi karşı tarafın bulunmaması nedeniyle uzlaşma hükümlerinin uygulanması mümkün olmayacaktır. Usulüne uygun olarak müdahil olan kişinin ölümü durumunda mirasçılar davaya katılabilir. Davaya katılan mirasçılara ve sanığa uzlaşma teklif edilebilecektir¹⁶⁶.

Ölen mağdurun küçük olduğu durumlarda ise, şikâyete tâbi suçlarda mağdurun şikâyet etme fırsatı bulmadan ölmesi durumunda kanuni temsilci şikâyet hakkını ve dolayısıyla uzlaşma hakkını kullanabilecektir. Bu hak, re'sen kovuşturulan uzlaşma kapsamındaki suçlar bakımından da geçerlidir. Küçük, şikâyet hakkını kullandıktan sonra ölmüş ise CMK'nın 253/4'üncü maddesi de göz önünde bulundurularak kanuni temsilciye uzlaşma teklifinde bulunulmalıdır¹⁶⁷.

---

¹⁶⁵ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.133-135.

¹⁶⁶ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., age.,s.135-136.

¹⁶⁷ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.136-137.

2.4.6. Zararın ve Mağduriyetin Giderilmesi Bakımından Anlaşmaya Varılması ve Zararın Uzlaşmaya Uygun Olarak Giderilmesi

Uzlaşmanın sağlanabilmesi için suçtan kaynaklanan maddi veya manevi zararın ödenmesi veya giderilmesi gerekir. Zararın ödenmesinden özellikle maddi zararın aynen veya nakden tazminini; suçtan doğan zararın giderilmesinden ise gerek maddi gerekse manevi zararın özür dileme, mağdurun iş yerinde çalışma gibi yöntemlerle para dışı edimlerle giderilmesini anlıyoruz¹⁶⁸.

CMK'nın 253'üncü maddesinin 17'nci ve 19'uncu fıkralarında ve yönetmeliğin 20'nci maddesinde sözü edilen edim bir borç ilişkisini ifade etmekte olup borcun konusu şeklinde ifade edilebilir. Edim alacaklıyı ifayı talep yetkisine sahip kılarken borçluyu ifa yükümlülüğü altına sokar. Roma Hukukundan beri edimin verme, yapma ve yapmama şeklinde üç türü olduğu kabul edilmektedir. Verme borçlarında borçlu alacaklıya bir şeyi vermeyi borçlanmaktadır. Yapma borçlarında borçlu bir iş yapma yükümlülüğü altına girerken, yapmama borçlarında borçlu belli bir davranıştan kaçınma yükümlülüğü altına girmektedir¹⁶⁹.

TCK'nın mülga 73/8'inci maddesi “doğmuş olan zararın tümünün veya büyük bir kısmının ödenmesi veya giderilmesi” şartı getirmekteydi¹⁷⁰. CMK'nın 253'üncü maddesi de “maddi ve manevi zararın tümünün veya büyük bir kısmının ödenmesi veya zararın giderilmesi” düzenlemesine yer vermişti. 5560 sayılı Kanun değişikliği ile edimin def'aten yerine getirilmesi, yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, taksitle bağlanması veya süreklilik taşıması imkânları da getirilmiştir. 5560 sayılı kanun öncesi kurum bir nevi parası olana uzlaşma kurumundan

---

¹⁶⁸ CENTEL, N., ZAFER, H., (2008), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 5. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul., s.479.

¹⁶⁹ KILIÇOĞLU, Ahmet (2005), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 5. Bası, Turhan Kitapevi, s. 3-4, Ankara.

¹⁷⁰ GÜLTEKİN, Özkan (Aralık 2007), “Yeni Türk Ceza Hukukunda Önödeme ve Uygulaması”, *Ceza Hukuku Dergisi*, Yıl:2, 5. Sayı, Seçkin Yayıncılık, s. 216, Ankara. (Kıs. Önödeme)

faydalanma şansını sunmaktaydı. 5560 sayılı Kanun değişikliği ve uzlaşma yönetmeliğiyle eksik ve sakıncalı olan bu durum aşılmaya çalışılmıştır.

Mal sahibinin iradesine aykırı olarak mal varlığında meydana gelen zarara maddi zarar denir. Haksız fiillerde maddi zarar hukuka aykırı fiil sonrası ve hukuka aykırı fiil öncesi mevcut malvarlığının taşıdığı kıymetin ve aradaki farkın tespiti suretiyle bulunur. Yani haksız fiil sonucu kişinin malvarlığında meydana gelen eksilmeyi ifade eder. Kişilik haklarına yapılan haksız saldırı sonucu kişinin küçük düşmesine neden olan, kişide acı ve eleme sebep olan zararlar manevi zararlardır. Yani haksız fiil sonucu kişinin manevi cephesinde meydana gelen zarardır. Manevi zarar genellikle kişinin şahıs varlığında etkilerini gösterir. Şahıs varlığı da kişinin bedensel bütünlüğü gibi maddi kişisel değerlerden ve şeref, haysiyet, özel yaşam gibi maddi nitelikte olmayan kişisel değerlerden oluşur¹⁷¹.

Yönetmeliğin 20'nci maddesi gereğince; taraflar uzlaştırma sonunda belli bir edimin yerine getirilmesi hususunda anlaşmaya vardıkları takdirde aşağıdaki edimlerden bir ya da birkaçını veya bunların dışında belirlenen hukuka uygun başka bir edimi kararlaştırabilirler:

Fiilden kaynaklanan maddî veya manevî zararın tamamen ya da kısmen tazmin edilmesi veya eski hâle getirilmesi,

Maddi zarar, taraflarca anlaşılan tazminatın ödenmesi, malın iade edilmesi, suçun işlenmesiyle elde edilen değerlerin geri verilmesi, bozulan şeyin tamiri ile eski hâle iadesi suretiyle yerine getirilebilir. Manevi zararın karşılanması ise özür dileme, barışma konuşması yapma şeklinde ekonomik değeri olmayan bir edim şeklinde olabileceği gibi bir miktar para ya da ekonomik kıymetin verilmesi şeklinde de gerçekleşebilir. Hatta maddi zararlarında manevi edimle giderilmesi mümkündür¹⁷².

---

¹⁷¹ REİSOĞLU, Safa (2004), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 16. Baskı, Beta Yayıncılık, s.143-144, 199, İstanbul; KILIÇOĞLU, A., (2005), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 5. Bası, Turhan Kitapevi, s. 3-4, Ankara., s. 209-210.

¹⁷² KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s. 140.

Mağdurun veya suçtan zarar görenin haklarına halef olan üçüncü kişi ya da kişilerin maddî veya manevî zararlarının tamamen ya da kısmen tazmin edilmesi veya eski hâle getirilmesi,

Bir kamu kurumu veya kamu yararına hizmet veren özel bir kuruluş ile yardıma muhtaç kişi ya da kişilere bağış yapmak gibi edimlerde bulunulması,

Mağdurun, suçtan zarar görenin veya bunların gösterecekleri üçüncü şahsın, bir kamu kurumunun ya da kamu yararına hizmet veren özel bir kuruluşun belirli hizmetlerini geçici süreyle yerine getirmesi veya topluma faydalı birey olmasını sağlayacak bir programa katılması gibi diğer bazı yükümlülükler altına girilmesi,

Mağdurdan veya suçtan zarar görenden özür dilenmesi hususunda anlaşabilirler.

Sonuç olarak uzlaşmaya konu edim türleri; maddi ve manevi zararın bedel ödeme yoluyla tazmini, üçüncü kişilere bağış yoluyla tazmini, hizmet yapma şeklinde tazmini ile topluma faydalı bir birey olunmasını sağlayacak bir programa katılma, özür dileme şeklinde tazmini ile maddi zararın eski hale getirme yoluyla tazmini şeklinde olabileceği gibi kanunda edimin konusu bakımından sınırlama yapılmadığından hukuka uygun ve yerine getirilmesi mümkün herhangi bir edim şeklinde olabilir¹⁷³.

Tazminatın belirlenmesinde failin sebebiyet verdiği zararın yanında mağdurun kusuru da değerlendirilmelidir. Failin yanı sıra mağdurun da kusurlu olduğu durumlar hakkaniyet gereğince tazminatın indirilmesini gerektirir. Tazminat miktarının belirlenmesi taraf iradelerine bırakılmıştır. Ancak teknik bir incelemeyi gerektiren durumlarda, CMK'nın 67/6'ncı maddesinde düzenlenen uzman

---

¹⁷³ KAYMAZ, Seydi, GÖKCAN, Hasan Tahsin (2010), “Uzlaşmada Edimin Konusu”, Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, s. 401-409, İstanbul.(Kıs. Edim)

görüşünden faydalanılması uzlaştırmacının tarafsızlığının sağlanması bakımından da faydalı olacaktır¹⁷⁴.

Zararın ve mağduriyetin giderilmesi bakımından anlaşmaya varılması tek başına yeterli değildir aynı zamanda zararın bu anlaşmaya uygun olarak giderimi gerekmektedir. Uzlaşmanın hukukî sonuçlarının yerine getirebilmesi için edimin yerine getirilmesi şarttır.

Uzlaştırmacının görevi uzlaştırma tutanağını düzenleyip ilgili Cumhuriyet savcısı veya hâkime vermekle sona erdiğine göre failin edimi yerine getirdiğini iddia etmesine rağmen mağdurun aksini ileri sürdüğü durumlarda veya belli bir kişi veya kamu kurumunun belirli hizmetlerini geçici süreyle yerine getirme yönünde edim kararlaştırılmasına rağmen kurum veya kuruluşun hizmet almayı reddetmesi durumunda yapılması gereken işlemlere dair belirsizlikler söz konusudur¹⁷⁵. Bu konudaki boşluğun yapılacak kanun değişiklikleri ile aşılması faydalı olacaktır.

CMK'nın 253/19'uncu maddesi gereğince soruşturma aşamasında şüphelinin edimini def'aten yerine getirmesi yani edimi bir defada yerine getirmesi durumunda hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilecektir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik taşıması durumunda CMK'nın 171'inci maddesindeki şartlar aranmaksızın şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilecektir. Buna rağmen uzlaşmanın gerekleri yerine getirilmeyecek olursa erteleme süresi içinde şüphelinin kasıtlı bir suç işlemesi şartı aranmaksızın kamu davası açılır.

CMK 254/2'nci maddesi gereğince de kovuşturma aşamasında mahkeme uzlaşma sonucunda sanığın edimini def'aten yerine getirmesi hâlinde davanın düşmesine karar verecektir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arz etmesi durumunda sanık hakkında 231'inci

---

¹⁷⁴ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul., s. 132.

¹⁷⁵ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H.T., (2010), "*Uzlaşmada Edimin Konusu*", Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, İstanbul., s. 409.

maddedeki şartlar aranmaksızın hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilecektir. Bu karara rağmen uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi durumunda 231/11'inci maddede düzenlenen denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmesi veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklere aykırı davranılması şartı aranmaksızın hüküm açıklanacaktır.

2.4.7. Uzlaşmanın Özgür İradeye Dayanması

Uzlaşmanın tarafları şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören gerçek veya özel hukuk tüzel kişisidir. Kurumun işlemesi bu kişilerin karşılıklı anlaşmaları esasına dayanır. Suçtan zarar görenin özel hukuk tüzel kişisi olması durumunda uzlaşma teklifi tüzel kişiyi temsile yetkili kişi veya kişilere yapılır. Ayrıca CMK'nın 253/7'nci maddesi gereğince birden fazla kişinin mağduriyeti veya zarar görmesi durumunda mağdur veya suçtan zarar görenlerin tümünün uzlaşmayı özgür iradeleriyle kabulü gerekecektir.

CMK'nın 253/17'nci maddesi gereğince Cumhuriyet savcısı uzlaşmanın tarafların özgür iradelerine dayandığını ve edimin hukuka uygun olduğunu belirlese raporu veya belgeyi mühür ve imza altına alarak soruşturma dosyasında muhafaza eder. Özgür iradede söz edilebilmesi için şüphelinin, mağdurun veya suçtan zarar görenin uzlaşma kurumu, uzlaşmanın hüküm ve sonuçları konusunda bilgilendirilmiş olmaları gerekir.

Soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı, kovuşturma aşamasında mahkeme tarafların özgür iradesini etkileyen hile, cebir, şiddet ve tehdit gibi durumların bulunup bulunmadığını araştırmalı ve böyle bir durum söz konusuysa özgür iradede söz edilemeyeceği için raporu ve belgeyi onaylamayarak soruşturmaya devam etmelidir¹⁷⁶.

Oniki yaşını doldurmamış çocuklar ile tam akıl hastaları bakımından özgür iradelerinden söz edilemeyeceği için uzlaşma mümkün değildir. İkinci grup yaş

---

¹⁷⁶ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul., s.133.

küçükleri olarak ifade edebileceğimiz oniki yaşını doldurup onbeş yaşını doldurmamış olan çocuklar yönünden de işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamadığı ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması durumunda ceza sorumluluğuna gidemeyeceğimiz için uzlaşma uygulanmamalıdır. Onbeş yaşını doldurmuş olup onsekiz yaşını doldurmamış olanlar ile kısmi akıl hastaları bakımından ise uzlaşma mümkündür. CMK'nın 253/4'üncü maddesi ile ve yönetmelik gereğince uzlaşma teklifi kanuni temsilciye yapılacaktır¹⁷⁷.

2.4.8. Uzlaşmanın Cumhuriyet Savcısı veya Hâkim Tarafından Tespiti

Uzlaşmanın özgür iradeye dayanması başlığı altında da belirttiğimiz gibi, CMK'nın 253/17'nci maddesi gereğince Cumhuriyet savcısı uzlaşmanın tarafların özgür iradelerine dayandığını ve edimin hukuka uygun olduğunu belirlerse raporu veya belgeyi mühür ve imza altına alarak soruşturma dosyasında muhafaza eder.

Soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı ve kovuşturma aşamasında hâkim tarafından yapılan bu tespit taraf görüşmelerine hukukî bir etki katacaktır. Kanunî düzenlemeler ile Cumhuriyet savcısı ve hâkimin denetimine tâbi kılınan özgür iradenin tespitini ve edimlerin hukuka uygun olup olmadığının belirlenmesini gerektiren uzlaşma kurumunun gereği de budur.

Uzlaşma raporunun uygun bulunmasının soruşturma aşaması ve kovuşturma aşamasındaki etkileri farklıdır. Soruşturma aşamasında kovuşturmayaya yer olmadığı veya kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilirken, kovuşturma aşamasında davanın düşmesine veya hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilecektir. Uzlaşmanın sağlanamaması durumunda da soruşturma veya kovuşturmayaya devam edilecektir¹⁷⁸.

---

¹⁷⁷ SOYGÜT ARSLAN, M. B., age., s.133.

¹⁷⁸ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul., s.135.

BÖLÜM III

3. UZLAŞMA USULÜ VE UZLAŞMANIN SONUÇLARI

3.1. SORUŞTURMA AŞAMASINDA UZLAŞMA

3.1.1. Cumhuriyet Savcısınca Delillerin Tespiti ve Suçun Niteliğinin Değerlendirilmesi

Ceza muhakemesinde soruşturma failin suç teşkil eden bir hareketi yapıp yapmadığı konusundaki şüphe ile başlar¹. Şüphe sözlükte; “Bir şeyin olup olmadığı hakkında tereddüde düşme”, “Kuşku, zihnin bir konuda kesin bir sonuca varamayıp duraksaması”, “Zihnin birçok düşünce arasında bir tercih yapmasında duraksaması” anlamlarına gelir².

CMK'nın 160'ıncı maddesi gereğince Cumhuriyet savcısı, bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez işin gerçeğini araştırmaya başlar ve emrindeki adli kolluk görevlileri vasıtasıyla ya da doğrudan şüphelinin gerek lehine gerekse aleyhine olan delilleri toplar ve muhafaza altına alır. CMK'nın 170'inci maddesi gereğince de toplanan deliller suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa; Cumhuriyet savcısı, düzenlediği iddianame ile kamu davasını açar

---

¹ TAMÖZ, Mehmet, KOCABEY, Hüseyin (2009), *Türk Hukukunda Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan Önleme ve Adli Amaçlı İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Görevlendirilmesi, Teknik Araçlarla İzleme*, Yaklaşım Yayıncılık, s. 49, Ankara.

² GÜLTEKİN, Özkan (Haziran 2010), “*Ceza Muhakemesi Hukukunda Şüphe Kavramı*”, Terazi Hukuk Dergisi, 46. Sayı, Seçkin Yayıncılık, s.121-122, Ankara. (Kıs. Şüphe)

Yeterli şüphe, şüphelinin söz konusu suçu işlemiş olma ihtimalinin işlememiş olma ihtimaline göre daha yoğun olmasıdır. Yani suçun işlendiği hususunda kuşkulu kalan kısımlar da bulunmakla birlikte belli ölçüde yoğunlaşmış şüphedir¹. Soruşturma aşamasında uzlaşma kurumunu düzenleyen CMK'nın 253'üncü maddesinde suçun işlendiğine yönelik yeterli şüphenin gerekliliği hususuna yer verilmemekle birlikte yönetmeliğin 8/1'inci maddesi gereğince Cumhuriyet savcısının, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görene uzlaşma teklifinde bulunabilmesi için soruşturma konusu suçun uzlaşmaya tâbi olması ve işlendiği hususunda yeterli şüphenin bulunması gerekir. Yönetmeliğin açıkça yeterli şüphe kavramına yer verdiğini görmekteyiz. 5560 sayılı Kanun değişikliği öncesi CMK'nın 253/1'inci maddesinde “yapılan soruşturmanın durumuna göre” ibaresi yer almaktaydı ve bu ifadeden yeterli şüphenin gerekliliğinin arandığı neticesini çıkarmamız olanaklıydı. Yapılacak bir Kanun değişikliği ile yeterli şüphe kavramının gerekliliğine CMK'nın 253 ve 254'üncü maddelerinde yer verilmelidir.

Yeterli şüpheye ulaştıktan sonra Cumhuriyet savcısı CMK'nın 253'üncü maddesi gereğince suçun uzlaşma kapsamında olup olmadığını tespit edecek ve yaptığı hukukî niteleme sonucu suçun uzlaşma kapsamında olduğu kanaatine varacak olursa uzlaşma usulüne başvuracaktır. Yargıtay 9'uncu Ceza Dairesi 13/04/2006 tarihli ve 2006/1102 Esas, 2006/2246 Karar sayılı ilâmında, uzlaşma kapsamındaki suçlar bakımından Cumhuriyet Başsavcılığının uzlaşma işlemi yapma zorunluluğu bulunduğunu belirtmiştir².

CMK'nın 174/1, c maddesi gereğince uzlaşmaya tâbi olduğu soruşturma dosyasından açıkça anlaşılabilir işlerde uzlaşma usulü uygulanmaksızın düzenlenen iddianamelerin iadesine karar verileceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla kanunî düzenlemeden de anlaşılabilir olur ki, Cumhuriyet savcısı öncelikle karşılaştığı olayda şüphenin miktarını tespit etmeye çalışacak ve yeterli şüpheye ulaştığı durumlarda uzlaşma kapsamındaki suçlar bakımından uzlaşma usulünü izleyecektir. Aynı

---

¹ GÜLTEKİN, Ö., (Haziran 2010), “*Ceza Muhakemesi Hukukunda Şüphe Kavramı*”, THD, 46. Sayı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s.126-128.

² Kazancı Hukuk Programı.

zamanda CMK'nın 253/8'inci maddesi gereğince suça ilişkin delillerin toplanmasına ve koruma tedbirlerinin uygulanmasına devam edebilir. Ancak suçun işlendiğine dair yeterli şüpheye ulaşmadığı durumda CMK'nın 172/1'inci maddesi gereğince kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verecektir.

3.1.2. İradelerin Tespiti Amacıyla Tarafların Davet Edilmesi

3.1.2.1. Genel Olarak

Uzlaşmanın koşulları başlığı altında uzlaşmanın özgür iradeye dayanması gerektiği ifade edilmişti. Uzlaşmanın tarafları şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören gerçek veya özel hukuk tüzel kişisidir. Kurumun işlemesi bu kişilerin karşılıklı anlaşmaları esasına dayanır. Esas olan özgür irade olduğuna göre bu bölümde de taraf iradelerinin tespitinde izlenmesi gereken yöntemlere ve dikkat edilmesi gereken hususlara değinilecektir.

Suçun işlendiğine dair yeterli şüphenin ve suçun uzlaşma kapsamında olduğunun tespiti sonrasında Cumhuriyet savcısı veya talimatı üzerine adli kolluk görevlisi şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görene uzlaşma teklifinde bulunur.

5560 sayılı Kanun değişikliği öncesinde Cumhuriyet savcısının öncelik sırası gözetmek suretiyle önce faile ve sonrada mağdura uzlaşma teklifi amacıyla çağrıda bulunması gerekiyordu. Ayrıca uzlaşmanın sağlanabilmesi için failin suçu kabul zorunluluğu ve mağdurun çağrıya uymaması durumunda zorla getirilebilip getirilemeyeceği hususu uygulamada büyük problemlere neden olmaktaydı. 5560 sayılı kanun değişikliği sonrasında uzlaşma teklifi açısından sıra gözetme zorunluluğu, onarıcı adalet esasına dayanan uzlaşma açısından failin suçu kabullenme şartı ve uzlaşma teklifinin açıklamalı tebligat ya da istinabe yoluyla yapılmasına olanak tanınarak huzurda bulunma şartı kaldırıldı³.

---

³ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.102.

CMK'nın 253/5'inci maddesi gereğince uzlaşma teklifinde bulunulması durumunda kişiye uzlaşmanın mahiyeti ve uzlaşmayı kabul veya reddetmesinin hukukî sonuçlarının anlatılması ve sonrasında formların tebliği gerekmektedir. Yönetmeliğin 8/3'üncü maddesinde Ek 1/a ve Ek 1/b sayılı uzlaşma teklif formlarına açıklık getirilmiştir. Bu formlarda uzlaşmanın mahiyeti ve uzlaşmayı kabul veya reddetmenin hukukî sonuçlarına ilişkin açıklamaların mevcut olduğu, ilgiliye imzalatılması ve öncesinde bilgilendirme yükümlülüğüne ilişkin düzenleme mevcuttur. Cumhuriyet savcısı veya adli kolluk görevlisi tarafından, bilgilendirme yükümlülüğünün yerine getirildiğine ve uzlaşma teklifinde bulunulduğuna ilişkin formun imzalı örneği soruşturma evrakı içine konulur.

Üzerinde durulması gereken konulardan biri de gerek şüpheli gerekse mağdur veya suçtan zarar görenin uzlaşma yönünde olumlu veya olumsuz iradelerinin tespiti amacıyla haklarında zorla getirme kararı verilebilip verilemeyeceğidir. CMK'nın 253/4'üncü maddesi gereğince ilgililere yapılacak uzlaşma teklifini Cumhuriyet savcısı açıklamalı tebligat veya istinabe yöntemiyle de yerine getirebilecektir. Ayrıca uzlaşma teklifine yönelik çağrının yönetmeliğin 8/4'üncü maddesi gereğince telefon, telgraf, faks, elektronik posta gibi iletişim araçlarından yararlanılarak yerine getirilmesi de mümkündür. CMK'nın 145'inci maddesi ifade veya sorgu amacıyla kişinin çağırılma nedenini ve gelmezse zorla getirileceğini belirten davetiye ile çağırılacağını; zorla getirme başlıklı 146'ncı madde ise tutuklama kararı veya yakalama emri verilebilmesi için yeterli nedenler bulunan veya 145'inci madde gereğince usulüne uygun davetiye ile çağırıldığı halde gelmeyen şüpheli veya sanığın zorla getirilmesine karar verilebileceğini düzenlemiştir. Görüldüğü üzere 146'ncı madde zorla getirmeyi gerektiren durumları şüpheli açısından tahdidi olarak düzenlemiştir. 5560 sayılı Kanun değişikliği sonrasında yukarıda da değinildiği üzere 253/4'üncü madde ile uzlaşma teklifinin açıklamalı tebligat ile de yapılabileceği düzenlenmiştir. Kurumun yapısı, getiriliş amacı ve teklifin açıklamalı tebligat ile yapılabileceğine ilişkin düzenlemeler ve yukarıda değindiğimiz CMK'nın 145, 146'ncı maddeleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde uzlaşma teklifinde bulunmak amacıyla şüpheli hakkında zorla getirme kararı verilemeyecektir.

Mağdur açısından teklif için zorla getirme kararı verilebilip verilemeyeceği konusuna bir açıklık getirmek gerekirse CMK'nın 233'üncü maddesi gereğince mağdur ile şikâyetçinin Cumhuriyet savcısı tarafından çağrı kâğıdı ile çağrılacağını ve yapılacak çağrı bakımından tanıklara ilişkin hükümlerin uygulanacağını düzenlemiştir. Her ne kadar CMK'nın 44'üncü maddesi usulüne uygun çağrılıp da gelmeyen tanığın zorla getirilebileceğini düzenlemişse de aynen şüphelilerle ilgili açıklamalarda belirttiğimiz gibi mağdur veya suçtan zarar gören yönünden de özgür iradeye dayanması gereken uzlaşma açısından CMK'nın 253/4'üncü maddesi de göz önünde bulundurularak zorla getirme kararı verilemeyeceğini değerlendirmekteyiz.

Gerek CMK'da gerekse yönetmelikte uzlaşma teklifinin mağdur veya suçtan zarar gören vekiline ya da şüpheli müdafine yapılabilip yapılamayacağı hususunda açık bir hüküm yoktur. Uzlaşmanın özgür iradeye dayanması gerektiğine ve bu iradenin oluşumu sürecince aydınlatma yükümlülüğüne ve bunun önemine açıklık getirmeye çalıştık. Bu konuda vekil veya müdafinin irade beyanı yeterli olmamalı mutlaka şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenin irade beyanına başvurulmalıdır. Yargıtay 2'nci Ceza Dairesi'nin 15/02/2007 tarihli ve 2007/3 Esas, 2007/4277 Karar sayılı ilâmında; sanıklara uzlaşmak isteyip istemedikleri hususu sorulmaksızın sanıklar müdafine uzlaşma önerisinde bulunulmasını ve sanıklar müdafinin uzlaşmak istemediklerine ilişkin beyanı ile yetinilmesini bozma gerekçesi yapmıştır⁴.

3.1.2.2. Taraflara Ulaşılamadığı İçin Soruşturmaya Devam Edilmesi

Taraflara ulaşmak her zaman mümkün olmayabilir. Bu gerçekten hareketle CMK'nın 253/6'ncı maddesi, resmi mercilere bildirilmiş olup da soruşturma evraklarında yer alan adreste bulunmama, yurt dışında olma veya başka bir nedenle mağdura, suçtan zarar görene, şüpheliye veya bunların kanuni temsilcisine ulaşılabilmesi durumunda uzlaşma yoluna gidilmeksizin soruşturmanın sonuçlandırılacağını düzenlemiştir. Yönetmeliğin 11'inci maddesi de aynı konuya açıklık getirmeye çalışmıştır.

---

⁴ Kazancı Hukuk Programı.

Resmî merci kavramından anlaşılması gereken Cumhuriyet savcılığı, kolluk, mahkeme ve aynı konuda daha öncesinde disiplin soruşturması yapan makamdır. Kastedilen adres ise taraflarca dosyaya bildirilen adrestir⁵. Resmi merci kavramından kişilerle ilgili en güncel ve en doğru adres bilgilerine ulaşma imkânının bulunduğu nüfus idaresinin de anlaşılması gerektiğini aynı zamanda soruşturma evraklarında yer alan adreste kişiye ulaşılamamasına rağmen kolluk marifetiyle yapılacak basit bir araştırma neticesinde ilgiliye ulaşma ihtimalinin bulunduğu durumlarda Kanunî bir zorunluluk olmamakla birlikte bu araştırmanın faydalı olabileceğini düşünmekteyiz.

Farklı bir görüş ise, ilgili kişilerin beyan ettikleri adreste bulunmama durumu Cumhuriyet savcısı veya hâkimin uzlaşma teklifi için adres araştırma yükümlülüğünün bulunmadığını resmi mercie beyan edilmiş bir adres yok ise adres araştırmasının yapılması gerektiğini ve buna rağmen adrese ulaşılamıyorsa soruşturma veya kovuşturmanın sürdürülmesi gerektiğini ifade etmişlerdir⁶.

Kanunî düzenleme ile taraflara ulaşılamaması hali olarak düzenlenen yurt dışında olma durumuna yönetmelik ile bir açıklık getirilmesinin çok faydalı olacaktır. Çünkü kanun metnine bağlı kalınırsa yurt dışında bulunanların uzlaşma kurumundan yararlanamayacakları şeklinde bir anlam çıkmaktadır. Oysaki ilgili; kollukta, Cumhuriyet savcılığında veya mahkemede ifade vermiş hatta adresini bildirmiş olmasına rağmen bu esnada uzlaşma hakkının hatırlatılmaması gibi nedenlerle bu hakkını kullanmadan yurt dışına gitmiş olabilir. Aynı zamanda hakkında soruşturma kendisi yurt dışındayken başlatılmış bir kişi de olabilir. Her iki durumda uzlaşma teklifinin konsolosluk veya istinabe yoluyla yapılması gerektiğini düşünmekteyiz. Kanunun yurt dışında bulunma hali olarak ifade ettiği durumun ise gerekli araştırmalara rağmen ilgiliye ulaşılamaması haliyle sınırlı tutulması gerektiğini düşünmekteyiz.

---

⁵ İPEK, A.İ, PARLAK, E., (2009), *İçtihatlarla Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma* , Adalet Yayınevi, Ankara., s. 94.

⁶ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s. 173.

Yargıtay 9'uncu Ceza Dairesi'nin 2/10/2007 tarihli ve 2007/8342 Esas, 2007/6943 Karar sayılı kararında; taksirle yaralama suçuna ilişkin olarak şüphelinin açıkça uzlaşmak istediğini bildirdiği halde uzlaşma hükümleri uygulanmadan dava açıldığı gerekçesiyle iddianamenin iadesi yönünde karar verilmesini yaralanan mağdurlardan birinin Almanya'da ikamet ediyor olması ve uzlaşma hükümlerinin kovuşturma aşamasında da uygulanmasının mümkün olması nedeniyle Kanuna aykırı bulmuştur⁷.

Soruşturmanın uzlaşma yoluna gidilmeksizin sonuçlandırılabilceği son durum ise ilgilin adresinin belirlenememesi gibi birinci ve ikinci hal dışında başka bir nedenle ilgililere ulaşılamamasıdır.

3.1.2.3. Küçüklere ve Kısıtlılara Uzlaşma Teklifi

CMK'nın 253'üncü maddesinin 4'üncü fıkrası gereğince şüphelinin, mağdurun veya suçtan zarar görenin reşit olmaması hâlinde uzlaşma teklifi kanuni temsilcilerine yapılır⁸, bu hüküm gerek takibi şikâyete tâbi suçlar gerekse takibi şikâyete tâbi olmayan uzlaşma kapsamındaki suçlar bakımından geçerlidir. Ayrıca Yönetmelikteki düzenleme gereği reşit olmama durumu yanında kısıtlılık hâli ve ayırt etme gücünün bulunmaması halleri de uzlaşma teklifinin kanuni temsilciye yapılmasını gerektiren durumlardır.

Konunun anlaşılabilmesini kolaylaştırmak amacıyla reşit (ergin) olma, kısıtlılık hâli ve ayırt etme gücünün bulunmaması kavramlarından ne anlaşılması gerektiğine ve bu kapsamda üst başlık olarak medeni hukukta fiil ehliyeti kavramına kısaca değinilecektir.

Fiil ehliyeti, davranışlarının sonuçlarını anlayan, olaylar hakkında serbestçe karar verebilen ve verdiği karara uygun olarak davranabilen veya böyle

---

⁷ Kazancı Hukuk Programı.

⁸ SOYASLAN, D., (2007), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara., s.343.

davranabildiği kabul edilen makul kişilere tanınan ehliettir. Fiil ehliyeti kişilerin davranışlarını esas alır ve hukuk düzeni tarafından tüm kişilere eşit olarak verilmemiştir. İradenin serbestçe ve mantıklı olarak kullanılma becerisine göre fiil ehliyeti dört grupta toplanmıştır. Bunlar tam ehliyetliler, tam ehliyetsizler, sınırlı ehliyetsizler ve sınırlı ehliyetlilerdir. Ayırt etme gücüne sahip, ergin ve haklarında kısıtlılık kararı bulunmayan kişiler tam ehliyetlidir. Ayırt etme gücünden mahrum kimseler tam ehliyetsizdir. Ayırt etme gücü olmasına rağmen kişi ergin değilse veya hakkında kısıtlılık kararı alınmışsa o kimse sınırlı ehliyetsiz grubuna girer. Sınırlı ehliyetliler ise ayırt etme gücüne sahip, ergin ve hakkında kısıtlılık kararı alınmamış kimselerdir. Kanun koyucu çeşitli kaygılarla bu kimselerin menfaatlerini korumak amacıyla kendilerine kanunî danışman atanmasını uygun görmüştür⁹.

Doktrinde erginlik (reşit olma), belli bir yaşa gelmek ya da Kanun koyucu tarafından o yaşa gelmiş gibi olgunlaşmış sayılmak olarak kabul edilir. Erginlik normal olarak 18 yaşın tamamlanmasıyla kazanılır. İkinci durum evlenme ile kazanılan erginliktir. Olağan evlenme yaşı 17'dir. Hâkim olağanüstü durumlarda kadın ve erkeğin 16 yaşını tamamlamaları hâlinde de evlenmelerine izin verebilir. Üçüncü durum hâkim kararıyla kazanılan erginliktir. 15 yaşını tamamlamış olan küçüğün isteği, velinin izni ve küçüğün menfaatinin gerekli kılması gibi durumlarda mahkeme kararıyla kişi ergin kılınabilir¹⁰.

4721 sayılı TMK'nın 13'üncü maddesi ayırt etme gücünü düzenlemiştir. Yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da bunlara benzer sebeplerden biriyle akla uygun biçimde davranma yeteneğinden yoksun olmayan herkesin medeni Kanuna göre ayırt etme gücüne sahip olduğu ifade edilmiştir. Kanun koyucu ayırt etme gücü bakımından belli bir yaş sınırı koymamıştır, bir kimse bazı işlemler yönünden ayırt etme gücüne sahipken bazı işlemler yönünden ayırt etme gücüne sahip olmayabilir. Akıl hastalığı ve akıl zayıflığı içinde aynı durum geçerlidir.

---

⁹ ÖZTAN, B., (2004), *Medeni Hukuk'un Temel Kavramları*, 14. Baskı, Turhan Kitapevi, Ankara., s. 225,240,247,253.

¹⁰ ÖZTAN, B., age., s.232-233.

Kısıtlılık ise kişinin Kanunda öngörülen belirli sebeplerden birine dayanılarak mahkeme kararı ile fiil ehliyetinden tamamen veya kısmen mahrum bırakılmasıdır. Kısıtlılık kararı sadece ergin kişiler için alınır. Kısıtlılık sebepleri TMK'nın 405, 406, 407 ve 408'inci maddelerinde sınırlı olarak sayılmıştır. Bunlar akıl hastalığı, akıl zayıflığı; savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşama tarzı, kötü yönetim; bir sene ve daha fazla bir süre ile özgürlüğü bağlayıcı ceza; yaşlılık, sakatlık, deneyimsizlik, ağır hastalık sebeplerinden birine veya birkaçına bağlı olarak kişinin işlerini gereği gibi yönetememesi üzerine kendi isteğiyle kısıtlanması halleri başlıkları altında toplanabilir¹¹.

Medeni Kanun uyarınca küçüklerin kanuni temsilcileri velileri ya da vasileridir. Kısıtlı bulunan erginlerin kanuni temsilcileri de vasi veya kayyımdır. Velayet hakkı TMK'nın 336'ncı maddesi gereğince ana ve baba tarafından birlikte kullanılır. Ortak hayata son verilmesi veya ayrılık durumunda velayet kendisine verilen eş, ana veya babadan birinin ölümü durumunda sağ kalan eş tarafından kullanılır. Bir kısım görüşe göre, velayetin kullanımı konusunda ana ve babanın oybirliğiyle hareket etmeleri gerekir. Bu nedenle uzlaşma teklifi velayet yetkisi bulunan ana ve babaya yapılmalı ve ikisinin oybirliği aranmalıdır. Aynı şekilde vesayet altındaki kişi bakımından da mutlak olarak vasinin veya kayyımın onayı alınmalıdır¹².

Oniki yaşını doldurmamış çocuklar ile tam akıl hastaları bakımından özgür iradelerinden söz edilemeyeceği için uzlaşma mümkün değildir. İkinci grup yaş küçüklükleri olarak ifade edebileceğimiz oniki yaşını doldurup onbeş yaşını doldurmamış olan çocuklar yönünden de işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamadığı ve davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması durumunda ceza sorumluluğuna gidemeyeceğimiz için uzlaşma uygulanmamalıdır. Onbeş yaşını doldurmuş olup onsekiz yaşını doldurmamış olanlar ile kısmi akıl hastaları bakımından ise uzlaşma mümkündür. Böyle durumlarda

---

¹¹ ÖZTAN, B., (2004), *Medeni Hukuk'un Temel Kavramları*, 14. Baskı, Turhan Kitapevi, Ankara., s.238-239.

¹² KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.165-167.

CMK'nın 253/4'üncü maddesi ile ve yönetmelik gereğince uzlaşma teklifi kanuni temsilciye yapılacaktır¹³.

Mevcut düzenleme, Türkiye'nin taraf olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 40'ıncı maddesi bağlamında, söz konusu sözleşmenin 12. maddesine de aykırılık teşkil etmektedir. Şöyle ki ilgili madde gereğince, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip bir çocuğun kendisini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkına ve kendisini etkileyen adli ve idari kovuşturmalarda sesini duyurma olanağına sahip olması gerektiği ifade edilmiştir. Bu kapsamda Türk uzlaşma sistemi gereğince uzlaşma teklifinin yeterli olgunluk derecesine sahip çocuğa yapılamıyor olması büyük bir eksikliktir¹⁴. Yapılacak Kanunî düzenleme ile veya Yargıtay kararları ile çocuğun görüşü ile birlikte veli olan anne veya babadan birinin uzlaşmayı uygun bulma yönündeki iradesinin yeterli sayılmasının faydalı olacağını ve kısmi akıl hastaları bakımından da vasi veya kayyımın uygun görüşü yanında kısmi akıl hastasının da görüşünün alınmasının daha uygun olacağını düşünmekteyiz. Bu suretle CMK'nın 253/13'üncü maddesinde öngörülen Kanuni temsilcinin uzlaşma müzakerelerine katılmaktan imtina etmesi durumunda küçük veya kısmi akıl hastası olan şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenin uzlaşmayı kabul etmemiş sayılması yönündeki olumsuz engel de kısmen aşılmış olacaktır. Bu kimselerin kanuni temsilcileri ile aralarında menfaat çatışmasının bulunduğu olaylarda kendilerine mahkeme kararı ile kayyım atanması yerinde olacaktır.

CMK'nın 253/4'üncü maddesindeki düzenleme ile reşit olmaması sebebiyle uzlaşmanın anlamını ve sonuçlarını yeterince kavrayamayacağı düşünülen küçükleri korumak istediği anlaşılmaktadır. 4721 sayılı TMK'nın 16'ncı maddesi gereğince karşılıksız kazanma ve kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar dışında ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar kanunî temsilcinin rızası olmadıkça borç altına giremez. 5560 sayılı kanunla değişik CMK'nın 253/19'uncü maddesine göre uzlaşmanın sağlanması

---

¹³ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul., s.133.

¹⁴ İNCEOĞLU AYTEKİN, A., KARAN, U., (2008) "*Türkiye'de Ceza Davalarında Uzlaşma Uygulamaları, Hukukî Çerçevenin Değerlendirilmesi*", Derleyenler: Galma Jahic ve Burcu Yeşiladalı, Onarıcı Adalet, Mağdur-Fail Arabuluculuğu ve Uzlaşma Uygulamaları, Türkiye ve Avrupa Bakışı, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 1. Baskı, İstanbul.,s. 55-56.

hâlinde soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmayacak ve açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılacaktır. Bu nedenle uzlaşmanın küçüğün kanunî temsilcisine yapılmasının istendiği anlaşılmaktadır¹⁵. Ancak yukarıda belirtilen gerekçelerle yerinde bir düzenleme olmadığını değerlendirmekteyiz.

3.1.2.4. Açıklamalı Tebligat veya İstinabe Yoluyla Uzlaşma Teklifi Yapılması

CMK'nın 253/4'üncü maddesi gereğince uzlaşma teklifi açıklamalı tebligat ya da istinabe yoluyla da yapılabilir¹⁶. Yönetmeliğin 9'uncu maddesi gereğince açıklamalı tebligat, Kanunda belirtilen özel hükümler saklı kalmak koşuluyla yönetmeliğin ekinde yer alan Ek 1/a veya Ek 1/b sayılı uzlaşmanın mahiyeti ile uzlaşmayı kabul veya reddetmenin hukukî sonuçlarının bulunduğu Uzlaşma Teklif Formunun Tebligat Kanunu ile Tebligat Tüzüğü hükümlerine uygun olarak tebliğ mazbatalı zarf içerisinde gönderilmesi suretiyle yapılır. Ancak tebligatın yapılamadığı hâllerde Yönetmeliğin 11'inci maddesi hükmü uygulanır, ilgili hüküm gereğince resmî mercilere beyan edilmiş olup da soruşturma dosyasında yer alan adreste bulunmama veya yurt dışında olma ya da adresin belirlenememesi gibi başka bir nedenle mağdura, suçtan zarar görene, şüpheliye veya bunların Kanunî temsilcisine ulaşılamaması hâlinde, uzlaştırma yoluna gidilmeksizin soruşturma sonuçlandırılır.

Ayrıca uzlaşma teklifine ilişkin tebligat usulüne uygun olmalı ve özellikle tebliğin muhatabının ayırt etme gücüne sahip olup olmadığı hususuna dikkat edilmelidir¹⁷.

---

¹⁵ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.131.

¹⁶ SOYASLAN, D., (2007), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara., s.343-344.

¹⁷ MECİT, K., ADEMOĞLU, İ., (2010), “*Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yollarından Uzlaşma Kurumunun Gelişimi ve Hukukumuzdaki Yeri*”, *Uzlaşma*, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, İstanbul., s.369.

İlgililer, Cumhuriyet savcısının yetki alanı içerisinde bulunmuyorsa uzlaşma teklifi istinabe yoluyla yapılmalıdır¹⁸.

Cumhuriyet savcısı uzlaşma teklifini açıklamalı tebligat yoluyla veya adli kolluk aracılığıyla da yaptırabileceği gibi ilgiliyi telefon, faks ve görevli aracılığıyla davet edip uzlaşma teklifini bizzat ta yapabilir. İlgili gelmezse zorla getirme yetkisi yoktur bu durumda gene teklifi açıklamalı tebligat veya adli kolluk aracılığıyla yaptırması gerekecektir.

Bazı hukukçulara göre, yapılan uzlaşma teklifinde belirtilen yazılı açıklamaların ilgililerce anlaşılabilmesi ve ilgililerin soru sorma ihtiyacı, hatta yetkililerce tereddütlü durumların giderilmesi hususu uzlaşma yönteminin sağlıklı işlemesi için bir gerekliliktir. Oysa açıklamalı tebligat yöntemi ile taraflara uzlaşma teklifi yapılabilmesi tüm bu gerekliliklere set vurmaktadır. Bu yüzden uzlaşma teklifi yüz yüze yapılmalı ve yazılı olarak teklifin yapılması sadece teklifin yapıp yapılmadığı hususunu kayıt altına almaya yönelik olmalıdır. Tarafların kurumu anlamaları ve sağlıklı kararlar verebilmeleri uzlaşmaya dair açıklamaların yeterli derecede yapılmasıyla mümkündür¹⁹.

3.1.2.5. Adli Kolluğun Uzlaşma Teklifi Yapabilmesi ve Sakıncaları

CMK'nın 253/4'üncü maddesi gereğince Cumhuriyet savcısının talimatı üzerine adli kolluk görevlisi de şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görene uzlaşma teklifinde bulunur. Şüphelinin, mağdurun veya suçtan zarar görenin reşit olmaması hâlinde uzlaşma teklifi kanuni temsilcilerine yapılır. Yönetmelik 8/1'inci madde gereğince talimat, yazılı acele hallerde ise sözlü olabilir. Sözlü emir en kısa sürede yazılı olarak ta bildirilir. 253/5' inci madde gereğince kişiye uzlaşmanın mahiyeti ve uzlaşmayı kabul veya reddetmesinin hukukî sonuçları anlatılır.

---

¹⁸ SOYASLAN, D., (2007), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara., s.344.

¹⁹ İNCEOĞLU AYTEKİN, A., KARAN, U., (2008) "*Türkiye'de Ceza Davalarında Uzlaşma Uygulamaları, Hukukî Çerçevenin Değerlendirilmesi*", Derleyenler: Galma Jahic ve Burcu Yeşiladalı, Onarıcı Adalet, Mağdur-Fail Arabuluculuğu ve Uzlaşma, s.57.

Adli kolluk görevlisi uzlaşma teklifini ancak Cumhuriyet savcısının talimatı ile yapabilir²⁰. Yani kendiliğinden uzlaşma teklifinde bulunması mümkün değildir. Yetkisi uzlaşma teklifinde bulunmak ve ilgiliyi bilgilendirmekle sınırlıdır. Bizzat uzlaştırma yapma veya uzlaştırmacı atama yetkisi yoktur. Yönetmeliğin 8/3'üncü maddesi gereğince ilgiliye uzlaşmanın mahiyeti hakkında bilgi verilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla uzlaşma teklifini yapacak olan ve yönetmelik ekinde yayımlanan Ek 1-a formunu ilgiliye imzalatacak olan adli kolluk görevlisinin kurum hakkında öncelikle kendisinin yeterli seviyede bilgi ve deneyime sahip olması gerekmektedir²¹.

Doktrinde bir kısım görüş, adli kolluk tarafından uzlaşma teklifinde bulunulmasına ilişkin düzenlemeyi hatalı bulmaktadır. Adli kolluğun olaya müdahil olduğu zaman dilimi genellikle olayın üzerinden çok kısa bir süre geçtikten sonradır. Olayın sıcaklığıyla ve siniriyle teklif taraflarca büyük ihtimalle reddedilecektir. Asıl problem ise Kanun'un sığağı sığağına alınan bu red teklifine büyük sonuçlar bağlamasından kaynaklanmaktadır. Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından bir daha taraflara uzlaştırma teklifi yapılması mümkün olmayacaktır. Bu nedenle adli kolluğa bu şekilde bir yetki verilmesinden ziyade dosyaları Cumhuriyet savcısının talimatıyla doğrudan uzlaştırmacıya gönderme şeklinde bir yetkinin verilmesinin daha doğru olacaktır²².

Diğer bir görüş ise, suç ve ceza politikası dengesi dikkate alınarak kolluğun uzlaşmaya ilişkin yetkilerinin artırılmasının faydalı olacağını ifade etmektedir. Ayrıca kolluğa tanınacak “uyarma” ve “önemsiz suçların elden çıkarılması” gibi yöntemlerle adliyelerdeki iş yükünün önemli bir ölçüde azalacağını savunmaktadır²³.

---

²⁰ KUNTER, Nurullah, YENİSEY, Feridun, NUHOĞLU, Ayşe (2008), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 16. Baskı, Beta Yayıncılık, s. 1217, İstanbul.

²¹ *Uzlaşma El Kitabı*, s. 43.

²² ÇETİNTÜRK, E., (2009), *Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma*, HD Yayıncılık, Ankara., s.508-509.

²³ TUNÇ, N., (2010), *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Konulu Tez*, Bilecik,s.113-116.

Kolluk tarafından uzlaşma teklifinde bulunmak üzere yapılacak çağrı yönetmeliğin 8/4'üncü maddesine göre telefon, telgraf, faks, e-posta yoluyla da olabilir. Ancak bu çağrının uzlaşma teklifi anlamına gelmediği unutulmamalıdır. Ayrıca adli kolluğun tebligat yoluyla uzlaşma teklifinde bulunma yetkisi de yoktur.

CMK'nın 253/4'üncü maddesi gereğince şüpheli, mağdur veya suçtan zarar gören kendisine uzlaşma teklifinde bulunulduktan itibaren üç gün içinde kararını bildirmediği zaman teklifi reddetmiş sayılır. CMK'nın 253/16'ncı madde gereğince uzlaşma teklifinin reddedilmesine rağmen şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören uzlaştıklarını gösteren belge ile en geç iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar Cumhuriyet savcısına müracaatla uzlaştıklarını beyan edebilirler. Yönetmeliğin 17/2'nci ve 22'nci maddeleri de bu doğrultudadır.

3.1.2.6. Uzlaşma Teklifinin Kabul Edilmemesi

Uzlaşmada esas olan özgür taraf iradesidir. Dolayısıyla şüpheli, mağdur veya suçtan zarar gören tarafından teklifin kabulü kadar kabul edilmemesi de doğaldır. Önemli olan bu özgür iradenin oluşumu sürecinde tarafların kurum ve neticeleri hakkında bilgilendirilmiş ve aydınlatılmış olmalarıdır.

Cumhuriyet savcısı veya talimatı üzerine adli kolluk görevlisinin şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görene reşit olmamaları durumunda kanuni temsilcilerine uzlaşma teklifinde bulunacağını belirtmiştik. Bu teklife rağmen taraflardan biri veya her ikisi uzlaşmayı kabul etmeyecek olursa bu beyan tutanağa bağlanır ve imzası alınarak soruşturmaya devam edilir. Teklifin tebligat yoluyla yapıldığı durumlarda da ilgili teklife yönelik beyanını yazılı olarak gönderebileceği gibi bizzat Cumhuriyet savcılığına gelerek açıklamada da bulunabilir. İstinabe yoluyla elde edilen taraf beyanları da teklifin reddi yönünde ise aynı şekilde soruşturmaya devam edilecektir. Tüm durumlarda yapılan uzlaşma tekliflerinde uzlaşmanın niteliğinin ve uzlaşmanın kabul veya reddedilmesinin hukukî sonuçlarının anlatılması kanunî bir zorunluluktur.

Uzlaşma teklifinin yapıldığı şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenden herhangi birinin teklifi kabul etmediğini bildirmesi durumunda diğerine teklif

yapılması gerekmeksizin soruşturmaya devam edilmelidir. Yönetmeliğin 10'uncu maddesi gereğince bunun tek istisnası CMK'nın 255'inci maddesinde düzenlenen birden çok fail bulunması halidir. Aralarında iştirak ilişkisi olsun veya olmasın birden çok kişi tarafından işlenen suçlarda ancak uzlaşan kişi uzlaşmadan yararlanacaktır. CMK'nın 253/7'nci maddesi gereğince de birden fazla kişinin mağduriyetine veya zarar görmesine sebebiyet veren bir suç hakkında uzlaşma yoluna gidilebilmesi için mağdur veya suçtan zarar görenlerin tümünün uzlaşmayı kabul etmesi gerekmektedir. Yargıtay 2'nci Ceza Dairesi'nin 10/04/2008 tarihli ve 2007/20171 Esas, 2008/6917 Karar sayılı ilamında; mahkemece sanıktan uzlaşmak isteyip istemediği hususunun sorulmayarak sadece katılana uzlaşma önerisinde bulunulmasını ve katılanın uzlaşmak istemediğine ilişkin beyanı ile yetinilmesini CMK'nın 253 ve 254'üncü maddeleri kapsamında usulüne aykırı uzlaştırma işlemi olarak değerlendirilmiş ve eksik kovuşturma nedeniyle yerel mahkeme kararı bozulmuştur²⁴.

3.1.2.7. Uzlaşma Teklifine Süresinde Cevap Verilmediği İçin Teklifin Reddedilmiş Sayılması

Uzlaşma teklifi yapılan şüpheli, mağdur ya da suçtan zarar gören teklifin yapılmasından itibaren üç gün içinde kararını bildirmelidir²⁵. CMK'nın 39'uncu maddesi gereğince üç günün hesaplanmasında tebliğ günü dikkate alınmaz ve üç gün içinde karar bildirilmeyecek olursa teklif reddedilmiş sayılır. Yukarıda da değindiğimiz gibi teklifin yapılmasında öncelik şartı yoktur. Taraflardan biri teklifi reddedecek olursa diğerine uzlaşma teklifinde bulunulmasına gerek yoktur²⁶. Buna

---

²⁴ Kazancı Hukuk Programı.

²⁵ SOYASLAN, D., (2007), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara., s.344.

²⁶ YAŞAR, O., (2007), *Uygulamalı ve Yorumlu Ceza Muhakemesi Kanunu*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara., s.1501-1502.

rağmen CMK'nın 253/16'ncı maddesi gereğince tarafların kendi aralarında anlaşmalarına ilişkin uzlaşma belgesini sunmaları mümkündür²⁷.

CMK'nın 255'inci maddesi gereğince aralarında iştirak ilişkisi olsun veya olmasın birden çok kişi tarafından işlenen suçlarda ancak uzlaşan kişinin uzlaşmadan yararlanacağı belirtilmişti. Dolayısıyla şüphelilerden birinin üç günlük süreyi geçirmesi diğerlerini bağlamayacak her biri hakkındaki süre kendilerine teklifin tefhim veya tebliğinden itibaren işlemeye başlayacaktır.

3.1.2.8. Uzlaşma Teklifinin Taraflarca Kabul Edilmesi

CMK'nın 253/9'uncu maddesi gereğince şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görenin uzlaşma teklifini kabul etmeleri durumunda Cumhuriyet savcısı uzlaştırmayı kendisi gerçekleştirebilir, arzu ederse uzlaştırma işlemi barodan görevlendirilmesini istediği bir avukatın yerine getirmesini isteyebilir veya kendisi de hukuk öğrenimi görmüş kişiler arasından uzlaştırmacı görevlendirebilir. CMK 253/8'inci maddesi gereğince teklifin kabul edilmesine rağmen deliller toplanabilir ve koruma tedbirleri uygulanabilir.

3.1.3. Tarafların Kendi Aralarında Uzlaşarak Cumhuriyet Savcısına Müracaat Etmeleri

Tarafların açık beyanlarıyla uzlaşma teklifini reddetmelerine veya uzlaşma teklifine süresinde cevap verilmediği için teklifin reddedilmiş sayılmasına rağmen CMK'nın 253/16'ncı maddesi gereğince taraflar uzlaştıklarını gösteren belgeyle en geç iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar Cumhuriyet savcısına başvurabilirler. 253/17'nci madde gereğince Cumhuriyet savcısınca uzlaşmanın özgür iradeye dayandığı ve edimin hukuka uygun olduğu belirlenirse rapor veya belge mühür ve imza altına alınarak soruşturma dosyasına konulur.

---

²⁷ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.172.

Yönetmeliğin 6'ncı maddesinde uzlaştırmamanın sonuçsuz kalması durumunda tekrar uzlaşma yoluna gidilemeyeceği belirtilmiştir. Yönetmeliğin 24/2'nci maddesi gereğince uzlaşma girişiminin sonuçsuz kalması hali; uzlaşma teklifine süresi içinde cevap verilmemesi ya da teklifin reddedilmesi olarak ifade edilmiştir. Yönetmeliğin 22'nci maddesin de ise uzlaşma teklifinin reddedilmesine rağmen sonrasında düzenlenebilecek uzlaşma belgesinden bahsetmektedir²⁸. Soruşturma aşamasında teklifin taraflarca reddedilmesi, teklife süresinde cevap verilmemesi, uzlaşma görüşmelerinin çeşitli nedenlerle sonuçsuz kalması durumunda CMK'nın 253/18'inci maddesi gereğince tekrar uzlaştırma yoluna gidilemez şeklindeki hüküm uzlaştırmacı atanması veya Cumhuriyet savcısı tarafından bizzat yürütülen uzlaştırma usulünün bir defayla sınırlı olmasına ilişkindir. İddianamenin düzenlenmesi aşamasına kadar tarafların kendi aralarında uzlaşma imkânına engel olan herhangi bir Kanunî hüküm yoktur²⁹.

Taraflar uzlaşma teklifi yapılmadan önce de uzlaştıklarını gösteren belgeyle Cumhuriyet savcısına müracaat edebilirler. Uzlaşma teklifinin kabul edildiği ancak henüz uzlaştırmacının görevlendirilmemiş olduğu durumlarda da Yönetmeliğin 22'nci maddesi gereğince taraflarca bir uzlaşma belgesi düzenlenebilir ve bu belge Cumhuriyet savcısına değerlendirilir.

3.1.4. Cumhuriyet Savcısının Uzlaşmayı Bizzat Gerçekleştirilmesi

CMK'nın 253/9'uncu maddesi uyarınca tarafların uzlaşma teklifini kabul etmeleri durumunda Cumhuriyet savcısı uzlaşmayı kendisi de gerçekleştirebilecektir. Yani uzlaştırmacı tayini gerekip gerekmediği noktasındaki takdir kendisine bırakılmıştır. Çözümü kolay ve uzlaşmayla neticelenme ihtimali çok yüksek

---

²⁸ İNCEOĞLU AYTEKİN, A., KARAN, U., (2008) “*Türkiye’de Ceza Davalarında Uzlaşma Uygulamaları, Hukukî Çerçevenin Değerlendirilmesi*”, Derleyenler: Galma Jahic ve Burcu Yeşiladalı, Onarıcı Adalet, Mağdur-Fail Arabuluculuğu ve Uzlaşma Uygulamaları, Türkiye ve Avrupa Bakışı, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 1. Baskı, İstanbul., s.57.

²⁹ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.191,192,197.

olaylarda bunun pratik faydaları olduğunu söyleyebilirsek de, Cumhuriyet savcısının bu görevi üstlenmesinin beraberinde birçok sakıncaları da barındırdığını göz ardı edemeyiz.

5560 sayılı Kanun değişikliği sonrası uzlaşma için failin suçunu kabul şartı kaldırılmış olsa da olayı aydınlatmaya yönelik birtakım samimi beyanların soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısı önünde yapılması ve buna rağmen uzlaşmanın olumsuz sonuçlanması durumunda soruşturmaya devam edilecek olması büyük bir sıkıntıdır³⁰. Bir kısım görüş, CMK'nın 253/8'inci maddesi gereğince uzlaşma teklifinde bulunulması ve hatta uzlaşmanın kabul edilmesinin suça ilişkin delillerin toplanmasına ve koruma tedbirlerinin uygulanmasına engel olmadığını belirterek aynı soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısının bir yandan uzlaşmayı yönetirken tarafsız olmasının gereği ile diğer taraftan delilleri toplaması ve gerek görmesi durumunda koruma tedbirlerine başvurmalarının çelişkili bir durum yaratacağını belirtmektedir. Çözüm önerisi olarak da soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısı ile uzlaşmayı yürüten Cumhuriyet savcısının farklı kişiler olmasının faydalı olacağını belirtmiştir. Yürürlükteki yönetmeliğin taslak şeklinde uzlaştırmacı olarak görev yapan Cumhuriyet savcısının uzlaşmanın başarısızlıkla sonuçlanması durumunda soruşturmayı yürütemeyeceği hatta dava açılmış ise iddia makamını üstlenemeyeceği hususuna yer verilmekteydi³¹.

Uzlaştırmacı olmak özel bir eğitim gerektirir. Uzlaşma süreci şüpheli, suçtan zarar gören veya mağdurun yüz yüze görüşmelerini gerektiren ve bu görüşme öncesi psikolojik bakımdan desteklenme ihtiyaçlarının bulunduğu hassas bir süreçtir. Bu

---

³⁰ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önodeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.173.

³¹ İNCEOĞLU AYTEKİN, A., KARAN, U., (2008) “*Türkiye’de Ceza Davalarında Uzlaşma Uygulamaları, Hukukî Çerçevenin Değerlendirilmesi*”, Derleyenler: Galma Jahic ve Burcu Yeşiladalı, Onarıcı Adalet, Mağdur-Fail Arabuluculuğu ve Uzlaşma Uygulamaları, Türkiye ve Avrupa Bakışı, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 1. Baskı, İstanbul., s.64.

sürece rehberlik edecek kişilerin özel bir eğitime tâbi tutulmaları veya öncesinde insan psikolojisi başta olmak üzere bazı eğitimleri almış kişiler olmaları gerekir³².

Soruşturmayı yürütmek, duruşmalara çıkmak, mahkemece verilen kararların görüldü işlemlerini yapmak, noter ve icra müdürlüğü denetimlerinde görev almak, cezaevi bulunan yerlerde cezaevi denetimlerine katılmak, adli emanet denetimini yürütmek ve daha birçok görevi bulunan Cumhuriyet savcılarının iş yüklerinin ağır olduğu bir gerçektir. Bu ağır iş yükü ve uzlaşma kurumunun kendine has yapısı gereği Cumhuriyet savcısının uzlaşma görevini bizzat üstlendiği olaylarda taraflar arasında tam bir diyalogun sağlanması ve köklerini onarıcı adalet felsefesinde bulan sağlıklı bir uzlaşmanın sağlanması zor olacaktır. Cumhuriyet savcısı taraflara kurumu anlatacak ve uzlaşmak isteyip istemediklerini soracaktır. Bunun dışında şüphelinin pişmanlık duygusunu tespit etmek, mağdurun acısını paylaşmak ve gidermek, neticede her iki tarafın da üzerinde mutabık kaldıkları bir çözüm önerisini bulmak noktasında sadece uzlaşma bürosu savcılığı üstlenmeyen bunun yanı sıra yukarıda ifade edilen diğer görevlerden bazılarını da yerine getiren Cumhuriyet savcısının yeterli zamanı olamayabilir. Oysa uzlaşmadan beklenen failin hatasını anlaması, yaptığı zararlı sonuçlarını giderme noktasında bir çaba göstermesi; mağdur veya suçtan zarar görenin ise acısını paylaşmak, olayın neden ve sonuçları hakkında şüpheliyle yüzleşmek ve tatmin olacağı, kendisini rahat hissedeceği bir koşulda şüpheliyle anlaşmasını sağlamaktır. Bu süreç aynı zamanda gerek şüpheli gerekse mağdur veya suçtan zarar gören yönünden psikolojik sarsıntıların da giderilmesine hizmet eden bir süreç olacaktır.

---

³² ÇETİNTÜRK, E., (2009), *Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma*, HD Yayıncılık, Ankara., s.488.

3.1.5. Uzlaştırmacı Atanarak Uzlaşmanın Yapılması

3.1.5.1. Atanması ve Taşması Gereken Nitelikler

Uzlaşma sũreci taraflarca uzlaşma teklifinin kabul edilmesi ũzerine başlar. Uzlaştırma faaliyeti, zararlı yũnlerine yukarıda değindiğimiz gibi Cumhuriyet savcısı tarafından geręekleřtirilebileceęi gibi şu an konumuzu oluşturan ve niteliklerini ifade etmeye çalışacağımız uzlaştırmacı atanması suretiyle de yapılabilir.

CMK'nın 253/9'uncu maddesi gereği Cumhuriyet savcısı uzlaşmanın uzlaştırmacı atamak suretiyle geręekleřtirilmesini uygun bulursa barodan uzlaştırmacı olarak avukat gũrevlendirilmesini isteyebileceği gibi, kendisi de hukuk ūęrenimi gũrmũř kişiler arasından uzlaştırmacı gũrevlendirebilir. Ayrıca CMK 253/10'uncu madde gereği CMK'da belirtilen hâkimin davaya bakamayacağı haller ile reddi sebepleri uzlaştırmacı atanması sũrecinde gũz ūnũnde bulundurulur.

Yūnetmelięin 4/ maddesi gereęince uzlařtırmacı, řũpheli veya sanık ile maędur veya suçtan zarar gũren arasındaki uzlařtırma mũzakerelerini yūnetmek ũzere Cumhuriyet savcısı veya mahkeme tarafından gũrevlendirilen hukuk ūęrenimi gũrmũř kiři veya Cumhuriyet savcısı ya da mahkemenin isteęi ũzerine baro tarafından gũrevlendirilen avukat olarak ifade edilmiřtir. Yūnetmelięin 13/1'inci maddesi de uzlařtırmacı gũrevlendirilmesi bařlıęı altında Cumhuriyet savcısının uzlařtırmayı kendisinin geręekleřtirebileceęi gibi, bir avukatın uzlařtırmacı olarak gũrevlendirilmesini barodan isteyebileceęine ya da yūnetmelikte nitelikleri belirlenen hukuk ūęrenimi gũrmũř bir kimseyi gũrevlendirebileceęine iřaret etmiřtir. Yūnetmelięin 13/3'ũncũ maddesi gereęince uzlařtırmacıların sayısı da iřin nitelięi gũz ūnũnde bulundurularak Cumhuriyet savcısınca belirlenecektir.

Yūnetmelięin 13/2'nci maddesinde uzlaştırmacı gũrevlendirilmesinde tarafların ũzerinde anlaştıkları bir avukat ya da hukuk ūęrenimi gũrmũř bir kişinin tercih edilebileceği; 13/4'ũncũ maddesinde ise hâkimin davaya bakamayacağı haller ile tarafsızlığını řũpheyeye dũřũrecek sebeplerden dolayı reddini gerektiren hâllerde

uzlaştırmacının, bu hâllerin varlığını Cumhuriyet Savcısına bildireceğine; ancak tarafların rızası hâlinde görev yapabileceğine işaret edilmiştir.

Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nun 15/05/2008 tarihli kararı ile yönetmeliğin 13/2'nci ve 13/4'üncü maddeleri hakkında yürütmenin durdurulması kararı verilmişti. CMK'nın 253/9, 10'uncu ve bu maddeye yollamada bulunan 254'üncü maddeleri gereğince uzlaştırmacı avukat ya da hukuk öğrenimi görmüş kişiler arasından Cumhuriyet savcısı ya da mahkeme tarafından görevlendirilecek ve hâkimin davaya bakamayacağı durumlar ile reddi nedenleri uzlaştırmacı görevlendirilmesi ile ilgili olarak ta göz önünde bulundurulacaktır. Ayrıca 5560 sayılı Kanun değişikliği sonrası fail ve mağdurunun üzerinde anlaştıkları avukatın uzlaştırmacı olarak belirlenmesi yönteminden vazgeçilmiştir. İlgili Kanunî düzenlemeler gereği uzlaştırmacı görevlendirilmesinde yetki Cumhuriyet savcısı veya mahkemenindir. Uzlaştırmacı görevlendirilmesi sürecinde taraf iradelerinin tercih edileceği şeklindeki yönetmeliğin 13/2'nci maddesi ve hâkimin davaya bakamayacağı haller ile reddi nedenlerinin uzlaştırmacı yönünden de mevcut olmasına rağmen taraf imzalarıyla uzlaştırmacının görevini yapabileceğini belirten 13/4'üncü maddesi hakkında yürütmenin durdurulması kararı verilmişti³³. Yönetmeliğin 13/2'nci maddesini incelediğimizde “uzlaştırmacı görevlendirilmesinde tarafların üzerinde anlaştıkları bir avukat ya da hukuk öğrenimi görmüş bir kişi tercih edilebilir” şeklinde kaleme alındığını ve uzlaştırmacının belirlenmesi konusundaki takdir yetkisini Cumhuriyet savcısı veya mahkemeye bırakmıştır. Bu nedenle 13/2'nci maddeye ilişkin yürütmenin durdurulması kararının yerinde olmadığını düşünmekteyiz. Özgür taraf iradesine dayanması gereken uzlaşma sürecinde tarafların üzerinde mutabık kaldıkları bir uzlaştırmacı huzurunda anlaşmalarında bir sakınca yoktur. Son karar Cumhuriyet savcısı veya mahkemeye ait olmak üzere CMK'ya koyulacak bir hüküm ile taraflara arzu etmeleri durumunda uzlaştırma faaliyetinde görev yapmasını arzu ettikleri bir kişinin ismini beyan edebilme imkânının tanınmasının faydalı olacağını düşünmekteyiz.

---

³³ ÜNVER, Y., HAKERİ, H., (2010), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara., s.711-712.

Doktrinde bir kısım görüş, yönetmeliğin 13/4'üncü maddesindeki düzenlemenin soruşturma aşamasında uzlaştırmacının reddine Cumhuriyet savcısı tarafından karar verileceğini düzenlediğini bu haliyle de Kanun'un atıfta bulunduğu hükümlere aykırı bir durumun doğduğunu ifade etmektedir. Ayrıca uzlaştırmacının taraflardan herhangi birine hukukî yardımda bulunduğu bir olay sonrası 13/4'üncü madde gereği taraf rızaları ile uzlaştırmacı olarak görevine devam etmesinin meslek ilke ve kuralları gereği uzlaştırmacının disiplin sorumluluğuna da sebep olabileceğini belirtmiştir³⁴.

Bir diğer görüşe göre ise CMK'nın 253/10'uncu maddesi ile her ne kadar uzlaştırmacının reddi konusunda CMK'nın 22 ilâ 31'inci maddelerindeki usule göndermede bulunmak suretiyle Kanun kaleme alınmışsa da gerekçeden de anlaşılacağı üzere gerçek amaç bu değildir. Amaç Cumhuriyet savcısı ve baronun uzlaştırmacı atanması sırasında ve tarafsız uzlaştırmacı tespiti noktasında objektif kıstaslar olarak hâkimin reddi ve çekinme sebeplerinden faydalanmasını sağlamaktır. Yani uzlaştırmacının tarafsızlığına yönelik herhangi bir itiraz durumunda hakimin reddi ve çekinmesine ilişkin prosedür uygulanmayacak itirazları Cumhuriyet savcısı değerlendirecek ve gerekli görürse uzlaştırmacının görevine son verecektir³⁵. Son olarak, Danıştay 10'uncu Dairesi'nin 20/06/2011 gün ve 2007/6843 Esas, 2011/2365 Karar sayılı kararı ile yönetmeliğin 13/4'üncü maddesinde yer alan “ancak tarafların rızası halinde görev yapabilir” ibaresi iptal edilmiştir. Gerekçe olarak ise bu ibarenin hukuka aykırı olarak uzlaştırmacının görevini yapmaya devam etmesini sağlar nitelikte olduğu gösterilmiştir.

Avukatın uzlaştırmacı olarak görevlendirilme usulünü düzenleyen yönetmeliğin 14/1, 2'nci maddesi gereğince, baro tarafından görevlendirilecek avukatın seçiminde öncelik uzlaştırma üzerine eğitim almış avukatlara verilir. Tarafların üzerinde anlaştığı avukatın soruşturmanın yapıldığı yer barosuna kayıtlı olmaması durumunda görevlendirme avukatın bağlı bulunduğu baro tarafından

---

³⁴ ÖZEN, Atilla (2010) “*Ceza Yargılamasında Uzlaşma*”, Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, s. 320, İstanbul.

³⁵ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.,s. 177.

yapılır. Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nun 15.05.2008 tarihli kararı ile yönetmeliğin 14/2'nci maddesi ile düzenlenen tarafların soruşturmanın sürdürüldüğü yer barosu dışında kayıtlı bir avukat üzerinde de anlaşabileceklerine ilişkin madde hakkında da yürütmenin durdurulması kararı verilmişti. Son olarak Danıştay 10'uncu Dairesi'nin 20/06/2011 gün ve 2007/6843 Esas, 2011/2365 Karar sayılı kararı ile 14/2' inci maddeye ilişkin iptal talebinin reddine karar verilmiştir. Gerekçe olarak ise bu düzenlemenin dayanağı kanun maddelerine ve hukuka aykırı herhangi bir yönü bulunmadığı gösterilmiştir.

Yönetmeliğin 15'inci maddesi hukuk öğrenimi görmüş uzlaştırmacıda aranan nitelikler ve görevlendirilme usulünü düzenlemiştir. Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nun yukarıda ifade edilen kararı ile yönetmeliğin 15/1,b ve 15/1,c maddeleri hakkında oybirliği ile yürütmenin durdurulması kararı verilmişti. Gerekçe olarak ise, ilgili madde ile hukuk fakültelerinden mezun olanlar dışında, hukuk veya hukuk bilgisine programlarında yeterince yer veren siyasi bilgiler, idari bilimler, iktisat ve maliye alanlarında en az dört yıllık yüksek öğrenim yapanlar ile hukuk dalında yüksek lisans ya da doktora yapmış olanların uzlaştırmacı olarak görevlendirilmesine olanak tanındığı bu durumun CMK'nın 253/9'uncu maddesine açıkça aykırı olduğu ifade edilmiştir³⁶.

Bir kısım görüş ise, kanunî düzenleme ile uzlaştırmacı olarak atanacak kişilerin sadece hukuk öğrenimi görmüş kişilerle ve avukatlarla sınırlı tutulmasını uzlaşmaya ilişkin düzenlemelerde yapılan temel eksikliklerden birisi olarak görmektedir. Dünyanın hiçbir ülkesinde ceza hukuku alanındaki uzlaştırmacılık faaliyetinin hukukçularla sınırlı olmadığını ifade ettikten sonra uzlaştırmacı olarak asıl görev yapan kişilerin bu konuda özel bir eğitim almış kişiler özellikle denetimli serbestlik kurumlarında, sosyal yardım kurumlarında ve yargıda yardımcı hizmetler gibi alanlarda çalışan kamu görevlileri ile toplumun her kesiminden seçilen gönüllü

---

³⁶ ÜNVER, Y., HAKERİ, H., (2010), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara., s.712; ÖZEN, A., (2010) "*Ceza Yargılamasında Uzlaşma*", Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, İstanbul., s.319,

kişilerden oluştuğunu ifade etmiştir³⁷. Son olarak Danıştay 10'uncu Dairesi'nin 20/06/2011 gün ve 2007/6843 Esas, 2011/2365 Karar sayılı kararı ile yönetmeliğin 15/1, b maddesi ve 15/1, c maddesine ilişkin iptal talebinin reddine karar verilmiştir. Gerekçe olarak ise kanun koyucunun şayet sadece hukuk fakültesi mezunlarının uzlaştırmacı olarak görevlendirilmesini arzu etseydi bunu açıkça ifade edebileceği hususu gösterilmiştir.

Yönetmeliğin 30'uncu maddesi ile uzlaştırmacıların eğitimi düzenlenmiştir. Uzlaştırmacıların görevlerine başlamadan önce ve görev süresince eğitime tâbi tutulmalarının sağlanacağı belirtilmiştir. Eğitimin amacı uzlaştırmacılara; alternatif uyuşmazlık çözümünün önemi; mağdur, suçtan zarar gören, şüpheli ya da sanıkla yapılan görüşmeler sırasında dikkat edilmesi gereken hususlar, bu noktada olumlu sonuç almaya yönelik becerilerin geliştirilmesi ve ceza adaleti sistemi hakkında bilgi sahibi olma noktasında yeterlilik kazandırmaktır. Bu kapsamda uzlaştırmacı olarak görevlendirilecek kişilere; uzlaşmanın hukukî niteliği ve sonuçları, uzlaşmanın uygulama alanları, iletişim esasları, soru ve müzakere teknikleri, müzakere yönetimi, uzlaştırma raporu, uyuşmazlık analizi, uzlaşmaya tâbi suçlar, etik kurallar, konularında eğitim verilir. Eğitim, Türkiye Adalet Akademisi, Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı, Türkiye Barolar Birliği, ilgili barolar ve bu konuda eğitim veren üniversiteler ile işbirliği içerisinde yerine getirilir.

3.1.5.2. Yetki ve Yükümlülükleri, Müzakerelerin Gizliliği ve Delil Yasağı Kuralı

Uzlaştırmacılık sıfatı ve görevi atama yazısının uzlaştırmacıya ulaşmasıyla başlar³⁸. Uzlaşma önerisinin taraflarca kabul edilmesi üzerine uzlaşma sürecinin başlayacağını ve uzlaştırmacının bizzat Cumhuriyet savcısı tarafından gerçekleştirilebileceği gibi barodan avukat görevlendirilmesinin istenebileceği veya Cumhuriyet savcısınınca hukuk öğrenimi görmüş kimseler arasından görevlendirmenin

---

³⁷ ÇETİNTÜRK, E., (2009), *Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma*, HD Yayıncılık, Ankara, s. 494-496.

³⁸ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.179.

yapılabileceği belirtilmişti. Uzlaştırıcı atamak suretiyle problemin çözülmesi yolu tercih edilecek olursa öncelikle CMK'nın 253/11'inci maddesi gereğince, görevlendirilen uzlaştırıcıya soruşturmanın gizliliği ilkesine uygun davranma yükümlülüğü hatırlatılmak suretiyle soruşturma dosyasında yer alan ve Cumhuriyet savcısınca uygun bulunan belgelerden örnekler verilir. Yönetmeliğin 16'ncı maddesi de belgelerin verilmesi ve gizlilik bildirim başlığı altında bu konuyu düzenlemiştir. 16/3'üncü maddesiyle, hangi belgelerin verildiği, verilme tarihi ile soruşturmanın gizliliği konusundaki bildirim, Cumhuriyet savcısı ve uzlaştırıcının imzasını içeren bir tutanakla tespit edileceğini hüküm altına almıştır.

TCK'nın 6/1, c maddesi kamu görevlisini, kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir şekilde sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi olarak tanımlamıştır. Aynı Kanun'un 6/1, d maddesinde ise yargı görevi yapan deyimine avukatların da dâhil olduğunu belirtmiştir. Uzlaştırıcının uzlaştırma görevini yaparken kamu görevlisi sayılması gerektiğini düşünmekteyiz. Dolayısıyla görevi nedeniyle kendisine karşı işlenen suçlarda kamu görevlisi olduğu kabul edileceği gibi, kendisinin görevi nedeniyle işlediği suçlarda da kamu görevlisi olarak cezalandırılması gerekecektir.

Yönetmeliğin 28'inci maddesi uzlaştırıcının yükümlülüklerini düzenlemiştir. Buna göre uzlaştırıcı; bağımsız ve tarafsız hareket etmeli ve tarafların ortak yararlarını gözetmelidir. Şüpheli veya sanığa tavır takınmadan, onları yargılar tarzda davranış sergilemeden önyargısız olarak ve fırsat eşitliğine dikkat ederek görevini yerine getirmelidir. Müzakerelere başlamadan önce uzlaşma süreci ve sonuçları hakkında tarafları bilgilendirir ve görevin gizlilik esası üzerine kurulduğu, bu noktada rahat ve samimi olabilecekleri konusunda tarafları bilgilendirir. Taraflar arasındaki saygıyı ve gerekli seviyeyi her aşamada muhafaza eder. Uyuşmazlığın her iki tarafı da memnun edecek şekilde çözülmesi için, leh ve aleyhte görüş bildirmeden taraflara yardımcı olur. Taraf iradelerinin özgür iradeye dayanması noktasında gerekli tedbirleri alır. Ayrıca temel ilkeleri düzenleyen yönetmeliğin 5/8'inci maddesi gereğince uzlaştırıcı avukat, bu sıfatla görev yaptığı olayla ilgili olarak daha sonra vekil veya müdafî olarak görev üstlenmeme yükümlülüğüne dikkat etmelidir. Hukuk fakültesi mezunu bir uzlaştırıcının

sonradan avukatlık ruhsatını alması ve avukat olması durumunda yönetmelikte belirtilmemiş olsa bile aynı yükümlülük altında olduğu düşünülmelidir.

CMK’da ve yönetmelikte tarafların müzakerelere ne şekilde davet edileceğine ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Tarafların davetinin sağlanması uzlaştırmacı yönünden hem bir yetki hem de beraberinde gelen bir yükümlülük olarak karşımıza çıkmaktadır. Telefon, telgraf, faks, e-posta, davetiye ve her türlü iletişim vasıtası kullanılarak yapılacak olan davette davet edilecek kişinin sıfatı, davetin hangi konuya ilişkin olduğu, yer, tarih, saat, başvurulacak kişi ve suçlamanın konusu belirtilmelidir³⁹.

CMK’nın 253/13 maddesi gereğince uzlaşma müzakereleri gizli olarak yürütülür. Uzlaşma müzakerelerinin gizliliği başlığı altında düzenlenen Yönetmeliğin 19’uncu maddesi gereğince de uzlaştırma müzakereleri gizli olarak yürütülür, uzlaştırmacı öğrendiği bilgileri gizli tutmakla yükümlüdür. Gizlilik kuralına aykırı davranılmasının yaptırımına yer verilmemesi Kanuni bir boşluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha önce mevcut olan bir belge veya olgunun, uzlaştırma müzakereleri sırasında da açıklanması bunların soruşturma ve kovuşturma sürecinde ya da bir davada delil olarak kullanılmasına engel değildir.

Uzlaşma müzakerelerine şüpheli, mağdur veya suçtan zarar gören ile bunların kanuni temsilcilerinin, müdafî ve vekilleri ile uzlaştırmacının katılıyor olması ve bunlar dışında üçüncü kişilerin katılımının yasak olması gizlilik kuralının bir gereğidir. Uzlaştırmacı bu hususa çok dikkat etmelidir⁴⁰.

Bazı hukukçular, avukat olan uzlaştırmacının gizlilik kuralına uymaması durumunda Avukatlık Kanunu’nun 62’nci maddesindeki yollama nedeniyle haklarında TCK’nın 257’nci maddesinde yer verilen görevi kötüye kullanma suçunun gündeme gelebileceğini, Cumhuriyet savcısı ve hukuk öğrenimi görmüş kişiler bakımından ise kamu görevi söz konusu olduğundan aynı suçun söz konusu

---

³⁹ *Uzlaşma El Kitabı*, s.47.

⁴⁰ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.186.

olabileceğini belirtmiştir. Koşulları varsa ilgililer hakkında TCK'nın 136'ncı maddesinde düzenlenen verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme hükmü de uygulanabilecektir⁴¹.

CMK'nın 253/20'nci maddesi gereğince uzlaşma müzakereleri sırasında yapılan açıklamalar, herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılamaz. Dosyada uzlaşma müzakereleri öncesinde yer alan ve müzakere aşamasında da tekrar edilmiş olan bilgilerin, belge ve olguların delil olarak kullanılmasına ilişkin herhangi bir engel yoktur. Sadece müzakereler sırasında yapılmış olan açıklamalar mevcut soruşturma ve kovuşturmanın yanı sıra başka soruşturma ve kovuşturmalarda, hukuk davalarında, idari davalarda ve hatta disiplin soruşturmasında bile delil olarak kullanılamayacaktır⁴². Yönetmeliğin 19/2'nci maddesi gereğince müzakereye katılan kişilere müzakeredeki açıklamalar konusunda tanıklık yaptırılamaz.

3.1.5.3. Müzakere Aşaması ve Süresi

CMK'nın 253/12'nci maddesi gereğince dosya içindeki belgelerin Cumhuriyet savcısınca uygun görülen birer örneğinin uzlaştırmacıya verilmesinden itibaren en geç otuz gün içinde uzlaştırma işlemlerinin sonuçlandırılması gerekmektedir. Cumhuriyet savcısının gerekli durumlarda yirmi gün daha bu süreyi uzatma yetkisi vardır⁴³. Yani süre toplamda elli günü geçemeyecektir.

Kanunî düzenleme uzlaştırmacı atanması durumuna ilişkindir. Cumhuriyet savcısı tarafından uzlaştırmacının gerçekleştirilecek olması durumunda Kanunda herhangi bir süre sınırlaması yoktur. Buna rağmen yönetmeliğin 17/3'üncü

---

⁴¹ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul., s.151.

⁴² *Uzlaşma El Kitabı*, s.50.

⁴³ BAHRIYELİ, K., (2008), "*Ceza Muhakemesi Hukuku'nda Uzlaşma Kurumu*", Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türk Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul Barosu Yayınları, s., s.454.

maddesinde Cumhuriyet savcısı veya hâkim tarafından yapılacak uzlaştırmada da otuz ve yirmi günlük sürelerin geçerli olduğu yani toplamda uzlaştırma süresinin elli günü geçemeyeceği ifade edilmiştir⁴⁴.

CMK’da uzlaşma müzakerelerinin biçimi üzerinde durulmamıştır⁴⁵. Dosyayı inceleyen uzlaştırmacı öncelikle izlemeyi düşündüğü yönetime ilişkin bir plân yapmalıdır. Olayın özelliğine göre müzakereleri tek taraflı görüşmelerle yürütebileceği gibi müzakereleri müşterek toplantılar şeklinde de gerçekleştirebilir. Dosyanın incelenmesi sırasında mağdurun zararı, zararın miktarı ve niteliğine ilişkin bir tespit yapıldıktan sonra, belgeye yansıyan yönüyle tarafların karakter yapıları değerlendirilip uygun müzakere yöntemi belirlenmelidir. Eylemin taraflar ve yakın çevreleri üzerinde doğurduğu olumsuz etkiler tespit edilerek ilk oturum mümkün olabildiğince tek taraflı görüşme şeklinde yapılmalıdır. Ortak oturuma, yapılan ilk oturumundan edinilen fikirler doğrultusunda yön vermeye çalışılmalıdır⁴⁶. Yönetmeliğin 18’inci maddesinde müzakerelerin taraflarla birlikte veya ayrı ayrı gerçekleştirilecek toplantılarla yürütüleceği ve müzakerelerin görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması yoluyla da yapılabileceği ifade edilmiştir.

Müzakereler gizli olarak yürütülür ve uzlaşma sağlanabilmesi amacıyla birden fazla kez yapılabilir. Uygulamada farklı coğrafi bölgelerde bulunanların bir araya getirilmesinde problemler ortaya çıkabilir. Böyle durumlarda da Cumhuriyet savcısıyla görüşülerek telekonferans ve görüntülü bilgisayar gibi teknik imkânlardan faydalanılması yerinde olur⁴⁷.

---

⁴⁴ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.187.

⁴⁵ İNCEOĞLU AYTEKİN, A., KARAN, U., (2008) “*Türkiye’de Ceza Davalarında Uzlaşma Uygulamaları, Hukukî Çerçevenin Değerlendirilmesi*”, Derleyenler: Galma Jahic ve Burcu Yeşiladalı, Onarıcı Adalet, Mağdur-Fail Arbuluculuğu ve Uzlaşma Uygulamaları, Türkiye ve Avrupa Bakışı, İstanbul Bilgi Üniversitesi,1. Baskı, İstanbul., s.70.

⁴⁶ *Uzlaşma El Kitabı*, s.46-47.

⁴⁷ ÖZEN, A., (2010) “*Ceza Yargılamasında Uzlaşma*”, *Uzlaşma*, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, İstanbul., s.322.

CMK'nın 253/13'üncü maddesi gereğince gizli olarak yürütülmesi gereken uzlaşma müzakerelerine şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenin kendisi veya kanuni temsilcisi ya da vekili katılmayacak olursa uzlaşmayı kabul etmemiş sayılırlar⁴⁸. CMK'nın 253/14'üncü maddesi gereğince uzlaştırmacı görüşmeler sırasında izlenmesi gereken yöntemlerle ilgili olarak Cumhuriyet savcısıyla görüşebilir, Cumhuriyet savcısı da uzlaştırmacıya çeşitli talimatlar verebilir. Uzlaştırmacının avukat olması durumunda Cumhuriyet savcısı tarafından kendisine talimat verilebilmesi durumunu Avukatlık Meslek Kurallarının 2'nci maddesinde belirtilen "Mesleki çalışmasında avukatın bağımsızlığını koruyacağı" ilkesi ile çelişmediğini düşünmekteyiz. Ancak bu konuda farklı görüşler de vardır⁴⁹.

Uzlaşmayla ortaya çıkacak karar tarafların özgür iradesinin ürünü olmalıdır. Tarafsızlığın gereği olarak uzlaştırmacı kendisince doğru bulduğu çözüm yolunu taraflara kabul ettirmeye çalışmamalı taraflarca ortaya konulan çözüm önerilerinin analizini yapma konusunda taraflara yardımcı olmalı ve alternatif çözüm önerileri sunarak son kararı taraflara bırakmalıdır. Sohbet ortamı yaratırken ve tarafların samimi bir şekilde beyanlarını sunmalarını sağlarken taraflar üzerinde baskı kuruyor hissi uyandırmadan kontrolü elinde tutmalı ve verimli bir sonuca ulaşabilmek için yerinde ve zamanında olaya ilişkin gerekli tüm soruları sormalıdır⁵⁰.

Zararın tazmini bakımından ölçülülük ilkesi esastır. Bu nedenle uzlaştırmacı tazminin miktarı ve şekli konusunda taraflarca öne sürülen tekliflerin makul olmadığını düşünüyorsa elbette ki bu tarz bir anlaşmanın Cumhuriyet savcısınca

---

⁴⁸ SOYASLAN, D., (2007), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara., s. 345; YENİSEY, F., (2010) "*Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Hakkında Temel Bilgiler*", *Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi*, Özel Sayı 1, İstanbul., s. 11.

⁴⁹ ÖZEN, A., (2010) "*Ceza Yargılamasında Uzlaşma*", *Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi*, Özel Sayı 1, İstanbul., s.322.

⁵⁰ *Uzlaşma El Kitabı*, s.48-50.

hukuka uygun bulunmayacağını taraflara açıklamalı ve gerçekçi tekliflerin ortaya çıkmasına yardımcı olmalıdır⁵¹.

Uzlaşma müzakerelerinin yönetimi kadar müzakere yapılacak yerin seçimi de önemlidir. Yönetmeliğin 29'uncu maddesi gereğince müzakereler; kamu kurum ve kuruluşlarının bu amaçla ayrılan yerlerinde, tarafların kabul etmesi şartıyla uzlaştırmacının bürosunda, tarafların menfaatlerine uygun ve kendilerini huzurlu hissedecekleri güvenli bir ortamda veya taraflarca kabul edilen bu işe uygun başka yerlerde gerçekleştirilebilir. Ayrıca, adliye binalarında uzlaştırma müzakerelerinin yapılabilmesi amacıyla, imkânlar ölçüsünde toplantı odaları tahsis edilebilir. Toplantı odalarının düzenlenmesi, büro hizmetlerinin ve gerekirse güvenliğin sağlanması, uzlaştırma toplantıları için tahsis sıra ve saatleri Cumhuriyet başsavcılığı tarafından yerine getirilir.

Müzakere sürecinin sonunda uzlaştırma olumlu da sonuçlansa olumsuz da sonuçlansa uzlaştırmacı bir rapor hazırlamalı ve Cumhuriyet savcısına sunmalıdır.

3.1.5.4. Müzakere Sonucu Tanzim Edilen Raporun Sunulması, Sunulan Rapor veya Belgenin Hukukî Niteliği

CMK'nın 253/15'inci maddesi gereğince yukarıda açıklanan uzlaşma müzakereleri sonrasında uzlaştırmacı bir rapor hazırlar ve kendisine teslim edilen belge örnekleriyle birlikte Cumhuriyet savcısına sunar. Şayet müzakereler olumlu sonuçlanmış ve taraflar arasında uzlaşma sağlanmışsa raporda ne surette uzlaşıldığı hususu da ayrıntılı olarak açıklanacaktır.

Müzakereler sonunda uzlaştırmacı tarafından düzenlenen belgeye "Uzlaşma Raporu" denir. Uzlaştırmacı müzakerelere ilişkin bu raporu taraf sayısından bir fazla

---

⁵¹ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.183.

olarak hazırlar ve Cumhuriyet savcısına sunar. Raporu alan Cumhuriyet savcısı “Uzlaşma Tutanağı” adında bir belge düzenler⁵².

Uzlaşma sağlansa da sağlanmasa da rapor düzenlenmesi gerektiğini daha önceki açıklamalarda ifade edilmişti. Uzlaşmanın sağlanması durumunda raporun içermesi gereken hususlara değinecek olursak; öncelikle kimlerle, ne zaman ve nerede müzakere yapıldığı belirtilecek ve uzlaşma konusuna açıklık getirilecektir. Tarafların özgür iradeleriyle uzlaştıkları hususu belirtilecektir. Sonrasında edime ilişkin hususlar olarak edimin cinsi, miktarı, ifa zamanı gösterilir. Edimin ifasının gerçekleştiği veya edimin ifasının belirli bir vadeye bağlandığı durumlarda bu hususlar belirtilerek tarafların, kanuni temsilcilerinin veya müdafii ve vekillerinin imzaları alınır. Uzlaşma sağlanmadığı takdirde ise kimlerle ne zaman ve nerede müzakere yapıldığı hususuna açıklık getirilir, uzlaşma görüşmelerine gelmeyen taraf varsa bu durum belirtilir. Uzlaşmanın hangi nedenlerle sağlanmadığı hususuna açıklık getirilerek rapor tamamlanır⁵³. Yönetmeliğin 21’inci maddesi gereğince uzlaştırmacıya teslim edilen belge örnekleri, masraf yapılmışsa bu masrafları gösterir belge veya gider pusulası veya yazılı beyan ile serbest meslek makbuzunun düzenlenerek rapor ile birlikte sunulması gerekir.

Her ne kadar, raporun Cumhuriyet savcısına sunulması için belirli bir süre öngörülmemişse de raporun geciktirilmeksizin sunulması şarttır. Belirtilen şekli şartları taşımayan raporun Cumhuriyet savcısınca mevcut eksiklikler giderilmek üzere uzlaştırmacıya iadesi doğru olacaktır⁵⁴. Cumhuriyet savcısı öncelikle şekli bir inceleme yapmalı sonrasında esasa geçmelidir. 5560 sayılı Kanun değişikliği öncesi CMK’nın 253/7’nci maddesi gereğince yapılan işlemler ve uzlaşmayı gerçekleştirme faaliyetine ilişkin yapılan işlemleri belirten raporun on gün içerisinde sunulacağı düzenlenmişti. Kanun değişikliği sonrası CMK’da bu tür bir süre şartı kalmamakla

---

⁵² *Uzlaşma El Kitabı*, s.51.

⁵³ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.188.

⁵⁴ *Uzlaşma El Kitabı*, s.51.

birlikte Yönetmelik 21/1'inci madde de raporun gecikmeksizin sunulacağıının ifade edildiğini görüyoruz.

Cumhuriyet savcısı kendisine sunulan raporu üç nokta da incelemelidir. İlk olarak Kanun'da açıklanmamış olmakla birlikte uzlaşmanın başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için üzerinde anlaşılan edim, ifa yer ve zamanı ile usulü tereddüde yer vermeyecek şekilde raporda belirtilmelidir. İkinci olarak üzerinde anlaşmaya varılan edimin hukuka uygun olup olmadığı tespit edilmeli gerekirse taraflara süre verilerek anlaşmayı hukuka uygun hâle getirmeleri sağlanmalıdır. Son olarak uzlaşmanın tarafların özgür iradesi sonucu oluşup oluşmadığı denetlenmelidir. Yapılan denetim sonucu olumsuz bir durum yoksa Yönetmeliğin 21 ve 22'nci maddeleri gereği rapor Cumhuriyet savcısı tarafından mühür ve imza altına alınarak onaylanır ve soruşturma dosyasında muhafaza edilir⁵⁵. Yönetmeliğin 20'nci maddesinde taraflara manevi bir edim üzerinde anlaşma imkânı da getirilmiştir. Edimin hukuka uygunluğu noktasındaki araştırma yapılırken bir meblağ ödenmesi gerekiyorsa gabin derecesinde bir hukuka aykırılık olup olmadığı şeklinde yapılması edimin miktarı konusunda belli bir oran göstermeyen kanunun ruhuna uygun olacaktır⁵⁶.

Yapılan denetim sonrası raporun geri çevrilmesini gerektirecek durumlar tespit edilirse gerekçeler mutlaka raporda yer almalıdır. Böyle durumlarda yeni bir uzlaşma sürecinin başlayıp başlamayacağı, yeni süre talebinin mümkün olup olmadığı konusunda Kanun'da düzenleme bulunmamaktadır. Doktrinde bu durumda raporun sunulması için öngörülen sürenin dolmuş olması durumunda ikinci bir rapor için süre verilemeyeceği, sürenin dolmaması durumunda ise ikinci rapor için kalan sürenin kullandırılmasının yerinde olduğu ifade edilmektedir. Bir diğer görüş ise Kanunda açıkça yazılı olmasa da rapordaki anlaşılması güç ve çelişkili hususları

---

⁵⁵ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.189.

⁵⁶ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul., s.171.

aydınlatabilmek amacıyla hukuka uygun özgür iradeye dayanan raporlarda taraflara kısa bir süre verilebilir⁵⁷.

Tarafların özgür iradelerine dayanan hukuka uygun uzlaşma raporu Cumhuriyet savcısınınca mühür ve imza altına alınca CMK'nın 253/19'uncu maddesi gereğince soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmayacak, açılmış olan davadan feragat etme durumu doğmuş sayılacaktır. Şüpheli edimini yerine getirmeyecek olursa bu rapor 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 38'inci maddesi anlamında ilam niteliğinde belgelerden sayılır. Yani bu belgeye dayanarak ilamlı icra yoluyla alacağın tahsili mümkündür. Yönetmeliğin 23/6'ncı maddesi belgenin ilam niteliğinde sayılacağı, 23/7'nci maddesi de uzlaşmanın sağlanması hâlinde tazminat davası açılmayacağı ve açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılacağı şeklindeki düzenlemeye yer vermiştir.

CMK'nın 253/19'uncu maddesi gereğince uzlaşma gereği taahhüt edilen edimin yerine getirilmemesi durumunda fail hakkında hem ilamlı icra takibinde bulunulabilmesi hem de kamu davası açılması çelişkili bir durumdur⁵⁸.

3.1.6. Uzlaştırmacı Ücreti ve Masraflar

CMK'nın 253/22'nci maddesi gereğince uzlaştırmacıya emeği ve masrafları karşılığında ödenecek olan ücret Cumhuriyet savcısı tarafından takdir edilir. Bu ücret ve diğer masraflar yargılama giderlerindedir. Uzlaşmanın gerçekleşmesi durumunda bu giderler devlet hazinesi üzerinde kalır⁵⁹. 5560 sayılı Kanun değişikliği öncesi 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkındaki

---

⁵⁷ SOYGÜT ARSLAN, M. B., age., s.171-172.

⁵⁸ İNCEOĞLU AYTEKİN, A., KARAN, U., (2008) “*Türkiye’de Ceza Davalarında Uzlaşma Uygulamaları, Hukukî Çerçevenin Değerlendirilmesi*”, Derleyenler: Galma Jahic ve Burcu Yeşiladalı, Onarıcı Adalet, Mağdur-Fail Arbuluculuğu ve Uzlaşma Uygulamaları, Türkiye ve Avrupa Bakışı, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 1. Baskı, İstanbul., s.75; ÇETİNTÜRK, E., (2009), *Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma*, HD Yayıncılık, Ankara., s.537.

⁵⁹ SOYASLAN, D., (2007), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara., s.347.

Kanun gereğince uzlaştırmacı ücretinin avukatlık ücret tarifesine göre belirleneceği ifade edilmişti. Ayrıca 5560 sayılı Kanun değişikliği öncesi CMK'nın 253/8'inci maddesinin ilk hâlinde zararın uzlaşmaya uygun olarak giderildiği ve uzlaştırma giderlerinin fail tarafından ödendiği durumda kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilebileceği şeklinde bir düzenleme vardı. Uzlaştırmacı ücreti Kanuni değişiklik sonrası tarifeye göre belirlenmeyecek, soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı kovuşturma aşamasında ise CMK 254'üncü madde gereğince hâkim tarafından belirlenecektir⁶⁰.

Yönetmeliğin 31'inci maddesi uzlaştırmacı ücreti ve giderler başlığı altında bu konuyu düzenlemiştir. Uzlaştırmacı çalışması karşılığında ücret talep etmeyecek olursa kendisine herhangi bir ücret ödenmez. Talep etmesi durumunda ise, soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı kovuşturma aşamasında mahkeme tarafından masraflar hariç olmak üzere Ceza Muhakemesi Kanunu Uyarınca Görevlendirilen Müdafî ve Vekillere Ödenecek Ücret Tarifesine göre soruşturma aşaması için belirlenen miktarın iki katını geçmemek üzere belirlenir. Ücretin belirlenmesi sırasında uzlaştırmacının görevi sırasında gösterdiği çaba ve gayreti başta olmak üzere olayın ve tarafların kendine has özellikleri, bunun sonucunda harcanan emek ve mesai gibi hususlar göz önünde bulundurularak ücret belirlenir. İlgili ücret tarifesine göre soruşturma aşamasındaki miktarlar esas alınarak zorunlu yol giderleri ve yapılan masraflar ayrıca ödenir. Ücret raporun ibrazından sonra uygun bir süre içerisinde sarf kararıyla ödenir. Uzlaştırmacı birden fazla ise ücret, katkıları göz önünde bulundurularak ilgililere paylaşılır.

Giderlerin makul ve kabul edilebilir olması lazımdır. Bu kapsamda tebligat giderleri, ulaşım giderleri, iletişim giderleri yapılan masraflar kalemi olarak değerlendirilebilir. Tercüman giderleri ise yargılama giderlerine dâhil değildir. Uzlaşma sağlanamasa bile bu giderler suçüstü ödeneğinden Cumhuriyet savcılığı tarafından karşılanır⁶¹.

---

⁶⁰ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul., s.172-174.

⁶¹ *Uzlaşma El Kitabı*, s.60-61.

CMK'nın 22'nci ve Yönetmeliğin 31/5,6'ncı maddesi birlikte değerlendirildiğinde uzlaşmanın gerçekleşmemesi durumunda ücret ve diğer uzlaştırma giderleri hakkında CMK'nın yargılama giderlerine ilişkin hükümleri uygulanır. Soruşturma aşamasında kamu davası açılmaz veya kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilirse yapılan giderler bakımından bir problem yoktur. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararına rağmen edim ifa edilmeyecek olursa bu durumda ilgili hakkında dava açılır ve giderler dava sonucuna göre karara bağlanır. Sanık mahkûm olursa veya aleyhine güvenlik tedbirine hükmolunursa bu giderler sanıktan alınacaktır⁶².

Sanığın beraat etmesine rağmen uzlaşma giderlerinin üzerinde bırakıldığı durumlar olabileceği gibi, sanığın mahkûmiyetine rağmen uzlaşma giderlerinden muaf tutulduğu durumlar da olabilecektir. CMK'nın 324-330'uncu maddelerinde yargılama giderleri düzenlenmiştir. Uzlaşma girişiminin sanıktan kaynaklanan nedenlerle, mesela müzakerelere katılamama gibi nedenlerle gerçekleştirilememiş olması durumunda hakkında beraat kararı bile verilse CMK'nın 327/1 maddesi gereğince o ana kadar yapılmış giderler sanığa yükletilebilir. Uzlaşma teklifinin taraflarca kabul edilmesine rağmen mağdurun uzlaşma görüşmelerine gelmemesi durumunda yapılan yargılama sonucu sanık mahkûm edilse bile uzlaşma görüşmelerinin sonuçsuz kalmasında bir kusuru bulunmadığı için uzlaşma giderleri hazine üzerinde bırakılır⁶³. Yargıtay 6'ncı Ceza Dairesi'nin 28/01/2010 tarihli ve 2007/16425 Esas, 2010/670 Karar numaralı ilamında; uzlaşma giderlerini ödemesi için kendisine süre verilen 18 yaşından küçük sanığın uzlaşma masrafını yatırmak istediğini belirtmesine karşın masrafı yatırmadığı gerekçesiyle hakkında uzlaşma hükümlerinin uygulanmadığı olayda, CMK'nın 253/22'nci maddesi göz önünde bulundurularak taraflara yöntemine uygun uzlaşma önerisinde bulunulmadığı gerekçesiyle yerel mahkeme kararının bozulması yönünde karar vermiştir⁶⁴.

---

⁶² *Uzlaşma El Kitabı*, s.61.

⁶³ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul., s.173-174; T.C Adalet Bakanlığı Ceza Uyuşmazlıklarında Uzlaşma El Kitabı, Ankara, 2009, s.61.

⁶⁴ Kazancı Hukuk Programı.

3.1.7. Uzlaşmanın Zamanaşımına ve Dava Süresine Etkisi

CMK'nın 253/21'inci maddesi “şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenden birine ilk uzlaşma teklifinde bulunulduğu tarihten itibaren, uzlaştırma girişiminin sonuçsuz kaldığı ve en geç uzlaştırmacının raporunu düzenleyerek Cumhuriyet savcısına verdiği tarihe kadar dava zamanaşımı ile kovuşturma koşulu olan dava süresi işlemez” şeklindedir. TCK'nın 66'ncı maddesinde dava zamanaşımı, 67'nci maddesinde ise dava zamanaşımı süresinin durması ve kesilmesi kurumunu düzenlemiştir.

Dava zamanaşımı süresinin işlemeyeceği şeklindeki ifade ceza hukuku anlamında teknik bir kavram değildir. Teklif aşamasından müzakere sonrası tanzim edilen raporun Cumhuriyet savcısına verilmesi aşamasına kadar geçen süre için kullanılan bu kavramdan TCK madde 67 anlamında dava zamanaşımının durması anlaşılmalıdır⁶⁵. Dava zamanaşımı suç hakkında Kanun'da düzenlenen ceza miktarına göre belirli süreler sonrasında dava açılmasına veya açılan davanın devamına engel olur. Dava zamanaşımını düzenleyen TCK'nın 67/1'inci maddesi “soruşturma ve kovuşturma yapılmasının, izin veya karar alınması veya diğer bir mercide çözülmesi gereken bir meselenin sonucuna bağlı bulunduğu hallerde; izin veya kararın alınmasına veya meselenin çözümüne veya Kanun gereğince hakkında kaçak olduğu hususunda karar verilmiş olan suç faili hakkında bu karar kaldırılıncaya kadar dava zamanaşımı durur” şeklindedir.

CMK'nın 253/21'inci maddesinde bu zaman zarfında kovuşturma koşulu olan dava süresinin işlemeyeceğine ilişkin bir kavrama da yer verildiğini görüyoruz. Bu kavramdan anlaşılması gereken ise bazı Kanunların ceza davasının belirli süreler içerisinde açılması gerektiğini düzenlediği durumlardır. Basın Kanunu'nun 26/1'inci maddesinde yer verilen iki ve dört aylık süreler örnek olarak verilebilir⁶⁶. Dava süresi

---

⁶⁵ SOYASLAN, D., *Ceza Muhakemesi*, s. 347; KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s. 158.

⁶⁶ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul., s.161.

ceza hukuku anlamında teknik bir kavramdır ve Cumhuriyet savcısının bazı suçlar hakkında dava açma yetkisine süresel sınır getiren bir kurumdur.

Yönetmeliğin 24'üncü maddesi de zamanaşımı başlığı altında bu konuyu düzenlemiştir. Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenden birine ilk uzlaşma teklifinde bulunulduğu tarihten itibaren, uzlaştırma girişiminin sonuçsuz kaldığı ve en geç uzlaştırmacının raporunu düzenleyerek Cumhuriyet savcısına verdiği tarihe kadar dava zamanaşımı ile kovuşturma koşulu olan dava süresi işlemez (Yönetmelik 24/1). CMK'nın 253/21'inci maddesi ile benzer mahiyette olduğunu görüyoruz. Uzlaşma teklifine süresi içerisinde cevap verilmemesi ya da teklifin reddedilmesi hâlinde uzlaştırma girişimi sonuçsuz kalmış sayılır (Yönetmelik 24/2).

Tarafların veya kanunî temsilcisi ya da vekilinin uzlaşma müzakerelerine katılmaktan çekinmesi, müzakereler sırasında taraflardan birinin yazılı veya sözlü olarak uzlaşmadan vazgeçtiğini bildirmesi üzerine düzenlenen raporun Cumhuriyet savcısına verildiği tarihten itibaren dava zamanaşımı ve kovuşturma koşulu olan dava süresi yeniden işlemeye başlar (Yönetmelik 24/3). Uzlaştırmanın doğrudan Cumhuriyet savcısı tarafından yapılması hâlinde, üçüncü fıkradaki nedenler gerçekleştiği takdirde, bu tarihten itibaren dava zamanaşımı ile kovuşturma koşulu olan dava süresi yeniden işlemeye başlar. Cumhuriyet savcısı durumu tutanakla tespit eder (Yönetmelik 24/4).

3.1.8. Fail, Mağdur veya Suçtan Zarar Görenin Birden Fazla Olması Durumunda Uzlaşma

5560 sayılı Kanun değişikliği öncesi mağdur veya suçtan zarar görenin birden fazla olduğu durumlarda uzlaşmanın nasıl sağlanacağına ilişkin bir hüküm yokken Kanun değişikliği sonrası 253/7'nci maddede uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için hepsinin uzlaşmayı kabul etmesi gerektiği düzenlenmiştir⁶⁷. Yönetmeliğin 6/3'üncü maddesinde de aynı düzenlemeye yer verilmiştir.

---

⁶⁷ SOYASLAN, D., (2007), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara., s. 343; NUHOĞLU, A., (2010), “*Uzlaşma Bakımından Şikayete Bağlı*”
120

Taşıt sürücüsünün kusurlu araç kullanması sonucu birden fazla yayaya çarptığı olayda TCK'nın 89/4'üncü maddesi kapsamında tek suç işlendiğinden uzlaşmayı tümünün kabul etmesi gerekecektir. TCK'nın 43/2'nci maddesi kapsamında aynı suçun birden fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi durumunda da tüm mağdurların uzlaşmayı kabulü gerekecektir⁶⁸. Bu düzenlemenin uzlaşma kurumunun uygulanabilirliğini azalttığını düşünmekteyiz. Mağdur veya suçtan zarar görenlerden her hangi biri veya birkaçının şüpheli veya sanıkla uzlaşmak istemesi durumunda uzlaşma kurumundan faydalanabilmeleri daha isabetli olacaktır.

CMK'nın 255'inci maddesinde ve Yönetmeliğin 6/2'nci maddesinde birden çok fail bulunması hâlinde uzlaşma kurumu düzenlenmiştir. Birden çok şüpheli veya sanık tarafından işlenen suçlarda aralarında iştirak ilişkisi olup olmadığına bakılmaksızın sadece uzlaşan kişi uzlaşmadan yararlanabilecektir. Bu düzenlemenin soruşturma ve kovuşturmanın birliği ve bütünlüğüne herhangi bir zararı olmayacağını düşünmekteyiz.

Uzlaşmayan şüpheli veya sanıklar hakkında soruşturma ve kovuşturma sürdürülecek, uzlaşma teklifini kabul edenler yönünden ayrı ayrı uzlaşma teklifi yapılacaktır. Bu düzenleme ceza sorumluluğunun şahsiliği ve cezanın bireyselleştirilmesi ilkelerine de uygundur⁶⁹. CMK'nın 255'inci maddesinde zararın hepsi üzerinden mi uzlaşma görüşmelerinin yapılacağı yoksa ilgili kişinin sebebiyet verdiği miktar üzerinden mi yapılacağı konusunda bir açıklık yoktur. Uzlaşma kurumunun yapısı gereği bu Kanuni boşluğun taraflar arasındaki anlaşma ile aşılabilmesi mümkündür⁷⁰.

Suçlar", Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, İstanbul,, s. 88.

⁶⁸ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önodeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.153.

⁶⁹ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul., s.180.

⁷⁰ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önodeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.151.

3.2. KOVUŞTURMA AŞAMASINDA UZLAŞMA

3.2.1. Genel Olarak

Esas amaçlarından biri yargı yükünün hafifletilmesi olan uzlaşma kurumundan beklenen genellikle soruşturma aşamasında uygulanması ve mahkemelerin iş yükünü hafifletmesidir. Kanun koyucu soruşturma aşamasında uzlaştırma girişiminde bulunulmasına engel olan haller bakımından kovuşturma aşamasında da uzlaşma kurumunun uygulanabilmesini öngörmüştür. Soruşturma aşamasında uzlaşma usulüyle ilgili yapılan açıklamalar bu bölüm için de geçerlidir. Soruşturma aşamasında uzlaşmaya yön verme ve denetim yetkisi Cumhuriyet savcısına kovuşturma aşamasında ise hâkime aittir ⁷¹.

Uzlaşmaya tâbi olduğu soruşturma dosyasından açıkça anlaşılan işlerde Cumhuriyet savcılığınca uzlaşma usulü uygulanmaksızın iddianamenin düzenlenmesi CMK'nın 174/1, c maddesi gereğince iade sebebidir. Mevcut durum iddianameyi kabul eden hâkimin de gözünden kaçmıŐ iddianame kabul edilmiŐse muhakeme hukuku evrelerinden dönülmezlik ilkesi geçerli olduğundan yargılamayı yürüten hâkim taraflara uzlaşma teklifinde bulunacaktır. Kovuşturma aşamasında ortaya çıkan yeni deliller fiilin hukukî niteliğini deđiŐtirip uzlaşma kapsamında bir suç olduğunu ortaya koyabilir. İŞte bu ve buna benzer aşağıda değinilecek bazı durumlar kovuşturma aşamasında uzlaşma teklifinde bulunulmasını zorunlu kılmaktadır⁷².

CMK'nın 254'üncü maddesi “kamu davası açıldıktan sonra kovuşturma konusu suçun uzlaşma kapsamında olduğunun anlaşılması hâlinde, uzlaştırma işlemleri 253'üncü madde de belirtilen esas ve usule göre, mahkeme tarafından yapılır” şeklindedir. Kovuşturma konusu suçun uzlaşma kapsamında olduğunun

---

⁷¹ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul., s.175-176.

⁷² CENTEL, N., ZAFER, H., (2008), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 5. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul., s.483-484.

kamu davası açıldıktan sonra anlaşılması taraflara mahkeme tarafından uzlaşma teklifinde bulunmayı gerektirecektir.

Yönetmeliğin 25'inci maddesi mahkeme aşamasında uzlaşma usulünü şu şekilde düzenlemektedir. “Kamu davası açıldıktan sonra; kovuşturma konusu suçun hukukî niteliğinin değişmesi nedeniyle uzlaşma kapsamında olduğunun mahkeme tarafından anlaşılması, soruşturma aşamasında uzlaşma teklifinde bulunulması gerekirken uzlaşma teklifinde bulunulmaması ve bu durumun ilk olarak mahkeme aşamasında anlaşılması, iddianame düzenlenmeksizin doğrudan mahkemeye gelen uzlaşmaya tâbi bir fiilin varlığı, bu aşamada gerçekleşen Kanun değişikliği nedeniyle fiilin uzlaşma kapsamına girmesi hallerinden herhangi birinin varlığı durumunda uzlaşma işlemleri soruşturma aşamasında belirtilen esas ve usule göre mahkeme tarafından yapılır”.

3.2.2. Kovuşturma Aşamasında Uzlaşmaya Başvurulabilecek Durumlar

3.2.2.1. Suçun Hukukî Niteliğinin Değişmesi Nedeniyle Uzlaşma Kapsamında Olduğunun Mahkemece Anlaşılması

Suçun hukukî niteliğinin değişmesi iki şekilde karşımıza çıkabilir. Soruşturma aşamasında şüpheli tarafından gerçekleştirilen fiile suç olup olmadığı ve suç ise hangi suç olduğu noktasında nitelendirme görev ve yetkisi Cumhuriyet savcısına aittir. Fiilin suç olmadığını düşünüyorsa itiraza tâbi olmak üzere kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verir. Fiilin suç olduğunu düşünüyorsa uzlaşma kapsamına giren nitelikte bir suç olup olmadığı noktasındaki değerlendirmeyi kendisi yapacaktır. Fiilin hukukî nitelendirilmesinden dolayı iddianame iade edilemez ve dolayısıyla soruşturma dosyası mahkemenin önüne gelir. Mahkemenin hukukî nitelendirmesi daha farklı ise ve eylemi uzlaşma kapsamında bir suç olarak değerlendiriyorsa uzlaşma kurumunu devreye sokması gerekir. İkinci durum ise kovuşturma aşamasında ortaya çıkan delillerle suçun hukukî niteliğinin değişmesi ve uzlaşma kapsamında bir suç haline gelmesidir. İkinci durumda suç soruşturma

aşamasındaki delil durumuna göre uzlaşma kapsamında değilken ortaya çıkan yeni deliller suçun hukukî niteliğini değiştirmektedir.

3.2.2.2. Soruşturma Aşamasında Uzlaşma Teklifinde Bulunulması Gerekirken Bulunulmaması ve Bu Durumun İddianamenin Kabulünden Sonra Mahkeme Tarafından Anlaşılması

Cumhuriyet savcısı yukarıda ifade edilen fiilin hukukî nitelendirmesi ve uzlaşmaya tâbi olmadığı yönündeki kanaati dışında, yapmış olduğu nitelendirme sonucu fiili uzlaşma kapsamında bulmasına rağmen dalgınlık veya hata sonucu uzlaşma kurumunu devreye sokmamış olabilir. Böyle durumlarda elbette ki iddianameyi inceleyen hâkim mevcut eksikliği görür görmez iddianameyi CMK'nın 174/1,c maddesi gereğince iade eder. Fakat mahkeme de iddianamenin değerlendirilmesi aşamasında suçun uzlaşma kapsamında olduğunu gözden kaçırarak olursa bu durumda mahkeme tarafından uzlaştırma işlemlerinin gerçekleştirilmesi Kanuni bir zorunluluk halini almaktadır.

3.2.2.3. İddianame Düzenlenmeksizin Doğrudan Mahkeme Önüne Gelen Uzlaşmaya Tâbi Bir Fiilin Varlığı

Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülmesi gereken bir soruşturma evresinin bulunmadığı yönünde özel hüküm bulunan suçlar ile failin sıfatı nedeniyle özel soruşturma usulünün geçerli olduğu suçlarda CMK'nın 253'üncü maddesinde yer verilen yetkilerin Cumhuriyet savcısı tarafından kullanımı mümkün olmadığından dava açıldıktan sonra mahkemenin uzlaştırma hükümlerini uygulaması gerekecektir. Örnek verecek olursak 6132 sayılı At Yarışları Hakkındaki Kanunu'nun 7'nci maddesi kolluğun düzenlediği tutanağın mahkemeye verilmesini öngörmektedir⁷³. Yüksek Öğretim Kanunu'nun 53/c maddesinde özel soruşturma usulüne göre kamu

---

⁷³ *Uzlaşma El Kitabı*, s.56.

davasının idare tarafından görevlendirilen soruşturmacı tarafından açılacağı ifade edilmiştir⁷⁴.

3.2.2.4. Dava Açıldıktan Sonra Gerçekleşen Kanun Değişikliği Sonrası Suçun Uzlaşma Kapsamına Girmesi

Kamu davasının açıldığı sırada uzlaşma kapsamında olmayan bir suç gerçekleşen bir Kanun değişikliği sonrası uzlaşma kapsamına alınabilir. Bu değişiklik ceza içeren Kanunlarda gerçekleşecek değişiklik sonrası olabileceği gibi CMK'da uzlaşmaya ilişkin maddelerde yapılan değişiklikler sonrası da gerçekleşebilir. 5237 sayılı TCK'nın zaman bakımından uygulanma başlıklı 7/2'nci maddesi gereğince "suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan Kanun ile sonradan yürürlüğe giren Kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan Kanun uygulanır ve infaz olunur". Aynı Kanun'un 5'inci maddesi ise özel Kanunlarla ilişkiyi düzenlemektedir. TCK'nın genel hükümlerinin özel ceza Kanunları ve ceza içeren Kanunlardaki suçlar hakkında da uygulanacağı şeklindedir. Dolayısıyla lehe Kanun değerlendirmesi açısından TCK'da düzenlenen suçların yanı sıra, özel ceza Kanunları ve ceza içeren Kanunlardaki suçlar bakımından da mecburiyet vardır. İkinci durum ise dava açıldıktan sonra CMK'da uzlaşmaya ilişkin maddelerde yapılacak değişiklikler sonucu bazı suçların uzlaşma kapsamına alınması ve bu durumun dava açıldıktan sonra gerçekleşmesidir. Muhakeme hukukuna egemen olan ilkelerden biri de derhal uygulanırlık ilkesidir. Yani ilgili hüküm lehe aleyhe değerlendirilmesi yapılmaksızın ilgililer hakkında uygulanır.

5560 sayılı Kanun'un geçici 1'inci maddesi istisnai bir düzenlemeye yer vermekteydi. "Bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarih itibariyle hükme bağlanmış olmakla beraber henüz kesinleşmemiş olan dosyalarda, uzlaşma kapsamının genişlediğinden bahisle bozma kararı verilemez" şeklindedir. Böyle istisnai bir

---

⁷⁴ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul., s. 177; T.C Adalet Bakanlığı, age., s. 56; KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.195.

hüküm bulunmadığı durumlarda uzlaşmanın uygulanmaması bozma gerekçesi olacaktır.

3.2.3. Kovuşturma Aşamasında Uzlaşma Usulü

Kovuşturma aşamasında uzlaşmaya başvurulabilecek durumlar yukarıda dört başlık altında ifade edildi. CMK'nın 254/1'inci maddesi gereğince kovuşturma aşamasındaki uzlaşma faaliyetleri sırasında CMK'nın 253'üncü maddesinde yer verilen usul ve esaslar izlenir. CMK'nın 253'üncü maddesi gereğince Cumhuriyet savcısı tarafından yapılması gereken işlemler kovuşturma evresinde mahkeme tarafından yerine getirilecektir.

Soruşturma aşamasında uzlaşma usulüyle ilgili olarak yapılan açıklamalar kural olarak kovuşturma aşaması için de geçerlidir. CMK'nın 191'inci maddesine göre duruşmaya sanığın, müdafinin, çağrılmış tanık ve bilirkişilerin hazır bulunup bulunmadıkları tespit edilerek başlanır. Mahkeme başkanı veya hâkim iddianamenin kabulü kararını okuyarak duruşmanın başladığını belirtir. Tanıklar duruşma salonundan çıkartılır ve kimliği saptanan sanıktan kişisel ve ekonomik durumu hakkında bilgi alınır. İddianame ve iddianame yerine geçen belgeler okunduktan sonra hakları hatırlatılan sanığın açıklamada bulunmaya hazır olduğunu bildirmesi durumunda sorgusu yapılır. Sorgunun yapılmasıyla hâkim suçun hukukî niteliğini kolay bir şekilde değerlendirebilecektir.

Mahkeme suçun uzlaşma kapsamında olduğunu tespit ettiğinde öncelikle taraflara uzlaşma teklifinde bulunacaktır. Hâkim tarafları uzlaşma kurumu, uzlaşmanın kabul veya reddedilmesinin sonuçları hakkında bilgilendirmek zorundadır. Yani tarafları aydınlatma yükümlülüğü söz konusudur. Bilgilendirmenin yapıldığı hususu tutanağa da geçirilmelidir. Uzlaşma teklifinin açıklamalı tebligat yoluyla yapılması gereken durumlarda da uzlaşma kurumunu tanıtıcı ve tarafları bilgilendirici bilgiler teklif metninde yer almalı aynı zamanda bu belgenin bir sureti dosya içerisinde muhafaza edilmelidir. Kovuşturma aşamasında kullanılacak olan uzlaşma teklif formu Yönetmeliğin ekinde EK 1-c olarak ifade edilmiştir. Uzlaşma

teklifi, görüşmelerin yürütülmesi, uzlaştırmacı atanması, uzlaştırmacının yetki ve yükümlülükleri, uzlaşma müzakereleriyle ilgili olarak soruşturma aşamasında uzlaştırma başlığı altında yapılan açıklamalar bu bölümde de geçerlidir⁷⁵. Bilgilendirme yükümlülüğü yönetmeliğin 26'ncı maddesinde kovuşturmada bilgilendirme yükümlülüğü başlığı altında düzenlenmiştir.

Uzlaşma kural olarak soruşturma aşamasında uygulandığında pratik amaca hizmet edecek bir kurum olarak düzenlenmiştir. Tarafların CMK'nın 253/4'üncü maddesi gereğince uzlaşma teklifine ilişkin olarak üç gün içinde kararlarını bildirmeleri gerekir. Teklif reddedilecek olursa veya teklifin reddedilmiş sayılmasını gerektirecek durumlar doğarsa bu durumda mahkemece kovuşturmaya devam edilir. Uzlaşma teklifinin kabul edilmesi durumunda CMK'nın 253/9'uncü maddesi gereğince bizzat hâkim tarafından veya bir uzlaştırmacının atanması suretiyle uzlaşma faaliyetlerine başlanır. Uzlaştırmacı atanmışsa CMK'nın 253/12'nci maddesinde yer verilen otuz günlük sürenin dosyanın uzlaştırmacıya teslimi ile şayet uzlaştırmacı atanmadan mahkeme hâkimi tarafından uzlaştırma işlemi yapılıyorsa bu durumda da teklifin taraflardan her ikisince de kabul edildiği anda başlayacağını düşünmekteyim.

Yönetmeliğin 25/2'nci maddesi gereğince mahkeme uzlaştırma işlemine ilişkin tebligat ve yazışmaları duruşma gününü beklemeksizin dosya üzerinden de yapabilir.

Hâkim yürüttüğü yargılama faaliyeti sırasında tarafsız olmalıdır. Uzlaşmayı bizzat gerçekleştirmesi durumunda ise tarafların samimi beyanları ile olaya ilişkin birçok bilgiye vakıf olacaktır. Uzlaşmanın sağlanamaması durumunda ise yargılamaya devam edecek ve taraflar hakkında belki de mahkûmiyetle sonuçlanacak bir karar verecektir. Bu durum ise hâkimin tarafsızlığı ilkesiyle çelişeceği için kovuşturma aşamasında uzlaşma faaliyetinin uzlaştırmacı atanması suretiyle yapılmasının daha faydalı olacağını değerlendirmekteyiz.

---

⁷⁵ *Uzlaşma El Kitabı*, s.57.

Soruşturma aşamasında teklifin taraflarca reddedilmesi, teklife süresinde cevap verilmemesi, uzlaşma görüşmelerinin çeşitli nedenlerle sonuçsuz kalması durumunda CMK'nın 253/18'inci maddesi gereğince tekrar uzlaştırma yoluna gidilemez. Ancak tarafların uzlaşarak mahkemeye başvurmaları olanaklıdır⁷⁶.

Yönetmeliğin 25/3'üncü fıkrası, kovuşturma aşamasında yapılan uzlaşma teklifi taraflarca reddedilmiş olsa bile tarafların uzlaştıklarını gösteren belge ile en geç duruşmanın sona erdiği açıklanıp hüküm verilmeden önce mahkemeye başvurabileceklerini düzenlemiştir. Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu 15/05/2008 tarihli kararıyla Yönetmeliğin 25/3'üncü maddesi hakkında oybirliği ile yürütmenin durdurulması kararı vermişti. Gerekçe olarak ise CMK'nın 254'üncü maddesi ile CMK'nın 253'üncü maddesine atıfta bulunulduğu ve 253/16'ncı madde de yer verilen kuralın yani uzlaşma teklifinin reddedilmesine rağmen tarafların uzlaştıklarını gösteren belge ile en geç iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar Cumhuriyet savcısına başvurarak uzlaştıklarını beyan etmeleri şeklindeki hükmün kovuşturma aşaması için de geçerli olabilip olamayacağı şeklindeki değerlendirmenin idari bir işlem niteliğindeki yönetmelikle değil uzlaşmanın niteliği, ilkeleri ve hukuksal sonuçlarını dikkate alarak mahkemece değerlendirilmesinin uygun olacağını belirtmiştir⁷⁷. Son olarak Danıştay 10'uncu Dairesi'nin 20/06/2011 gün ve 2007/6843 Esas, 2011/2365 Karar sayılı kararı ile yönetmeliğin 25/3'üncü maddesi iptal edilmiştir. Gerekçe olarak ise soruşturma aşamasında uzlaşmaya ilişkin kurallardan hangilerinin kovuşturma aşamasında uzlaşma için de uygulanabileceği hususunun kurumun niteliği, ilkeleri ve hukuksal sonucu dikkate alınarak yargı makamınca değerlendirilebileceği hususu gösterilmiştir.

---

⁷⁶ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.197.

⁷⁷ ÜNVER, Y., HAKERİ, H., (2010), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara., s.710-712.

3.3. UZLAŞMANIN SONUÇLARI

3.3.1. Soruşturma Evresi

3.3.1.1. Genel Olarak

Soruşturma evresine ilişkin olarak CMK'nın 253/19'uncu maddesinde uzlaşma sağlanması ve gereklerinin yerine getirilmesi durumunda verilecek kararlara ve uzlaşma sağlanmasına rağmen gereklerinin yerine getirilmemesi durumunda verilecek kararlara yer verilmiştir.

3.3.1.2. Uzlaşma Sağlanması Durumunda Verilecek Kararlar

3.3.1.2.1. Kovuşturmaya Yer Olmadığı Kararı

CMK'nın 253/17'nci maddesi gereğince uzlaşmaya ilişkin özgür taraf iradelerini ve edimin hukuka uygun olduğunu belirleyen Cumhuriyet savcısının rapor veya belgeyi mühürleyeceğine ve imzalayarak soruşturma dosyasına koyacağına önceki bölümde yer verilmişti. Bu işlemleri gerçekleştiren Cumhuriyet savcısı CMK 253/19'uncu madde gereğince şüphelinin kararlaştırılan edimi bir defada yani Kanun'un tercih ettiği terim olarak def'aten yerine getirdiğini tespit edince şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verecektir. Yönetmeliğin 23/1'inci maddesinde de kararlaştırılan edimin bir defada yerine getirilmesi durumunda kovuşturmaya yer olmadığı kararı verileceği ifade edilmiştir.

Uzlaşma kurumu hukukumuzda adli makamların denetiminde işleyen bir kurumdur. Bu yüzden her ne kadar alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından biri olarak kabul edilse de niteliği gereği ne bis in idem etkisi doğurur. Aynı suça ilişkin, aynı şüpheli hakkında suçun işlendiği hususunda kuvvetli şüphenin varlığı söz konusu olmadığı sürece yeniden soruşturma başlatılamaz. Bir kısım görüş ise özgür

iradeye dayanan uzlaşma sonucunda Cumhuriyet savcısınca yeni delil ortaya çıktığı gerekçesiyle yeniden soruşturmaya başlanamayacağını savunmaktadır⁷⁸. Uzlaşma işlemi uygulanmış, hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmiş olan şüpheli ve suçu hakkında ihbar, rastlantı veya herhangi bir şekilde uzlaşma sonrası elde edilen deliller neticesi suçun uzlaşmaya tâbi olmadığına anlaşılması hâlinde şüpheli hakkında ilk kovuşturmaya yer olmadığı kararına rağmen kamu davası açılır. Ancak CMK'nın 172/2'nci maddesindeki kanunî düzenlemenin yanı sıra kendine has özellikler ihtiva eden uzlaşma sonrası kovuşturmaya yer olmadığı kararına ilişkin benzer bir düzenlemenin faydalı olacağı açıktır. CMK'nın 172/2'nci maddesinin kıyası ve neticede tatbiki suretiyle konunun çözülmeye çalışılması konuyu haklı olarak Kanunî düzenlemenin gerekliliği yönünden tartışılabilir kılmaktadır.

3.3.1.2.2. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararı

CMK 253/19'uncu ve yönetmelik 23/2'nci madde gereğince edimin yerine getirilmesinin ertelenmesi, takside bağlanması veya süreklilik taşıması durumunda CMK'nın 171'inci maddesindeki şartlar aranmaksızın Cumhuriyet savcısınca kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir. Erteleme süresince zamanaşımı işlemez.

Kamu davasını açmada takdir yetkisi başlığını taşıyan CMK'nın 171'inci maddesi CMK'nın 253/19'uncu madde hükümlerini saklı tutarak kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilmesini bir takım koşullara bağlamıştır. Üst sınırı bir yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete tâbi suçlarda beş yıl süreyle kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilir. Bu kararın verilebilmesi için şüphelinin önceden kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezası ile mahkûm olmamış bulunması; soruşturma neticesi Cumhuriyet savcısında bu yönde bir karar verilmesi durumunda şüphelinin suç işlemekten çekineceği yönünde kanaat oluşması; bu kararın şüpheli ve toplum açısından kamu davası açılmasından daha yararlı görülmesi ve suçun işlenmesiyle

---

⁷⁸ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul., s.157-158.

uğranılan zararın aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi koşullarının birlikte gerçekleşmesi gerekir (CMK'nın 171/2, 3'üncü maddesi). Uzlaşma durumunda bu kararın verilebilmesi için CMK madde 253/19 ve CMK madde 171'deki açık düzenleme gereği belirttiğimiz şartlar aranmayacaktır.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı sonrası Cumhuriyet savcısı tarafından mühür ve imza altına alınan rapor veya belgeye uygun edimin, tümüyle ifası sonrası şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. CMK madde 253/19'da erteleme süresinde edimin ifası durumunda verilmesi gereken karara ilişkin bir açıklık yoktur. Ancak ilgili madde CMK'nın 171'inci maddesine atıf yapmak ve istisnaî durumları belirtmek suretiyle kaleme alındığından edimin ifası durumunda CMK'nın 171/4'üncü maddesi gereğince kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesi yerinde olacaktır. Ayrıca Yönetmeliğin 23/4'üncü maddesinde bu konunun düzenlendiğini ve kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesi gerektiğini görmekteyiz⁷⁹.

Asıl problem edimin ifasına rağmen erteleme süresinde kasıtlı bir suçun işlenmiş olması durumunda doğmaktadır. CMK 253/19'uncu madde de bu konuya ilişkin Kanunî bir boşluk olduğu açıktır. Ancak ilgili madde uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi durumunda 171/4'üncü madde de yer verilen kasıtlı bir suçun işlenmesi şartını aramaksızın kamu davasının açılacağını öngörmüştür. Yani uzlaşma kurumuyla ilgili olarak her ne kadar 171'inci maddeye atıfta bulunulmuşsa da kurumun kendine has yapısı ve bu yapının gerekleri korunmuştur. CMK'nın 253/19'uncu maddesi ile edimin yerine getirilmesinin ertelenmesi, takside bağlanması veya süreklilik taşıması durumunda CMK 171'inci maddedeki şartları aramaksızın kamu davası açılmasının ertelenmesi imkânı sunan kanunun erteleme süresinde kasıtlı bir suçun işlenmesinin edimin ifasına rağmen şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığı yönünde karar vermeye engel olacağı şeklindeki bir yoruma müsait olmadığını düşünuyoruz. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi süresi içinde kasıtlı bir suç bile işlense mühür ve imza altına alınan rapor veya

---

⁷⁹ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.190-191.

belgeye uygun edim tümüyle ifa edilince şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilebilmesinin daha uygun olacağını düşünmekteyiz çünkü ilk suç yeni işlenen suçtan bağımsızdır. Bu konuda doğabilecek tartışmaları önlemek adına Kanunî bir düzenlemeyle problemin çözümü daha uygun olacaktır.

3.3.1.2.3. Kararlaştırılan Edimin İfa Edilmemesi Durumunda Cumhuriyet Savcısı Tarafından İddianame Düzenlenmesi

CMK'nın 253/19'uncu maddesi ve yönetmeliğin 23/5'inci maddesi gereğince kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı sonrasında uzlaşmanın gerekleri yerine getirilmeyecek olursa CMK'nın 171/4'üncü maddesinde yer verilen ve yukarıda değinmeye çalışılan erteleme süresi içinde kasıtlı bir suçun işlenmesi şartı aranmaksızın Cumhuriyet savcısı tarafından kamu davası açılır.

3.3.1.3. Uzlaşma Sağlanamaması Durumunda Soruşturmaya Devam Edilmesi ve Yeniden Uzlaşma İşlemi Yapılamaması

Cumhuriyet savcısının karşılaştığı olayda öncelikle şüphenin miktarını tespit etmeye çalışacağı ve yeterli şüpheye ulaştığı durumlarda uzlaşma kapsamındaki suçlar bakımından uzlaşma usulünü izleyeceği hususu önceki bölümlerde anlatılmıştı. Suçun uzlaşma kapsamında olması durumunda Cumhuriyet savcısı veya talimatı üzerine adli kolluk görevlisi şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görene reşit olmamaları durumunda Kanuni temsilcilerine uzlaşma teklifinde bulunacaktır.

Bu teklife rağmen taraflardan biri veya her ikisi uzlaşmayı kabul etmeyecek olursa bu beyan tutanağa bağlanacak ve imzaları alınarak soruşturmaya devam edilecektir.

Uzlaşma teklifinin kabulüne rağmen bizzat Cumhuriyet savcısı veya uzlaştırmacı tarafından yürütülen uzlaşma müzakereleri sonucunda taraflar arasında uzlaşma sağlanamayacak olursa, bu durumda da Cumhuriyet savcısı soruşturmaya devam eder ve şartları oluşmuşsa kamu davasını açar.

CMK'nın 253/16'ncı maddesi gereğince uzlaşma teklifinin reddedilmesine rağmen şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören uzlaştıklarını gösteren belge ile en geç iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar Cumhuriyet savcısına müracaatla uzlaştıklarını beyan edebilirler. Bu durumda uzlaşma tarafların kendi aralarında sağlanmış olmaktadır.

Soruşturma aşmasında teklifin taraflarca reddedilmesi, teklife süresinde cevap verilmemesi, uzlaşma görüşmelerinin çeşitli nedenlerle sonuçsuz kalması durumunda CMK'nın 253/18'inci maddesi gereğince tekrar uzlaştırma yoluna gidilemez. Bu hüküm uzlaştırmacı atanması veya Cumhuriyet savcısı tarafından bizzat yürütülen uzlaştırma usulünün bir defayla sınırlı olmasına ilişkindir. İddianamenin düzenlenmesi aşamasına kadar tarafların kendi aralarında uzlaşma imkânına engel olan herhangi bir Kanunî hüküm yoktur⁸⁰.

3.3.2. Kovuşturma Evresi

3.3.2.1. Genel Olarak

Kovuşturma evresine ilişkin olarak CMK'nın 254'üncü maddesinde uzlaştırma işlemlerinin CMK'nın 253'üncü maddesine göre mahkeme tarafından yapılacağı ifade edildikten sonra 254/2'nci madde de düşme kararı, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı ve uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi durumunda hükmün açıklanması yönünde karar verileceği hususlarına değinilmiştir.

---

⁸⁰ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.191,192,197.

3.3.2.2. Uzlaşma Sağlanması Durumunda Verilecek Kararlar

3.3.2.2.1. Düşme Kararı

Ceza adaleti sistemi içinde uzlaşma, tarafların beklentilerinin tespiti ve giderilmesi için diyalogun sağlanması esasına dayanır. Taraflar arasında sağlanan uzlaşmaya uygun olarak sanık tarafından edim bir kerede yerine getirilecek olursa davanın düşmesi yönünde karar verilir⁸¹. Davanın düşmesi kararı CMK'nın 223'üncü maddesi anlamında bir hüküm çeşididir ve bu karara karşı Kanun yolu açıktır.

Aşağıda değinilecek olan hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesini gerektiren durumlar edimin ifasını güvence altına almaya yöneliktir. CMK'nın 254/2'nci maddesindeki düzenleme de sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasını gerektiren durumlarda 231'nci maddedeki şartların aranmayacağına ilişkindir. Yani amacın edimin ifasını güvence altına almaya yönelik olduğunu doğrular niteliktedir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı sonrasında edim tümüyle ifa edilirse bu karar kaldırılır ve ilgili hakkında düşme kararı verilir⁸².

3.3.2.2.2. Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması Kararı

Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik taşıması durumunda sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilir. CMK'nın 254/2'nci maddesi gereğince CMK'nın 231'nci

---

⁸¹ SOYASLAN, D., (2007), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankar, s. 366; İNCEOĞLU AYTEKİN, A., KARAN, U., (2008) “*Türkiye’de Ceza Davalarında Uzlaşma Uygulamaları, Hukukî Çerçevenin Değerlendirilmesi*”, Derleyenler: Galma Jahic ve Burcu Yeşiladalı, Onarıcı Adalet, Mağdur-Fail Arabuluculuğu ve Uzlaşma Uygulamaları, Türkiye ve Avrupa Bakışı, İstanbul Bilgi Üniversitesi,1. Baskı, İstanbul,, s. 59,75.

⁸² TUNÇ, N., (2010), *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Konulu Tez*, Bilecik,s.158; KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.200; T.C Adalet Bakanlığı, age., s.58.

maddesinde yer verilen sanığın önceye dayalı kasıtlı bir suçtan kaynaklanan mahkûmiyetinin bulunmaması, sanığın tutum ve davranışlarının yeniden suç işlemeyeceği yönünde kanaat doğurması ve suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin yoluyla tamamen giderimi şartı aranmaksızın kovuşturma aşamasında sadece uzlaşmanın sağlanması bu kararın verilebilmesi için yeterli görülmüştür. Ayrıca geri bırakma süresince zaman aşımı işlemeyecektir.

Bu karar ile aslında mahkeme tüm unsurlarıyla bir mahkûmiyet kararı kurmaktadır. Edim uzlaşmaya uygun olarak ifa edilmeyecek olursa karar açıklanacak ve sanık hakkında hüküm doğuracaktır. Alınan sanık savunması ve delillerin değerlendirilmesi durumuna göre yargılama beraat kararı verilmesini gerektirmekte ise taraflar arasında uzlaşma sağlansa bile uzlaşma hükümleri uygulanmadan beraat kararı verilmelidir⁸³.

3.3.2.2.3. Kararlaştırılan Edimin İfa Edilmemesi Durumunda Mahkeme Tarafından Hükümün Açıklanması

CMK'nın 254/2'nci maddesi gereğince hükümün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildikten sonra uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi durumunda CMK'nın 231/11'inci maddesinde yer verilen denetim süresinde kasten yeni bir suçun işlenmesi veya denetimli serbestlik tedbirine aykırı davranılması şartı aranmaksızın hüküm açıklanır yani edimin ifa edilmemiş olması hükümün açıklanması için yeterli görülmüştür.

CMK'nın 231/11'inci maddesinin ikinci cümlesi, mahkemeye hükümün açıklanmasının ertelenmesi kararı sonrasında hükümün açıklanmasını gerektiren durumlarda sanığın durumunu değerlendirerek cezanın yarısına kadar belirleyeceği bir kısmının infaz edilmemesine ya da koşulların varlığı hâlinde hükümdeki hapis cezasının ertelenmesine veya seçenek yaptırımlara çevrilmesine karar vererek yeni bir mahkûmiyet hükmü kurma yetkisi tanımıştır. Mahkemeye tanınan bu takdir

---

⁸³ *Uzlaşma El Kitabı*, s. 59.

hakkından uzlaşmayı kabul etmesine rağmen edimi tam olarak veya kısmen ifa etmemesi nedeniyle hakkında hükmün açıklanması kararı verilecek sanık da yararlanabilmelidir⁸⁴.

3.3.2.3. Uzlaşma Sağlanamaması Durumunda Kovuşturmaya Devam Edilmesi ve Yeniden Uzlaşma İşlemi Yapılamaması

Mahkeme suçun uzlaşma kapsamında olduğunu tespit ettiğinde öncelikle taraflara uzlaşma teklifinde bulunacaktır. Hâkim tarafları uzlaşma kurumu, uzlaşmanın kabul veya reddedilmesinin sonuçları hakkında bilgilendirmek zorundadır. Yani tarafları aydınlatma yükümlülüğü söz konusudur⁸⁵. Tarafların CMK'nın 253/4'üncü maddesi gereğince uzlaşma teklifine ilişkin olarak üç gün içinde kararlarını bildirmeleri gerekir. Teklif reddedilecek olursa veya teklifin reddedilmiş sayılmasını gerektirecek durumlar doğarsa bu durumda mahkemece kovuşturmaya devam edilir.

Yönetmeliğin 25/3'üncü fıkrası, kovuşturma aşamasında yapılan uzlaşma teklifi taraflarca reddedilmiş olsa bile tarafların uzlaştıklarını gösteren belge ile en geç duruşmanın sona erdiği açıklanıp hüküm verilmeden önce mahkemeye başvurabileceklerini düzenlemiştir. Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu 15.05.2008 tarihli kararıyla yönetmeliğin 25/3'üncü maddesi hakkında oybirliği ile yürütmenin durdurulması kararı vermişti. Gerekçe olarak ise CMK'nın 254'üncü maddesi ile CMK'nın 253'üncü maddesine atıfta bulunulduğu ve 253/16'ncı madde de yer verilen kuralın yani uzlaşma teklifinin reddedilmesine rağmen tarafların uzlaştıklarını gösteren belge ile en geç iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar Cumhuriyet savcısına başvurarak uzlaştıklarını beyan etmeleri şeklindeki hükmün kovuşturma aşaması için de geçerli olabilip olamayacağı şeklindeki değerlendirmenin idari bir işlem niteliğindeki yönetmelikle değil uzlaşmanın niteliği,

---

⁸⁴ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.199.

⁸⁵ *Uzlaşma El Kitabı*, s.57.

ilkeleri ve hukuksal sonuçlarını dikkate alarak mahkemece değerlendirilmesinin uygun olacağını belirtmiştir⁸⁶. Son olarak Danıştay 10'uncu Dairesi'nin 20/06/2011 gün ve 2007/6843 Esas, 2011/2365 Karar sayılı kararı ile yönetmeliğin 25/3'üncü maddesi iptal edilmiştir. Gerekçe olarak ise soruşturma aşamasında uzlaşmaya ilişkin kurallardan hangilerinin kovuşturma aşamasında uzlaşma için de uygulanabileceği hususunun kurumun niteliği, ilkeleri ve hukuksal sonucu dikkate alınarak yargı makamınca değerlendirilebileceği hususu gösterilmiştir. Uzlaştırıcı atanması veya mahkeme tarafından sürdürülen uzlaşma girişimine rağmen uzlaşmanın sonuçsuz kalması durumunda CMK'nın 253/18'inci maddesi gereğince tekrar uzlaştırma yoluna gidilemez.

3.3.3. Uzlaşma Sağlanmasının Ceza İlişkisini Sona Erdirmesi ve Şahsi Hak Talebine Etkisi

Yukarıda açıklandığı gibi uzlaşma ile fail ve mağdur arasında anlaşma sağlanmış olmaktadır. Bu anlaşmanın sağlanması ve anlaşmaya uygun olarak zararın giderimi durumunda soruşturma aşamasında ceza davası açılmamakta kovuşturma aşamasında ise görülmekte olan dava yönünden düşme kararı verilmektedir. Bu suretle ceza ilişkisi sona erdirilmektedir.

5560 sayılı Kanun değişikliği sonrası CMK'nın 253/19'uncü maddesi "Uzlaşmanın sağlanması hâlinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz; açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır" şeklinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemenin uzlaşmanın sağlanması ve anlaşma doğrultusunda zararın giderilmesi durumunda şahsi hak taleplerini sona erdireceği açıktır. 5560 sayılı Kanun değişikliği öncesi bu konuya ilişkin Kanunî bir düzenleme bulunmaması TCK'nın 74/2'nci maddesinde yer verilen "Kamu davasının düşmesi, malların geri alınması ve uğranılan zararın tazmini için açılan şahsi hak davasını etkilemez" şeklindeki hüküm uzlaşma durumunun şahsi hak taleplerinden vazgeçme sonucunu doğurmayacağı şeklindeki yoruma açıktı. Bu nedenlerle 5560 sayılı Kanun değişikliği sonrası

---

⁸⁶ ÜNVER, Y., HAKERİ, H., (2010), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara., s.710-712.

konunun düzenlenmesi yerinde olmuştur. Kanunî düzenleme sonrası mağdur zararlarının tazmini ve giderilmesine ilişkin tazminat davası açamayacak öncesinde açtığı davalarda uzlaşma nedeniyle reddedilecektir.

3.3.4. Uzlaşma Durumunda Koruma Tedbirlerinden Kaynaklanan Tazminat Hakkı

CMK kapsamında koruma tedbirleri; telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi, gizli soruşturmacı görevlendirilmesi, teknik araçlarla izleme, muhafaza altına alma ve elkoyma, şirket yönetimi için kayyım tayini, arama, yakalama, gözaltına alma, tutuklama ve adli kontrol başlıkları altında düzenlenmiştir.

Suçun yargılama sırasında yeniden yaşatılabilmesi maddi gerçeğe ulaşmanın bir gereğidir. Bu amaçla delillere el konularak muhafaza altına alınır ve suçlu yargı makamlarınca kontrol altında bulundurulur. Bu amaçlarla alınan tedbirler koruma tedbirleri olarak ifade edilir. Kişilerin özgürlüklerine, özel yaşamına, can ve mal güvenliğine yönelik ciddi müdahaleler içerdiğinden uygulanmaları için bir takım koşullar ve yetkili mercilerin kararları gerekir. Tedbirin uygulanmaması veya geç uygulanması durumunda delillerin kaybolması, sanığın yakalanamaması gibi muhakemeyi zarara uğratabilecek tehlikeler bulunmasının yanı sıra tedbirin alınması en azından mevcut delil durumuna göre görünüşte haklı olmalı ve alınan tedbir ile işlendiği iddia olunan suç arasında oran bulunmalıdır⁸⁷.

CMK'nın 141'nci maddesinde tazminat istemini doğuran nedenler, 142'nci maddesinde tazminat isteminin koşulları, 143'üncü maddesinde tazminatın geri alınması, 144'üncü maddesinde tazminat isteyemeyecek kişiler düzenlenmiştir. CMK'nın 144/1,c maddesi gereğince "Genel veya özel af, şikâyetten vazgeçme, uzlaşma gibi nedenlerle hakkında kovuşturmaya yer olmadığına veya davanın düşmesine karar verilen veya kamu davası geçici olarak durdurulan veya kamu davası ertelenen veya düşürülenler" Kanuna uygun olarak yakalanmış veya

---

⁸⁷ SOYASLAN, D., (2007), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, s.266.

tutuklanmış iseler tazminat isteyemezler. Uzlaşma sağlanmasına rağmen haklarında Kanuna aykırı olarak yakalama veya tutuklama koruma tedbiri uygulananların tazminat istemine ilişkin Kanunî bir engel yoktur.

3.3.5. Uzlaşma ve Müsadere İlişkisi

Ceza hukuku anlamında müsadere genel ve özel olmak üzere iki türdür. Kişinin malvarlığının tamamının devlete geçmesini öngören genel müsadere Anayasa'nın 38/7'nci maddesi gereğince yasaklanmıştır. TCK'da eşya müsadere ve kazanç müsadere olmak üzere iki çeşit özel müsadereye yer verilmiştir.

Müsadereye ilişkin olarak CMK'nın 253, 254 ve 255'inci maddelerinde herhangi bir Kanunî düzenlemeye yer verilmediğini görmekteyiz. Bu eksiklik uzlaşma durumunda müsadere uygulamasını tartışılır kılmaktadır.

TCK'nın 54/1'inci maddesinin birinci cümlesinde “İyi niyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla, kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsadere hükmolunacağı” düzenlenmiştir. Düzenlemeden müsadere yönünde karar verilebilmesi için fiilin işlenmiş veya icrasına başlanmış olması gerektiğini anlıyoruz. Uzlaşma durumunda kasta dayalı kesinleşmiş bir mahkûmiyet söz konusu olmayacağından ayrıca madde de yer verilen tespitlerin yapılabilmesi yargılamaya devam edilmesi ve yargılamanın tamamlanması ile mümkün olduğundan müsadereye karar verilemeyecektir.

TCK'nın 54/1'inci maddesi birinci cümlesi anlamında bir eşyanın söz konusu olduğu bir olayda, soruşturma aşamasında kovuşturmaya yer olmadığı kararı ve kovuşturma aşamasında düşme kararı ile birlikte ilgili eşyanın da sahibine iadesi yönünde karar verilmelidir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verildiği durumlarda ise müsadereye karar verilecek ancak edim anlaşmaya uygun olarak ifa edilince müsadereye ilişkin hüküm de düşme kararıyla birlikte ortadan kalkacaktır⁸⁸.

---

⁸⁸ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önodeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.209.

TCK'nın 55'inci maddesi anlamında kazanç müsadereğini gerektiren olaylar bakımından da TCK'nın 54/1'inci maddenin birinci cümlesi kapsamında yapılan açıklamalar bağlamında müsadere kararı verilemeyecektir. İstisnai durum hükmün açıklanmasının geri bırakılması yönünde karar verilmesi durumunda edim anlaşmaya uygun olarak ifa edilinceye kadar müsadere kararı verilebilecek olmasıdır. Edim anlaşmaya uygun olarak ifa edilirse düşme kararı ile birlikte müsadere kararı da ortadan kalkacaktır.

TCK'nın 54/4'üncü maddesindeki düzenleme ise "Üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan" eşyaya ilişkindir. Bu eşyalar bakımından işlenmiş bir suç bulunup bulunmadığına bakılması gerekmediğinden uzlaşma durumunda da müsadere kararı verilmesi gerekecektir⁸⁹. TCK'nın 54/4'üncü maddesindeki düzenlemenin TCK 54/1'inci maddenin ikinci cümlesindeki düzenlemenin tekrarı olduğunu düşünmekteyim. TCK'nın 54/1'inci maddesi ikinci cümlesi "Suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanan eşya, kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlak açısından tehlikeli olması durumunda müsadere edilir" şeklindedir⁹⁰. Dolayısıyla uzlaşma durumunda bu eşyalar hakkında da müsadere kararı verilebilecektir.

Soruşturma aşamasında uzlaşma sağlanması ve edimin anlaşmaya uygun olarak ifası nedeniyle kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilmesi durumunda TCK 54/1'inci maddenin ikinci cümlesi ve TCK'nın 54/4'üncü maddesindeki eşyalar bakımından ilgili karar sonrası CMK'nın 256 ve devamı maddeleri uyarınca müsadere davasının açılması gerekecektir⁹¹.

Kovuşturma aşamasında uzlaşma sağlanması nedeniyle düşme veya hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi gereken durumlarda da müsadere

---

⁸⁹ İPEK, A.İ., PARLAK, E., (2009), *İçtihatlarla Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma*, Adalet Yayınevi, Ankara., s. 135.

⁹⁰ CENTEL, N., ZAFER, H., (2008), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 5. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul., s.854.

⁹¹ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önodeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.209.

davasının ayrılması ve müsadere konusu eşya hakkında CMK 256 ve devamı maddeleri uyarınca karar verilmesi yerinde olacaktır⁹². Uzlaşma ve müsadere ilişkisinin TCK veya CMK'ya konulacak açık bir hüküm ile düzenlemeye kavuşturulması gerektiğini düşünmekteyim.

3.3.6. Uzlaşma İle Tekerrür ve Özel Tehlikeli Suçlular Arasındaki İlişki

TCK'nın 58'inci maddesinde suçta tekerrür ve özel tehlikeli suçlular konusuna yer verilmiştir. Tekerrür, işlediği bir suç nedeniyle mahkûm edilen bir kişinin mahkûmiyet kararının kesinleşmesinden itibaren kanunda öngörülen süreler içerisinde yeni bir suç işlemesi durumudur. TCK'da tekerrür güvenlik tedbiri olarak düzenlenmiş ve hükmolunan cezanın mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirileceği ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanacağı belirtilmiştir.

Kanunî düzenleme gereğince itiyadi suçlu, suçu meslek edinen kişi ve örgüt mensubu suçlu özel tehlikeli suçlular olarak ifade edilmiştir. TCK'nın 58/9'uncu maddesi gereğince mükerrirlere özgü infaz rejimi ve infaz sonrası denetimli serbestlik tedbiri özel tehlikeli suçlular hakkında da uygulanır. TCK'nın 6/1, h maddesi gereğince itiyadi suçlu “Kasıtlı bir suçun temel şeklini ya da daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekillerini bir yıl içinde ve farklı zamanlarda ikiden fazla işleyen kişi” dir. TCK'nın 6/1, i maddesi gereğince suçu meslek edinen kavramı “kısmen de olsa geçimini suçtan elde ettiği kazançla sağlamaya alışmış kişiyi” ifade eder. TCK'nın 6/1, j maddesi gereğince örgüt mensubu suçlu kavramı “ Bir suç örgütünü kuran, yöneten, örgüte katılan veya örgüt adına diğerleriyle birlikte veya tek başına suç işleyen kişiyi” ifade eder. Bu kişileri diğer suç faillerinden ayıran en temel özellik suç işleme eğilimlerinin yüksek olmasıdır.

Gerek mükerrirler gerekse özel tehlikeli suçlular bakımından TCK ve CMK'da uzlaşmaya ilişkin özel bir hükme yer verilmemiştir. Dolayısıyla bu kişiler de ilk defa suç işleyen kişilerle aynı koşul ve şartlar altında uzlaşma kurumundan

---

⁹² KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., age., s.209.

faydalanacaktır. Oysa ki, bu kişiler suç işleme eğilimleri yüksek olan, aynı zamanda ıslahları yönünden özel infaz rejimine ve sonrasında da haklarında denetimli serbestlik tedbiri uygulanması gerekli bulunan insanlardır. Dolayısıyla bu kişiler yönünden uzlaşmanın koşul ve şartlarına ilişkin olarak Kanunî bir düzenleme yapılması şarttır.

Uzlaşma, önceki bölümlerde de ifade edildiği üzere şüpheli ve sanığın yaptıklarından pişman olarak ıslahı ve mevcut zararı giderme yönündeki gayretini amaçladığı gibi mağdur, suçtan zarar gören ve toplum açısından da pek çok faydaları içerir. Bu nedenle yapılmasını faydalı bulduğumuz Kanuni düzenlemelerde bu tarz kişileri uzlaşma kurumundan tamamıyla mahrum etmek amaca hizmet etmeyecektir. Çünkü bu durumda mağdur, suçtan zarar gören ve toplum açısından uzlaşmayla sağlanacak faydalardan mahrum kalınacağı gibi yaptıklarından gerçekten pişman olan ve hatasını telafi etmek isteyen bu tarz kişiler açısından büyük bir hak kaybı doğacaktır. Açıklanan nedenlerle bu kişiler yönünden de uzlaşma uygulamaları mümkün olmalı ancak ilk defa suç işleyen bir kişi ile aynı şartlarda hakkında kovuşturmayaya yer olmadığı veya davanın düşmesi kararı verilememelidir⁹³. Bir kısım görüş ise, hakkında uzlaşma kurumu uygulanmak suretiyle kovuşturmayaya yer olmadığı veya davanın düşmesi kararı verilen şüpheli ve sanık hakkında dahi yeniden suç işlediğinde uzlaşmadan faydalanma imkânına bir sınır getirilmesinin faydalı olacağını ifade etmektedir⁹⁴.

Yönetmeliğin 32'nci maddesi tutulacak kartonları düzenlemiştir. Uzlaşma sonucu verilen kovuşturmayaya yer olmadığı, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararları ve düşme ile hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair kararları tutulacak özel bir kartonda saklanır. Ayrıca kartona konulacak kararların mühürlü olması gerektiği ifade edilmiştir. Yönetmeliğin 32'nci maddesinde yer verilen bu kartonun faydalarından biri önceden uzlaşma hükümleri uygulanan ilgililerin sonradan uzlaşma kapsamında kalan yeni bir suç işlemeleri durumunda ortaya

---

⁹³ ÇETİNTÜRK, E, (2008), *Onarıcı Adalet*, HD Yayıncılık, Ankara, s.572.

⁹⁴ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul., s.165.

çıkılmaktadır. Ancak farklı yargı çevrelerinde işlenen suçlar bakımından şüpheli veya sanık hakkında uygulanan önceki uzlaşma uygulamalarının tespiti tutulan kartonlarla pek mümkün olmayacaktır. Yukarıda da ifade edildiği gibi bu tarz durumlarda ilgililer hakkında tekrar uzlaşma hükümlerinin uygulanmasına şu anda Kanunî bir engel yoktur. Söz konusu kartonun içerdiği kararların Ulusal Yargı Ağı Projesi kapsamında bilgisayar kayıtlarında da yer almasının uygulama açısından faydalı olacağını değerlendirmekteyiz.

3.3.7. Uzlaşma ve Şikâyetten Vazgeçme Kurumu

Uzlaşma uyuşmazlığı basit usullerle, hızlı ve ucuz bir biçimde mümkün olduğunca yargı dışında çözmeyi amaçlar. Şikâyet ise bir soruşturma ve kovuşturma koşuludur⁹⁵. Uyuşmazlığı mümkün olduğunca yargı dışında çözmeyi amaçlayan uzlaşma kurumu toplumsal barışı sağlamanın yanı sıra muhakeme ekonomisine de hizmet etmektedir. Uzlaşma kurumu mevzuatımıza başlangıçta sadece takibi şikâyete bağlı suçlar açısından girmesine rağmen uygulamada tercih edilen bir kurum haline gelememesi sebebiyle Kanun değişikliğiyle uzlaşma kapsamına giren suçlar artırılmıştır⁹⁶.

Uzlaşma kurumunun uygulanırlığı ve tercih edilirliliği kapsamında şikâyetten vazgeçme kurumunun büyük önem taşıdığını görüyoruz. Uzlaşma sonuçları itibariyle şikâyetten vazgeçme kurumunun ortaya çıkardığı neticeleri de doğurmaktadır. Soruşturma aşamasında şikâyetten vazgeçilmesi durumunda kovuşturmaya yer olmadığı kararı, kovuşturma aşamasında ise düşme kararı verilmesi bunun göstergesidir.

Şikâyetten vazgeçme kurumuna kısaca değinecek olursak; öncelikle TCK'nın 73'üncü maddesinde düzenlendiğini ve şikâyet hakkı kullanıldıktan sonra şikâyetin

---

⁹⁵ SOYGÜT ARSLAN, M. B., (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul., s.122.

⁹⁶ YILDIZ, Ali Kemal (2010), “*Uzlaşma-Şikâyet İlişkisi*”, Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, s.112-113, İstanbul.

geri alınmasını ifade ettiğini söyleyebiliriz. Karşı tarafın kabulüne bağlıdır. Şikâyetten vazgeçme suça katılanların tümünü etkiler. TCK'nın 73/5'inci maddesinde bu durum, iştirak hâlinde suç işlemiş sanıklardan biri hakkındaki şikâyetten vazgeçme diğerlerini de kapsar şeklinde ifade edilmiştir. Buna vazgeçmenin sirayeti veya bölünmezliği denir. Vazgeçme hüküm kesinleşinceye kadar mümkündür, kural olarak infaza engel olmaz. Şikâyet nasıl yapılmışsa vazgeçme de aynı şekilde yapılmalıdır. Bu hakkın kullanılmasıyla birlikte aynı olay hakkında bir daha şikâyette bulunulamaz⁹⁷. TCK'nın 73/4'üncü maddesi gereğince “Kovuşturma yapılabilmesi şikâyete bağlı suçlarda Kanunda aksi yazılı olmadıkça suçtan zarar gören kişinin vazgeçmesi davayı düşürür ve hükmün kesinleşmesinden sonraki vazgeçme cezanın infazına engel olmaz”.

Şikâyete tâbi suçlarda TCK 73/6'da yer verilen istisna dışında yargı sürecinde şüpheli, sanık ile suçtan zarar gören veya mağdurun aralarında anlaşma zemini sağlamaya çalıştıkları ve bu olanağın bulunması durumunda suçtan zarar gören veya mağdurun şikâyetten vazgeçmek suretiyle şüpheli ve sanığın da kabulüyle soruşturma veya kovuşturmayla son verildiği uygulamanın bilinen bir gerçeğidir. Bu durum Türk Ceza Hukuku sistemi açısından takibi şikâyete tâbi suçlarda uzlaşma kurumunun uygulanırılığını tartışılır kılmış ve uygulayıcılar açısından pek tercih edilmemesine neden olmuştur. Çünkü şikâyetten vazgeçme kurumu uzlaşma kurumuna göre daha masrafsız ve daha pratiktir. Öncelikle şikâyetten vazgeçme kurumu fail tarafından mağdura herhangi bir ödemede bulunma zorunluluğu yüklememektedir, ödemede bulunulması durumunda da bu ödeme genellikle uzlaşmadakinden daha az olacaktır. Bir diğer sıkıntı yargılama giderleri noktasında karşımıza çıkmaktadır. Uzlaşmanın gerçekleşmesi durumunda taraflar yönünden sorun yoktur, uzlaşma giderleri devlet hazinesi tarafından karşılanacaktır. Ancak uzlaşma girişimlerine rağmen uzlaşmanın sağlanamaması durumunda uzlaşma giderleri cezaya veya güvenlik tedbirlerine mahkûm edilen sanığa yüklenecektir.

---

⁹⁷ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.120-123; CENTEL, N., ZAFER, H., (2008), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 5. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul., s.591-592.

Açıklanan nedenlerle uygulamada takibi şikâyete tâbi suçlar bakımından uzlaşma kurumu yerine şikâyetten vazgeçme kurumunun tercih edildiğini görüyoruz⁹⁸.

Onarıcı adalet, zarar vermekten çok onarmayı, eğitmeyi, affetmeyi, sorumluluk yüklemeyi ve toplumsal katılımı artırmayı amaçlayan bir yaklaşımdır⁹⁹. Geleneksel ceza adaleti sürecine toplum temelli bir alternatif sunan ve müeyyide olarak zararın giderilmesini vurgulayan toplumsal adalet modellerinin gelişimi, alternatif uyuşmazlık çözüm usullerinin yaygınlaşması ve mağdur haklarına olan ilginin artması uzlaşma kurumunu destekleyen fikir akımlarıdır¹⁰⁰. Uzlaşma kurumu bu felsefi temeller üzerine kurulmuştur ve uzlaşma kurumu ile takibi şikâyete bağlı suçlar bakımından şikâyetten vazgeçme kurumu birbirinin alternatifidir. Uzlaşma kapsamındaki suçlar önceki bölümlerde de değinildiği gibi takibi şikâyete bağlı suçlarla sınırlı da değildir.

Uzlaşmada esas olan özgür taraf iradeleridir. CMK'nın 253/17'nci maddesi Cumhuriyet savcısının özgür taraf iradelerini, hukuka uygun edimi belirlemesi durumunda rapor veya belgenin mühür veya imza altına alınabileceğini düzenlemiştir. Yani Cumhuriyet savcısını ve CMK'nın 254'üncü maddesi yollaması nedeniyle mahkemeyi uzlaşmaya rağmen adaletin tesisi amacıyla denetim ve gözetimle yükümlü kılmıştır. Şikâyetten vazgeçme¹⁰¹ durumunda ise soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı kovuşturma evresinde ise hâkim taraf beyanlarıyla bağlıdır. Beyanların özgür taraf iradelerine dayanıp dayanmadığı noktasındaki araştırma yetkisi olmadığı gibi edimi ve hukuka uygunluğunu araştırma yetkisi de bulunmamaktadır¹⁰². Yapmaya çalıştığımız bu açıklamalar uzlaşma kurumu ile

---

⁹⁸ YILDIZ, A.K., (2010), “Uzlaşma-Şikâyet İlişkisi”, Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, İstanbul,., s.113.

⁹⁹ *Uzlaşma El Kitabı*, s.11-12.

¹⁰⁰ ÇETİNTÜRK, E., (2009), *Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma*, HD Yayıncılık, Ankara, s.40.

¹⁰¹ KALEM, Seda (2008), “Ceza Davalarında Uzlaşma: Uygulayıcı Görüşü”, Derleyenler: Galma Jahic ve Burcu Yeşiladalı, Onarıcı Adalet, Mağdur-Fail Arabuluculuğu ve Uzlaşma Uygulamaları, Türkiye ve Avrupa Bakışı, İstanbul Bilgi Üniversitesi,1. Baskı, s. 97, İstanbul.

¹⁰² YILDIZ, A.K., (2010), “Uzlaşma-Şikâyet İlişkisi”, Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, İstanbul,., s.113-114.

şikâyetten vazgeçme kurumunun birbirlerinin alternatifi olmadığını açıkça göstermektedir.

3.3.8. Kanun Yolları

CMK'nın 253/23'üncü maddesi gereğince uzlaşma sonucunda verilecek kararlara ilişkin olarak CMK'da öngörülen kanun yollarına başvurulabilir. Soruşturma aşamasında uzlaşılan şey veya edimin hemen yerine getirilmesi üzerine Cumhuriyet savcısı tarafından verilecek olan kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara karşı mağdur taraf veya menfaati zarar görenler Cumhuriyet savcısının bulunduğu ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesine onbeş gün içinde itiraz edebilir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik taşıması nedeniyle Cumhuriyet savcısınca verilen kamu davasının açılmasının ertelenmesi yönündeki karara karşı mağdur veya suçtan zarar gören aynı şekilde itiraz hakkını kullanabilir¹⁰³.

Kovuşturma aşamasında edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik taşıması durumunda mahkemece sanık hakkında verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı CMK'nın 254'üncü maddesine dayanılarak CMK'nın 253/23 ve CMK'nın 231/12 gereğince itiraz Kanun yoluna başvurulabilecektir. Sulh Ceza Mahkemesi kararlarına karşı Asliye Ceza Mahkemesine, Asliye Ceza Mahkemesi kararlarına karşı Ağır Ceza Mahkemesine ve Ağır Ceza Mahkemesi kararlarına karşı da en yakın Ağır Ceza Mahkemesine itiraz olunacaktır.

Taraflar arasında sağlanan uzlaşmaya uygun olarak sanık tarafından edimin def'aten yerine getirilmesi üzerine mahkeme tarafından verilecek düşme kararı CMK'nın 223'üncü maddesi anlamında bir hüküm çeşididir ve bu karara karşı Kanun yolu açıktır. Düşme kararına karşı 5320 sayılı CMK'nın Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkındaki Kanun'un 8/1'inci maddesi gereğince 1402 sayılı Ceza

---

¹⁰³ SOYASLAN, D., (2007), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara., s. 346.

Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 305-326'ncı maddelerine dayanılarak temyiz kanun yoluna gidilebilir. Bölge Adliye Mahkemelerinin kurulmasıyla birlikte CMK madde 272/1 gereğince istinaf Kanun yoluna gidilebilecektir¹⁰⁴.

Uzlaşma kurumuna ilişkin hükümler şüpheli, sanık, mağdur ve suçtan zarar görenin yararları gözetilerek getirilmiş hükümlerdir. Dolayısıyla hem taraflar hem de Cumhuriyet savcısı sanığın gerek lehine gerekse aleyhine Bölge Adliye Mahkemeleri Kurulana kadar temyiz, kurulduktan sonrada istinaf Kanun yoluna başvurulabilir¹⁰⁵. Lehine düşme kararı verilen sanık uzlaşmanın özgür iradesine dayanmadığı, edimin hukuka uygun olmadığı gibi somut gerekçelerle hükmü temyiz edebilir. Yargıtay 6'ncı Ceza Dairesi'nin 23/05/2007 tarihli ve 2006/18842 Esas, 2007/6393 Karar sayılı ilamında her ne kadar uzlaşma kurumunun sanık lehine usul hükümleri olduğu gerekçesiyle Cumhuriyet savcısının sanık aleyhine temyiz yetkisi bulunmadığını ileri sürmüşse de mağdur hakları ve toplum yararının da önemli olduğu uzlaşma kurumu açısından bu görüşe katılmıyor ve Cumhuriyet savcısının gerek sanığın lehine gerekse de aleyhine temyiz hakkı bulunduğunu düşünüyoruz¹⁰⁶. YCGK 25/09/2007 tarihli ve 2007/6-189 Esas, 2007/188 Karar sayılı ilamında oyçokluğu ile amacı bir taraftan adaleti sağlarken diğer taraftan mağduru tatmin etmek olduğu gerçeğinden hareketle uzlaşmaya ilişkin kuralların sadece sanık lehine konulmuş usul kuralları olmadığını; uzlaşmanın sanığa, mağdura ve topluma hizmet eden yönlerinin bulunduğunu belirterek kuralların ihlâli durumunda Cumhuriyet savcısının sanık aleyhine temyiz hakkının bulunduğunu ifade etmiştir¹⁰⁷.

---

¹⁰⁴ İPEK, A.İ, PARLAK, E., (2009), *İçtihatlarla Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma*, Adalet Yayınevi, Ankara., s. 135-137.

¹⁰⁵ SEZER, A., (2010), *Öğreti ve Uygulamada Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma*, Adalet Yayınevi, Ankara., s. 139.

¹⁰⁶ KAYMAZ, S., GÖKCAN, H. T., (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara., s.201.

¹⁰⁷ Ulusal Yargı Ağı Projesi Yargıtay Kararı Arama Ekranı.

SONUÇ

Onarıcı adalet klâsik ceza adalet sisteminden farklı olarak ceza tehdidi dışında taraflar arasında olumlu ilişkiler kurmak suretiyle mağdur veya suçtan zarar görenin zararının tazmini, şüpheli veya sanığın da sebep olduğu haksızlığın farkına vararak hatasını telafi etmesi ve aynı zamanda ıslahı suretiyle toplumsal kaynaşma ve dayanışmanın sağlanması esasına dayanır. Klâsik ceza adalet sisteminden farklı olarak suçun devlet düzenini ve otoritesini bozduğu düşüncesinin aksine suçun aslında bireyler arasındaki ilişkinin ihlâli olduğu ve bu suretle suçun öncelikle bireyler arası ilişkiyi ve dolayısıyla toplumsal düzeni bozduğu düşüncesine dayanmaktadır. Böylece klâsik ceza adaleti sistemindeki suçun muhatabı ve adaleti sağlama yetkisinin kamuya ait olduğu görüşünden de ayrılmaktadır. Onarıcı adalet ve dolayısıyla uzlaşma kurumu üzerindeki çalışmalar, klâsik ceza adalet sisteminin suç ve suçlularla mücadele, zararlarının giderilmesi suretiyle mağdurun tatmini ve sanığın ıslahı noktasında görülen eksiklikler üzerine başlamıştır.

İlk uygulamalarını 1970'li yıllarda Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri'nde gördüğümüz uzlaşma kurumu zamanla ülkemiz de dâhil olmak üzere farklı ülke mevzuatlarına alınmış ve uygulanmıştır. Ceza hukukumuzda yeni giren bir kurum olduğunu söyleyebiliriz. İlk olarak 01/06/2005 tarihinde 5237 sayılı TCK'nın 73/8'inci maddesi ile maddi ceza hukukumuzda; yine aynı tarihte 5271 sayılı CMK'nın 253, 254 ve 255'inci maddeleri ile de şekli ceza hukukumuzda girmiştir. Ayrıca 15/07/2005 tarihinde Çocuk Koruma Kanunu'nun 24'üncü maddesi ile de çocuklar yönünden düzenleme yapılmış ve yürürlüğe girmiştir. 5560 sayılı Kanun değişikliği sonrası 5237 sayılı TCK'nın 73/8'inci maddesinde düzenlenen hüküm yürürlükten kaldırılmıştır, CMK'nın 253'üncü maddesi yirmi dört fıkradan oluşacak şekilde ayrıntılı bir düzenlemeye kavuşmuş ve ayrıca mahkeme tarafından uzlaştırmayı düzenleyen 254'üncü madde daha ayrıntılı kaleme alınmıştır. Çocuk

koruma Kanunu'nun 24'üncü maddesinde yer verilen ve çocuk failer açısından geniş bir uygulama alanı bulunan düzenlemeye son verilerek CMK'nın uzlaşmayı düzenleyen hükümlerine atıf yapılmış ve uzlaşmanın çocuk failer yönünden de CMK'daki düzenleme çerçevesinde uygulanacağı belirtilmiştir. 26/07/2007 yürürlük tarihli uzlaşma yönetmeliğiyle de Kanuna açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

Uzlaşma kurumu sayesinde, suçun işlenmesiyle bozulan toplumsal düzenin Cumhuriyet savcısı, hâkim veya tarafsız bir uzlaştırmacı yardımıyla yeniden kurulması amaçlanır. Tarafların suçtan kaynaklanan zararın giderimi konusunda anlaşmaları ve sağlanan toplumsal barış karşılığında devletin ceza soruşturma ve kovuşturma yetkisini kullanma gereği duymadığı hukuksal kurumdur. Hukukî niteliği itibariyle karma bir yapıya haiz olduğu görülecektir. Nitekim uzlaşma şüpheli hakkında kamu davası açılmasını önleyen bir kurumdur. Kamu davasının açılmasını önleme veya açılmış olan davanın ortadan kaldırılması sonucunu doğurması itibariyle bir muhakeme engelidir. Bu durum uzlaşmanın ceza muhakemesine has bir özelliğidir. Diğer taraftan uzlaşmanın gerçekleşmesi durumunda ceza soruşturma veya kovuşturmasını sürdürmek mümkün olmadığından uzlaştırma şüpheli veya sanık ile devlet arasındaki ceza ilişkisinin sona ermesi sonucunu doğurur. Bu durum ise maddi ceza hukukuna has bir özelliğidir.

Ülkemiz adli makamları da dâhil olmak üzere birçok ülkenin adli makamları uzun muhakeme sürecini gerektiren ve her geçen gün artan ağır iş yüküyle karşı karşıyadır. Hukuka duyulan güven ise sanığın cezalandırılmasının yanı sıra mağdurun zararının tazminini ve hızlı bir yargılama sürecini gerekli kılmaktadır. Bu nedenlerle ülkemizde ve birçok ülkede uzlaşma kurumunun düzenlenmesi ihtiyacı doğmuştur. Uzlaşma kurumu sayesinde mağdurlar yargılama sürecine aktif olarak katılma fırsatı bulmalarının yanı sıra hukuk mahkemesinde dava açma gereği duymaksızın kolay ve hızlı bir şekilde zararlarını da tazmin edebileceklerdir. Zararın tazmini süreci aynı zamanda şüpheli veya sanıkla yüzleşme fırsatı bulan mağdur açısından ruhsal bir rahatlama da sağlayacaktır. Şüpheli ve sanıklar da sebep oldukları maddi ve manevi zararları gidererek, hatalarını telafi etme fırsatı bulacaklar bunun yanı sıra uzun yargılama sürecinden kurtulmuş olacaklardır. Problemin hızlı

ve etkin bir şekilde çözümleri tarafların yargıya olan güvenini artırırken toplumsal dayanışmaya da katkıda bulunacaktır. Şüpheli veya sanığın topluma kazandırılması neticesinde suç ile bozulan toplumsal düzen yeniden tesis edilmiş olacaktır.

Uzlaşma kurumu klâsik ceza adalet sisteminin alternatifi olarak görülmemelidir. Zira uzlaşma kurumu Türk Ceza Hukuku sistemine tamamlayıcı ve destekleyici bir kurum olarak girmiştir. Ne yazık ki, Türk Ceza Hukuku sisteminde çeşitli nedenlerle kurum uygulayıcılar açısından pek tercih edilmemektedir. Özellikle 5560 sayılı Kanun değişikliği öncesi kurumun sadece takibi şikâyete tâbi suçlar bakımından öngörülmesi, failin suçu kabullenmesi ve failin doğmuş olan zararın tümünü veya büyük bir kısmını ödemesi veya gidermesi gerektiği şeklindeki düzenlemeler kurumun pratik amaca hizmet etmesini önlüyordu. Uzlaşmanın sadece takibi şikâyete bağlı suçlarla sınırlı tutulması, masraflı bir süreç olan uzlaşmanın yerine olayın etkisi azaldıktan sonra şikâyetten vazgeçme yolunun tercih edilmesine neden olmuştur. Ayrıca onarıcı adalet felsefesi noktasında uygulayıcılar yeterince bilgilendirilmeden yola çıkılması; kurumdan beklenen faydaların anlaşılabilirliğini tehlikeye sokmuş aksine kurumu tartışılır hâle getirmiştir. 5560 sayılı Kanun değişikliği ve Yönetmelik uygulama noktasındaki aksaklıkları aşmayı amaçlamıştır. Türkiye genelinde gerek Adalet Bakanlığı gerekse barolar tarafından yapılan seminerlerle kurumundan beklenen faydalara açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

İncelemeye çalıştığımız uzlaşma kurumuna ilişkin olarak uygulamada karşılaşılan problemleri de göz önünde bulundurarak bazı önerilerde bulunulabilir. CMK'nın 253/1'inci maddesinde şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören gerçek veya özel hukuk tüzel kişinin uzlaştırılması girişiminde bulunulur denilmektedir. Yani suçtan dolayı bir kamu hukuku tüzel kişisi zarar görse ve suçta uzlaşma kapsamında olsa bile uzlaşma usulü uygulanamayacaktır. Yapılacak Kanunî bir değişiklikle kamu tüzel kişileri bakımından da uzlaşma kurumunun uygulanabilir hâle getirilmesinin faydalı olacağını düşünmekteyiz.

Uzlaşma kapsamına giren suçların artırılması kurumun etkinliği açısından oldukça faydalı olacaktır. Kurumun büyük ölçüde takibi şikâyete tâbi suçlar esas alınarak düzenlenmesi ve kapsamının dar tutulması kurumun uygulanabilirliği bakımından büyük bir sorundur. Şikâyete tâbi suçlarda yargı sürecinde şüpheli, sanık

ile suçtan zarar gören veya mağdurun aralarında anlaşma zemini sağlamaya çalıştıkları ve bu olanağın bulunması durumunda suçtan zarar gören veya mağdurun şikâyetten vazgeçmek suretiyle şüpheli ve sanığın da kabulüyle soruşturma veya kovuşturmayla son verildiği uygulamanın bilinen bir gerçeğidir. Bu durum Türk Ceza Hukuku sistemi açısından takibi şikâyete tâbi suçlarda uzlaşma kurumunun uygulanırlığını tartışılır kılmış ve uygulayıcılar açısından pek tercih edilmemesine neden olmuştur. Çünkü şikâyetten vazgeçme kurumu uzlaşma kurumuna göre daha masrafsız ve daha pratiktir. 5560 sayılı Kanun değişikliği ile cinsel suçlar ve etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar bakımından uzlaşma kurumunun uygulanamayacağı düzenlenmiştir. Suç sonrası pişmanlık olarak ifade edebileceğimiz etkin pişmanlık, TCK' da özel hükümler bölümünde ilgili suç tiplerinden her biri hakkında ayrı ayrı düzenlenmiştir.

Şikâyete tâbi olsa dahi, etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar uzlaşmaya tâbi değildir. Etkin pişmanlık kurumu sanık lehine getirilmiş bir kurumken uzlaşma kurumu sanığın yanı sıra mağdur ve suçtan zarar görenin de menfaatlerini korur. Dolayısıyla etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen ve yapısı itibariyle uzlaşma kurumuna uygun olduğu değerlendirilen suçlar bakımından Kanunî düzenleme ile uzlaşma yolunun açılması faydalı olacaktır. 5560 sayılı Kanun değişikliği sonrası şikâyete tâbi olsa dahi cinsel suçlarda uzlaşma yoluna gidilemeyecektir. Toplumumuzun değer yargıları itibariyle cinsel suçlarda uzlaşmanın mümkün olmaması yerinde bir uygulama olarak değerlendirilmektedir. İster uzlaşma kapsamında kalan suçların katalog şeklinde belirtilmesi suretiyle olsun isterse de üst sınır olarak belirli bir ceza miktarı esas alınması suretiyle olsun bir şekilde uzlaşma kapsamında kalan suçlar artırılmalıdır.

CMK'nın 253/9'uncu maddesi uyarınca tarafların uzlaşma teklifini kabul etmeleri durumunda Cumhuriyet savcısı uzlaşmayı kendisi de gerçekleştirebilecektir. Yani uzlaştırmacı tayini gerekip gerekmediği noktasındaki takdir kendisine bırakılmıştır. Çözümü kolay ve uzlaşmayla neticelenme ihtimali çok yüksek olaylarda bunun pratik faydaları olduğunu söyleyebilirsek de, Cumhuriyet savcısının bu görevi üstlenmesinin beraberinde birçok sakıncaları da barındırdığını göz ardı edemeyiz. Cumhuriyet savcısı nezdinde tarafların samimi beyanlarını elde etmenin

çok zor olduğunu düşünmenin yanı sıra, samimi beyan üzerine olaya ilişkin gerçek bilgilere sahip olan Cumhuriyet savcısının uzlaşmanın başarısızlıkla sonuçlanması durumunda kamu davasını açmak durumunda kalma ihtimali de vardır. Dahası soruşturmayı yürütmek, duruşmalara çıkmak, mahkemece verilen kararların görüldü işlemlerini yapmak, noter ve icra müdürlüğü denetimlerinde görev almak, cezaevi bulunan yerlerde cezaevi denetimlerine katılmak, adli emanet denetimini yürütmek gibi daha birçok görevi bulunan Cumhuriyet savcılarının iş yüklerinin ağır olduğu bir gerçektir. Bu ağır iş yükü ve uzlaşma kurumunun kendine has yapısı gereği Cumhuriyet savcısının uzlaşma görevini bizzat üstlendiği olaylarda taraflar arasında tam bir diyalogun sağlanması ve sağlıklı bir uzlaşmanın gerçekleştirilmesi zor olacaktır.

Cumhuriyet savcısı taraflara kurumu anlatacak ve uzlaşmak isteyip istemediklerini soracaktır. Bunun dışında şüphelinin pişmanlık duygusunu tespit etmek, mağdurun acısını paylaşmak ve gidermek, neticede her iki tarafın da üzerinde mutabık kaldıkları bir çözüm önerisini bulmak noktasında sadece uzlaşma bürosu savcılığı üstlenmeyen bunun yanı sıra yukarıda belirtilen diğer görevlerden bazılarını da yerine getiren Cumhuriyet savcısının yeterli zamanı olamayabilir. Oysa uzlaşmadan beklenen; failin hatasını anlaması, yaptığı zararlı sonuçlarını giderme noktasında bir çaba göstermesi, mağdur veya suçtan zarar görenin ise acısını paylaşmak, olayın neden ve sonuçları hakkında şüpheliyle yüzleşmek ve tatmin olacağı, kendisini rahat hissedeceği bir koşulda şüpheliyle anlaşmaktır. Bu süreç aynı zamanda gerek şüpheli gerekse mağdur veya suçtan zarar gören yönünden psikolojik sarsıntıların da giderilmesine hizmet eden bir süreç olacaktır.

CMK'nın 254'üncü maddesi de “ kamu davası açıldıktan sonra kovuşturma konusu suçun uzlaşma kapsamında olduğunun anlaşılması hâlinde, uzlaştırma işlemleri 253'üncü madde de belirtilen esas ve usule göre, mahkeme tarafından yapılır” şeklindedir. Hâkim yürüttüğü yargılama faaliyeti sırasında tarafsız olmalıdır. Uzlaşmayı bizzat gerçekleştirmesi durumunda ise tarafların samimi beyanları ile olaya ilişkin birçok bilgiye vakıf olacaktır. Uzlaşmanın sağlanamaması durumunda ise yargılamaya devam edecek ve taraflar hakkında belki de mahkûmiyetle sonuçlanacak bir karar verecektir. Bu durum ise hâkimin tarafsızlığı ilkesiyle

çelişeceği için kovuşturma aşamasında uzlaşma faaliyetinin de uzlaştırmacı atanması suretiyle yapılması daha faydalı olacaktır. Soruşturma aşamasında veya kovuşturma aşamasında taraflardan birinin uzlaşmayı kabul etmemesi veya her iki tarafın da uzlaşmayı kabul etmesine rağmen sonrasında uzlaşmamaları durumunda dosyayı inceleyen Cumhuriyet savcısı veya hâkimin uzlaşma yönündeki taraf beyanlarından ilgilinin suçlu ya da suçsuz olduğu noktasında etkilenmemesi asıl olandır. CMK'nın 253/20'nci maddesi bu kaygıyla kaleme alınmış olsa gerek ki, uzlaşma müzakereleri sırasında yapılan açıklamaların herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılamayacağı düzenlenmiştir. Soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısının, kovuşturma aşamasında da hâkimin uzlaştırmacı görevi üstlenmeden bu işle bir uzlaştırmacıyı görevlendirmesinin uzlaşma görüşmeleri sırasındaki olası bir başarısızlık durumunda tarafsız kalabilme adına daha sağlıklı olacaktır.

Yapılacak Kanunî bir düzenleme ile hâkim ve Cumhuriyet savcılarının yetkileri uzlaştırma sürecinin dışına çıkarılarak sadece yeterli şüphenin ve fiilin uzlaşma kapsamına girdiğinin tespitini müteakip işin uzlaştırmacıya havale edilmesi ve uzlaşmanın tarafların özgür iradelerine dayandığını, edimin hukuka uygun olduğunu belirlemeleri durumunda uzlaştırmacı tarafından hazırlanan raporu veya taraflar tarafından düzenlenen belgeyi mühür ve imza altına alarak soruşturma ve kovuşturmaya yön vermekle sınırlı olmalıdır. Soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı ve kovuşturma aşamasında hâkim tarafından yapılan bu tespit taraf görüşmelerine hukukî bir etki katacaktır. Kanunî düzenlemeler ile Cumhuriyet savcısı ve hâkimin denetimine tâbi kılınan özgür iradenin tespitini ve edimlerin hukuka uygun olup olmadığının belirlenmesini gerektiren uzlaşma kurumunun gereği de budur. Bunun yanı sıra uzlaştırmacının faaliyetleri üzerinde elbette ki denetim ve gözetim yetkileri devam etmelidir. Ayrıca Cumhuriyet savcıları ve hâkimlerin terfileri sırasında uzlaşmayla neticelendirdikleri iş yüzdelerinin de göz önünde bulundurulmasının kurumun uygulanırlığını artıracaktır.

CMK'nın 253/4'üncü maddesi gereğince Cumhuriyet savcısının talimatı üzerine adli kolluk görevlisi de şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görene uzlaşma teklifinde bulunur. Teklifin reddedilmesi durumunda Cumhuriyet savcısı veya hâkim

tarafından bir daha taraflara uzlaşma teklifi yapılması mümkün olmayacaktır. Adli kolluğun olaylara sığacağı sığacağına müdahil olması ve uzlaşma kurumunun teknik bilgiyi gerektiren hassas bir kurum olduğu hususu göz önünde bulundurularak Kanunî düzenleme ile adli kolluğun uzlaşma teklif edebilme yetkilerinin kaldırılması daha uygun olacaktır.

Uzlaştırmacıların da kapsamının artırılması gerektiğini düşünmekteyiz. Hukuk öğrenimi görmüş kişilerin yanı sıra sosyal hizmet uzmanı, psikolog gibi insan psikolojisini esas alan bilimler dalında eğitim görmüş kişilerin de uzlaştırmacı olarak atanabilmesi çok faydalı olacaktır. Denetimli Serbestlik Şube Müdürlükleri veya adliye bünyesinde kurulabilecek uzlaşma bürolarında istihdam edilmek üzere hukuk fakültesi mezunu personel, sosyal hizmet uzmanı ve psikolog kadrosundaki personel alımı yapılmak suretiyle uzlaşma kurumunun verimli bir şekilde uygulanırlığı artırılabilir.

CMK'nın 253/7'nci maddesinde yer verilen “Birden fazla kişinin mağduriyetine veya zarar görmesine sebebiyet veren bir suçtan dolayı uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için, mağdur veya suçtan zarar görenlerin hepsinin uzlaşmayı kabul etmesi gerekir” şeklindeki düzenlemenin uzlaşma kurumunun uygulanabilirliğini azalttığını düşünmekteyiz. Mağdur veya suçtan zarar görenlerden her hangi biri veya birkaçının şüpheli veya sanıkla uzlaşmak istemesi durumunda uzlaşma kurumundan faydalanabilmeleri daha faydalı olacaktır.

Zararın ve mağduriyetin giderilmesi bakımından anlaşmaya varılması tek başına yeterli değildir aynı zamanda zararın bu anlaşmaya uygun olarak giderimi de gerekmektedir. Uzlaşmanın hukukî sonuçlarını yerine getirebilmesi için edimin yerine getirilmesi şarttır. Uzlaştırmacının görevi uzlaştırma tutanağını düzenleyip ilgili Cumhuriyet savcısı veya hâkime vermekle sona ermektedir. Edim bakımından kanunî bir sınırlama getirmeyen mevzuatımız göz önünde bulundurulduğunda edimin yerine getirilip getirilmediği hususunun denetimi noktasında uygulamada karşımıza büyük bir problem olarak çıkacak boşluk söz konusudur. Bu konunun kanunî düzenlemeye kavuşturulması gerekmektedir.

Müsadereye ilişkin olarak CMK'nın 253, 254 ve 255'inci maddelerinde herhangi bir Kanunî düzenlemeye yer verilmediğini görmekteyiz. Bu eksiklik uzlaşma durumunda müsadere uygulamasını tartışılır kılmaktadır. Uzlaşma ve müsadere ilişkisinin TCK veya CMK'ya konulacak açık bir hüküm ile düzenlemeye kavuşturulması gerekir.

Gerek mükerrirler gerekse özel tehlikeli suçlular bakımından TCK ve CMK'da uzlaşmaya ilişkin özel bir hükme yer verilmemiştir. Dolayısıyla bu kişiler de ilk defa suç işleyen kişilerle aynı koşul ve şartlar altında uzlaşma kurumundan faydalanacaktır. Oysaki bu kişiler suç işleme eğilimleri yüksek olan, aynı zamanda ıslahları yönünden özel infaz rejimine tâbi tutulan ve sonrasında da haklarında denetimli serbestlik tedbiri uygulanması gerekli bulunan insanlardır. Dolayısıyla bu kişiler yönünden uzlaşmanın koşul ve şartlarına ilişkin olarak Kanunî bir düzenleme yapılması şarttır.

CMK'nın 253'üncü maddesinin 4'üncü fıkrası gereğince şüphelinin, mağdurun veya suçtan zarar görenin reşit olmaması hâlinde uzlaşma teklifi kanunî temsilcilerine yapılır denilmektedir. Bu hüküm gerek takibi şikâyete tâbi suçlar gerekse takibi şikâyete tâbi olmayan uzlaşma kapsamındaki suçlar bakımından geçerlidir. Yönetmelikteki düzenleme gereği reşit olmama durumu yanında kısıtlılık hali ve ayırt etme gücünün bulunmaması halleri uzlaşma teklifinin kanunî temsilciye yapılmasını gerektiren durumlar olarak ifade edilmiştir. Kanaatimizce tarafı olduğumuz Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 40'ıncı ve 12'nci maddeleri de göz önünde bulundurularak uzlaşma teklifi ayırt etme gücüne sahip küçüğe yapılabilmeli sadece borç doğurucu işlemler bakımından kanunî temsilcinin rızası aranmalıdır.

Ayrıca mağdur veya suçtan zarar görenin ölümü durumunda uzlaşma kurumunun uygulanmasına ilişkin bir düzenlemeye CMK'da yer verilmemiştir. Böyle bir durumla karşılaşılması durumunda genel hükümler yardımıyla uyuşmazlık çözülmeye çalışılmaktadır. Kanunî bir düzenlemeyle bu konuya açıklık getirilmesinin de faydalı olacağını düşünmekteyiz.

CMK'nın 144/1,c maddesi gereğince “Genel veya özel af, şikâyetten vazgeçme, uzlaşma gibi nedenlerle hakkında kovuşturmaya yer olmadığına veya davanın düşmesine karar verilen veya kamu davası geçici olarak durdurulan veya kamu davası ertelenen veya düşürülenler” Kanuna uygun olarak yakalanmış veya tutuklanmış iseler tazminat isteyemezler. Uzlaşma sağlanmasına rağmen haklarında Kanuna aykırı olarak yakalama veya tutuklama koruma tedbiri uygulananların tazminat istemine ilişkin Kanunî bir engel yoktur.

Son olarak karşılıklı sevgi, saygı ve dayanışma kültürüne açık olduğuna inandığımız ve bildiğimiz milletimizin uzlaşma kurumunu benimseyeceğini düşünmekteyiz. Yeter ki uygulayıcılarımız tarafları doğru yönlendirsın, yukarıda ifade etmeye çalıştığımız tarzdeki bir takım Kanuni düzenlemelerle kurum desteklensin ve zenginleştirilsin.

KAYNAKÇA

- [1] Akıntürk, T. (2003), *Medeni Hukuk*, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- [2] Albayrak, M. (2010), *Notlu-Atıflı-Uygulamalı Ceza Muhakemesi Kanunu*, Adalet Yayınevi, Ankara.
- [3] Aras, B. (2009), *Genel Olarak Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Temel Özellikleri*, T.C. Adalet Bakanlığı Adalet Dergisi, 35. Sayı, s. 58-76.
- [4] Bahriyeli, K. (2008), “*Ceza Muhakemesi Hukuku’nda Uzlaşma Kurumu*”, Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türk Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul Barosu Yayınları, s. 431-461, İstanbul.
- [5] Bakıcı, S. (2008), *5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Genel Hükümleri*, Adalet Yayınevi, Ankara.
- [6] Balo, Y.S. (2005), *Teori ve Uygulamada Çocuk Ceza Hukuku*, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara.
- [7] Centel, N., Zafer, H. (2008), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 5. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- [8] Chalmers, C. (2010), “*Uyuşmazlıkların Mahkeme Dışı Çözüm Yolları Dersi*”, Çeviren: Araştırma Görevlisi Hande Ulutürk, Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, İstanbul, s.22-36.
- [9] Çetintürk, E. (2008), *Onarıcı Adalet*, HD Yayıncılık, Ankara. (Kıs. Onarıcı Adalet)
- [10] Çetintürk, E. (2009), *Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma*, HD Yayıncılık, Ankara. (Kıs. Uzlaştırma)
- [11] Çolak, H., Taşkın, M. (2005), *Açıklamalı-Karşılaştırmalı-Uygulamalı Ceza Muhakemesi Kanunu*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- [12] Çulha, R. (2010), “*Uzlaşma*”, Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, İstanbul, s. 184-203.
- [13] Demirbaş, T. (2005), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- [14] Dölling, D. (2010), “*İşlenen Suç Nedeniyle, Suç Failleri ve Mağdurları Arasında Arabuluculuk (Mediation)*”, Özet Çeviren: Ord. Prof. Dr. Sulhi

Dönmezer, Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, İstanbul, s.18-21.

- [15] Gökcan, H.T. (2010), “*Avusturya Ceza Hukukunda Mahkeme Dışı Uyuşmazlık Çözüm (Diversiyon) Yöntemleri*”, Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, İstanbul, s.37-74.
- [16] Gültekin, Ö. (Kasım 2006), “*İddianamenin İadesi*”, THD, Yıl:1, 3. Sayı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s.49-62. (Kıs. İddianame)
- [17] Gültekin, Ö. (Aralık 2007), “*Yeni Türk Ceza Hukukunda Önödeme ve Uygulaması*”, Ceza Hukuku Dergisi, Yıl:2, 5. Sayı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 203-252. (Kıs. Önödeme)
- [18] Gültekin, Ö. (Haziran 2010), “*Ceza Muhakemesi Hukukunda Şüphe Kavramı*”, THD, 46. Sayı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s.121-138. (Kıs. Şüphe)
- [19] Gültekin, Ö. (Ocak 2011), “*Ceza Hukukunda Uzlaşma İle Önödeme Kurumlarının Karşılaştırılması*”, Adalet Dergisi, 39. Sayı, Ankara, s.132-164. (Kıs. Uzlaşma)
- [20] Günday, M. (2003), *İdare Hukuku*, 8. Baskı, İmaj Yayıncılık, Ankara.
- [21] Ildır, G. (2003), *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü (Medeni Yargıya Alternatif Yöntemler)*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- [22] İçel, K., Donay, S., (1999), *Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Hukuku*,3. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- [23] İçel, K., Sokullu Akıncı, F., Özgenç, İ., Sözüer, A., Mahmutoğlu, F.S., Ünver, Y. (2000), *İçel Suç Teorisi*, 2. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul. (Kıs. Suç Teorisi)
- [24] İçel, K., Sokullu Akıncı, F., Özgenç, İ., Sözüer, A., Mahmutoğlu, F.S., Ünver, Y. (2000), *İçel Yaptırım Teorisi*, 1. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul. (Kıs. Yaptırım Teorisi)
- [25] İnceoğlu, S. (2007), *Adil Yargılanma Hakkı ve Yargı Etiği*, Şen Matbaa, Ankara.
- [26] İnceoğlu Aytakin, A., Karan, U. (2008) “*Türkiye’de Ceza Davalarında Uzlaşma Uygulamaları, Hukukî Çerçevenin Değerlendirilmesi*”, Derleyenler: Galma Jahic ve Burcu Yeşiladalı, Onarıcı Adalet, Mağdur-Fail Arabuluculuğu ve Uzlaşma Uygulamaları, Türkiye ve Avrupa Bakışı, İstanbul Bilgi Üniversitesi,1. Baskı, İstanbul, s.45-81.
- [27] İpek, A.İ., Parlak, E. (2009), *İçtihatlarla Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma* , Adalet Yayınevi, Ankara.

- [28] Jahic,G., Yeşiladalı, B. (2008), “*Onarıcı Adalet: Yeni Bir Yaklaşım* ”, Derleyenler: Galma Jahic ve Burcu Yeşiladalı, Onarıcı Adalet, Mağdur-Fail Arabuluculuğu ve Uzlaşma Uygulamaları, Türkiye ve Avrupa Bakışı, İstanbul Bilgi Üniversitesi,1. Baskı, İstanbul, s. 15-20.
- [29] Kalem, S. (2008), “*Ceza Davalarında Uzlaşma: Uygulayıcı Görüşü*”, Derleyenler: Galma Jahic ve Burcu Yeşiladalı, Onarıcı Adalet, Mağdur-Fail Arabuluculuğu ve Uzlaşma Uygulamaları, Türkiye ve Avrupa Bakışı, İstanbul Bilgi Üniversitesi,1. Baskı, İstanbul, s. 83-108.
- [30] Kaymaz, S., Gökcan, H. T. (2007), *Uzlaşma ve Önödeme*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara. (Kıs. Age.)
- [31] Kaymaz, S., Gökcan, H. T. (2010), “*Uzlaşmada Edimin Konusu*”, Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, İstanbul, s. 391-410. (Kıs. Edim)
- [32] Kılıçoğlu, A. (2005), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 5. Bası, Turhan Kitapevi, Ankara.
- [33] Kunter, N., Yenisey, F., Nuhoğlu, A. (2008), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 16. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- [34] Macuncu, M. (2010), “*Amerikan Hukuk Sisteminde Anlaşmazlıkların Alternatif Çözümleri*”, Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, İstanbul, s.75-85.
- [35] Mecit, K., Ademoğlu, İ. (2010), “*Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yollarından Uzlaşma Kurumunun Gelişimi ve Hukukumuzdaki Yeri*”, Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, İstanbul, s. 348-390.
- [36] Memiş, P. (2003), *Adil Yargılanma Hakkının Unsuru Olarak Masumiyet Karinesi*, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- [37] Metiner, H., KOÇ, A. (2008), *5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Genel Hükümleri II. C.*, Yorum Yayınevi, Ankara.
- [38] Nuhoğlu, A. (2010), “*Uzlaşma Bakımından Şikayete Bağlı Suçlar*”, Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, İstanbul, s.86-92.
- [39] Odyakmaz, Z., Kaymak, Ü., Ercan, İ. (2008), *Anayasa Hukuku-İdare Hukuku*, 8. Bası, İkinci Sayfa, İstanbul.
- [40] Özbek, M. S. (2005), *Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaştırma*, AÜHFD, C. 54, Sayı 3, Ankara, s.289-321. (Kıs. Uzlaştırma)

- [41] Özbek, M. S. (2010), “*Çağdaş Ceza Adaleti Sistemlerinde Alternatif Çözüm Arayışları ve Arabuluculuk Uygulaması*”, Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, İstanbul, s. 116-183. (Kıs. Arabuluculuk Uygulaması)
- [42] Özbek, V.Ö. (2005), *Yeni Ceza Muhakemesi Kanunununun Anlamı (CMK İzmir Şerhi)*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- [43] Özbek, V.Ö., Kanbur, N., Bacaksız, P., Doğan, K., Tepe, İ. (2010), *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- [44] Özbudun, E. (2003), *Türk Anayasa Hukuku*, 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.
- [45] Özen, A. (2010) “*Ceza Yargılamasında Uzlaşma*”, Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, İstanbul, s.311-326.
- [46] Özgenç, İ. (2008), *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- [47] Öztan, B. (2004), *Medeni Hukuk’un Temel Kavramları*, 14. Baskı, Turhan Kitapevi, Ankara.
- [48] Öztürk, B., Erdem, M. R. (2005), *Ceza Hukuku Genel Hükümler ve Özel Hükümler (Kişilere ve Mala Karşı Suçlar)*, 4. Baskı, Turhan Kitapevi, Ankara. (Kıs. Ceza Hukuku)
- [49] Öztürk, B., Erdem, M. R. (2006), *Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara. (Kıs Ceza Muhakemesi)
- [50] Öztürk, Y. (2010), “*Uygulayıcı Bakışı İle Uzlaşma*”, Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, İstanbul, s. 204-282.
- [51] Pelikan, C. (2008), “*Onarıcı Adalet Üzerine*”, Derleyenler: Galma Jahic ve Burcu Yeşiladalı, Onarıcı Adalet, Mağdur-Fail Arabuluculuğu ve Uzlaşma Uygulamaları, Türkiye ve Avrupa Bakışı, İstanbul Bilgi Üniversitesi,1. Baskı, İstanbul, s.21-28.
- [52] Reisoğlu, S. (2004), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 16. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- [53] Sezer, A. (2010), *Öğreti ve Uygulamada Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma*, Adalet Yayınevi, Ankara.
- [54] Soyaslan, D. (2005), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara. (Kıs. Ceza Hukuku)

- [55] Soyaslan, D. (2007), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara. (Kıs. Ceza Muhakemesi)
- [56] Soygüt Arslan, M. B. (Ocak 2008), *Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu*, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- [57] Soysal, T. (2010), “*Uzlaşma Kurumunun Felsefesine Bir Uzanış: Onarıcı Adalet ve Güney Afrika Ubuntu Geleneği*”, *Uzlaşma*, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, İstanbul, s. 327-347.
- [58] Şahin, C. (1998), *Ceza Muhakemesinde Uzlaşma*, SÜHFD, Prof Dr. Süleyman Arslan’a Armağanı, C:6, Sayı 1-2, s. 221-297, Konya. (Kıs. A.g.m)
- [59] Şahin, C. (2009), *Ceza Muhakemesi Hukuku 1*, Seçkin Yayıncılık, Ankara. (Kıs. Ceza Muhakemesi)
- [60] Şanlı, C. (2002), *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları*, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- [61] Şenli, E. (2009), *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Konulu Tez*, Diyarbakır.
- [62] Tamöz, M., Kocabey, H. (2009), *Türk Hukukunda Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan Önleme ve Adli Amaçlı İletişimin Denetlenmesi, Gizli Soruşturmacı Görevlendirilmesi, Teknik Araçlarla İzleme*, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara.
- [63] Tarhanlı, T. (2008), “*Onarıcı Adalet*”, Derleyenler: Galma Jahic ve Burcu Yeşiladalı, *Onarıcı Adalet, Mağdur-Fail Arabuluculuğu ve Uzlaşma Uygulamaları, Türkiye ve Avrupa Bakışı*, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 1. Baskı, İstanbul, s. 9-14.
- [64] Taşdemir, K., Özkepir, R. (2007), *Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi C.II*, 3. Baskı, Turhan Kitapevi, Ankara.
- [65] Taşkın, M. (Ocak 2010), “*Fransız Ceza Hukukunda Uyuşmazlıkların Muhakeme Dışı Çözüm Yolları Bağlamında Yaptırım Sözleşmesi ve Müessesenin Türk Ceza Hukukunda Uygulanabilirliği*”, THD, Yıl:5, 41. Sayı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, s. 17-46.
- [66] Toroslu, N, Feyzioğlu, M. (2006), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Savaş Yayınları, Ankara.
- [67] Tunç, N. (2010), *Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Konulu Tez*, Bilecik.
- [68] Uğur, H. (Kasım-Aralık 2007), *Ceza Muhakemesinde Kovuşturma Mecburiyeti İlkesinden Maslahata Uygunluk İlkesine*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 73, Şen Matbaa, Ankara, s. 256-288.

- [69] Üçok, C., Mumcu, A., Bozkurt, G. (1999), *Türk Hukuk Tarihi*, Ekli 9. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara.
- [70] Ülgen, C. (2005), *Ceza Muhakemesi Kanunu*, 2. Baskı, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul.
- [71] Ünver, Y., Hakeri, H. (2010), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara.
- [72] Willemsens, J. (2008), “*Onarıcı Adalet ve Uluslar arası Standartlar: Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler Tarafından Başlatılan Girişimler*”, Derleyenler: Galma Jahic ve Burcu Yeşiladalı, Onarıcı Adalet, Mağdur-Fail Arabuluculuğu ve Uzlaşma Uygulamaları, Türkiye ve Avrupa Bakışı, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 1. Baskı, İstanbul, s. 29-44.
- [73] Yaşar, O. (2007), *Uygulamalı ve Yorumlu Ceza Muhakemesi Kanunu*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara.
- [74] Yenisey, F. (2010) “*Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma Hakkında Temel Bilgiler*”, Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, İstanbul, s.7-17.
- [75] Yıldız, A. K. (2010), “*Uzlaşma-Şikâyet İlişkisi*”, Uzlaşma, Bahçeşehir Üniversitesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Özel Sayı 1, İstanbul, s.93-115.
- [76] Yılmaz, E. (1996), *Hukuk Sözlüğü*, 5. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara.
- [77] Yücel, M. T. (2008), *Türkiye’de Yargının Etkinliği*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Şen Matbaa, Ankara.
- [78] Zabunoğlu, Y. (Temmuz-Ağustos, 1996), “*Adil Yargılanma Hakkı ve Adil Yargılama Yapma Görevi*”, Yeni Türkiye Yargı Reformu Özel Sayısı, , Yıl:2, sayı 10.
- [79] Zafer, H. (2006), “*Türk Ceza Hukuku’nda Fail-Mağdur Uzlaşması*”, MÜHFD, 2006/2 Maltepe Üniversitesi Yayınları, İstanbul, s.119-141.
- [80] Kazancı Hukuk Programı.
- [81] T.C. Adalet Bakanlığı, *Ceza Uyuşmazlıklarında Uzlaşma El Kitabı*, Ankara, 2009. (Kıs.Uzlaşma El Kitabı)
- [82] Ulusal Yargı Ağı Projesi Yargıtay Kararı Arama Ekranı.

EKLER

EK-1

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Soyadı, adı : Köse, Serkan
Uyruğu : Türkiye
Doğum Tarihi ve Yeri : 04/08/1982
Medeni Hali : Evli
Telefon : +90 532 728 21 92
Email : serkan_kose37@hotmail.com

EĞİTİM

Derece	Enstitü	Mezuniyet Yılı
Lisans	İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, İstanbul	2004
Lise	Göl Anadolu Öğretmen Lisesi	2000

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Yer	Konumu
2005-2006	İnebolu Adliyesi	Stajyer Avukat
2009-2011	İnebolu Adliyesi	Stajyer Cumhuriyet Savcısı
2011-Halen	Konya – Yunak Cumhuriyet Savcısı	Cumhuriyet Savcısı

YABANCI DİLLER

Orta Seviyede İngilizce

HOBİLER

Kitap okumak, Seyahat etmek, Müzik dinlemek.